גליון חג מוגדל

ס"ד | גליון 68 | ניסן תשפ"ג | יחזון חסידי ברסלב

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקשך

כי מזכקחים לחתור (העביזען)

אחך המים שמשם גדלה האמונה

יריעה רחבה עם מאמרים מיוחדים ומעשיות ועובדות נוראות לחיזוק וחיפוש האמונה הנצחית בקש"ת בצדיקים ובכל איש ישראלי

אהבתם של מאמינים

חכם רפאל עטבי עם ר' שמואל הורביץ ואהבת הנצח שבין אנשי הצדיק בא"י בסקירה מיוחדת

• פרק שני

כת של אמונה

הרה"ח ר' **מאיר לווינזון** חושף טפח וטפחיים **מעבודת ה' הנוראה של החסידים** המלובבים באהבת הצדיק

ואמונתך בלילות

הר"ר אייל פוליטי במסע מטלטל של חיפוש אחר האמונה הפשוטה וההתקרבות לאור האורות

ויאמינו בה' ובמשה

חשיפה ראשונה לדמותו של הגאון **ר' ישעיה העשיל פרנקל** שבחר באמונה נצחית בראש כל הצדיקים

שם מקום האמונה

ארבעה חסידים בשיחת חברים מיוחדת ומרתקת על חשק רצונות ומניעות בדרך לארץ הקודש

חינוך לאמונה

שאלות ותשובות ברורות ומבוארות בדרכי החינוך של רבינו הקדוש, מה, היאך, מתי, | מדור 'חינוך הבנים'

אמונה באישון ליל

אברך יקר מגלה את ה'באמצע הלילה ומחליט לתת לעצמו עוד סיכוי קדוש | מדור 'מזמן זה אני'

המעשה הנכון בגע הנכון

מדור 'רפואת הנפש' יורד לשאלות הקשות של החיים ומבורר את הדרך ליציאת מצרים

בתוכן הגליון

יו"ל ע"י
מערכת אבקשה
טל': 02-539-6363
פקס: 077-318-0237

©
כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

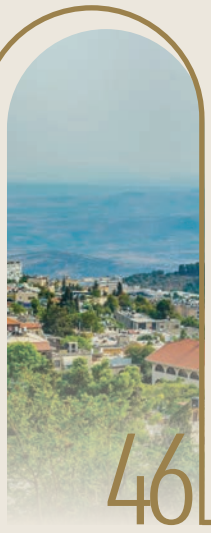
הגליון מודפס ע"י מ.א. הפקות
דפוס - כל סוגי ההדפסות
במחירים זולים
לקבלת הצעת מחיר משתלמת
במיוחד פנו לטלפון
052-7631367

עיצוב גריד ועריכה גרפית
BLUM
א. שפירא

28

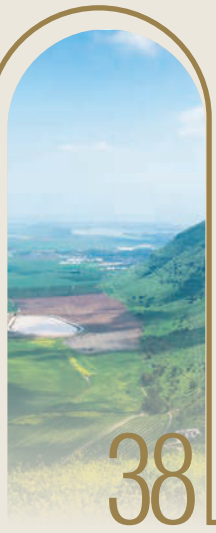
כשחסיד מתחיל לספר

ביקור חולים אצל הרה"ח ר' מאיר ליזינון הפך לרב שיח מרתק עם עובדות מרתקות על חיי ההוד של אנ"ש בדור העבר

46

אהבת החברים לנצח

ר' שמואל הורביץ פוגש את חכם ענתבי וההתקרבות מאירה את העולם ◆ מבט לאהבה מעולם אחר

38

געגועים לעפר הקודש

ארבעה חסידים מספרים על מסע של יציאת מצרים ועד ההגעה לארץ הנכספת ◆ אמונה, השתוקקות, עקשנות

מדורים מלאי דעת מאירה:

04 **ניצוצי אור**
שלהבת האמונה

06 **דבור של הרבי**
הרבי הוא החיות שלנו –
הרה"ח ר' יצחק פרידמאנן שליט"א

08 **אור הצפון**
מעיינות של אמונה בתודה ס"ב קמא

14 **נפשי בשאלתי**
פסח כהלכתו

16 **'יתברדו ויתלבנו'**
והגדת לבנך

76 **רפואת הנפש**
איך מחליטים

81 **נקודת המקום**
באר שבע

82 **חינוך הבנים**
חינוך לאמונה באמונה

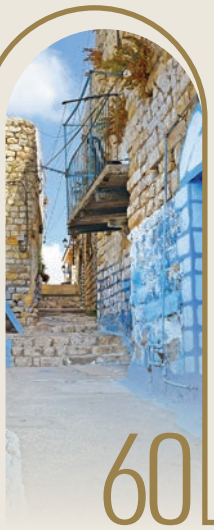
86 **השקאת האילנות**
ישיבת בין הזמנים חיי נצח ביתר

לתרומות ושותפות בבית אבקשה פנו עוד היום:
בארץ ישראל
02-6237686
בארצות הברית
845-776-1465

לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּתִשּׁוּקַת הָאֱמוּנָה

66

60

לב של חסיד
תהלוכות חייו של הבחור הצעיר שבחר לדבוק באורו של הרבי עד כלות
◆ סקירה ראשונה על חייו ופועלו של החסיד ר' ישעיה העשיל פרנקל ע"ה

התגלות בליל הסדר
הר"ר אייל פוליטי מספר על הרגע בו פגש את ה'סיפורי מעשיות' ומשם להתקרבות לאורו של הרבי

88 **סיפור**
התגלות אמונה באישון ליל

92 **יַלְדֵי שַׁעֲשׁוּעִים**
לְיוֹצְאֵי חֻפָּזוֹן – מַאֲמָר
שִׂרְפָּה בִּבְרֶסְלֶב– סִפּוּר
קְדֻשַּׁת פֶּסַח – לְדַלֵּג עַל הַכֹּל - שַׁעֲשׁוּעוֹן

בימיו האחרונים עלי בגוף בעולם הזה, גילה רבינו הקדוש את התורה הנוראה 'תקעו - אמונה', באותה תורה יורד ראש כל הצדיקים הנחל נובע ומתאר בתיאור אלוקי את אשר יקרה את כלל ישראל באחרית הימים.

מצד אחד, מכות מופלאות אשר אין להם שום רפואה ושום תקווה. תסמרנה שערות ראש למקרא נבואתו של הרבי, לא תפילה לא זכות אבות ולא שום רפואות, ביטוי שמפליא לבטא את כאבם של הנשמות בדור הזה, הרחוקות כל כך מכל גילוי של אמונה.

ומצד שני, מגלה הרבי את 'ישועת הישועות', הלא הם המים שמהם גדלה האמונה מתוך צעקת הלב ממעמקים. סוד נורא שלא נשמע כמותו מימות עולם, התגלות אלוקות לרפא חולאת ולהתם חטאת. אשר מתוך אותה רפואה מתחדש ועולה יום חדש, דווקא מתוך חשכת הליל והגלות.

◆ ◆ ◆

ראבר"נ בדבריו הנפלאים מעלה קושיא מהמשך דבריו של הרבי על כך שהרי כדי לחתור את האמונה צריכם 'איש תבונות' שרק הוא ידלנה ויעלה ממעמקי מצולות הלב, ואם כן מהי תקוותנו אנו חלושי הכח ורפי הדעת?! 'אלא', מתרץ ר' אברהם, 'צעקת ליבו של כל יהודי ממעמקים, היא זו שמעוררת את הרב הגדול, זה שיגע וחתר כל ימיו להעלות את האמונה, והוא אשר מנחיל את ביאורי האמונה העמוקים הללו ומורידם עד אלינו בעומק נפילתנו האנושה'.

בסימן דברים אלו בחרנו להעמיד את גיליון חג הפסח, כדי לחתור ולחפש אחר המים שמהם גדלה האמונה, לזעוק ממעמקי הלב 'ונצעק אל ה' אלוקי' אבותינו', לבקש ולדרוש אחר ביאורי התורה של החותר הגדול, לכסוף ולהתגעגע אחר רוחו הנצחית, לבקש שתתגלה כבר בעולם ותביא מזור לתחלואיו ומכאוביו הנוראים.

◆ ◆ ◆

בכוחו של הרבה האמת, שכינו גם בגיליון זה להביא חדשות וגנוזות, ישנות ונשכחות, דעת צרופה לצד עובדות מרטיטות, לידע ולהודיע כי 'בעצם היום הזה אני מוציא את צבאותיכם מארץ מצרים. ולהכריז בקול שגם כיום אפשר וצריכין 'לחדש עצמו בתשוקת האמונה', כי 'כפי מה שזוכין ישראל בכל דור ודור להעלות האמונה הנפולה, ולהתחזק באמונה שלמה באמת, על ידי זה יבוא משיח, ואז דיקא תשוב הבת מלך שהיא האמונה על מכונה ומלכותה (על"ת, ב), במהרה אמן. ■

שלהבות אש
מעניין גדל
ושם מעלת
האמונה
אשר היא
העיקר
השורש
ויסוד הכל.

כָּל חַד בְּפוּם מַה דְּמִשְׁתַּעֵר בִּלְבֵּה, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּא וְלִזְחֹל וְלִרְעֹד

מֵהִתְנוֹצְצוּת אֲמִתַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל עֵת מְחֻדָּשׁ

כְּשֶׁהָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת יְכוֹלִין לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר

יֵשׁ קְטָנוּת וּפְגָם בָּאֱמוּנָה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת, כְּגוֹן תַּעֲנִית וְכַיּוֹצֵא. אֲבָל כְּשֶׁהָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, יְכוֹלִין לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו:

(ליקוטי עצות אמונה נ"ב)

צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ

שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁגַּם הוּא חָבִיב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי לְפִי גְּדֻלַּת טוֹבָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם הוּא גָּדוֹל וְחָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְבָר מִבֹּאָר עִנְיָן זֶה כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאֵין זֶה עֲנָוָה לִהְיוֹת בִּמְחִין דְּקַטְנוּת חַס וְשָׁלוֹם.

(שיהר"ן ק"מ)

אֱמוּנָה הוּא דָּבָר חָזָק מְאֹד

אֱמוּנָה הוּא דָּבָר חָזָק מְאֹד. וַאֲזַי כְּשֶׁהוֹלֵךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי חֲקִירוֹת וְחָכְמוֹת, אֲזַי זוֹכֶה לָבוֹא לִבְחִינַת רָצוֹן שֶׁהוּא לְמַעְלָה אֲפִלּוּ מֵחָכְמָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רָצוֹן מֻפְלָג חָזָק מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא יֵדַע מַה לַּעֲשׂוֹת כְּלָל מִגֹּדֶל הַהִשְׁתּוֹקְקוּת, וְיִצְעַק וְכוּ'.

(שם לב)

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק אָז בֶּאֱמוּנָה גְּדוֹלָה

וְאָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּמֵּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק אָז בֶּאֱמוּנָה גְּדוֹלָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקִים הָאֲמִתִּים לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְאִישׁ אֱמֶת אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

(שם ל"ו)

מִיעוּט הַכְּשֵׁרִים יְחַזְּקוּ עַצְמָן בֶּאֱמוּנָתָן

וְאָמַר: שֶׁהוֹלֵךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל עַל הָעוֹלָם. וְכֵן סִפֵּר כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּאֵלּוּ הָעִתִּים. וְאָמַר, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל מַה שֶּׁהוּא מְסַפֵּר זֹאת, שֶׁיִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְשֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר זֹאת, אַף-עַל-פִּי-כֵן מִתְגַּבֶּרֶת הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַבִּלְבּוּלִים... אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי מוֹדִיעַ זֹאת מִקֹּדֶם בִּשְׁבִיל אוֹתָן מְעַט הַכְּשֵׁרִים שֶׁיְּחַזְּקוּ עַצְמָן בֶּאֱמוּנָתָן, וּבְוַדַּאי יִהְיֶה לָהֶם מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּדַעְתָּן, לְמַעַן יִהְיֶה לָהֶם לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ וְהִתְחַזְּקוּת וְהִתְאַמְּצוּת יוֹתֵר כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁכְּבָר דִּבְּרוּ מִזֶּה מִקֹּדֶם.

(שם ל"ה)

כָּל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה זוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל

יֵשׁ מַדְרֵגּוֹת רַבּוֹת בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה, עַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתוֹ דַּרְגָּא אִם זוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּפָּיוֹן כַּמָּה יָמִים וְעִתִּים כָּרָאוּי לוֹ לְפִי מַעֲשָׂיו.

(ליקו"ה ר"ח ה' ג')

עִקַּר הַגְּאֻלָּה – לְהַעֲלוֹת הָאֱמוּנָה

עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי בָּזֶה כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכִין יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהַעֲלוֹת הָאֱמוּנָה הַנְּפוּלָה, וּלְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יָבוֹא מָשִׁיחַ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה". וְאָז תִּתְגַּלֶּה הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתָּנוּ וְכוּ'. וְאָז דַּיְקָא תָּשׁוּב הַבַּת מֶלֶךְ שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה עַל מְכוֹנָהּ וּמַלְכוּתָהּ.

(על"ת ב')

לְהִתְפַּלֵּא וְלִזְחֹל וְלִרְעֹד מֵהִתְנוֹצְצוּת הָאֱמוּנָה

כָּל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּא וְלִזְחֹל וְלִרְעֹד מֵהִתְנוֹצְצוּת אֱמִתַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל עֵת מֻחְדָּשׁ, אֲשֶׁר אָנוּ זוֹכִין לְהַאֲמִין בְּחַי הַחַיִּים בְּהֶיְחִיד נִצְחִי הַקָּדְמוֹן הַבּוֹרֵא הַכֹּל בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שְׁמוֹ לָנֶצַח.

(שם מג)

אֵין לָנוּ בְּעוֹלָמֵנוּ כִּי אִם מַה שֶּׁאָנוּ מְיַחֲדִים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ

אֵין לָנוּ בְּעוֹלָמֵנוּ כִּי אִם מַה שֶּׁאָנוּ מְיַחֲדִים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, שֶׁבָּזֶה כָּלוּל כָּל שְׁאָר הֶעֲבוֹדוֹת מַה שֶּׁכָּל אֶחָד חוֹטֵף בְּכָל יוֹם כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, כִּי הַכֹּל נִכְלָל בָּאֱמוּנָה שֶׁהוּא יְסוֹד הַכֹּל. כִּי הַזְּמַן פּוֹרֵחַ מְאֹד מְאֹד, וְאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה יִפְרַח הַזְּמַן וִימֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל הֲבָלִים, וְלֹא נִשְׁאָר לָנוּ כִּי אִם מַה שֶּׁזָּכִינוּ בְּרַחֲמָיו לֶאֱמוּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר נָטְעוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּקִרְבֵּנוּ מֵעוֹלָם, עַל יְדֵי צַדִּיק הַדּוֹר הָאֱמִתִּי שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל מִפִּיו פָּנִים אֶל פָּנִים. וְעַל כֵּן גַּם עַתָּה אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ.

(שם קצ"ה)

כָּל יְמֵיו עָסַק בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל

יָדוּעַ וּמְפֹרָסָם, שֶׁכָּל יָמָיו עָסַק בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל בִּפְשִׁיטוּת וּבְתָמִימוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְגִלָּה הַרְבֵּה תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת עַל זֶה כַּמְּפֹרָסָם. וְאֵיתֵי סֵפֶר וּתְחֻזֶּה בֵּהּ. וְכָל יִסּוּרִים קָשִׁים וַעֲצוּמִים שֶׁהָיָה לוֹ, וְכָל הִתְנַגְּדוּת הַמַּחֲלֹקֶת הֶעָצוּם עָלָיו וְעַל הַנִּלְוִים אֵלָיו הוּא רַק מֵחֲמַת זֶה שֶׁרוֹצֶה לְהַכְנִיעַ כָּל דֵּעוֹת זָרוֹת וּכְפִירוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְהַכְנִיס אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בָּעוֹלָם כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו.

(שם רכ"א)

הַשי"ת מַמְשִׁיךְ לוֹ אֱמוּנָה

הַיּוֹם בִּפְרָטִיּוּת כְּשֶׁאֶחָד מִשְׁתּוֹקֵק בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶל הָאֱמֶת מַמְשִׁיךְ לוֹ עַל יְדֵי זֶה הַשי"ת עֵזֶר וְסִיּוּעַ עַד שֶׁזּוֹכֶה לֶהָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית.

(חכמה ותבונה יא, ו)

לֹא הָיְתָה כַּוָּנָתָם רַק עַל חִסָּרוֹן אֱמוּנָה

בְּעִנְיַן הוֹדָעַת חֲכָמֵינוּ זַ"ל... שֶׁבְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא חְצָפָא יְסָגֵּי וְכוּ' חָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח יִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, כְּבָר הוֹדִיעָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתָם רַק עַל הִתְגַּבְּרוּת הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְחִסָּרוֹן אֱמוּנָה שֶׁבְּאֵלֶּה הַדּוֹרוֹת, כִּי רַק זֶה עִקַּר אֲבִי אֲבוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם דְּדָא בֵּהּ כֹּלָּא בֵּהּ.

(שיחות וסיפורים ו')

בַּעֲקִירַת הָאֱמוּנָה – נֶעֱקָר הַנְּשָׁמָה

שֶׁכָּל עֻצָּם נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל נִמְשֶׁכֶת מִנִּשְׁמַת הָאָבוֹת שֶׁבְּעֻצָּם הָאֱמוּנָה וּבַעֲקִירַת הָאֱמוּנָה מֵהָאָדָם נֶעֱקָר מֵאִתּוֹ מִמֵּילָא גַּם הַנְּשָׁמָה.

(שם ח')

בְּכֹחַ נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה

בְּכֹחַ נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה שֶׁנִּשְׁרַשׁ בְּהֶעְלֵם בְּלֵב נֶפֶשׁ הַיְּשִׂרְאֵלִי, יֵשׁ בְּכֹחוֹ לָבֹא בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה עַד שֶׁיִּזָּכֶה עַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ לִשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה.

(שם ט')

דֶּרֶךְ שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים

רַבֵּינוּ ז"ל מְלַמֵּד אוֹתָנוּ בְּדַרְכּוֹ כָּזֶה שֶׁאֲפִילוּ בַּעֲלֵי מַעֲשִׂים וּמַתָּן יְכוֹלִין לִהְיוֹת צַדִּיקִים גְּמוּרִים הַיְנוּ עַל יְדֵי בְּטָחוֹן וֶאֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁאֲפִילוּ עַל יוֹם מָחָר וּבְפָרָט עַל שָׁנָה וּבְפָרָט עַל כַּמָּה שָׁנִים וְלִהְיוֹת שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ.

(נתיב צדיק ס"ה)

תִּרְאוּ אֵיךְ זָכָה אֶחָד עַל יְדֵי אֱמוּנָה

וּתְעַיְנוּ מְאֹד בְּהַסֵּפֶר יְמֵי מוהרנ"ת וְשָׁם אֵיךְ זָכָה אֶחָד עַל יְדֵי אֱמוּנָה וּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת לְהָרְגִּישׁ גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זַ"ל וּגְדוֹלַת כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מֵרַבֵּנוּ זַ"ל אֲשֶׁר עַל יְדֵי זֶה זָכָה לִשְׁאֹב מַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה וּמַעְיְנֵי הַחָכְמָה.

(שם ק"ו)

כְּתֹב מַה שֶּׁיּוֹתֵר

כְּשֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ לְמוֹהֲרַנ"תְ לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין בַּתּוֹרָה, אָמַר לוֹ: "כְּשֶׁתִּכְתֹּב בְּעִנְיַן אֱמוּנָה וּבְעִנְיַן הַצַּדִּיק, תְּשַׁחְרֵר עַצְמְךָ, וּכְתֹב מַה שֶּׁיּוֹתֵר". "זָאלְסְטוּ צוּ לָאזְן דִּי פֶּעֶן אוּן שְׁרַייבְ וָואס מֶער".

(שיש"ק ב ק"ג)

נַעֲשֶׂה וְנִתְּךָ בֶּאֱמוּנָה?

מְרוּמָז בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שבת לֹא שֶׁאמְרוּ שֶׁהַשְּׁאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הָאָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ הוּא "נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה", וְהַיְינוּ אִם נָשָׂא וְנָתַן בִּימֵי חַיָּיו בָּזֶה הָעוֹלָם בְּמִסְחַר הָאֱמוּנָה לְחַפֵּשׂ וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה.

(שם ד נ"א)

מַחֲשָׁבָה אַחַת שֶׁל אֱמוּנָה

וּבָא מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁעַל יְדֵי מַחֲשָׁבָה אַחַת שֶׁל אֱמוּנָה וּדְבֵקוּת בַּה' וְהִרְהוּר תְּשׁוּבָה, כְּבָר נִפְרָד מִבְּחִינַת 'אֵל אֶחָד' וְנִתְדַּבֵּק בְּ'ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד'.

(שם ו ר"ס)

האמונה בצדיק היא חיות האדם

הרה"ח
ר' יצחק
פריעדכאן
שליט"א

בשיעור הכנה
ליחוד לפסח

תמלול ועריכה:
בנימין גולד

האחריות על הנאמר הינה
על דעת העורך בלבד

יש כמה מיני חיים אך ל'חיים טובים' האמיתיים זוכים רק על ידי ההתקשרות לצדיק האמת ◆ על ידי ההתקרבות לרבי אפשר לקבל נשמה חדשה ◆ דיבור אחד של הרבי שהציל יהודי מרדת שחת והציל אותו לדורות

מתכוננים אנו בימים אלו לימים קדושים מאוד, ימי הפסח הקדושים. ר' נתן מבאר בליקו"ה, שהתפילה שלנו לזכות ל'חיים טובים' בימים הנוראים, היא למעשה 'בקשה' מהקב"ה להתקרב לאור הצדיקים. כי הקב"ה הרי ברא והנהיג בעולמו שה'חַיּוּת' לכל הנבראים, נמשכת מן הצדיקים, ולא זו אף זו שאף המתנגדים והחולקים על הצדיקים, מקבלים את חיותם מהקב"ה דרך הצדיקים.

אך בוודאי שישנו חילוק גדול ונשגב, בין החַיּוּת שמקבלים אלו אשר זוכים להתקרב לצדיקים, ואלו שלא חולקים עליהם עכ"פ, לחַיּוּת שמקבל מי שחולק על הצדיקים רח"ל. לכן מבקשים אנחנו 'זכרנו לחיים', היינו שהקב"ה יזכור לקרב אותנו אל הצדיקים הנקראים חי"ם ומהם תוצאות חי"ם, היינו שנתקרב אליהם, ואז נזכה ל'חיים' במובן ומשמעות אחרים לגמרי, 'חיים' שהם עניין אחר לגמרי מציור המושג 'חיים' אצל שאר בני-העולם, ע"כ דבריו הקדושים. לפיכך ראוי לנו להתבונן לקראת ימי הפסח האלו, כי הרי ידוע ששמו הק' של רבינו, נחמ"ן, בגימטריא פס"ח, והביאור בזה על פי פשוטם של דברים, שה'חיות' האמיתית בעבודת ה', אור הגאולה, בח' פס"ח, נמשך דווקא מצדיקי אמת, בחי' שם רביה"ק, נחמ"ן.

ר' יצחק ברייטער הי"ד משורר בשיר הידידות שחיבר על רביז"ל; 'מהרבה עולמות שמו נעלם', כי החיות שהקב"ה ממשיך על כל באי העולם מגיעה דרך הצדיק האמת, ואעפי"כ העולם רחוק כל כך מדעת קדשו של רביז"ל! עלינו לזכור, שככל שנתקרב יותר לצדיקים, כך נקרב את עניין הגאולה, וכמו שהוזכר לעיל ברמז שפס"ח בגימ' נחמ"ן, היינו, שככל שנתקרב לאורם של הצדיקים האמיתיים בוודאי נקרב יותר את הגאולה, שהיא בחי' פס"ח, וכפי שכותב מוהרנ"ת כי קירוב הגאולה תלוי בהתפשטות דעת קדשו של רביז"ל בעולם,

בעיקר אנו צריכים להתפלל שלא נהיה מאותם הנושמים ומקבלים חיותם דרך ה'רב דקליפה' רח"ל. כי בעניין זה אין 'דרך האמצע': או שנושמים ומקבלים חיות מהקב"ה דרך הקדושה, דרך הצדיקים, ואם אין זוכים ח"ו אפשר ליפול ולהיכשל, ולקבל את חיות הנשימה, והחיות בכלל מהקב"ה דרך הצינור הטמא, של הרב דסטרא אחרא, וכפי שמאריך רביז"ל בעניין נורא זה בתורה של פסח, תורה המבארת את סוד יציאת מצרים, תורה ח' קמא.

זהו הכוח הנפלא של הצדיקים שהם יכולים לעורר אותנו ולהוציא אותנו ממצרים עי"ז לאור גדול,

העולה מן האמור, שעלינו לעורר את בקרבנו ידיעה קדושה זו: יש לנו רב דקדושה, לקבל דרכו את כוח הנשימה! בל נטעה ונאבד עולמנו מחמת טענות ואמתלאות של שטות המרחקות מאורו של הצדיק הרב דקדושה, וזאת ע"י שנזכור כי כל נשימה ונשימה שאנחנו נושמים דרך הקדושה- מביאה לנו כפרת עוונות ושפע נפלא, רוחני וגשמי- וכמבואר בדברי רבינו ז"ל.

ידועים דברי ה'חסד לאברהם' המובאים גם ע"י הרב מטשעהרין בהקשר לנאמר בתורה ע"ד תניינא, ש'כיום ההתחלה היא מימי הפורים שהם דרך והילוך לימי הפסח וכו': כי שלושים יום קודם יציאת מצרים, קודם פסח, הקב"ה כבר מוציא את עמו ישראל בכל לילה מדרגא אחת של טומאה אל הקדושה, עד שבליל הסדר מגיעים ישראל לתכלית המעלה והקדושה, עי"ש בדבריו, וכל זה תלוי בהכנה שלנו לליל הסדר, ועיקר ההכנה היא תפילה ותחנונים לה' שיגלה לנו את אור הצדיק, ושנזכה להתקרב אליו ולהאמין בו באמת, להאמין שיש לו כוח להמשיך עלינו נשימה דקדושה, חיות דקדושה, ולהוציאנו משאול תחתיות, להוציאנו ממצרים גם כהיום

הזה, ועי"ז בעצמו 'קרבה אל נפשי גאלה', מקרבים אלינו את אור הגאולה!

לא מזמן שמעתי מעשה נורא. על יהודי שעמד לפני ניסיון קשה מאד מאד וכשכבר עמד לפני ייאוש, הוא התקשר לחבר וביקש ממנו שיחזק אותו בקשייו. אותו חבר 'זרק' לו את הדיבור של הרבי ש'אדם בשביל תענוג של רבע שעה יכול להפסיד את העולם הזה והעולם הבא', וזה מה שהציל אותו מרדת שחת. אותו יהודי נסע בראש השנה שלאחר מכן לאומן כשנודע לו מי אמר את הדיבור הנורא הזה, וכיום הוא מודה שהוא חייב את כל חייו לרבי.

רבינו מבאר בתורה כ"א, שע"י שמקדשים את ז' הנרות ע"ז מעוררים את המוח שיאיר, שיקבל שפע קודש, שפע אלוקי מלמעלה. הווי אומר; אי אפשר להיות 'צדיק' בלי כוח ה'צדיק' וכוח עצותיו הק'. ר' נתן מבאר בהל' נדרים ה' את מאמר חז"ל 'כל המרבה לספר ביציאת מצריים הרי זה משובח', שסיפור הנס נועד בכדי להזכיר את חסדי ונפלאות ה', ועי"ז בעצמו מעוררים את רחמי ה' שיעשה עמנו ניסים גם בימינו, כימי צאתך מארץ מצריים אראנו נפלאות, וככל שמספרים יותר, מחישים את הגאולה העתידה!

גאולת מצריים לא הייתה גאולה נצחית משום שהיא הייתה באתערותא דלעילא בלבד, אך הגאולה האחרונה, מוכרחת לבוא דווקא על ידי ההתעוררות מצידנו, כדי שתהיה זו 'גאולת עולם', אך מה לעשות, ואנחנו ישנים עמוק כל כך, ונדמה שאין מי שיכול להעיר את עם ישראל?

אך זהו הכוח הנפלא של הצדיקים שהם יכולים לעורר אותנו ולהוציא אותנו ממצריים עי"ז לאור גדול, וכפי שכתב מוהרנ"ת שהנסיעה לצדיק צריכה להיות רק בשביל זה, בשביל שנתעורר מהשינה, כדי שהצדיקים יוכלו להמשיך את אור הגאולה!

היוצא מן הדברים, שמתכוננים אנו ללילה גדול, ליל הסדר, ועיקר הכוונה שצריכה להיות בעת סיפור ניסי יצי"מ וכו', כדי שנתעורר מהשינה להאמין בה' ובכוח הגדול שנתן לצדיקיו בחי' משה שבכל דור, שהם יכולים להוציא מהגלות כל אחד ע"י עצותיהם, ובפרט ע"י עצת הקדושה וכפי שמפרש רביז"ל בתורה פ"ג תניינא 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ', כי בכל עין יש ז' חלקים, וכששתי העיניים קדושות ומאירות 'אור לארבעה עשר', עמו 'בודקים' ומבטלים את החמץ שבלב!

ר' נתן העיד שאמר להירש בער 'וראה את ה" והוא האמין לו! ר' נתן זכה לשפע אלוקי כזה, לראות עין בעין את השגחת ה' וכו', וזה ע"י קדושתו הנוראה, וכפי שהעיד עליו רביז"ל בהיותו פחות מבן שלושים: 'איך האב דיר אוועק געגומען פון דער וועלט'! (-הוצאתי אותך מה'עולם הזה').

זאת גדולתו של רבינו, וכפי שכתב מוהרנ"ת, שיש הרבה שיודעים את סודות הבריאה כמו החלל הפנוי וכו' אך אינם יודעים להוציא מזה שום חיזוק למעשה, וב"ה שיש לנו רבי, וצריך לספר זאת לבנים ולנכדים, להודיעם 'הנני מביא מחר ארבה בגבולך' כמו שפי' רביז"ל שם בתורה ס"ד, להודיעם שיש צדיק שיודע את סוד הגאולה העתידה, ואיך גורמים לכך שכל יהודי ייגאל ממאסר התאוות ומידות רעות.

צריך להאמין במתנות הטובות שקיבלנו, ולשם דוגמא: חיפשתי שנים רבות ולא מצאתי שום ספר קדוש בעולם שיעיד על עצמו, כי מי שילמד בו יקבל 'נשמה חדשה' חוץ מדברי רביז"ל המפורשים פעמיים בתורה ל"ו. וכן כל אחד מייחל כי בעת פטירתו יבוא רבו להמליץ טוב בעדו, אך מדברי ר' נתן (בהל' נזיקין ה') עולה שהצדיקים הגדולים וכו' הם בחי' כסאות למשפט וכו' שהם הדיינים עצמם! ומה יכול להיות טוב יותר ממצב בו הסנגור הוא הדיין והשופט בעצמו! וכן ע"ז הדרך צריך למנות כמה מעלות טובות למקום עלינו שזיכה אותנו לדעת מצדיקים כאלה, וככל שנאמין בזה, ונספר מזה, נקרב את הגאולה השלמה, בב"א.

לקהל הקוראים
הנאמנים ולכלל אנשי
שלומנו היקרים!

פסח כשר ושמח

יהא רעווא שנזכה יחדיו
לשמוע את קול הקריאה
של היום טוב קודש
הפגלה את הרצון

ולשוש ולשמוח בה' יתברך
ובתורתו ובמשה עבדו

ובמהרה יבנה המקדש
ונזכה לאכול שם מן הזבחים
ומן הפסחים

מערכת
אבקשה

התנוצצות מאירה מכוחמוקי ההתקשרות והחיפוש של התלמיד הנצחי ללא הפסק ומנוחה לרגע ועד לתיקון השלם

הגעגוע שמגלה את העומק הנפלא

בעיגול: מאמר הכנה לקראת ההליכה עם תורה ס"ב קמא עמה נלך החל מר"ח אייר הבעל"ט

כימי צאתך מארנו נפלאות

סודותיה המאירים של קישוטי האמונה המתגלים ומאירים בעוז ותעצומות דווקא מתוך שידוד הסתרת הידיעה וההעלמה * התגלות פלאי פלאות בתורה העוסקת בדרכם של כלל ישראל אל עבר הארץ המובטחת לאחר יציאת מצרים

עוליכמתא שפירתא דלית לה עיינין

בתורה ס"ב ב'ליקוטי מוהר"ן' אנו למדים על דרגה נפלאה של 'אמונה חושית', וכך מבאר רבינו הקדוש את דברי ה'סבא דמשפטים':

וזה בחינות (סבא משפטים דף צ"ה)**: עולימתא שפירתא דלית לה עיינין. עולימתא שפירתא, זה בחינת אמונה, בחינת** (שיר השירים ו') **"יפה את רעייתי", בחינת: "ורעה אמונה". דלית לה עיינין, היינו אלו הקושיות הנ"ל, שאין לעיין בהם, וצריך לחזק באמונתו. גופא טמירתא ואתגלי, כי היא טמירא, כי אם תשאל את המאמין איזה טעם באמונה, ודאי אינו יודע להשיב לך טעם, כי אמונה אינו שייך אלא בדבר שאינו יודע טעם. ואף על פי כן, 'וגליא'. היינו שאצל המאמין הדבר גלוי, כאילו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו, מחמת גודל אמונתו השלימה. נפקת בצפרא ומתכסיא ביממא, כי האמונה מתחדשת אצל האדם בכל בוקר, בחינת** (איכה ג')**: "חדשים לבקרים" וכו'. ומתכסיא ביממא, מחמת טרדת עסקי עולם, נתכסה האמונה. מתקשטת בקישוטין דלא הוו, היינו עיקר קישוטי האמונה, כשמקרבין אצלה בני אדם שלא היו מקורבין לה.**

האם נוכל לזכות לכך?

אצל המאמין "הדבר גלוי כאילו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו, מחמת גודל אמונתו השלימה". וכך מסופר על מוהרנ"ת (כמובא ב'כוכבי אור'): "פַּעַם אַחַת עָמַד לְפָנָיו הַיִּרְאֹשׁ בָּעִר מַאוּמָן, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בַּחֲקִירַת הָאֱלֹקוּת, וְנִתְלַהֵב מְאֹד בְּרִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת וְעָנָה וְאָמַר לוֹ, מָה אַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי מֵהַשֵּׁם, אֲנִי אוֹמֵר לְךָ "וָאֶרְאֶה אֶת ה'"! ועוד מובא שם: שָׁמַעְתִּי שֶׁדִּבֵּר פַּעַם אַחַת אֵיזֶה אִישׁ עִמּוֹ גַּם כֵּן מֵחֲקִירַת אֱלֹקוּת וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אִיךְ הָאבּ הַיִּרְאֹשׁ בָּעִרְ'ן גִּיזָאגְט "וָאֶרְאֶה אֶת ה'", אוּן עֶר הָאט מִיר גִּיגְלוֹיבְּט! (לְהַיִּרְאֹשׁ בָּעִר אָמַרְתִּי "וָאֶרְאֶה אֶת ה'" וְהוּא הֶאֱמִין לִי!)".

כאשר אנו שומעים דיבורים על אמונה בהירה וחיה כל כך, בוודאי לבנו מתעורר ומשתוקק להתעלות ולטעום ממנה. כאשר אנו מוצאים תיאור שכזה בתוך תורה ב'ליקוטי מוהר"ן', גדלה החובה והאחריות להתאמץ ולזכות לכך.

כי הנה, הדברים שגילה רבינו הקדוש בספרו אינם שיחת מוסר והתעוררות גרידא. הם כולם כלים וצמצומים נפלאים שהמשיך ממקום עליון, המיועדים להביא כל אחד מישראל לאמונה ועבודת השם שלימה, לו רק יבחר לצאת לדרך, לעיין ולקיים את דברי תורתו.

הדברים מתבהרים — למעיינים

לשם כך אנו זקוקים לסבלנות, להתבונן ולעיין כראוי בכל חלקי התורה, ולקיים בפשיטות ובתמימות את העצות העולות ממנה. כך נזכה למצוא ולהבין היטב את הקשרים הנפלאים והחזקים שבין כל חלקי המאמר, תצטייר בפנינו 'מפת דרכים' נגישה ומפורטת, שתאפשר לנו להיכנס ולצעוד בנתיבותיה ולהגיע אל אותה אמונה שלימה שאליה תשוקתנו.

הניגש לתורה מבלי להכיר את כללי העיון עומד משתומם מול שלל מושגים שנראים גבוהים וסתומים, ומערכת קשרים שלכאורה אינה מובנת; מה פשר "בירור המאכלים"? איך הדבר נעשה על ידי אמונה? איך הדברים קשורים לקושיות ולאפיקורסות? איך כשהאמונה שלימה נעשה על ידי האכילה "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה פנים אל פנים", והאם זה בכלל אומר משהו מובן לאדם שאינו 'מקובל' גדול?

אך כפי שמוהרנ"ת מבאר בהקדמת 'ליקוטי מוהר"ן', וביותר כפי שהרחיב ראבר"נ זצ"ל בהקדמת 'ביאור הליקוטים', דברי רבינו הקדוש אמנם רחבים מני ים ועמוקים מתהום, אך הם גם מובנים היטב למעיין במאמר ומוצא איך כל חלקיו מהווים הסבר זה לזה ויוצרים תמונה בהירה ונפלאה.

תמצית היסודות שבמאמר

בכדי שנוכל להתבונן וללקט ציצים ופרחים מבין קשרי התורה, נביא תחילה את עיקרי המאמר בתכלית הקיצור:

א. על ידי אכילתם של 'ישראל נעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה אפין באפין. ובלבד שהמאכל יהיה מבורר, כי אחרת המאכל יוכל לגרום לחטוא.

ב. בירור המאכלים הוא על ידי אמונה.

ג. מצוה גדולה לחדד השכל להבין על בוריו את מה שניתן להבין. אך אסור לעיין בקושיות שהשכל האנושי אינו מסוגל ליישב, רק צריך להעמיד על אמונה.

ד. לפעמים נסתמים שבילי השכל גם במה שניתן להבין, ואז צריך להעמיד גם קושיות אלו על אמונה. הסתימה נובעת מהמחלוקת שבלב, שאז היצר הרע מסתיר את הידיעה האמתית, ותיקונו על ידי לימוד הפוסקים שעל ידו מתקשר לשלום שבקדושה ומתקן את המחלוקת שבלב. על ידי השלום גם מתקן את המחלוקת שבין ישראל, ואת הכפירות הנובעות ממנה.

ה. על ידי תיקון המחלוקת שבלב, מאמין בלב שלם שהקב"ה עומד עליו ומאזין לכל דיבור, ואזי מתפלל בלב שלם בהתלהבות ובכוונה.

ו. עיקר שלימות וקישוטי האמונה על ידי קירוב רחוקים. וזה נעשה על ידי תענית, כי על ידה יכול לדבר לפני ה', ולהתפלל בכוונה, ואזי הדיבור מוסיף ללקט את ניצוצות הקדושה מבין הקליפות, וכשהעכו"ם רואים שנשארו בלא חיות, אזי משליכים אלילי כספם וזהבם ופונים כולם לאמונת ישראל.

ז. האמונה מתחדשת בכל בוקר, וביום היא מתכסה מחמת טרדות עסקי העולם.

ח. מחמת שאין האמונה בשלימות על ידי זה רבים נכשלים ועושים את הסיבות אמצעים בינם לבין ה', יתברך, כאילו חס ושלום בלא סיבת משא ומתן אין יכולת ביד השם יתברך לתת להם פרנסה, וכאילו חס ושלום ללא סמי מרפא אין יכולת ביד השם יתברך לרפאותם. אך באמת הוא יתברך סיבת כל הסיבות וצריכים להאמין בו יתברך לבד ולא לעשות מהסיבות עיקר.

ט. צריך להתחיל בכל פעם מחדש.

עד כאן תמצית רוב היסודות שבתורה. כמובן הדברים מורחבים ומתבארים יותר בפנים, והקשרים ביניהם מפורשים כפי שמגלה רביה"ק בעומק הפסוקים ומאמרי חז"ל.

רק לכמי שחותר ומעמיק בהם

גם כאשר קוראים את הדברים בשלימותם, ולא רק את תמצית העולה מהם, קשה להבין את היסודות והשתלבותם.

אמנם בוודאי ניתן ללקט עניינים נפלאים, להתחזק באמונה, בתפילה, בהתחדשות, בקדושת האכילה וכו' וכו', ככל ריבוי הפרטים שבמאמר, והעושה כן קדוש ייאמר לו, בפרט אם יזכה להרבות בתפילה על כך. אך בכך לעיתים מתעלמים ומאבדים הרבה ממה שרבינו הקדוש ביקש ללמד ולהסביר בתורתו. וכפי שכתב ראבר"נ בהקדמת 'ביאור הליקוטים': "**ואם יהיה אלוקים עמדי הנני לייחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים, שבכל מאמר ומאמר יפרש מניה וביה, כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים, אשר כתבתי בהקדמת ספרי 'ביאור הליקוטים'. שכן דרך רבינו ז"ל, לפרש בכל מאמר מיניה וביה, תחילתו מסופו, וסופו מתחילתו. ובאופן שאין נראה כלל, רק למי שחותר ומעמיק בהם**".

אם ברצוננו להתחיל לגעת בכוונת רבינו הקדוש, לצעוד בנתיבות שאליהן ביקש להדריך, ולא להסתפק רק בניצוצות האור המתעופפים מתוך המאמר ומאירים בלבבנו, נוכל לעשות זאת בסייעתא דשמיא, ולא בשמים היא. בידינו לחתור ולהעמיק בדבריו הקדושים, לדקדק בלשונו כפי שרצה ולימד, ואט אט בוודאי נמצא איך כל דבריו מתבארים מיניה וביה, וסוללים בפנינו דרך חיים ודרך אמונה.

אמנם, "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד", ואפילו החכם שבישראל יוכל כל ימיו להתבונן במאמר מתוך הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' מבלי שיגיע לסוף דעתו, אך מאידך "אפילו הקטן שבקטנים אם הוא רק איזה בר אוריין ויש לו איזה ידיעה קצת בלימוד התורה הקדושה באיזה מדרגה שהוא, יוכל לשאוב מים בששון ממעייני הישועה ולרוות צמאונו ולהחיות את נפשו בהם, ולא עוד, אלא **אף גם יכול להחיות גם נפשות אחרים רבים וגדולים ממנו** כאשר ראינו בחוש פעמים הרבה אין מספר!" (כלשון ה'פרפראות לחכמה' בהקדמתו).

חלקי כל מאמר בספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' מתבארים זה מזה, "וצריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כולו קשור ומחובר ונעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו וכן באמצעיתו ובצדדיו", כפי שכתב מוהרנ"ת בהקדמה ל'ליקוטי מוהר"ן'.

ביודענו זאת, נבין שלא ניתן ללומדו ולהסבירו שלב אחר שלב, אלא רק כמקשה אחת, 'לטייל' בתורתו מראשו לסופו ולצדדיו, לרעות בגנים וללקוט שושנים. על כן במאמר זה בס"ד לא נצעד בדווקא כסדר, רק נבקש להבין עוד פרט ועוד קישור, עד שנכלול את שהצטייר לעינינו בתמונה אחת שלימה, לערכנו.

קישוטין דלא הוו

רבינו כתב לגבי האמונה: "**מתקשטת בקישוטין דלא הוו**, דהיינו, שעיקר קישוטי האמונה, הם, כשמקרבין אצלה בני אדם שלא היו מקורבין לה".

תיקון האמונה השלם הוא כאשר מאירים את האמונה אצל הרחוקים ביותר.

אך באמת, חסרון האמונה לא מופיע רק בבני אדם אחרים ורחוקים, אלא כפי שמבואר באות ב': "ואפילו אלו הקשיות שיש עליהם תשובה, לפעמים נסתמו שבילי השכל, ואינו יודע להשיב, ונזרקה בו אפיקורסות, ואינו יודע מה להשיב על אפיקורסות. וזאת האפיקורסות היא לכל אחד לפי בחינתו, יכול להבין בין רב למעט וכו'". ולכן כל אחד שמחזק את עצמו באמונה, בוודאי מוסיף קישוטי אמונה חדשים.

הקשר בין הדעת והאמונה

ב'ליקוטי הלכות' הלכות חלב ודם הלכה ד' מדייק ומעיר בלשון רבינו: **שבאות ב' מתחיל "והבירור של המאכלים הוא על ידי אמונה, כי האמת מה שהגביל ה' יתברך לשכל" וכו', עיין שם. ולכאורה קשה קצת, כי פתח בחדא וסיים בתרתי, כי מתחיל לדבר רק מאמונה, שהבירור של המאכלים הוא על ידי אמונה, ואחר כך הולך ומבאר שני בחינות תיקון הדעת והאמונה, כי זה מבואר שהקשיות שאפשר לישבן שזוכין לזה על ידי לימוד פוסקים, זה בחינת תיקון הדעת.**

דיוק חשוב זה, מוביל את מוהרנ"ת להבין ולהראות שבאמת תיקון הדעת והאמונה הכל עניין אחד, ושניהם תלויים זה בזה. כי באמת אף על פי שאמונה היא דייקא להאמין באמונה לבד בלי שום דעת ושכל, כי במה שהשכל מבין אין זה אמונה, כפי שכתב רבינו באות ה': "כי אמונה אינו שייך אלא בדבר שאינו יודע טעם", אף על פי כן שורש האמונה הוא דעת, כי בוודאי הבהמה שאין לה שום דעת אין שייך לומר עליה שיש לה אמונה, ועיקר האמונה היא רק אצל האדם שיש לו דעת, ובדעת זו הוא מאמין.

וכל מה שהאדם זוכה להגדיל דעתו בקדושה, בתורה ועבודה, זוכה להמשיך הארה נפלאה אל האמונה יותר ויותר. ועל ידי זה מתחזק באמונה יתרה בכל פעם, כי כל מה שיודע יותר הוא מבין שאינו יודע עדיין כלל, ושצריך להתחזק רק באמונה שלימה.

מוהרנ"ת גם מראה איך הדברים שעליהן דיבר רבינו בעניין הדעת, הם עצמן גורמים לתיקון ובניין האמונה. מחמת שרואה עתה שכמה קושיות שהיה קשה לו בדעתו על ה' יתברך והצדיקים, ועתה נתיישבו אצלו על ידי שנפתח דעתו, על ידי זה הוא מבין ללמוד סתום מן המפורש; שגם הקושיות שעדיין סתומים אצלו בוודאי יש להם תירוץ, רק שעדיין לא נפתח דעתו כל כך ליישב גם אלו הקושיות, או שהם מהקושיות שאי אפשר לישבן בזה העולם בשום אופן. ועל כן הוא מתחזק על ידי זה באמונה יתירה בכל פעם. נמצא, שעל ידי הדעת נתחזק האמונה.

וכשמתבוננים בדבר רואים דבר נפלא, שגם ההסתרה שהייתה בתחילה כשנסתמו שבילי השכל ולא הבין, גם היא משמשת בסופו של דבר לתיקון האמונה, ואפילו בדברים שאי אפשר להבין.

וכפי שמסיים שם מוהרנ"ת: **ועל כן דעת ואמונה שניהם אחד, ושניהם בכלל נקראים "אמונה", כי עיקר תכלית הדעת היא אמונה בבחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע** (בחינות עולם יג, מה). **ומאחר שתכלית הדעת דלא נדע בוודאי צריכין רק להעמיד על אמונה וזה תכלית הדעת שזוכין להשיג שאין יודעין עדיין כלל, רק על ידי כל הדעת שהשיג מבין בהתבוננות נפלא כמה צריכין להתחזק באמונה ולסמוך רק על אמונה שהיא יסוד הכל. ועל ידי זה מבואר היטב מה שהקשנו לעיל מה שרבינו, זכרונו לברכה, פתח בחדא וסיים בתרתי, כי הכל אחד כנ"ל.**

מה הן אותן קושיות

עדיין לא מובן איך הדברים מתקשרים למאכל שצריך להיות מבורר, ומהו בדיוק תיקון האמונה המביא לכך.

נשאל את עצמנו, מה הן אותן קושיות שאי אפשר להבין, שעליהן דיבר רבינו. ואמנם יכול כל אדם לנסות לשער ולבאר את העניין על פי ידיעותיו הקדומות, אך כאשר צועדים במסילת העיון 'מיניה וביה', נדע לחפש בתורה עצמה, וגם נמצא, שהקושיות עליהן מדובר הינן העלמת השגחתו יתברך, כאשר נדמה חס ושלום כאילו העולם מתנהג בדרך הטבע. כמבואר באות ו':

כי עיקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם יתברך, מחמת שעיקר ידיעת אלוקותו אינו אלא מגלוי על הסתום. ומחמת שרואים מגלוי, שהנהגת העולם הוא על ידי מערכת המזלות, נפלו בטעויות, כל אחד לפי טעותו. ויש חושבים שהכל על פי הטבע, עולם כמנהגו נוהג. ויש חושבים שצריך לעבוד את האמצעי וכו'.

וכפי שכתב רבינו הקדוש גם במקום אחר: "ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה. כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, **וזה אי אפשר לאדם להבין** שני דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו יתברך ('ליקוטי מוהר"ן' תניינא סימן י"ז).

אם נוסיף ונשים לב כראוי, נוכל גם לראות בלשונו הקדוש שאלו שנפלו בטעות זו הם אלו 'הרחוקים מאמונת השם יתברך', שבקירובם מתתקנת ונשלמת האמונה, בבחינת 'קישוטין דלא הוו'!

לאן נופלים כשנפגמת האמונה?

אותם רחוקים מן האמונה נופלים לטעות שבה עושים את הסיבה לאמצעי, ואינם פונים ישירות אליו יתברך. לעומת זאת, התיקון השלם יהיה לעתיד לבוא כאשר "ישליכו אלילי כספם וזהבם" ואז יהפוך אל כל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ולעבדו שכם אחד.

והנה, לאורך התורה רואים איך גם פגם התפילה נמצא אצל כל אחד לפי בחינתו.

באות ב' מבואר שהתפילה בהתלהבות ובכוונה תלויה בשלימות האמונה:

ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו'), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפילה. וודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאוד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם,

בשביל זה אינו מתלהב כל כך, ואינו מדקדק כל כך".

איך נכנסת התענית לתמונה

רבינו מסיים באות ב': **וכשיש לו אמונה בשלימות, יוכל להיות על ידי אכילתו, ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כנ"ל. בחינת** (תהלים ל"ז): **"ורעה אמונה", היינו בחינת אכילה על ידי אמונה.** ובאות ג': **ועיקר שלימות וקישוטי אמונה, היינו לקרב דווקא המרוחקים, בחינת** (צפניה ג'): **"לקרוא כולם בשם ה'", אפילו עכו"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד.** ובאות ד': **ולהשלים את האמונה, היינו לקרב את הרחוקים כנ"ל, צריך מתחילה להעלות ניצוצי אותיות הדיבור וכו'.** ובאות ה': **ולהעלות ניצוצי הדיבור, צריך לתענית וכו'.**

והנה, באות ה' מרחיב לדבר על כך שכשמתגברים התאוות על האדם אזי ממשיכין את הדיבור לגלות מצרים, ואינו יכול לדבר שום דיבור לפני השם יתברך.

כאשר מביטים על הדבר באספקלריא של כלל התורה רואים מיד, שהסתרת הידיעה שעל ידי היצר הרע הגורמת לאדם לא להיות מסוגל להתלהב בתפילתו ולדקדק לכוון בדבריו, היא המקבילה למבואר כאן.

אך לכאורה קשה להבין מה הקשר בין התאוות לבין הקושיות והאפיקורסות שבלבו. הרי כבר מבואר לנו שעיקר פגם האמונה הוא כאשר למראה עיניים הכל מונהג בדרך הטבע חס ושלום ולא בהשגחה, ואזי אין מקום לתפילה ופונים חלילה לאמצעי. מה אם כן השייכות בין חוסר היכולת להתפלל מחמת הקושיות לבין ההפרעה שגורמות התאוות?

בביאור התיקון

בכדי להבין זאת נתבונן בתמיהה נוספת, שנדמה שבתורה נמצאים שני מהלכים של תיקון האמונה.

בתחילה מבואר שעל ידי לימוד הפוסקים מתקן את המחלוקת שבלב הגורמת לסתימת שבילי השכל, ועל ידי התענית מתקן את הדיבור, שחוזר ומוציא את החיות מהקליפות ועל ידי זה משיב את הרחוקים אל האמונה.

אך בסוף התורה מבאר שכשרואים שהקב"ה מבטל גזירתו על ידי תפילת הצדיק, על ידי זה מתגלה לרחוקים האמונה, זה לשונו שם:

אבל כשאתה מבטל רצונך בשביל רצון הצדיק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן ט"ז:): 'הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל'. אזי ידעו מהגלוי על הסתום, כשרואים שמערכת המזלות מחייבים איזה גזרה, וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא.

ובעצם בדברי רבינו מבואר שמדובר בשני שלבים.

בתחילה נעשה תיקון האמונה על ידי לימוד הפוסקים (שעיקרו תיקון המחלוקת שבלב), ועל ידי התענית (שמתקנת את הדיבור עד שמוציאה את ניצוצות הקדושה מהדיבור, עד שגם הרחוקים משליכים אלילי כספם וזהבם ושבים לקרוא כולם בשם השם).

ואז לאחר תיקון האמונה, האמונה (שהיא השכינה) עצמה ממליצה ומבקשת על הרחוקים שעיקר טעותם מחמת שידיעתם מהגלוי על הסתום ולכן טעו בראותם את הטבע. **"וכשהצדיק מבטל בתפילתו איזה חיוב של מערכת המזלות, אזי נתיידע מהגלוי על הסתום, שיש אלוקי נמצא, שהוא שומע תפילת הצדיק, ומשדד המערכות ומשנה הטבע. וכל זה יהיה לעתיד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה** (פסחים ס"ח): **'עתידים צדיקים להחיות את המתים', ושאר נפלאות".**

התיקון האחרון כאשר יראו את שידוד הטבע, תחיית המתים ושאר נפלאות, ובו ישובו כל העמים לעבדו שכם אחד, כל זה יהיה לעתיד לבוא. ועבודתנו לעת עתה היא כפי החלק הראשון.

הסדר אם כן מובן. אך על פניו, עניין התענית ותיקון הדיבור המביאים לאמונה השלימה וקירוב הרחוקים צריך הבנה, ובפרט שלכאורה אינו קשור כלל לתיקון השני שעל ידי ששומע הקב"ה לתפילת הצדיקים.

במעט התבוננות מוצאים שהדברים מקבילים באופן נפלא.

שידוד הטבע למשדדי הטבע

האמונה מתגלה לרחוקים "כשהצדיק מבטל בתפילתו איזה חיוב של מערכת המזלות, אזי נתיידע מהגלוי על הסתום, שיש אלקי נמצא, שהוא שומע תפילת הצדיק, ומשדד המערכות ומשנה הטבע".

את עניין השליטה אנו מוצאים בתורה כאן בעניין שידוד הטבע, אך גם בעניין היצר והתאוות. באות ב' מדבר על כך שצריך לעבוד את ה' בשני יצרין, **שיהיה היצר הרע כפוף ליצר טוב.** ומצד שני באות ה' מתאר **שכשמתגברים התאוות על האדם, הוא התגברות הקליפות על הקדושה.**

מהו עניין התענית. בפשוטו זו התגברות האדם על תאוותיו. במקום שישלטו התאוות עליו הוא בוחר לשלוט עליהן, ואם נעמיק להגדיר הרי שיש כאן 'שידוד הטבע', כאשר צדיק גוזר על עצמו ומבטל את חיוב טבע תאוותיו.

נמצא, שמה שהצדיק בתפילתו משדד את הטבע ורואים שיש אלוק נמצא, הוא ממש עניין התענית, שבו במקום שהגוף נכנע לתאוות, התאוות נכנעות לגוף, ואין כאן דרך הטבע.

מדוע אוכל – אמונה

וכאן אנו מגיעים לכך, שעניין האכילה נוגע וקשור לכל המבואר בתורה בעניין האמונה וההשגחה.

כי הנה, כתב ב'ביאור הליקוטים' על דברי המאמר "ועסקינו באלו הסיבות צריך להאמין בהשם יתברך לבד": **שמעתי מאבי, ששמע ממורנ"ת ז"ל שפירש בכוונתו הקדושה, שצריך אמונה בעסקינו באלו הסיבות שזה בעצמו רצונו יתברך, לברכינו בכל אשר נעשה ונעסוק על פי הטבע, כמבואר בזה מכמה כתובים. אבל בכל זאת, עיני כל, אליו לבד ישברו באמונתם, ולא לעשות עיקר מהסיבות בעצמם, כטעות הטועים חס ושלום, שאין ביכלתו כלל לפרנס ולרפאות זולתם.**

מוהרנ"ת הסביר שהאמונה היא בכך שרצונו יתברך שנעסוק באותן סיבות. אם נרחיב את הדבר לאור מה שהבנו בעניין טבע האכילה, אזי גם באכילה שייך לאכול מחמת חיוב הטבע חלילה דהיינו בהיגררות אחר תאווה, או מאידך מתוך אמונה שזה בעצמו רצונו יתברך. וזה שמבואר בסוף אות ב': וכשיש לו אמונה בשלימות, יוכל להיות על ידי אכילתו, ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כנ"ל. בחינת (תהלים ל"ז): "ורעה אמונה", היינו בחינת **אכילה על ידי אמונה.**

השפעת התענית על הדיבור

הבנו אם כן, שכאשר מתענים יש כאן שידוד הטבע וגילוי

אלוקות, ואז כאשר אוכלים שלא מחמת תאוות, בזה עצמו הופכת האכילה למציאות של אמונה.

בתורה מתבאר שעיקר התיקון שעל ידי התענית הוא בדיבור. כאשר מתחילה הדיבור 'אינו מבורר' ועל כן התאוות והקליפות 'יונקים ממנו, וכן לאידך גיסא הם מושכים אותו למיצר כך שלא יוכל לדבר לפני ה'. וכאשר מתענה אין להם אחיזה בו, ומכל מקום הקב"ה בדווקא מוריד את הדיבור אליהם בבחינת עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, בכדי להוציא את הניצוצות מבין הקליפות.

בפשטות מבואר, שדבקות אחורי הקדושה שבתענית, היינו שאין מקום לדיבורים שנוגעים לגשמיות, שהם אינם 'פני הקדושה' אלא רק בחינת 'אחורי הקדושה', כי הם רק כלי לשמש לקדושה. אך 'כשאין הדיבורים זכים', כאשר התפילה והדיבורים מעורבים בתאוות ורצונות שאינם גופא הקדושה, אזי יונקים משם ראשי התאוות ומקבלים חיות רבה חלילה. וכן התאוות עצמן מסוגלות למשוך את הדיבור מלהיות 'עומד לפני השם' לבחינת "ניחר גרוני" כאשר נופל לתאוות וגם תפילותיו ודיבוריו מנותקים מבקשת אור פניו יתברך.

על ידי התענית אין דיבורים פגומים כאלו, כי עוסק רק בפני הקדושה ממש.

ובכל זאת גם בתענית ראשי התאוות מושכים את הדיבור אליהן כמו שמרחיב:

ואז כשנתדבקין אחורי הקדושה, שאי אפשר להקליפות לכנס לשם ולינק, ואז נתגלין הפנים של הקדושה. ואז: "ויראו אותה שרי פרעה" (בראשית שם). היינו, שאלו השרים הנ"ל, רואים את יופי הוד הדיבור, "ויהללו אותה אל פרעה". וכל זה הוא מכוון מהשם יתברך, כדי להוציא בלעם מפיהם, בחינת: "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו". וזה: "וינגע ה' את פרעה". וזה (משלי ל"א): "אשה יראת ה' היא תתהלל", בחינת: "ויהללו אותה אל פרעה". אין זה אלא בשביל, "תנו לה מפרי ידיה". היינו, להוציא ניצוצות הקדושה מביניהם. כשהיא מוציאה כל חיותה מבין הקליפות, אזי משליכין כל העכו"ם את אליליהם, ופונים כולם לאמונת ישראל, "לקרוא כולם בשם ה'". וזה עיקר קישוטי האמונה, שיקרבו אחרים לאמונתה.

דהיינו, גם כשמתענה ולכאורה אין מה לדבר כעת על התאוות, שהרי אדרבה הוא מכניע תאוותיו ואינו חפץ בהם ואינם שולטין בו, מכל מקום התאוות לוקחות את הדיבור שכן ידבר עליהן, והיינו שחש רעב וקושי מחמת תאוותיו הטורדות אותו.

אבל אז אדרבה, הדיבור מוציא את ניצוצות הקדושה מביניהם, על ידי זה גופא שדיבר על התאוות מתוך שליטה ומתוך רצון להתקדש ומבין ומגלה שהם בחינת 'שרי פרעה'. אין כאן רק טבע גשמי, אלא יש כאן קליפות שנועדו לרחק ולהסתיר.

הדיבור המבורר – והוצאת הניצוצות מהקליפות

והנה, כאשר הדיבור פונה אל הקליפות ומוציא מהן את הניצוצות אזי: "**נשארים הקליפות בלא חיות. ואז העכו"ם שיניקתם מהקליפות, כשרואים שאין להם חיות, אזי משליכים את אמונתם**".

כי החיות של הקליפות היא ההסתרה, וכפי שמבואר בתחילת התורה שהיצר הרע מסתיר את הידיעה, אך אין בהם כל חיות חיובית מצד עצמן. ברגע שמתגלה שההסתרה היא בעצמה שייכת לקדושה, בכדי ליצור אמונה אצל המאמין, אזי לא נשאר להם כלום, ומשליכים "אלילי כספם וזהבם", - וקל להבין, שעניין 'כספם וזהבם' הוא גופא בחינת הקושיות שנראה שבדרך הטבע ההשתדלות והאמצעי הם הגורמת לפרנסה, וכעת הם משליכים אותם כי מתבררת האמונה - "כי הקדוש ברוך הוא סיבת כל הסיבות ועילת כל העילות, ואין צריך לשום סיבה".

ורעה אמונה

אכילתם של ישראל כה יקרה, כי נתייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידה. ובלבד שהמאכל יהיה מבורר, והבירור הוא על ידי אמונה.

כאשר מדקדקים בלשון רבינו מגלים שמעלת האכילה הינה דבר מתבקש. לא שהאכילה עלולה להיות בעייתית, וצריך להפוך אותה לדבר קדוש. אלא אדרבה, אכילתם של ישראל מהוה מצד עצמה חיבור עצום בבחינת ייחוד קוב"ה ושכינתיה פנים אל פנים, רק יש תנאי שלא יקלקלו זאת על ידי מאכל שאינו מבורר.

אולי לאחר הדברים שראינו נוכל להתחיל לחוש במשמעות הדברים הפשוטה והמאירה. כי הנה, לאורך התורה נפתחו שתי סוגיות הנוגעות לאכילה: א. תאוות אכילה ושתיה. ב. בטחון ואמונה בעניין הפרנסה.

קדושת האכילה קשורה ביותר לעניין התאוות, אך על פניו לא היה מובן איך הדבר נוגע לאמונה. מאידך, נושא האמונה, והפניה אליו יתברך בתפילה מבלי לעשות חלילה עיקר מהסיבות, הם עיקר בירור האמונה אך לא כל כך מובנת שייכותם למאכלים.

אט אט חלק אל חלק מצטרף והדברים מתבהרים.

כפי שראינו, שלימות האמונה שבשידוד המערכות על ידי תפילת הצדיק, קשורה לאמונה ולידיעה השלימה שבלב המושגת על ידי שידוד הטבע הפנימי, כשמתגבר ואינו משועבד לתאוותו. וזה נעשה ומתגלה על ידי התענית, ועל ידי הדיבור הקדוש - 'עולימתא שפירתא'.

והנה, ההתייחסות לדיבור הקדוש העומד 'לפני השם', שהוא כה יפה ונאה, והיא גופא האמונה השלימה, שאין לנו אלא מסובב הסיבות, וכל התעסקותינו בסיבות, ואפילו באכילה, היא רק מחמת אמונתנו שרוצה שנעסוק בהן.

בתפיסה כזו אזי גם כשהאוכל מונח לפניו, רואה כמה נכון להתפלל על מזונו, אף שלכאורה אין לך טבע גדול מזה, ואף על פי כן מאמין שיש כאן נתינה ברגע זה ממש באהבה מה' יתברך. אזי חי בהארת פנים של ה' יתברך, ולא במבט כאילו מה שיש לו כעת הוא פועל יוצא מכוח המציאות שבעבר.

אזי, האכילה היא על ידי אמונה ולא על ידי טבע התאווה, והאכילה היא על ידי ביטחון בה' יתברך שזן ומפרנס אותנו - "ויסב אלוקים" לשון הסיבה, הקב"ה באהבתו עורך לפנינו שולחן, ואנו מתענגים על ה', על טובו המושט לנו בכל עת.

"שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה".

אין לך ייחוד קוב"ה ושכינתיה פנים אל פנים יותר מזה, שלימות האמונה שבאכילה, וכל יהודי שייך בזה! ■

אל אחינו שבגולה הע"י

בשורה משמחת!

בחסדי ה' נתייסד
בית הדפוס שע"י 'אבקשה'
בארצות הברית
ומעתה יהיה אפשר להצטרף כשותף בבית אבקשה ולהפיץ את אורו של הרבי ובנוסף לקבל את הגיליונות עד לבתיכם מיד כשיצאו בכל חודש ומועד בזמנו

השותפים היקרים מקבלים את הגיליון לבתיהם בכל חודש עם צאת הגיליון לאור

בנתינת שותפות הנך נוטל חלק בהפצת הדעת הנקייה והמאירה של הרבי בבתי הכנסת של אנ"ש באמריקע שם יופצו הגיליונות בעיתו ובזמנו לטובת הכלל.

בנוסף, כל החפץ להפיץ ולחלק את הגיליונות בחינם, יוכל לקבל חבילת גיליונות להפצה תמורת עלות ההוצאות בלבד

לכל הפרטים ניתן לפנות לנציג אבקשה באמריקה

ברוך השם נאכן זיך מוטשענען א לענגערע תקופה איז געלונגען אהערצושטעלן דאס ארויסדרוקן די באקאנטע ירחון 'אבקשה' עם כמה מעלות טובות לכל אנ"ש דא און ניו יורק אויף א מסודר'דיגע אופן, ערמעגלעכענדיג צו מפיץ זיין דעם גרויסן אור פינעם הייליגען רעבין זאל קענען אנגיין אויף א שטארקע פארנעם, און פון היינט וועט איר בעז"ה קענען באקומען די פרישע אבקשה בעתו ובזמנו ביי אייך און שטוב. (און נישט דארפן ווארטן ביז מ'שיקט עס אפ פון ארה"ק).

אלע שותפים לדבר מצוה וועלן באקומען די פרישע ערשיינטע אבקשה מידי חודש בחודשו אפגעשיקט ביי זיי און שטוב.

געדענקט! מיטן נעמען א שותפות און די הוצאות פון די הייליגע פראיעקט, ווערט איר א חלק העלפענדיג דערמיט פארשפרייטן די הייליגע ריינע דעת פונעם צדיק אמת, בעתו ובזמנו אויף א מסודר'דיגע פארנעם און בתי מדרשים פון אנ"ש און אמעריקא לטובת הכלל.

בנוסף לכל הנ"ל, איז דא צו באקומען גרעסערע קוואנטומען פאר בלויז קאסט פרייז אויב ווילט איר זוכה זיין און מפיץ זיין די הייליגע גליון אויף א גרעסערע פארנעם.

זיך איינצושרייבן צו באקומען חודשליך ביי אייך און שטוב, ווי אויך פאר סיי וועלכע הערות רופט די ממונה פון אבקשה און אמעריקא.

מאיר יחיאל פערלשטיין טלפון: 845-650-9638

דרגות השותפות:

'תומך אבקשה' - 52$
שותפות מלאה בהפצה של אבקשה בארץ ישראל ובעולם כולו
מקבל את הגיליון לבית וה- 20 הראשונים יקבלו גם את כל הגיליונות שיצאו לאור!!

אבן זהב' - 36$
מקבל עד לביתו את הגיליון מדי חודש בחדשו

'אבן טוב' - 25$
מקבל לביתו מדי חודש גיליון במהדורה קטנה (A5)

נפשי בשאלתי

מתלווים לבני הנערים בשבילי החיים ✦ עם ר' א. ליפער | עריכה: ש. רובינזון

עוד מעט כבר נגמר הסדר...

שאלה:

ליל הסדר... כל הבית מואר באור יקרות, השולחן ערוך בסדר מופתי, מול עיני חולפים ועוברים כל מה שלמדתי והתכוננתי כבר חודש שלם... יציאת מצרים, יקרת האמונה המתגלית בלילה זה, הסודות הגנוזים במצות הקדושות, הסגולות של ה'ארבע כוסות'... מתחילים את הסדר המרומם, עוד רגע אוחזים כבר באמירת ההגדה בקול רם, ואני מנסה עדיין לצמצם את מוחי לכל הסודות והעניינים שלמדתי, אך הכול מתערבב במוחי כמין סלט.... נו, אני מהרהר בליבי אחרי כמה ניסיונות לא מוצלחים להתרכז בכל מה שלמדתי, כמו כל שנה, תוך כמה שעות יגמרו את הסדר המרומם, גם החול המועד יחלוף במהירות, ותוך כמה ימים נחזור כבר לשגרה....

האם יש עצה ודרך איך להתגבר על מחשבות כאלו המטרידות את מוחי כבר מכניסת היום טוב? וגם, איך זוכים לקחת את הפסח בעצמו, כלשון רבי נתן, שמכל האורות העצומים שאני רואה בספרים, אוכל לקחת משהו לליל הסדר, שיהיה לי משהו ביד?

תשובה:

כשניגשים ללילה מרוממת ונעלית כזאת, הדבר הראשון שצריך לזכור הוא, שכל היציאת מצרים שזכו לו אבותינו, שלזכר זה אנו חוגגים עד היום את חג הפסח, היה בחסד חינם לבד, לא לפי מעשיהם ודרגתם הרוחנית, רק מאהבת הקדוש ברוך הוא אותנו ואת אבותינו גאל אותנו.

בידיעה זו צריך לגשת לפסח, איני ראוי כלל וכלל למתנות כאלו של יום טוב פסח, לא לאכילת המצות הקדושות שאין לנו שמץ של השגה בגודל מעלתם ורום ערכם, לא לשתיית הארבע כוסות שמרמזים על ד' לשונות של גאולה כידוע, ושתייתם הוא תיקון הברית כמו שאמר רבינו, וגם לא לעריכת הסדר הגדוש והנשגב. אנחנו ניגשים ליום טוב בידיעה שכל מה שאני זוכה הוא חסד של אמת ומתנה גדולה שאין מגיע לי כלל.

רבינו אומר בתורה קל"ה שקדושת היום טוב זוכים על ידי שמחה, ועל ידי שמחת יום טוב זוכים לשפלות. דהיינו, לא לצפות ולחכות כל הזמן למוחין גדולים והרגשות מיוחדות, כל מה שאני זוכה, אני שמח עד אין קץ. ועם כל מה שאני זוכר ממה שלמדתי ב'ליקוטי הלכות' על הסודות הנשגבות שיש בכל פרט ופרט, אני מתחייה בזה עד למאוד.

רבינו הלא לימדנו שבכל דבר צריך להסתכל עם מבט של 'אזמרה' להחיות את עצמו עם כל נקודה ונקודה של קדושה, כל שכן כשזה מגיע לדבר גדול ומרומם כל כך, כיום טוב פסח...

פעם ראה רבינו את רבי נתן שזועף ועצב מההספקים הרבים שיש לו ואינו יכול לעמוד בהם אמר לו רבינו את הדיבור המפורסם 'א ביסאלע איז אויך גוט' והעיד רבי נתן שדווקא מאז התחיל להספיק יותר ויותר. תשמח עם כל מה שאתה כן זוכה, תיקח את ה'ליקוטי הלכות' הנפלאים שלמדת והתכוננת עמהם לקראת הפסח, ותחיה את עצמך עם כל נקודה שאתה זוכר, נקודה אחת מכל מה שרבי נתן מבאר את סודות הנוראים הטמונים בכל דבר ופרט.

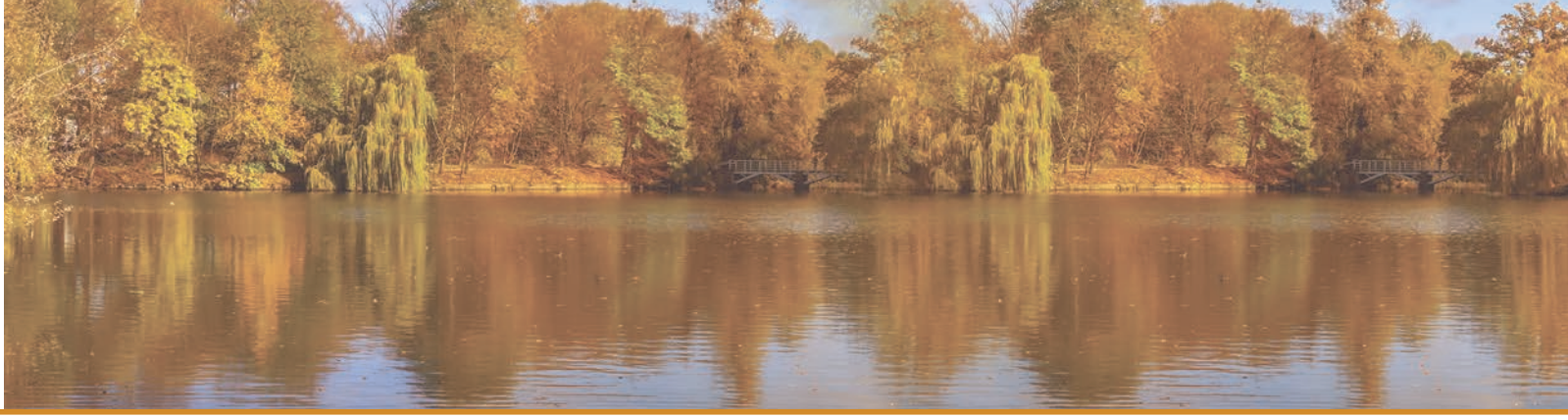

הדבר הראשון שצריך לזכור הוא, שכל היציאת מצרים שזכו לו אבותינו, שלזכר זה אנו חוגגים עד היום את חג הפסח, היה בחסד חינם לבד

כשאוכלים מצות אפשר לחשוב בפשיטות, אני אוכל עכשיו מיכלא דמהימנותא, מאכל של אמונה, מאכל של קרבת אלוקים, בלי שום חכמות, ורק מזה לבד אפשר לקבל כזה חיות והתלהבות דקדושה.

כששותים יין, אפשר להיזכר מה שרבינו אומר שזה תיקון הברית. נותנים לנו משמים כאלו מתנות שאין לנו את הכלים בכלל לשערם, כשאומרים את ההגדה בקול רם, אומר רבינו שזה תיקון הברית.

כשאוכלים את המרור אפשר לכוון מה שרבי נתן אומר שבזה ממתיקים את כל המרירות של העולם הזה.... וכן הלאה, בכל הדברים הקדושים שכלל ישראל נוהגים בליל הסדר יש כאלו סודות עמוקים וזה הרי כל כך מתוק ונעים כשניגשים לזה בפשיטות וחיות דקדושה. צריכים לזרוק את כל הלחץ שיש לנו מכל הידע הרב שצברנו מהספרים הקדושים....כל הכיסופין, ההשתוקקות והצימאון של 'איך זוכים לקחת את הפסח בעצמו' צריך להיות עד פסח, ברגע שחג הפסח פרש את כנפיו, מחליפים מיד את הדיסק... עם כל דבר אני מתחייה, ומכל פרט ופרט בליל הסדר שאני זוכה, אני שמח עד אין קץ.

מה עושים ב'חול המועד'?

שאלה:

חול המועד נתפס משום מה אצל רוב האנשים כזמן שאינו לא יום ולא לילה, סוג של פרווה כזאת... אין את הסדרים הרגילים של ימות החול, וזה גם לא יום טוב. בכל חול המועד כואב לי מחדש ה"בזבוז זמן' שהולך על לא דבר, בבית אין לי כל כך מה לעשות, וכשאני הולך כבר לבית הכנסת אני מגלה שזה ריק כמעט לגמרי, מה שמוציא לי את כל החשק ללמוד.... מה עושים בימים ומצבים כאלו? איך אפשר לנצל את ימים קדושים אלו, כמו שראוי?

תשובה:

בליקוטי הלכות הל' פקדון הלכה ד' מגלה ומבאר רבי נתן את אחד מהסודות הגדולים ביותר של ספירת העומר, שהוא: לדעת 'שכל יום ויום הוא ספור ומנוי בפני עצמו, וצריך לשום את עיניו ודעתו רק ליום הזה, כי יום המחרת הוא ענין אחר לגמרי מהיום, וביום זה יש את התיקונים שצריכים לתקן דווקא בזה היום'. והריני מעתיק לך טעימה קלה מלשונו הזהב שם:

וְעִקַּר כַּוָּנַת הַסְּפִירָה בִּפְשִׁיטוּת הוּא שֶׁצְּרִיכִין לָדַעַת שֶׁיְּמֵי הָאָדָם מְנוּיִים וּסְפוּרִים בְּמִסְפָּר וּבְמִנְיָן כָּל יוֹם וָיוֹם וְהָאָדָם יִצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מִכָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי אֵין שׁוּם יוֹם הוֹלֵךְ לְבַטָּלָה חַס וְשָׁלוֹם. וַאֲפִלּוּ שָׁעָה וְרֶגַע אַחַת אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְבַטָּלָה חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְחִינַת שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה שֶׁהַשֶּׁבַע שַׁבָּתוֹת שֶׁהֵם יְמֵי הַסְּפִירָה צְרִיכִין לִהְיוֹת תְּמִימוֹת וּשְׁלֵמוֹת בַּעֲבוּדַת ה' וְלֹא יֵלֵךְ מֵהֶם רֶגַע לְאִבּוּד חַס וְשָׁלוֹם.

שֶׁהַמִּצְוָה לִסְפֹּר כָּל יוֹם וָיוֹם כְּדֵי לֵידַע וְלִזְכֹּר אֶת יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ שֶׁכָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הוּא חַי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה הֵם מְנוּיִים וּסְפוּרִים בְּמִסְפָּר וּבְמִנְיָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, כִּי שְׁנוֹת מִסְפָּר יֶאֱתָיוּ אִם כִּימֵי שָׂכִיר יָמָיו (איוב) וּכְתִיב, מִסְפַּר יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ (קֹהֶלֶת). וּכְתִיב, לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְכוּ'. וְעַל כֵּן אָסוּר לְהָאָדָם לְדַחוֹת אֶת עַצְמוֹ מִיּוֹם לְיוֹם רַק לֵידַע הֵיטֵב שֶׁזֶּה הַיּוֹם לֹא יִהְיֶה לוֹ עוֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי יוֹם הָאַחֵר הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי וְהַלְוַאי שֶׁיִּפָּרַע בְּזַמַּנּוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לְמָחָר לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִפְרֹעַ לַה' יִתְבָּרַךְ חוֹבַת הַזְּמַן שֶׁל יוֹם מָחָר בְּעַצְמוֹ. אֲבָל עַל כָּל פָּנִים חָלִילָה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ לִדְחוֹת מִיּוֹם לְיוֹם. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל פָּסוּק, הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ, שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדָה מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְדָבְקָה בּוֹ הָעִקָּר הוּא שֶׁיֵּדַע שֶׁהָעִקָּר הוּא הַיּוֹם. הַיּוֹם דַּיְקָא וְכוּ', כַּמְבֹאָר שָׁם (בְּסִימָן ערב עַיֵּן שָׁם):

עַל כֵּן צְרִיכִים לֵידַע שֶׁמַּה שֶּׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם כְּאִלּוּ הַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּלְלִמּוֹד וְלַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה' זֶה נִמְשָׁךְ רַק מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁקָּדַם לָאוֹר שֶׁנִּמְשָׁךְ מִפֶּגֶם הַצִּמְצוּם הַנַּ"ל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ הַגְּדֶר מִלְבַד שֶׁיֵּשׁ עַל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל יוֹם, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַנַּ"ל, וּמִשָּׁם בָּאִים כָּל הַטְּעָיוֹת וְהַדְּחִיּוֹת שֶׁל כָּל אָדָם שֶׁבְּכָל יוֹם שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה אֵינוֹ כְלוּם כְּאִלּוּ אֵינוֹ מִימֵי חַיָּיו כְּאִלּוּ הַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כַּאֲשֶׁר נִמְצָא זֶה בְּרֹב בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מְפַקְּחִים עַל דַּרְכֵיהֶם הֵיטֵב, בְּפָרָט כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה סִבָּה וּמְאֹרָע לְטוֹב אוֹ לְהֶפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאָז הַיּוֹם מִתְבַּלְבֵּל אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי עַד שֶׁרֹב יְמֵיהֶם כָּלִים בָּזֶה לָהֶבֶל וְלָרִיק רַחֲמָנָא לִצְלָן כְּגוֹן בְּיוֹם זֶה הוּא יָרִיד וְיוֹמָא דְּשׁוּקָא וּבְיוֹם זֶה צָרִיךְ לַחֲשֹׁב חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו וּבְזֶה הַיּוֹם יוֹצֵא לַדָּרֶךְ וּבְאֵלּוּ הַיָּמִים הוּא בַּדֶּרֶךְ נָע וָנָד וּמְטֻלְטָל וּבְזֶה הַיּוֹם בָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְצָרִיךְ לְהָרִים הַמַּשָּׂאוֹי מֵעַל הָעֲגָלָה וּלְסַדֵּר הַסְּחוֹרָה וּלְחַלְּקָהּ כָּרָאוּי וְכוּ' וּבְיוֹם זֶה מְזַדְּמֵן לוֹ אֵיזֶה מְרִיבָה וּקְטָטָה עִם אֶחָד וּבְיוֹם זֶה נִקְרָא עַל אֵיזֶה סְעֻדָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּטוּלִים וּבִלְבּוּלִים שׁוֹנִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַד שֶׁכְּמְעַט בְּכָל יוֹם נִמְצָא בּוֹ בְּטוּל וּבִלְבּוּל גָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ בְּשִׁאָר הַיָּמִים שֶׁאֵין בּוֹ מְאֹרָעוֹת כָּאֵלֶּה. נִדְמֶה לוֹ גַּם כֵּן עַל פִּי הָרֹב בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה אֵינוֹ כְלוּם וְכַנַּ"ל.

כשבהמשך מבאר רבי נתן שלמול כל ההטעיות והבלבולים צריך לדעת, שכל יום יש בו טוב. דהיינו, שבכל יום יכול לחטוף עבודת השם לפי המצב והעניין שהוא נמצא עכשיו, אם קשה לך עכשיו ללמוד את הסדרים הרגילים, אתה יכול ללמוד משהו יותר קל, להתחמם עם איזה הלכה של רבי נתן על פסח, או עם אחד מספרי רבינו, אפילו סיפורי צדיקים אפשר לקרוא...

וגם צריך לזכור שזה הרי כל הסוד של פסח... בליל הסדר נתנו לנו את כל המוחין בבת אחת, ועכשיו לקחו את זה מאיתנו. כך זה הסדר כמובא בארוכה בכל הספרים הקדושים ובפרט בספרי רבי נתן, אחר כל המוחין וההשגות שזכינו, מגיע ירידה והסתרה, כדי שנעבוד מעצמינו, ואז נזכה שהירידה תתהפך לעלייה גדולה יותר מבתחילה. כמו ביציאת מצרים שאחר שכבר יצאו ממצרים נפלו כל כך בדעתם, כשראו את הים הסוער וגועש מולם, ובבחינה מסויימת היו בצרה גדולה יותר מכשהיו במצרים... אבל על ידי שצעקו כהוגן ולא הניחו את מקומם, זכו לקריעת ים סוף. כך גם כל אחד בעבודתו הפרטית, אפילו שכל המוחין שנתנו לנו בליל הסדר סילקו מאיתנו, ולמול העיניים רואים רק חושך ענן וערפל, ואף על פי כן אנו לא עוזבים את מקומנו ומקיימים את מה שבני ישראל עשו על ים סוף - 'ויצעקו' מעומק הלב, זוכים לעליה גדולה יותר מבתחילה. ■

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ!

עד כמה גדולה החובה להשקיע בחינוך הבנים? כמה עלינו לוותר לשם כך? ומה יעשה מי שאין לו פנאי לכך? כיצד מאירים בילדים את אורו של רבינו הקדוש? על כך, ועוד, במאמר שלפניכם:

בעמדנו לקראת חג הפסח, בו אנו מצווים להאיר אור האמונה לבנינו; לספר להם את גדולת ה' ונפלאותיו, כמו שנאמר:

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם.

(שמות יג, ח)

וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם, וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בָם, **וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה'.**

(שמות י, ב)

כשהחיוב הוא, להתאים את הדיבורים והסיפורים לכל סוג של בן - צדיק או רשע, חכם או תם - ולהאיר לכל אחד מהם לפי מדרגתו[א] את אור האמונה הקדושה.

וכמאמר בעל ההגדה:

כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה: אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל.

(הגדה של פסח)

שכן:

עִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁגִּלָּה אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעֵין כֹּל - **הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל הַבָּנִים!** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ" וְכֵן בְּפִסּוּקִים רַבִּים. **כִּי זֶה עִקַּר הַדַּעַת, לְהָאִיר בְּבָנִים** ... לְהָאִיר הַדַּעַת מִדּוֹר לְדוֹר לְעוֹלָם, בְּחִינַת "דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "**וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ**".

(ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, כא)

א. ואפילו הבן הרשע, אף שאנו מקהים את שיניו ואומרים שאילו היה שם לא היה נגאל, אעפ"כ "כל כוונתנו אפילו בתשובת הרשע הוא לטובתו, אולי ישוב על ידי זה מֵרִשְׁעָתוֹ, ויכניע לבבו לבלי לשאול קושיות ברשעות כזה" (ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, כא).

זהו אם כן הזמן המתאים לעסוק בסוגיית מצות 'חינוך הבנים', לבררה וללבנה, ולבארה באר היטב[ב]. למען נזכה לקיימה כראוי כל השנה כולה; לחנך את בנינו ובנותינו בדרך הישר והאמת, ולקיים את אשר ציוונו ה':

רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ **וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ!**

(דברים ד, ט)

כשחלק בלתי נפרד מחובת החינוך, הוא כמובן, להאיר בהם את אורו של רבינו הקדוש, כאשר ציווה והזהיר

שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׁיחוֹת שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁבִילֵנוּ לְחוּד, כִּי אִם "אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה" (עֵץ פְּרִי "וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה", "וְאַף עִם הוֹרוֹת הָעִתִּידִים לָבוֹא", וְהֶבֶן). וְכַמָּה פְּעָמִים הִבְּרִנוּ עִמּוֹ מֵעִנְיָן זֶה, וְרַמַז לָנוּ בִּדְבָרָיו לְהוֹדִיעַ לַהוֹרוֹת הַבָּאִים אֶת כָּל מַעֲשֵׂי ה' הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ.

וּפַעַם אֶחָד אָמַר בְּפֵרוּשׁ: גַּם **לִבְנֵיכֶם תּוֹדִיעוּ אֶת כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם אֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ!** וְאָמַר אָז זֶה הַפָּסוּק בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל כְּגַחֶלֵי אֵשׁ: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ". וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַיינְעֶר קִינְדֶער זָאלְט אִיר מוֹדִיעַ זַיין וָואס דָּא הָאט זִיךְ גִּיטָּאן". **וְאָמַר בְּרָתַּת וְזִיעַ בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָא: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ"!**

(שיחות הר"ן, רט)

וזה החלי בס"ד:

המצוה הגדולה מהכל!

ראשית כל, יש לדעת ולהפנים:

מצות 'חינוך הבנים', אינה רק מצוה נוספת ברשימת המצוות והחובות המוטלות על האדם, אלא היא "**יסוד קיום האומה ותורתו ודתו**", שכן:

יָדוּעַ לַכֹּל, כִּי יְסוֹד קִיּוּם הָאֻמָּה וְתוֹרָתוֹ וְדָתוֹ, הוּא: חִנּוּךְ הַבָּנִים. לְלַמָּדָם תּוֹרַת ה' וּלְחַנְּכָם בְּמִצְוֹתָיו, שֶׁעַד זְקָנָה לֹא יָסוּרוּ מֵה' וְתוֹרָתוֹ, כַּפָּתוּב "חֲנֹךְ לַנַּעַר" וְגוֹ'. **וְעַל הָעִקָּר הַזֶּה נִצְטַוִּינוּ בְּצִוּוּיִים וְאַזְהָרוֹת פְּפוּלוֹת וּמְכֻפָּלוֹת.** וּבְפָרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע שָׁאָנוּ קוֹרְאִים בְּכָל יוֹם בְּשָׂכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ, בָּא עִקָּר זֶה מְפֹרָשׁ בְּפָרָשָׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה: "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ", "וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם".

וְכֵן נִצְטַוִּינוּ בְּחִנּוּכָם בְּמִצְוֹת וְהַשְׁרָשַׁת שָׁרְשֵׁי הָאֱמוּנָה בִּלְבָבָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ", "וְלֹמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ", "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ" וְגוֹ', "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחוֹרֵב" וְגוֹ', וְהַרְבֵּה כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, **וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁזֶּה קִיּוּם הָאֱמוּנָה וְיסוֹדוֹת הַתּוֹרָה.**

וַאֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם קִיְּמוּ אֶת הָעִקָּר הַזֶּה בְּכָל לִבָּם וּבְכָל נַפְשָׁם; לְמֵדוּ בְּעַצְמָם וְלִמְּדוּ לִבְנֵיהֶם תּוֹרַת ה' הַתְּמִימָה שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה, וְהִשְׁרִישׁוּ בְּקִרְבָּם אֶת הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה בַּה' וְתוֹרָתוֹ, **עַד שֶׁבְּחֶפְץ נַפְשָׁם כַּמָּה פְּעָמִים מָסְרוּ עַצְמָם לִשְׁרֵפָה וַהֲרִיגָה בִּשְׁבִיל דַּת אֵ-ל חַי, וּבִדְמֵי חַייֵהֶם הוֹרִישׁוּהָ לִבְנֵיהֶם,** תּוֹרָה שְׁלֵמָה וּתְמִימָה, וּבְנֵיהֶם לִבְנֵיהֶם, עַד הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן שֶׁאָנוּ חַיִּים בּוֹ, שֶׁחֲרוּתָה גַּם הַיּוֹם עַל לֵב כָּל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל חֻקּוֹתֶיהָ וּמִצְוֹתֶיהָ, כֻּלָּם אֲהוּבִים וַחֲבִיבִים בְּעֵינֵי הַכֹּל לִשְׁמוֹר וּלְקַיֵּם, אַחַת מֵהֶם לֹא נֶעְדָּרָה חַס וְשָׁלוֹם.

(חומת הדת[ג], פרק כא)

ואכן, מוהרנ"ת מתבטא וכותב על מצוה זו, שהיא "**הגדולה מהכל!**", וכלשונו במכתבו לבנו:

בְּעֵת שֶׁקָּרִיתִי הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם חָלַף וְעָבַר עַל דַּעְתִּי עֹצֶם תְּשׁוּקָתְךָ לְמִכְתָּבִי, **וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי לְקַיֵּם בָּזֶה מִצְוָה הַגְּדוֹלָה מֵהַכֹּל [!] שֶׁהוּא "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ" וְכוּ' "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ",** כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ הוּא זַ"ל אוֹר חַיֵּינוּ בְּפֵרוּשׁ. וְנִתְחַזַּקְתִּי בָּזֶה לַהֲשִׁיבְךָ מְיָד.

(עלים לתרופה, מכתב רנא)

וכאשר ראה מוהרנ"ת ש'חינוכו' עושה פירות, חש כי "**זהו חלקו מכל עמלו!**". כפי שהוא כותב לבנו:

זֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי, שֶׁזָּכִיתִי לְהַתְחִיל לְקַיֵּם מְעַט "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ" וְכוּ'. מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם זֹאת בִּשְׁלֵמוּת כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תולדות תר"א)

◆◆◆

שכן, שימו לב:

הסיבה היחידה אשר למענה 'מחזיק' השם יתברך את העולם ומחיה אותו, היא: כדי שהאב יספר ויודיע לבנו את גדולת ה', והבן לנכד, והנכד לנין, עד סוף כל הדורות. "לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ יָקוּמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם" (תהלים עח, ו).

כִּי בִּשְׁבִיל זֶה ה' יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם הָעוֹלָם וּמְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, **וְנוֹתֵן כֹּחַ וְחִיּוּת לְהוֹלִיד מִדּוֹר לְדוֹר - הַכֹּל כְּדֵי לְגַלּוֹת אֱלֹקוּתוֹ בָּעוֹלָם,** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "הוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ", **שֶׁיְּדִיעַת וְיוֹדִיעוּ זֶה לָזֶה מַעֲשֵׂי ה' וּגְבוּרוֹתָיו,** שֶׁבָּרָא הַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ, וּמַנְהִיג וּמְקַיֵּם הַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ.

(ליקוטי הלכות, פדיון בכור ד, ה)

כִּי עִקַּר תִּקּוּן הָעוֹלָם, עַל יְדֵי הוֹלָדוֹת הַדּוֹרוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְמַשִּׁיכִין הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ מִדּוֹר לְדוֹר, בְּחִינַת "הוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ", בְּחִינַת "חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי הַיּוֹם **אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֱמִתֶּךָ**".

(ליקוטי הלכות, הכשר כלים ד, לב)

וּבִשְׁבִיל זֶה עִקַּר הַחִיּוּב וְהַמִּצְוָה לְהַשְׁאִיר בָּנִים אַחֲרָיו - הַכֹּל בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַדַּעַת, שֶׁהוּא תִּקּוּן הָאֱמוּנָה, שֶׁמִּתְבָּרֶרֶת מִדּוֹר לְדוֹר, בִּבְחִינַת "וְעַד דּוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתֶךָ", בְּחִינַת "דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ". בְּחִינַת "לְדוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד", **שֶׁעִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם מִדּוֹר לְדוֹר,** בְּחִינַת "כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד", **הוּא רַק בִּשְׁבִיל בְּרוּר הָאֱמוּנָה שֶׁמִּתְבָּרֶרֶת מִדּוֹר לְדוֹר,** בְּחִינַת "לְדוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתֶךָ".

(ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר ה, י)

וזהו עיקר הגדלת שם ה' - כשאנו מודיעים ומספרים אמונתנו לבנינו ובני בנינו מדור לדור.

וְזֶה בְּחִינַת מַה **שֶּׁהוּהִיר בְּכָל הַד' פָּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תְּפִלִּין, לְהַגִּיד וּלְהוֹדִיעַ**

ב. יודגש: לא באנו במאמרנו זה להיכנס לפרטי דרכי החינוך, אשר רבים ודקים הם. ננסה רק לבאר בס"ד את עיקרי חובת החינוך המוטלת עלינו, ומשם והלאה יחפש כל אחד את דרכו בספרי רבינו, ואצל תלמידי תלמידיו, לקנות חכמה תבונה ודעת כיצד להתנהג עם ילדיו הלכה למעשה. [וכבר קיים בגיליון זה מדור מיוחד ונפלא העוסק בכך - "במסילות הנערים / חינוך הבנים" - לך נא ראה שם ותמצא נחת].

ג. לבעל ה'חפץ חיים'.

ד. כוונתו על שיחת רבינו (שיחות הר"ן, רט) שהובאה לעיל.

הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְבָנֵינוּ אַחֵרֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת קְדֵשִׁים: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר", וְכֵן בְּפָרָשָׁה שְׁנִיָּה: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם", וּבְפָרָשַׁת שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹקֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם", "וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ".

כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין הוּא לְהַגְדִּיל שֵׁם ה', וְעִקַּר הַגְּדָלַת שֵׁם ה' הוּא, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר יְדַבְּרוּ וְיָשִׂיחוּ בְּנִפְלְאוֹת נוֹרָאוֹת גְּדֻלַּת מַעֲשָׂיו וְנִפְלְאוֹתָיו וּמוֹפְתָיו שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ מֵעוֹלָם, וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר, וּלְסַפֵּר כָּל זֹאת לְבָנֵינוּ וְלִבְנֵי בָנֵינוּ אַחֲרֵינוּ מִדּוֹר לְדוֹר לְעוֹלָם!

(ליקוטי הלכות, תפילין ז, ו)

כך שאכן מצוה זו של "והודעתם לבניך ולבני בניך" היא **"המצוה הגדולה מן הכל".**

וכאשר זוכה האדם לקיימה כראוי, ולהשאיר אחריו זרע קודש - **"זהו חלקו מכל עמלו"**, כי זה **"עיקר תיקונו"**.

שכן:

עִקַּר תִּקּוּנוֹ עַל יְדֵי בָּנָיו! כִּי "בָּנִים הַטּוֹבִים הֵם רְפוּאָה גְּדוֹלָה לָאָבוֹת" כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל. **כִּי עִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה** הוּא לְגַלּוֹת אֱלקוּתוֹ בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק, צָרִיךְ **שֶׁיִּשָּׁאֵר אַחֲרָיו בְּרָכָה - זֶרַע יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים, שֶׁיְּמַלְּאוּ מְקוֹמוֹ וְיוֹדִיעוּ גְּדוּלָּתוֹ בָּעוֹלָם!** כִּי כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ מְיֻחָד לְגַלּוֹת אֵיזֶה בְּחִינָה מֵהִתְגַּלּוּת אֱמוּנָתוֹ בָּעוֹלָם. וְזֶהוּ "וְעַד דּוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתוֹ", "וְעַד דּוֹר וָדוֹר' דַּיְקָא, בְּחִינַת "דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ", בְּחִינַת "זֶה זִכְרִי לְדוֹר דּוֹר".

(ליקוטי הלכות, תפילין ה, מד)

◆◆◆

לא לחינם, המצוה הראשונה בתורה, היא מצות פריה ורביה:

וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים **פְּרוּ וּרְבוּ!**

(בראשית א, כח)

שכן, היא **"מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות שבעולם"**, כדברי ה'חינוך':

מִשָּׁרְשֵׁי מִצְוָה זוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְיֻשָּׁב, שֶׁהַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בְּיִשּׁוּבוֹ, כְּדִכְתִיב "לֹא תֹהוּ בָּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ". **וְהִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁבִּסְבָּתָהּ מִתְקַיְּמוֹת כָּל הַמִּצְוֹת בָּעוֹלָם,** כִּי לִבְנֵי אָדָם נִתְּנוּ וְלֹא לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

(ספר החינוך, מצוה א)

כשעיקר קיום מצוה זו, היא לא רק בעצם הבאת הילדים לעולם, אלא בכך שמאירים בהם אור האמונה והדעת, עד אשר הם זוכים להיות "בני אדם" אשר "יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו".

כאשר לימדנו רבינו:

כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מְצֻוֶּה לְהֵעָמִיד בָּנִים בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם, כֵּן **הוּא מְצֻוֶּה לְהַכְנִיס דֵּעָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם בִּבְנֵיהֶם ... כִּי זֶה עִקַּר הַמִּצְוָה!** שֶׁמְּצֻוֶּה לְהֵעָמִיד תּוֹלָדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, **כִּי הָעִקָּר לְהַעֲמִיד תּוֹלָדוֹת מִמִּין 'בְּנֵי אָדָם' דַּוְקָא, וְלֹא מִין בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת בְּדִמּוּת אָדָם.**

עַל כֵּן כָּל זְמַן שֶׁאֵין מֵאִיר הַדֵּעָה בִּבְנֵי אָדָם, וְאֵינָם יוֹדְעִים וּמַרְגִּישִׁים אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמֶמְשַׁלְתּוֹ, אֵינָם בִּכְלַל 'בְּנֵי אָדָם', מֵאַחַר שֶׁאֵין בָּהֶם דֵּעָת לָדַעַת אֶת ה', שֶׁזֶּה עִקַּר גֶּדֶר הָאָדָם. וְעַל כֵּן נֶחְשָׁב הָעוֹלָם כְּתֹהוּ וָבֹהוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ", כִּי צְרִיכִין לְיַשֵּׁב אֶת הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה מְיֻשָּׁב הָעוֹלָם מִבְּנֵי אָדָם דַּיְקָא, דְּהַיְנוּ מִבְּנֵי דֵּעָה שֶׁיּוֹדְעִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

(ליקוטי מוהר"ן תניינא, ז)

וכשזוכים להעמיד "תולדות ממין בני אדם" אשר "יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו" - הרי ש"בסיבתה מתקיימות כל המצוות שבעולם".

◆◆◆

ואכן, עיקר חביבותו של האדם אצל ה', תלויה בדבר זה; עד כמה הוא מאיר את האמונה בביתו, ומחנך את בני ביתו אחריו לשמור את דרך ה'.

וכפי שאנו למדים ממה שמשבח הקב"ה את אברהם אבינו:

כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה'.

(בראשית יח, יט)

ופירש רש"י:

"כִּי יְדַעְתִּיו" - לְשׁוֹן חִבָּה ... שֶׁהַמְּחַבֵּב אֶת הָאָדָם מְקָרְבוֹ אֵצְלוֹ וְיוֹדְעוֹ וּמַכִּירוֹ. **וְלָמָּה יְדַעְתִּיו?** לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה, **לְפִי שֶׁהוּא מְצַוֶּה אֶת בָּנָיו עָלַי לִשְׁמוֹר דְּרָכַי.**

(רש"י, שם)

והדבר מפליא:

מתוך כל מעלותיו הנשגבות של אברהם אבינו, מצביע כביכול השם יתברך אך ורק על מעלה זו.

"כִּי יְדַעְתִּיו" - **לֹא בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה רֹאשׁ לַמַּאֲמִינִים, וְלֹא מִשּׁוּם שֶׁעָמַד בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת, וְאַף לֹא עָבוּר שֶׁגִּיֵּר גֵּרִים וּפֵרְסֵם אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. אֶלָּא בִּגְלַל - "אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו"**, הַיְנוּ חִנּוּךְ בֵּיתוֹ, שֶׁהוֹדִיעַ וְחִנֵּךְ אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה.

(קול קורא מזקני וגדולי אנ"ש, ניסן תש"מ)

עִיקַּר חֲבִיבוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם אֶצֶל ה', תְּלוּיָה בְּדָבָר זֶה; עַד כַּמָּה הוּא מֵאִיר אֶת הָאֱמוּנָה בְּבֵיתוֹ, וּמְחַנֵּךְ אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ אַחֲרָיו לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ ה'.

בראש סולם העדיפויות

ומאחר שכן, מובן ופשוט שקיום מצוה זו אמורה לעמוד בראש סולם העדיפויות, וּלְמַעֲנָהּ צריך האב להיות מוכן לוותר על נוחיותו ושאר כל עסקיו ועניניו, לא רק בגשמיות, אלא אפילו ברוחניות.

וכפי שמצאנו 'מעשה רב' אצל מוהרנ"ת, שהעמיד את חינוך הבנים בראש מעייניו, אף כשהדבר הלך על חשבון עבודתו בחצות הלילה. וכמסופר:

בְּלֵילוֹת הַחֹרֶף הָיָה מוֹהֲרַנ"ת מַמְתִּין לְבָנָיו שֶׁיַּחְזְרוּ מֵהַ'חֵידֶר' כְּדֵי לִסְעֹד יַחַד עִמָּהֶם אֶת סְעוּדַת הָעֶרֶב, וְהָיָה מְבָרֵךְ עִמָּהֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְקוֹרֵא עִמָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְרַק אַחַר כָּךְ הָיָה הוֹלֵךְ לִישׁוֹן.

וְעָשָׂה כֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה חוֹלֶה כְּבָר בְּחֹלִי הַמַּעַיִם וְהָיָה אִישׁ חָלָשׁ בְּגוּפוֹ, וְנֹהַג זֶה גַּזַל מִמֶּנּוּ זְמַן יָקָר מִשְּׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהִכְבִּיד עָלָיו בְּסֵדֶר קִיּמַת חֲצוֹת שֶׁהָיָה נִזְהָר בָּהּ מְאֹד מְאֹד. **וְכָל זֶה, מֵחֲמַת שֶׁיָּדַע שֶׁזֶּהוּ רְצוֹן ה', לְחַנֵּךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה!**

וְאָכֵן, בִּשְׁכַר שֶׁצִּמְצֵם אֶת עַצְמוֹ וְאֶת עֲבוֹדָתוֹ עֲבוּר חִנּוּךְ בָּנָיו, וְלֹא הִסְתַּפֵּל עַל הַהֶפְסֵד הַנִּגְרָם לוֹ, זָכָה לְגַדֵּל בָּנִים צַדִּיקִים לְתִפְאֶרֶת.

(שיש"ק החדש, חלק ב, אות ריט)

ה. ספר המידות, בנים מב.

ו. עליו חתומים זקני וגדולי אנ"ש: רבי לוי יצחק בנדר, רבי שמואל שפירא, רבי בנימין זאב חשין, זצוק"ל. ויבדלחט"א: רבי יעקב מאיר שכטר ורבי משה קרמר שליט"א. [ובמאמרנו הבא נעתיק אי"ה דברים רבים ויקרים מתוך 'קול קורא' זה].

רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, הוסיף לְסַפֵּק פרטים מדויקים, וסיפר:

הַיְלָדִים הָיוּ חוֹוְרִים הַבַּיְתָה בְּשָׁעָה שֶׁבַע וָחֵצִי לְעֶרֶךְ, וְעַד שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֲרוּחָתָם וְהָלְכוּ לִישׁוֹן, **נוֹתָרָה בְּשָׁעָה אַחַת בְּקֹשִׁי עַד עֵת חֲצוֹת הַלַּיְלָה** (בְּלֵילֵי הַחֹרֶף הָאֲרֻכִּים[ז]).

ועל אף הכל, העדיף מוהרנ"ת להישאר ער,

כִּי חִנּוּךְ הַיְלָדִים הָיָה בַּחֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה מְאֹד אֵצֶל מוֹהֲרַנ"ת, וְרָצָה לְקַיְּמָם וּלְחַנְּכָם הֵיאַךְ צְרִיכִים לֶאֱכוֹל וּלְבָרֵךְ עַל הָאֲכִילָה, וְלוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה כָּרָאוּי, וְלֵילֵךְ לִישׁוֹן בְּקְדֻשָּׁה. **וְלֹא שָׁת לִבּוֹ לַחֲלִישׁוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְהִפְקִיר עַצְמוֹ, וּוִתֵּר לְמַעֲנָם עַל זְמַן מְנוּחָתוֹ.**

(שם, הערה יד)

◆◆◆

וממנו למדו אנ"ש לדורות, להעמיד את חינוך הבנים לפני כל שאר ה'עבודות', בהבינם שזהו עיקר רצון ה' מהם.

גם ה'עובדים' הגדולים, שהיו מפורסמים בתבערת לבם בעבודותיהם הנשגבות - ויתרו מעצמם, כדי להיות עם ילדיהם, לחנכם ולגדלם.

וכאשר שח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, לאחד האברכים שהיה זקוק להדרכה בענין חינוך הבנים[ח]:

בְּטֶרֶם זָכָה הָאָדָם לִבְנִים מִשֶּׁלּוֹ, אוֹ לְאַחַר שֶׁכְּבָר זָכָה לְהַשִּׂיאָם - צָרִיךְ לִרְאוֹת אֶת כָּל עוֹלָמוֹ בַּעֲבוֹדַת עַצְמוֹ, לְהַשְׁקִיעַ אֶת כָּל כֹּחוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְעַלֵּם כָּלִיל מֵחִיּוּ דְּהַאי עָלְמָא, רַק לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת עַל בָּמֵתֵי הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה.

לֹא כֵּן **בַּאֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ יְלָדִים הַזְקוּקִים לְטִפּוּלוֹ בְּחִנּוּכָם - צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ אֶת כָּל מַעְיְנוֹ אַךְ וְרַק בִּגְדוֹל צֶאֱצָאָיו וּבְחִנּוּכָם לְתוֹרָה וְיִרְאָה בְּדַרְכָּךְ הַנְּכוֹנָה, גַּם עַל חֶשְׁבּוֹן עֲבוֹדָתוֹ וְהִתְקַדְּמוּתוֹ הָאִישִׁית.**

"אִם תְּשׂוּמַת לִבּוֹ לְתִפְלַּת יְלָדָיו יַפְרִיעוּהוּ מִתְּפִלָּתוֹ הוּא, חָשׁוּב יוֹתֵר שֶׁהֵם יִתְפַּלְּלוּ"...

ר' לֵוִי יִצְחָק סַיֵּם בְּאָמְרוֹ, כִּי **אָכֵן כָּךְ רָאָה אֵצֶל אֲנ"ש בְּשָׁנִים עָבְרוּ**, שֶׁהִשְׁפִּיעוּ טוֹבָה רַבָּה בְּנַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת עַל יַלְדֵיהֶם, וְגִילוּ מָדָּה יְתֵרָה שֶׁל מְסִירוּת, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר רִחֲמוּ עַל עַצְמָם, וְאִלּוּ זָכוּ לִרְאוֹת בְּרָכָה בַּעֲמָלָם.

וּלְדֻגְמָא הָיָה נוֹהֵג לְכַפֵּר מֵאוֹתוֹ שָׁרָף הַיְדוּעַ, ר' גֶּעצִ'ל, שֶׁתְּפִלָּתוֹ הָיְתָה בְּהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה וּבְקִיעָה רְקִיעִים, וְתוֹךְ כְּדֵי תְּפִלָּתוֹ כְּשֶׁהִגִּיעַ לְ"יְבָרֵךְ דָּוִד" וּמִשֵּׁשׁ אַחַר מַטְבְּעוֹת לְצֶדָקָה, וּכְבָר הִפְסִיק מְעַט - חָלַץ תְּפִלָּיו, **סָר לְבֵיתוֹ וּפָנָה לְטַפֵּל בִּילָדָיו. וְהָיְתָה זוֹ דֻּגְמָא לְכָל בָּאֵי הַקְּלוּיִים הַמִּתְחַמְּמִים לְאוֹרוֹ שֶׁל ר' גֶּעצִ'ל, עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה הִיא עֲבוֹדַת חִנּוּךְ הַבָּנִים.**

(איש חסידיך, עמוד שכט)

גם על רבי שמואל שפירא זצ"ל - הידוע בעבודותיו הנשגבות, ונסיעותיו התכופות ליערות ולקברי צדיקים וכיו"ב - מסופר:

כְּשֶׁלִּפְעָמִים הָיְתָה זוּגָתוֹ הָרַבָּנִית ע"ה טוֹעֶנֶת לְפָנָיו שֶׁלִּכְאוֹרָה יָכוֹל הוּא לְהַשְׁאִיר אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת הַלָּלוּ לְאַחַר שֶׁיִּגְדְּלוּ הַיְלָדִים, עָנָה לָהּ ר' שְׁמוּאֵל בְּעֻנּוֹת חֵן שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, כִּי **כְּשֶׁהַיְלָדִים בְּכָר גְּדוֹלִים בַּשָּׁנִים, צָרִיךְ לַעֲזֹב בְּמִקְצָת אֶת ה'עֲבוֹדוֹת' שֶׁמַּחוּץ לַיִּשּׁוּב, וְלָקַחַת אֶת רוֹב הַזְּמַן עַל הַחִנּוּךְ וְהַנְּהָגוֹת וְהַטִּפּוּל הָרוּחָנִי שֶׁבְּיֶלֶד**, שֶׁזֶּהוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה שֶׁבְּמִקְדָּשׁ.

וְאָכֵן כָּךְ, מֵאָז שֶׁהַיְלָדִים גָּדְלוּ בַּשָּׁנִים, רָאוּ אֶת הַשִּׁנּוּי הַגָּדוֹל בְּדַרְכֵי עֲבוֹדַת ה' אֵצֶל ר' שְׁמוּאֵל. **הֵרֵבָּה מֵעֲבוֹדוֹתָיו מִעֵט ר' שְׁמוּאֵל עֵקֶב חִנּוּךְ יְלָדָיו, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו. וְאֶפִילּוּ עַל תְּפִילַת עֲתִיקִין וְתֵר הֵרֵבָּה פְּעָמִים בִּכְדֵי לְהִתְפַּלֵּל בְּיַחַד עִם בָּנָיו בְּבֵית הַכְּנֶסֶת** וּבְהִשְׁגָּחָתוֹ וְהַדְרָכָתוֹ. **רָגִיל הָיָה מֵאָז לְהַשְׁאִיר בְּבֵיתוֹ הַרְבֵּה, וּלְהַשְׁגִּיחַ בְּעֵינָא פְּקִיחָא וּבְהִקְפָּדָה רַבָּה עַל כָּל הַנְהָגוֹתֵיהֶם שֶׁל יְלָדָיו.**

רָגִיל הָיָה ר' שְׁמוּאֵל לוֹמַר: חִנּוּךְ יְלָדִים הֵם כְּתִפְלִין שֶׁאֲסוּרִים בְּהֶפֵּסַח הַדַּעַת. וְאָכֵן כָּךְ נָהַג ר' שְׁמוּאֵל מֵעוֹדוֹ. **הוּא לֹא הִסְתַּפֵּק בִּתְפִלּוֹתָיו וּבְכִיּוֹתָיו הָרַבִּים שֶׁשָּׁפַךְ עַל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו** שֶׁיֵּלְכוּ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ וְלֹא יְשַׁנּוּ אֲפִילּוּ זִיז כָּלְשֶׁהוּ, **אֶלָּא גַּם אֶת רוֹב עֲבוֹדוֹתָיו בַּקֹּדֶשׁ מִעֵט וְצִמְצֵם לְמַעַן חִנּוּךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו.**

(שמואל בקוראי שמו, עמודים מה-מו)

אף על רבי שמואל הורביץ זצ"ל, אשר בתבערת לבו השתוקק לקבוע דירתו במירון, ולאחר טרחות ויגיעות עצומות אכן מצא וקנה דירה בסמוך לציון הרשב"י כאשר איוותה נפשו - מסופר:

כַּעֲבוֹר כַּמָּה חֳדָשִׁים, **רָאָה שֶׁאֵין הַמָּקוֹם מַתְאִים לְחִנּוּךְ הַיְלָדִים, שֶׁאֵין בְּכָל הַסְּבִיבָה מוֹסָדוֹת מַתְאִימִים לְרוּחָם, וּבְהֶכְרֵחַ לְדָאֹג לַיְלָדִים עֲבוּר מְגוּרִים בִּירוּשָׁלַיִם בִּסְבִיבָה הַמַּתְאִימָה לְחִנּוּכָם**, וַאֲחֵרֵי הַרְבֵּה יְגִיעָה וְטִרְחָה הִשִּׂיג דִּירָה בְּבָתֵּי מִילְנֶר בִּירוּשָׁלַיִם ... **וְאַף בְּתַקּוּפוֹת שְׁהוּתוֹ בְּמִירוֹן הָיְתָה מְצוּדְתוֹ פְּרוּסָה עַל הַיְלָדִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם בְּכָל מִינֵי אוֹפַנִּים, לְבַד מִמַּה שֶּׁהָיָה מַגִּיעַ עֲבוּר זֶה תְּכוּפוֹת לִירוּשָׁלַיִם.**

(בית שמואל[ט], עמוד כ)

◆◆◆

ואם על נוחיותם ותועלתם הרוחנית, ויתרו עבור חינוך ילדיהם - על נוחיותם הגשמית על אחת כמה וכמה.

הם לא חסכו כל מאמץ, ולא חסו על כל הפסד, עבור חינוך ילדיהם. והיו מוכנים אף לסכן את נפשם, כדי להעניק לבניהם את החינוך המתאים, כפי שעשו משך שנים רבות תחת השלטון הקומוניסטי ברוסיה הסובייטית'.

ז. אשר אז, זמן חצות, הוא בערך בשעה 11.

ח. הרקע לדברים אלו, מסופר שם: "כשאחד האברכים הצעירים הקצין בסדר עבודת ה', מעט למעלה מן המידה, עד שעורר את קפידת אשתו שלא הסכינה לזאת - הופיעה היא בטענה לפני ר' לוי יצחק על הנהגותיה של בעלה. היא הוסיפה שחינוך ילדיהם לוקה מאד בחסר, עקב 'התפשטות הגשמיות' בו נתון בעלה בהרבה משעות היום. ר' לוי יצחק - ביודעו כי במקרה הזה צודקת האשה - קרא לאותו אברך והחל לדבר על לבו, וכה אמר לו".

ט. תולדותיו של רבי שמואל הורביץ זצ"ל, נכתב ע"י נכדו הרה"ח ר' נחמן רוזנפלד שליט"א, ונדפס בירושלים שנת תש"פ.

י. וכמסופר בארכיות בספרי התולדות, כדוגמת: איש חסידיך, בצלו של הרבי, אש תמיד תוקד, ועוד.

ומן הענין לציין למכתב מעניין שכותב רבי לוי יצחק בנדר בשנת תרצ"ה, מרוסיה הקומוניסטית, לגיסו רבי הערש לייב ליפל זצ"ל שעלה כבר לארץ ישראל בניסן תרצ"ד: "גיסי יקירי, טראכט עצות, און בעט ג-ט אז השי"ת זאל העלפין איך זאל זוכה זיין קומען לארץ ישראל הקדושה. כי זעך מיטשעט

גם כאן בארץ ישראל, נלחמו בכל עוז - יחד עם שאר יראי ה', בני הישוב הישן - להציל את ילדיהם מהשפעת החברה הקלוקלת והשלטון הכפרני, ומסרו נפשם לחנכם בדרך הישר, בדרך ישראל סבא[יא].

כפי שמתאר זאת רבי שמואל הורביץ זצ"ל ביומנו:

הַחָפְשִׁים הִתְיַמְּרוּ וְהִתְאַמְּצוּ אָז בְּכָל עֹז לְהִשְׁתַּלֵּט בְּכֹחַ הַמֻּמְשָׁלָה עַל הַחֲרֵדִים, וְאִם חַס וְחָלִילָה הֵפִיקוּ וְנָמָם אָז הָיָה נֶהְפַּךְ חַס וְחָלִילָה הַקְּעָרָה עַל פִּיָּהּ, **שֶׁהָיוּ מַכְבִּידִים יָדָם עַל הַחֲרֵדִים לְהַכְרִיחָם בְּחִנּוּךְ חָפְשִׁי שֶׁל הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת**, וּבְהַטָּלַת מִסִּים עֲבוּר בָּתֵּי תֵּאַטְרָאוֹתֵיהֶם וּבָתֵּי סְפָרֵיהֶם וְסִפְרֵי מִינֵיהֶם; וְכָל הַיְּהוּדוּת הָיָה חַס וְחָלִילָה הוֹלֵךְ וּמִתְמוֹטֵט.

אַךְ עַתָּה שֶׁהַחֲרֵדִים **עַל יְדֵי מִלְחָמוֹת כְּבֵדוֹת, פָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עֹל הַחָפְשִׁים**, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם נִתְקַיֵּם הַפָּסוּק "יְהוּדָה עוֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן", **וְנִשְׁאַר לָנוּ בִּירוּשָׁלַיִם וְגַם בִּשְׁאָר עָרֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁאֵרִית הַפְּלֵיטָה אֲשֶׁר לֹא כָרָעוּ לַבַּעַל**, יְהוּדִים חֲרֵדִים שׁוֹמְרֵי מִצְוָה כָּדָת וְכַדִּין, **וְחִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת בְּרוּחַ יִשְׂרָאֵל סָבָא, עַל הַחִנּוּךְ הַיָּשָׁן בְּלִי שׁוּם שִׁנּוּי אֲפִילּוּ זִיז כָּל שֶׁהוּא**, וְהוֹלְכִים בְּפֵאוֹת וּבְזָקָן וּבְמַלְבּוּשִׁים שֶׁל צְנִיעוּת כָּל הַבָּנִי בַּיִת.

(ימי שמואל, פרק קכו)

לעיתים, אף ויתרו על משכורות מכובדות, ובחרו לחיות חיי עוני ומחסור, אך ורק כדי לעבור למקום בו יגדלו הילדים במקום שמור, בין יראי ה'.

וכפי שמסופר לדוגמא על מו"ז רבי שמואל מאיר אנשין זצ"ל, שבעצת רבו רבי אברהם ב"ר נחמן עזב את עבודתו בדפוס ביפו, שם התפרנס בכבוד רב, ועלה לדור בירושלים מתוך עניות ודחקות, וזאת אך ורק לטובת חינוך ילדיו.

וכפי שמוזכר סיפור זה בקצרה[יב], במכתבו של רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

שָׁמַעְתִּי שֶׁזְּקֵנְךָ[יג] **הָרַב הַצַּדִּיק ר' מֵאִיר אַנְשִׁין זַצ"ל הָיָה עוֹבֵד בִּדְפוּס בְּיָפוֹ, וְהָיְתָה לוֹ פַּרְנָסָה בְּרֶוַח** (שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה לוֹ שֵׁשׁ לִירוֹת לְחֹדֶשׁ בַּיָּמִים הָהֵם שֶׁהָיָה **הוֹן רַב**). פַּעַם נִגַּשׁ אֵלָיו הָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' אַבְרָהָם ב"ר נַחְמָן זַצ"ל בַּעַל 'בִּיאוּר הַלִּקּוּטִים', וְאָמַר לוֹ כָּךְ: "מֵאִיר, נָעִם הֶעְקֵל פָּעְקֵל אוּן פָּאר אִין יְרוּשָׁלַיִם. אַז נִישְׁט, וֶוועט פּוּן דִּיר נָאָרְנִישְׁט בְּלַיְיבֶּן" (= טוֹל חֲבִילוֹתֶיךָ וְסַע לִירוּשָׁלַיִם, כִּי אִם לָאו, לֹא יִשָּׁאֵר מִמְּךָ מְאוּמָה). וְכֵן עָשָׂה. לְמָחֳרָת **נָסַע לִירוּשָׁלַיִם וְהָיָה עָנִי וּמְדֻכָּא**[יד], **וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְדוֹר יְשָׁרִים, בְּרֹכֶל בְּעֵר חֲסִידִים, וְלוּלֵא זֹאת, הָיוּ לוֹ בָּעֵת עֲשָׂרוֹת חַיָּלִים**[טו]... וְדַי לַמֵּבִין.

(אוסף מכתבים, חלק ד, מכתב רכו)

וכסיפור הזה, ישנם עוד סיפורים רבים, בעבר ובהווה, על אנשים כשרים שהעדיפו ומעדיפים את חינוך בניהם על פני כל שאר סוגי רווחים גשמיים, ומקיימים בנפשם את אשר אמר רבי יוסי בן קסמא:

אִם אָתָּה נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אֵינִי דָר אֶלָּא בִּמְקוֹם תּוֹרָה.

(אבות ו, י)

◆◆◆

וכמה עלינו ללמוד קל וחומר בנפשנו, כשדורשים מאתנו לוותר - לא על 'עבודות' רוחניות, ואפילו לא על מקום מגורים או משכורת, אלא - על מעט נוחיות ועצלות, ולהשקיע את מוחנו וליבנו בחינוך ילדינו[טז].

"המלמד המובחר והטוב"

ישנם אבות הטרודים בטרדותיהם, ונזכרים בחובת ה'חינוך' רק כשהילד עושה בעיות, או כשמתקשרים מה'תלמוד תורה' להתלונן...

כשגם אז, הם נעזרים בעיקר ב"כוחי ועוצם ידי", בהכאות ועונשים. ובמקרה הטוב, בגערות של כעס ועצבנות.

אך לא זו הדרך; חינוך הילדים היא השקעה קבועה ויומיומית, ולא רק משהו אקראי בעתות חירום; השקעה לבבית, ולא כוחנית.

וכאשר שח רבי לוי יצחק בנדר ז"ל תחת אחד השיחים:

מען זעך נאך צי ביסלעך, נאר דיא קינדער, אוי! אוי! ביטער! זייער ביטער! טיט וואס מ'קען טיען, אין השי"ת יגמור [= גיסי יקירי, חשוב עצות, וּבַקֵּשׁ מה', שהשי"ת יעזור שאזכה לבוא לארץ ישראל הקדושה. כי **אנחנו 'סוחבים' עדיין בקושי את התלאות, אבל הילדים... אוי! אוי! מר! מר מאד!** עשו מה שניתן לעשות, והשי"ת יגמור]" (תמימי דרך החדש, מכתב קמ).

יא. על חלקם של גדולי אנ"ש - כולל תלמיד מוהרנ"ת, ועוד - במלחמה זו, נבאר אי"ה בקצרה במאמרנו הבא.

יב. הסיפור במלואו, מובא בספר תולדותיו של רבי שמואל מאיר (אשר כתב נכדו ר' נתן ב"ר אברהם אנשין שליט"א, ועודנו בכתובים) ואכמ"ל.

יג. הוא מדבר שם על משפחת גיסו, ר' אברהם אנשין ז"ל בנו של רבי שמואל מאיר, כשהוא מספר: "גיסי ר' אברהם אנשין שליט"א, הוא בעל משפחה של חמשה עשר בנים בלי עין הרע. ברוך ה' שהוא **מדריך את בניו ובנותיו כיקירי ירושלים לשם ולתפארת, על דרך התורה והמסורה והצניעות.** בנותיו לומדות דוקא ב'בנות ירושלים' ולא בחינוך של 'בית יעקב', וצריכות לנסוע מקטמון לסביבות מאה שערים עבור זה. בדרך כלל אני רואה איך שיוצאי חלציו נמשכים בטבעם לדעת רבינו הקדוש". וכהמשך לכך הוא מביא את הסיפור על זקנם רבי שמואל מאיר שמסר נפשו עבור צאצאיו.

יד. בתחילה לא היה לו אפילו מקום ראוי להתגורר בו; בלילות היו יושנים בסנדלריה שהעמיד איזה סנדלר לרשותם ברוב טובו, ובימים היה מבלה את היום בבית המדרש ואשתו אצל קרובי משפחה, עד אשר עלה בידם להסתדר מעט.

אולי כאן המקום להוסיף ולצטט מתוך ספר תולדותיו, סיפור על מסירות נפשו לחינוך צאצאיו בדרך הישר, וכך מסופר שם: "אשר לחינוך השמרני שהעניק לילדיו, מן הענין לציין כאן עובדה חשובה: בילדותו גילף אבי (ר' אברהם) סידור קטן מעץ. ראה זאת מר שץ, המנהל של בית הספר לאומנות 'בצלאל', ואמר לסבי: 'שלח אותו אלי, והוא יפרנס את עצמו ואותך בכבוד'. נבעת ר' שמואל מאיר מהרעיון ודחה אותו על הסף, וזאת על אף היותו קשה-יום שבקושי רב פירנס את משפחתו".

טו. כפי שאכן אירע לרוב בני ישראל הכשרים שהתגוררו באותה תקופה ביפו ות"א, שבניהם ירדו וסטו מהדרך הישר, עקב השפעת הסביבה רח"ל.

טז. ומי מדבר על אלה שאפילו את המינימום הנדרש מאבא המביא את ילדו לבית הכנסת, אין להם כח להתאמץ, ומעדיפים לתת לו להשתובב בחוץ, מאשר להושיבו על ידם ולהשקיע בחינוכו לתפילה. הן על כך היה זועק רבי לוי יצחק בדם לבו:

"איך יכול האב לשבת בשלוה, כשבניו מסתובבים בחוץ בזמן התפילה וקריאת התורה?!" - הוכיח ר' לוי יצחק בכאב - "וכמה גדולה זכותו של אב המחזיק את בנו בצדו, רוכן אליו לזרזו לענות אמן וכדומה, האם קושי יש בדבר?..."

לכל באי בית הכנסת דחסידי ברסלב זכור היטב, כי לפעמים בעת חזרת הש"ץ או קריאת התורה, והילדים הרעישו בקולם - נשמעה לפתע שאגת הארי של ר' לוי יצחק, המתרומם ממקום מושבו וקורא בקול אדיר שנשמע בכל רחבי בית הכנסת הגדול: "די קינדער האבן נישט קיין טאטעס?!" = **"האם אין אבות לילדים אלה?!..."** (איש חסידיך, עמוד שכח)

יֵשׁ אָבוֹת הַמְּבִיאִים כִּי הַמַּקֵּל וְהַשּׁוֹט יַעֲשׂוּ בַּעֲבוֹרָם אֶת הָעֲבוֹדָה, וּבְמִקּוֹם שֶׁהוּא יִטְרַח לְחַנֵּךְ וּלְהוֹרוֹת אֶת בְּנוֹ, יִרְבִּיץ וְיַכֶּה אוֹתוֹ.

עַל זֶה בָּא רַבֵּנוּ לְהַבְהִיר: מִצְוַת חִנּוּךְ הַבָּנִים עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה הִיא, וּמָטָל עַל הָאָב לְהַקְדִּישׁ זְמַנּוֹ וְכֹחוֹ עֲבוּרָהּ, וְלֹא יְקַצֵּר הַדֶּרֶךְ לְסָמְכֵךְ עַל אֲגַרוֹפָיו...

(אבקשה, גיליון 37 [יז])

כל אב בישראל חייב להקדיש מח ולב, זמן וכח, עבור "המצוה הגדולה מן הכל", מצות חינוך הבנים. וגם מי שחושב שאין לו את הזמן והכח לכך, חייב להתעורר ולהבין שמדובר בחובה גמורה שאין להיפטר ממנה.

וכדבריו הנוקבים של בעל ה'חפץ חיים':

כְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה עַל כָּל אָדָם לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה וְלִשְׁמוֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּצִבּוּר, וְלַעֲסֹק וּלְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּצִבּוּר וּבְיָחִיד, **כֵּן מִצְוָה וְחוֹבָה עוֹד יוֹתֵר עַל כָּל אֶחָד לְהַקְדִּישׁ עֵת מֵעִתּוֹתָיו לְפַקֵּחַ וּלְהַשְׁגִּיחַ בְּחִנּוּךְ בָּנָיו**[יח] שֶׁיִּתְחַנְּכוּ בַּדֶּרֶךְ שֶׁהָלְכוּ בָּהֶם אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, וְהִיא שֶׁעָמְדָה לָנוּ וּלְתוֹרָתֵנוּ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּכְּחָה מִיִּשְׂרָאֵל. **וּבִזְמַן הַזֶּה שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים רַבּוּ הַמַּכְשׁוֹלִים וְהַמַּכְשִׁילִים, מוּטָל עוֹד יוֹתֵר עַל הָאָבוֹת לְהִזָּהֵר.**

(חומת הדת, פרק כב)

◆◆◆

וכאן המקום להבהיר, את אשר נבוכים בו רבים:

גם אם התרגלנו למסור את ילדינו ל'מלמד' ב'תלמוד תורה', כאשר תיקן יהושע בן גמלא[יט] - אל לנו לשכוח, שחובת החינוך מוטלת עלינו ולא על ה'חיידר'!

המלמד אינו משמש אלא כ'שליח' לקיום מצות "ושיננתם לבניך". אך החובה היא של האב, ולא שלו.

יתירה מזו:

גם לאחר שהילד לומד כבר אצל המלמד, הרי ש**"המלמד המובחר והטוב - הוא האב לבנו!"**. שכן, הוא זה שיש לו, יותר מכל המלמדים, את הכח הרוחני להלביש את חכמת התורה בלבושים המתאימים לבנו[כ].

וכלשון מוהרנ"ת:

חַיָּב אָדָם לְלַמֵּד לִבְנוֹ תּוֹרָה וְכֵן לְבֶן בְּנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ", **כִּי בֶּאֱמֶת הַמְלַמֵּד הַמֻּבְחָר וְהַטּוֹב הוּא הָאָב לִבְנוֹ!** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם". כִּי הַמְלַמֵּד צָרִיךְ לְצַמְצֵם הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁרוֹצֶה לְהַסְבִּיר לְהַקָּטָן וּלְהַלְבִּישׁ אֶת הַשֵּׂכֶל כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַהֲבִינוֹ, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ (וְכַמְבֹאָר בִּתְחִלַּת מַאֲמָר 'מִישָּׁרָא דִּסְפִינָא' בְּסִימָן ל'). **וְלָזֶה מְסֻגָּל בְּיוֹתֵר הָאָב לִבְנוֹ**, כִּי הַלְבּוּשׁ שֶׁל הַמּוֹחִין נִמְשָׁךְ לְהַבֵּן מִן הָאָב מִשְּׁעַת הִתּוֹלָדָה, וְעַל כֵּן בְּכָל עֵת יָכוֹל הָאָב **לְהַמְשִׁיךְ לְבוּשִׁין לִבְנוֹ לְהַלְבִּישׁ לוֹ בְּתוֹכוֹ הַמּוֹחִין, דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה וְהַחָכְמָה שֶׁהוּא מְלַמְּדוֹ.**

(ליקוטי הלכות, מלמדים א)

ועל אחת כמה וכמה, שהוא זה שחייב לטעת בו אמונה ויראת שמים.

המלמד אינו משמש אלא כ'שליח' לקיום מצות "ושיננתם לבניך". אך החובה היא של האב, ולא שלו.

ואין לו לסמוך על ה'מלמדים' שיעשו עבורו את העבודה[כא], אלא הוא בעצמו "מחויב להשריש בלב בנו יראת אלקים ושורשי אמונה".

שכן:

כָּל אָב מְצֻוֶּה לְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ בְּקִיּוּם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יַעֲזֹבֵם כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּכְדִכְתִיב "חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ" וְגוֹ'. וְגַם **מֻחָיָב לְהַשְׁרִישׁ בְּלֵב בְּנוֹ יִרְאַת אֱלֹקִים וְשָׁרְשֵׁי אֱמוּנָה**, כִּדְכְתִיב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחוֹרֵב" וְגוֹ', וְנִכְפַּל עִקָּר זֶה בַּתּוֹרָה כַּמָּה פְּעָמִים.

(חומת הדת, פרק ה)

ועליו "מוטל החיוב לברר ולזכך דעת בנו, להוציאו מכח המדמה" שהם כלל דמיונות הבלי העולם הזה, ולהאיר בו אור ה'זכרון בעלמא דאתי'; לזכור שהעולם הזה אינו אלא פרוזדור לעולם הבאכב.

וכלשון מוהרנ"ת:

עַל אָבִיו מָטָל הַחִיּוּב בְּיוֹתֵר לְהוֹדִיעַ הַתּוֹרָה לִבְנוֹ וּלְבֶן בְּנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ". **כִּי עַל אָבִיו מָטָל הַחִיּוּב לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ דַּעַת בְּנוֹ לְהוֹצִיאוֹ מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה וְלַהֲבִיאוֹ לְזִכָּרוֹן דִּקְדֻשָּׁה** שֶׁזּוֹכִין עַל יְדֵי הַכְּנָעַת הַמְדַמֶּה. **כִּי זֶה הַחִיּוּב שֶׁל בֵּרוּר הַמְדַמֶּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְזִכָּרוֹן, זֶה הַחִיּוּב מָטָל עַל אָבִיו בְּיוֹתֵר!**

(ליקוטי הלכות, מלמדים ג, ב)

ואם החיוב מוטל עליו - מוכרח הוא למצוא את הזמן והלב לכך.

חינוך ל"קיום התורה"

כפי שכבר הזכרנו בתחילת המאמר - חלק עיקרי מחובת החינוך הוא גם: להודיע לבנינו ולבני בנינו "את כל התורות והשיחות והמעשיות" אשר גילה לנו רבינו, ולהאיר בהם את אורו הגדול. כאשר הזהירנו:

גַּם **לִבְנֵיכֶם תּוֹדִיעוּ אֶת כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת** וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם אֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ ... וְאָמַר בְּרָתָת וְזִיעַ בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָא: **"וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ"**.

(שיחות הר"ן, רט)

שכן, אין די שנְלַמֵּד אותם רק את 'דיני התורה', מה מותר ומה אסור. אלא אנו מחויבים אף ללמדם את דרכי 'קיום התורה', איך אכן זוכים לקיים את התורה, ולא ליפול מקיומה לעולם, יהיה מה שיהיה.

ואת זאת, הרי קיבלנו מרבינו הקדוש. כפי שאמר מוהרנ"ת:

הַלִּמּוּד שֶׁל 'דִּינֵי הַתּוֹרָה' נָתַן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, **וְהַלִּמּוּד שֶׁל 'קִיּוּם הַתּוֹרָה' נָתַן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל.**

(כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, דיבורים ממוהרנ"ת, ה)

יז. ראה: איש חסידיך, עמוד שכט.

יח. בדומה לכך נמסר בשם אחד מאדמו"רי חב"ד, הרש"ב זיע"א: "**כשם שהנחת תפילין בכל יום הוא מצוה דאורייתא על כל יהודי**, ללא חילוק בין גדול שבתורה לבין איש פשוט, **כך הוא חוב גמור על כל יהודי לחשוב כל יום חצי שעה אודות חינוך הילדים!** ולעשות הכל, מה שבכוחו לעשות ויותר מכפי כוחו, לראות לפעול אצל הילדים, שילכו בדרך בהם מדריכים אותם".

יט. כדאיתא בגמ' (בבא בתרא דף כא ע"א) ועפ"ז נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רמה סעיף ז).

כ. ואכן, מפני כך, ראוי לו לאב ללמוד עם בנו בכל עת מצוא, מלבד הלימודים בת"ת. וכמ"ש ה'פלא יועץ': "**ולעולם, [גם] כשילמוד אצל מלמד תינוקות - הלימוד של בית הוא עיקר!** ובכל יום ובכל לילה **ובכל שבת ובכל עת שהוא פנוי, ילמד עם התינוק כפי כוחו**" (פלא יועץ, ערך תורה).

כא. דבר שכמעט אינו נלמד ונמסר במסגרת הת"ת בימינו.

כב. וכפי שאכן היה מרבה מוהרנ"ת לדבר עם בניו על התכלית הנצחית, וכפי שהוא בעצמו כותב לאחד מבניו הקטנים: "אזוי פיל וויא איך שמוס מיט אייך דברי אמת, וואלסטו שוין באדארפט דיינע נארישקייט אוועק וואדרפין און טראכטין נאהר אויף דעם תכלית" = "**לפי דברי האמת המרובים אשר אני מדבר עמכם, כבר היית צריך להשליך את ההבלים שלך ולחשוב רק על התכלית**" (עלים לתרופה, מכתב מיום ה' חיי שרה תר"נ).

ה'שולחן ערוך' מלמד אותנו את ה'הלכות' של 'דיני התורה', ובספרי רבינו אנו לומדים את ה'הלכות' של 'קיום התורה'.

וכפי שכותב רבי שמשון ברסקי זצ"ל, שלימוד ספרי רבינו הם בכלל 'לימוד הלכה', וכלשונו הזהב:

לְמוּד הֲלָכוֹת - הֵן הִלְכוֹת 'שֻׁלְחָן עָרוּךְ', **בִּכְדֵי שֶׁיֵּדַע מָה אָסוּר וּמַה מֻתָּר**, וּבְעִקַּר כְּדֵי לְקַיֵּם דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל "לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה". הֵן **שֶׁלּוֹמֵד לְמוּדִים אֲמִתִּיִּים מְצַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁמְּלַמְּדִים אֶת הָאָדָם אֵיךְ לְנַהֵג בְּחַיָּיו. שֶׁמַּחֲמַת זֹאת מְכֻנִּים הַלְמוּדִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת בְּשֵׁם "הֲלָכוֹת", כִּי הֵם מְלַמְּדִים אֶת הָאָדָם אֵיךְ לְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה** בְּלִי שׁוּם מִכְשׁוֹל.

(עצות המבוארות, תלמוד תורה סה[כג])

אי לכך - מחובתנו להודיע לבנינו ובני בנינו, לא רק את ההלכות שבשולחן ערוך, אלא גם את ההלכות הנחוצות שבספרי רבינו הקדוש ותלמידיו[כד].

במיוחד 'בני הנעורים' שבימינו - המתנסים בניסיונות שלא היו מעולם - חובה כפולה ומכופלת להנחילם את דרכו ועצותיו של רבינו הקדוש, למען יוכלו ללכת בדרכי ישרים.

כִּי יָדוּעַ לָכֶם מַעֲשֵׂי בְּנֵי הַנְּעוּרִים, בִּפְרָט בַּדּוֹר הַזֶּה. וְאֵין שׁוּם הַצָּלָה כִּי אִם עַל יְדֵי הַתּוֹרָה. **וְאֵין מִי שֶׁיְּכִינִים לְמוּד הַתּוֹרָה, וְקִיּוּם הַתּוֹרָה, בָּעוֹלָם כְּמוֹ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ ז"ל, עַל יְדֵי אֲמִתַּת דְּרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁגְּלָה עַל יָדֵינוּ וּבְסִפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים!**

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תצוה תקצ"ה)

◆◆◆

זוהי הירושה היקרה והמובחרת ביותר שניתן להנחיל לילדים - אורו ותורתו של רבינו הקדוש!

וכפי שמתבטא מוהרנ"ת במכתבו לילדיו[כה]:

לִיבָּע קִינְדֶער! גִּילוּיבְּט אִיז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַז מִיר רַיידְן נִיט קֵין הַיילִיגְע סְפָרִים, אוּן מִיר לֶערְנֶען נָאךְ זַייא. בָּרוּךְ־הַשֵּׁם מִ'הָאט עֶפּעס צִיא לֶערְנֶען. **גִּילוּיבְּט אִיז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִיךְ הָאבּ אַיידְ שׁוֹין גִּיגִיבִּין אַ גִּיטָע יְרוּשָׁה אוֹיךְ הַייבְּיג! קֵיין עֹשֶׁר אִין דָּער וֶועלְט קָאן אַזוֹי אַ יְרוּשָׁה נִיט לָאזִין!**

[= יְלָדִים אֲהוּבִים! תּוֹדָה לָאֵ-ל שֶׁאֵין אָנוּ קוֹרְעִים סְפָרִים קְדוֹשִׁים[כו], וְגַם אָנוּ לוֹמְדִים אוֹתָם. בָּרוּךְ ה' יֵשׁ מַשֶּׁהוּ לִלְמֹד. **תּוֹדָה לָאֵ-ל בְּבֶר נָתַתִּי לָכֶם יְרוּשָׁה טוֹבָה לָנֶצַח! אַף עָשִׁיר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְהַשְׁאִיר יְרוּשָׁה כָּזוֹ!**].

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' ויצא תקצ"ו)

שכן, הוא לא רק לימד אותם את דיני התורה, אלא אף הוריש להם את "עיקר הלימוד - עצות ודרכים להתחזק בעבודת השם", ובכך קיים בשלימות מצות "ולימדתם אותם את בניכם".

כפי שכותב לו בנו רבי יצחק:

לְדַעְתִּי **לֹא נִמְצָא שׁוּם אָב בָּעוֹלָם שֶׁיְּקַיֵּם "וְלִמַּדְתֶּם אֶת בְּנֵיכֶם" כְּמוֹ שֶׁרִּיחַ**

הדרך הקלה והנפלאה ביותר, ויחד עם זאת שוה לכל נפש ולכל גיל, היא: לספר סיפורים...

מַעֲלָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מְקַיֵּם בִּי! כִּי זֶה עִקַּר הַלִּמּוּד - לִלְמֹד עֵצוֹת וּדְרָכִים לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת ה'.

(עלים לתרופה, מכתבי רבי יצחק, ב)

ו'ירושה' יקרה זו, עברה גם לבני בניו, כפי שכותב רבי יצחק לבניו אחריו:

וְתַלְכוּ עִם כָּל הַדְּרָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל כְּבוֹד הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, **אֲשֶׁר יֵרְשָׁה לָנוּ מִכְּבוֹד אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי** זללה"ה.

(עלים לתרופה, מכתבי ר' יצחק, ח)

וכך, כל אנ"ש לדורותיהם, 'הורישו' לבניהם את הירושה היקרה והמובחרת ביותר; "**דער רבי!**".

זו הייתה ירושתם שהשאירו אחריהם, וזו הייתה גם צוואתם, וכמסופר:

בְּפוּרִים אַחַת כְּשֶׁהָיָה מְבָקֵם הַיטֵב, **צָעַק ר' שְׁמוּאֵל בְּקוֹל שַׁאֲנַת אֲרֵי לְבָנָיו**: "דִּי צַוָּאָה מַיינְע אִיז דֶער רַבִּי, אוּן דֶער רַבִּי, אוּן דֶער רַבִּי" = "**הַצַּוָּאָה שֶׁלִּי הִיא: רַבֵּנוּ, וְעוֹד פַּעַם רַבֵּנוּ, וְשׁוּב פַּעַם רַבֵּנוּ!**".

(שמואל בקוראי שמו, עמוד מז)

◆◆◆

כדי להוריש ירושה זו לבנינו ובני בנינו, ולהאיר בהם את אורו של רבינו הקדוש, עלינו להתנהג בחכמה בתבונה ובדעת.

וכשם שרבינו עצמו הוריד את עצמו אלינו 'לחנך' אותנו בדרכיו הקדושים

וּבְכַמָּה דְּרָכִים גִּלְגֵּל עַצְמָנוּ, **בְּאֹפֶן הַמְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו** כְּדֵי לְהַרְגִּילוֹ בְּנַחַת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, **כְּמוֹ בֵּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲלָפִים פְּעָמִים הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלֵינוּ**, וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכַמָּה לְבוּשִׁים שׁוֹנִים ... **וְהִכִּיל בְּדֵי לְהַכְנִיס בָּנוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת** הָעוֹמֵד עָלֶיהָ.

(חיי מוהר"ן, תיג)

כך צריכים גם אנו, "להוריד את עצמנו" אל ילדינו, ולמצוא את הדרך להאיר בהם את האור הגדול, לפי מדרגתם והבנתם, עד אשר 'גם כי יזקינו לא יסורו ממנה'.

◆◆◆

הדרכים להאיר בהם את האור, רבים הם, ונזכיר בקיצור נמרץ כמה מהם, מתוך מה שראינו אצל אנשי שלומנו:

היו כאלה שקבעו עם בניהם לימוד בספרי רבינו, כפי שמסופר לדוגמא על רבי שמואל שפירא זצ"ל:

אֶת הַסֵּפֶר שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל הַ"לִּקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן", עָבַר עַל כָּלּוֹ עִם כָּל בָּנָיו! וְלַאֲחָדִים מֵהֶם אַף הוֹסִיף עוֹד סָדָרִים בִּשְׁאָר סִפְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל וְתַלְמִידָיו.

(שמואל בקוראי שמו, עמוד מו)

כשכמובן, עם הילדים הקטנים, ניתן ללמוד ספרים 'קלים' יותר, כדוגמת: שבחי הר"ן, שיחות הר"ן, סיפורי מעשיות, וכיו"ב.

עם ילדים מבוגרים יותר, וכ"ש עם בחורים ואברכים, ניתן להעביר את

כג. וחזרו הדברים ונשנו גם בסעיף מ"ח: "**על ידי לימוד פוסקים, היינו לימוד שולחן ערוך**, בכדי לדעת את האסור ואת המותר וכו', **ועל ידי שלומדים הלכות ועצות שבספרי צדיקים אמתיים**, לדעת איך להתחזק באמונה שלימה בהשגחה פרטית וקיום התורה, **שזה העיקר**".

כד. כמה נפלאה לפי זה, הנהגתו של רבי שמואל שפירא זצ"ל, שהיה לומד עם כל אחד מבניו שני ספרים אלו: קיצור שולחן ערוך, וליקוטי מוהר"ן! ובכך לימד אותם את תמצית ב' חלקי ה'הלכה'; הלכות דיני התורה, והלכות קיום התורה...

וכפי שמסר בנו ר' נתן דוד ז"ל: "את מצות 'ושיננתם לבניך' קיים אבי בכל ההידורים. **לצד כל עבודותיו, היה מקדיש זמן מיוחד מדי יום ביומו ללמוד קבוע עם כל ילד. הלימוד היה בספר 'קיצור שולחן ערוך' ובספר 'ליקוטי מוהר"ן'**. סדר הלימוד היה שבכל יום היו חוזרים על מה שנלמד אתמול והמשיכו הלאה, עד שסיימו את הספר כולו" (אבקשה, גיליון 37).

כה. כמה מפליא לציין שמכתב זה נכתב ל'בנותיו'... וגם להם התאימו דיבורים אלו.

כו. כוונתו על ספרי רבינו, שהיו המתנגדים קורעים אותם רח"ל.

האור גם באמצעות כתיבת מכתבים מדי פעם[כז].

וכפי שעשה מוהרנ"ת, אשר כתב משך שנים רבות, מכתבים לבנו רבי יצחק ולשאר בניו, כשכל כוונתו במכתביו היא, לקיים מצות "והודעתם לבניך ולבני בניך".

וכפי שהוא כותב בעצמו:

וְכָל כַּוָּנָתִי בְּמִכְתָּבַי זֶה לְקַיֵּם מִצְוַת "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ", "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ".

(עלים לתרופה, מכתב מיום ה' שמיני תקצ"ט)

במכתב אחר הוא כותב:

אִגֶּרֶת זֶה הוּא עִקַּר מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, לְקַיֵּם "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ" וְכוּ', "וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם" וְכוּ'. בִּפְרָט דְּבָרִים אֵלּוּ הַנּוֹבְעִים מִמְּקוֹר הַחַיִּים, מֵהַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, מַרְוִים גְּבֹהֵי מְרוֹמִים, שֶׁיְּכוֹלִין לְהַחֲיוֹת גַּם אוֹתָךְ וְהַגְּרוּעִים מִמְּךָ אֲלָפִים פְּעָמִים.

(שם, מכתב מיום ה' ראה תר"ד)

וכשבאחד המכתבים הוא משנן לבנו את תורת 'אזמרה' בשפת האידיש כדי להחדיר אותה ללבו - הוא מקדים שהוא עושה זאת מפני "**החיוב לקיים והודעתם לבניך ולבני בניך**"... וזה לשונו:

וְעַתָּה בְּנִי חֲבִיבִי, תַּתְחִיל מֵעַתָּה לְקָרֵשׁ לְךָ מֻחְדָּשׁ הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי", וְתַתְחִיל מֻחְדָּשׁ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ עִמָּהּ בְּכָל יוֹם מֻחְדָּשׁ. וּמֵאַהֲבָתְךָ, **וּמֵהַחִיּוּב לְקַיֵּם "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ", הִנְנִי מְלַמֶּדְךָ קְצָת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת מֻחְדָּשׁ בִּלְשׁוֹן טַייטְש, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנְסוּ הַדְּבָרִים בְּלִבְּךָ** לֵילֵךְ בָּהֶם בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת.

(שם, מכתב מיום ה' ראה תר"ד)

ובדרך זו הלכו גם כמה וכמה מאנ"ש לדורותיהם[כח], שהיו כותבים בתדירות מכתבים לבניהם ונכדיהם, להאיר בהם את אורו של רבינו הקדוש.

"לְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ"...

אך הדרך הקלה והנפלאה ביותר, ויחד עם זאת שוה לכל נפש ולכל גיל, היא: לספר סיפורים...[כט]

דרך הסיפורים ניתן להעביר המון יראת שמים ואהבת השם, אמונת חכמים, והתעוררות והתחזקות נפלאה.

וכבר לימדנו רבינו גודל הכח וההשפעה של סיפורי צדיקים, באמרו:

דַּע שֶׁסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, **כִּי עַל יְדֵי סִפּוּרִים מִצַּדִּיקִים נִתְעוֹרֵר וְנִתְלַהֵב הַלֵּב בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחֵשֶׁק נִמְרָץ מְאֹד!** כִּי הָרְשִׁימוּ שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁמְּסַפְּרִין מִמֶּנּוּ, עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֹאת הָרְשִׁימוּ נִתְעוֹרֶרֶת בְּעֵת שֶׁמְּסַפְּרִין מֵהַצַּדִּיק, וְהִיא מְעוֹרֶרֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל.

(ליקוטי מוהר"ן, רמח)

כשהוא מגלה לנו, שאף הוא בעצמו - עיקר התעוררותו לעבודת ה', הגיעה משמיעת 'סיפורי-צדיקים' ששמע בילדותו...

כפי שמוסר מוהרנ"ת:

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ מִגֹּדֶל הָעִנְיָן שֶׁל סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, שֶׁנִּדְפַּס בְּסִפָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאָמַר אָז, **שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ זַ"ל, עִקַּר הִתְעוֹרְרוּתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, הָיָה עַל יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים!** וְסֵפֶר שָׁבְּבִית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצַּדִּיקִים זַ"ל, הָיוּ שְׁכִיחִים שָׁם כָּל הַצַּדִּיקִים. כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ מְצוּיִים בְּקִהְלַת מֶעזְ'יבּוּז' מֵחֲמַת שֶׁהוּא מָקוֹם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַ"ל, וְרֻבָּם כְּכֻלָּם הִתְאַכְסְנוּ בְּבֵית אָבִיו זַ"ל. **וְשָׁמַע הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה עִקַּר הִתְעוֹרְרוּתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה.**

(שיחות הר"ן, קלח)

כך שהמשכיל המבין, ייטיב לעשות אם ישקיע מזמנו וכוחו, לספר באזני בנו ובן בנו סיפורי צדיקים[ל], ובפרט מרבינו הקדוש ותלמידיו לדורותיהם[לא]. סיפורים שיפעלו את פעולתם הטובה, לעורר את לבבנו ולבב ילדינו לעבודתו יתברך שמו.

◆◆◆

אגב אורחא, יצוין:

מלבד התועלת החינוכית העצומה שיש בסיפורים אלו, יש בהם גם כח נשגב להמשיך ישועות ורפואות.

וכדברי רבינו בספר המידות:

עַל יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים **מַמְשִׁיכִין אוֹר שֶׁל מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם, וְדוֹחֶה הַרְבֵּה חֹשֶׁךְ וְצָרוֹת מִן הָעוֹלָם.**

(ספר המידות, צדיק ח"ב א)

וכשמספרים מהצדיקים "ומגדילים ומפליאים אותם", נמתקים הדינים ונמשכים חסדים, כדברי רבינו:

אָמַר: **שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמְּסַפְּרִין מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים וּמַגְדִּילִים וּמַפְלִיאִים אוֹתָם, עַל יְדֵי זֶה נִמְתָּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד.** וְזֶהוּ: "מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ", "מַאן מַלְכֵי רַבָּנָן", הֵינוּ מַה שֶּׁמְּסַפֵּר וּמַגְדִּיל הַנִּפְלָאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים מְלָכִים, עַל יְדֵי זֶה "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ", שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמִי שֶׁמַּשִּׂיחַ וּמְסַפֵּר מִזֶּה.

(חיי מוהר"ן, תעט[לב])

כז. על אף שבימינו קיימים אמצעי תקשורת מגוונים, עד שכמעט אין צורך במכתבים כבדורות הקודמים. אעפ"כ עדיין קיימת תועלת מיוחדת בכתיבת מכתבים לילדים - גם אלו שנפגשים איתם פנים בפנים - וניתן להעביר דרכם מה שקשה לפעמים לעשות בדיבור, ואכמ"ל.

כח. כדוגמת: רבי יצחק בנו של מוהרנ"ת, שמכתביו לבניו נדפסו בסוף ספר עלים לתרופה; רבי שמשון ברסקי זצ"ל, שמכתביו הרבים והנפלאים לבנו ר' נתן נדפסו בספר אגרותיו. (אגב; באחד המכתבים הוא מסיים: "הלוואי שתקיים ככל הכתוב במכתבי הזה, כי לא מעצמי כתבתי כל הנ"ל כי אם מדעתו של אדמו"ר ז"ל. דעם דאזיגאן מכתב זאלסטו ליינען [= מכתב זה תקרא] זמן רב פעם אחת בכל יום").

גם בדור האחרון, ניתן למצוא מכתבים רבים שכתבו אנ"ש לבניהם, כגון: מכתביו של רבי שמואל שפירא לבניו ואף לנכדיו (ראה בספר 'שמואל בקוראי שמו', מכתבים: נ, נב, סה, סו). כמו כן, אחיו המופלא רבי לייבל שפירא זצ"ל שכתב מכתבים לבניו שלמדו בישיבה (וחלק מהם נדפסו בעבר בגיליון אבקשה), ועוד.

כט. וכפי שרואים בתורה, שגם מצות "והגדת לבנך" מתקיים בעיקר באופן של 'סיפור'.

ל. וכמובן: "**צריך לידע ממי לספר ואיך לספר**" (ליקוטי מוהר"ן, רלד). לספר מצדיקים אמיתיים ואנשים כשרים, וסיפורים אשר יש בהם מוסר השכל של התעוררות לעבודת ה', למידות טובות ויראת שמים וכיו"ב, ואכמ"ל.

לא. וב"ה נמצאים בימינו ספרים למכביר אשר אפשר לספר מתוכם, והמחפש אחריהם ימצא אותם בנקל.

לב. ב'אבניה ברזל' מסופר שדבר זה התגלה ע"י הבעש"ט, וכך מובא שם: "מעשה מבת רבינו ז"ל, שבא רבינו הקדוש לביתה והיתה חולה מאד. וישב רבינו

וכן מובא בספר המידות:

מִי שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֶסֶד.**

(ספר המידות, צדיק קעד)

מִי שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, **מַזְכִּירִין לוֹ צִדְקוֹתָיו.**

(שם, קפו)

כך שהדבר 'משתלם' מכל הכיוונים; גם חינוך הילדים, וגם ישועות והמתקות...

ביום השבת

גם מי שבכל ששת ימי המעשה טרוד במלאכתו ועסקיו, ואינו מוצא פנאי לשבת עם ילדיו. הרי שביום השבת, "שאז לבו פנוי והוא מיסב ומתוועד עם בני ביתו", מוטלת עליו החובה "לדבר על לבם דברי מוסר ויראת ה' ולקרבם לעבודת השם יתברך"[לג].

וכדבריו של הרה"ק מטשעהרין:

וְזֶה בְּחִינַת "וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה **שֶׁכָּפַל חָכָם הַיּוֹר צָרִיךְ לְהַקְהִיל קְהִלּוֹת בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וְלִדְרֹשׁ לָהֶם בְּדִבְרֵי תּוֹרָה**, וְעִקַּר הַדְּרָשָׁה הוּא לְהוֹרוֹת לָעָם אֶת חֻקֵּי אֱלֹקִים וְתוֹרוֹתָיו וּלְהַכְנִיס יִרְאַת ה' בְּלִבָּם, כַּמְּבֹאָר בְּמָגֵן אַבְרָהָם בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אוֹרַח חַיִּים סִימָן ר"צ. וְזֶה **מוּטָל גַּם עַל כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ!**

כִּי בְּכָל יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הוּא טָרוּד בְּמִלַּאכְתּוֹ וַעֲסָקָיו, וְעַל כֵּן בְּשַׁבָּת עַל כָּל פָּנִים, שֶׁאָז לִבּוֹ פָּנוּי וְהוּא מְיֻסָּב וּמִתְוַעֵד עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְאָז עַל כָּל פָּנִים צָרִיךְ לְדַבֵּר עַל לֵב דִּבְרֵי מוּסָר וְיִרְאַת ה', וּלְקָרְבָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר קְדֻשַּׁת שַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם".

(יקרא דשבתא, סימן נו)

וכפי שאכן השכילו אנשי שלומנו משך כל הדורות, לנצל את יום השבת להאיר את אור ה' והצדיק בלב ילדיהם, כל אחד לפי דרכו ועניינו.

והרי כמה סיפורים בקצרה, על כמה מחסידי ברסלב בדור האחרון.

על רבי שמואל הורביץ זצ"ל מסופר:

בְּכָל שַׁבָּת וּמוֹעֵד הָיָה יוֹשֵׁב בַּשֻּׁלְחָן עִם סֵפֶר וְלוֹמֵד וּמְסַפֵּר בְּחִיּוּת מְתוֹכוֹ, סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אוֹ זֹהַר. וּבָרֶגַע הָרִבָּה לְתָאֵר אֶת יְפִי הוֹד הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ וְאֶת צִוּרַת הַקְּרֻבַּת הַקָּרְבָּנוֹת בְּפִרוּטְרוֹט וּקְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמִּקְדָּשׁ וּמְשָׁרְתָיו הַכֹּהֲנִים, **עֲדֵי הָיוּ הַדְּבָרִים נִצָּבִים חַיִּים וּמוּחָשִׁיִּים בִּפְנֵי הַיְלָדִים וְנֶחְקַק בִּלְבָבָם לָעַד.**

... וּבְעֵת סְעוּדוֹת הַשַּׁבָּת, אַף שֶׁהָיוּ מַחְשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּהַשָּׂגוֹתָיו הָיָה מוֹרִיד עַצְמוֹ לְבְנֵי בֵּיתוֹ בְּסִפּוּרִים וְדִבּוּרִים הַמִּתְיַשְּׁבִים עַל הַלֵּב מִתּוֹךְ כָּל מִינֵי סְפָרִים.

(בית שמואל, עמודים טז-יז)

על רבי ישראל בער אודסר זצ"ל, סיפרה בתו[לד] באחרית ימיה, כיצד חיכו כל השבוע בכילין עיניים ליום השבת, אז יבוא אבא ויספר להם 'סיפורי מעשיות'...

הוּא תָּמִיד חִפֵּשׂ מַשֶּׁהוּ לְסַפֵּר אוֹתָנוּ עַל זֶה שֶׁהוּא חָסֵר כָּל כָּךְ הַרְבֵּה בַּבַּיִת. וְלָכֵן, בְּיוֹם שַׁבָּת הוּא הָיָה הוֹלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל מֻקְדָּם מְאֹד בַּמִּנְיָן הָרִאשׁוֹן, הוּא הָיָה חוֹזֵר, נוֹטֵל לָנוּ נְטִילַת יָדַיִם, מֵכִין לָנוּ קָפֶה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִגִּישׁ לָנוּ אֶת הַקָּפֶה, **הוּא הָיָה מְסַפֵּר לָנוּ סִפּוּר מִ'סִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת' כָּל שַׁבָּת.** כְּשֶׁהָיִינוּ קְטַנִּים **חִכִּינוּ כָּל כָּךְ לְשַׁבָּת בְּצוּרָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר!** זֶה לֹא הָיָה רַק הַסִּפּוּר, אֶלָּא גַּם הַצּוּרָה שֶׁהוּא הָיָה מְסַפֵּר... הוּא הָיָה מַעֲבִיר דְּבָרִים בְּצוּרָה נִפְלָאָה כָּל כָּךְ... **זֶה מָנַח לִי עוֹד עַכְשָׁיו בָּעֲצָמוֹת**, הַהַרְגָּשָׁה שֶׁזֶּה נָתַן לִי, חִמֵּם אֶת הַלֵּב. כְּשֶׁהוּא גָּמַר לֹא יָכוֹלְנוּ, הָיִינוּ תָּמִיד מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיְּסַפֵּר לָנוּ עוֹד קְצָת...

(אבקשה, גיליון 10)

ועל רבי גדליה קעניג זצ"ל, מספר חתנו רבי משה קרמר שליט"א:

יוֹם הַשַּׁבָּת הָיָה עֲבוּרוֹ גַּם יוֹם שֶׁבּוֹ הוּא הִשְׁקִיעַ הֶמּוֹן כֹּחוֹת וְשִׂימַת לֵב בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים בְּדַרְכּוֹ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה אֲרוּכָה שֶׁל מִסְפַּר שָׁנִים הָיוּ מַגִּיעִים כָּל בָּנָיו לְבֵיתוֹ, מִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ בְּשָׁעוֹת אַחַר-הַצָּהֳרַיִם, **הֵם הָיוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ יַחַד אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים, וּלְאַחַר מִכֵּן לָמְדוּ יַחַד בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, כְּשֶׁכָּל אֶחָד בְּתּוֹרוֹ קוֹרֵא דַּף שָׁלֵם בְּפִנֵּי בָּלָם.** בְּשַׁבָּתוֹת הַקַּיִץ לָמְדוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ דַּפִּים רַבִּים מֵאֹד, דַּף אַחַר דַּף. בְּתוֹר בֵּן מִשְׁפָּחָה הָיִיתִי גַּם אֲנִי מִשְׁתַּתֵּף בַּלִּמּוּד הַמְיֻחָד הַזֶּה, **זֶה הָיָה מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא.**

(אבקשה, גיליון 7)

◆◆◆

גם 'מוצאי שבת' הוא זמן מסוגל לכך; בסעודת מלוה מלכה, סעודה המוקדשת על פי רוב לסיפורי צדיקים[לה].

וכפי שמסופר על רבי שמואל הורביץ זצ"ל:

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת קֹדֶשׁ הָיָה יוֹשֵׁב לִסְעוּדַת מְלַוֶּה מַלְכָּה עִם כָּל בְּנֵי הַבַּיִת בְּבִשְׁאָר סְעֻדּוֹת הַשַּׁבָּת, וְהָאֹמָא הָיְתָה מַדְלִיקָה הַפְּרִימוּס [פְּתִילָיָה] וּמְבַשֶּׁלֶת אֵיזֶה תַּבְשִׁיל חָדָשׁ בְּמֶיְחָד עַל סְעוּדָה זוֹ, וְאוֹמֶרֶת שֶׁמְּכִינָה 'עֶגְלָא תִּילְתָא'. **וְהָאַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַשֻּׁלְחָן וּמְסַפֵּר סִפּוּרִים מֵהֶבַעַל שֵׁם טוֹב** וּמְגַדֶּלֶת עִנְיַן סְעוּדָה זוֹ, וּבָזֶה הָיָה מַחֲזִיקָם שֶׁיֹּאכְלוּ גַּם הֵם. וְאִם לֹא רָצוּ לֶאֱכוֹל מֵחֲמַת שָׂבְעָם עוֹד מִסְּעוּדוֹת הַשַּׁבָּת,

---

בצער גדול ונרדם, ובא אליו הבעל שם טוב ז"ל ואמר לו: מה אתה כל כך בצער? אמר אליו: הלא בתי כל כך חולה. אמר לו הבעל שם טוב: הלא כתוב בתהילים פסוק "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם" (פירוש: "מגדיל ישועות מלכו", מאן מלכי רבנן, "ועושה חסד", השם יתברך עושה חסד "למשיחו" למי שמשיח ומספר מהם, "לדוד ולזרעו עד עולם", זהו רבינו ויוצאי חלציו שבאים מזרע דוד המלך ע"ה). וסיפר אז רבינו ז"ל המעשה מהמהרש"א לבתו אדיל והיה לה רפואה. והיא סיפרה לכמה חולים והיה להם רפואה, וכן רבי נחמן מטולטשין ז"ל גם כן סיפר והיה כן" (אבניה ברזל, שיחות וסיפורים מרבינו, נג. ועיי"ש המעשה מהמהרש"א).

לג. ובימינו אנו, אשר אנו משופעים בספרים וגיליונות נפלאים, בקל יוכל כל אב להכין לעצמו סיפורים ודיבורים לשולחן השבת, אשר יחיו את בני ביתו ויאירו בהם אור של אמונה ותמימות וחשק לעבודת השם.

לד. אשתו של הרב שמואל קרויזר ז"ל (מתרגם ומהדיר הספר 'לקוט מעם לועז'). וסיפרה זאת תקופה קצרה לפני פטירתה בפני המשפחה, ובהם הנכד רבי עמרם הורביץ ז"ל.

לה. ושמענו על כמה מאנ"ש שהיו מספרים אז מתוך הספר 'שבחי הבעל שם טוב', והיו כאלה שלמדו אז בקביעות מתוך ספר 'חיי מוהר"ן'.

לֹא הָיָה מְסַפֵּר, וְהֵם בֵּרֲעָבוֹנָם לְמוֹצָא פִּיו בְּסִפּוּרָיו הַנִּפְלָאִים הָיוּ מְבַקְּשִׁים **מִמֶּנּוּ שֶׁיְּסַפֵּר כְּבָר**, וְהָיְתָה תְּשׁוּבָתוֹ "כְּשֶׁתִּטְלוּ יָדִים לַפְּעוּדָה אֲסַפֵּר".

(בית שמואל, עמוד יח)

גם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל היה מכתת רגליו משך תקופה ארוכה, לביתם של בנו ונכדיו, לשבת איתם במוצאי שבת קודש ולספר להם סיפורי צדיקים, כדי להאיר בהם את האור.

היה זה בעלותו ארצה, לאחר שלש עשרה שנים בהם לא ראה את בנו ר' משה, ואת ילדיו שנולדו לו כאן בארץ.

וּמֵחֲמַת רְצוֹנוֹ לְהַשְׁרִישׁ בִּבְנוֹ וּבְנֶכֶדָיו גֹּדֶל כֹּחַ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, **הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא לְבֵיתָם מִדֵּי מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְלָשֶׁבֶת עִמָּהֶם וְעִם יַלְדֵיהֶם לִסְעוּדָה רְבִיעִית, וּלְסַפֵּר לָהֶם מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים. וְכָךְ לְאַט לְאַט סָפְגוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה, חֲסִידוּת וְיִרְאַת שָׁמַיִם**, וְהֵקִימוּ בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל לְתִפְאֶרֶת.

(שיש"ק ו, תמד)

שותא דינוקא

אחר הדברים האלה, יש לזכור:

ההשפעה על הילדים, אינה מוגבלת רק לשעות בהם יושבים ולומדים איתם, או מספרים להם סיפורי צדיקים.

גם כשלא מדברים איתם ישירות, צריכים לרחף בחלל הבית דיבורי אמת; דיבורי תכלית; דיבורים מרבינו. והם אלו שיש להם ע"פ רוב, השפעה רבה יותר מכל לימוד ומכל סיפור.

גם כשלא מדברים איתם ישירות, צריכים לרחף בחלל הבית דיבורי אמת; דיבורי תכלית; דיבורים מרבינו. והם אלו שיש להם ע"פ רוב, השפעה רבה יותר מכל לימוד ומכל סיפור

עלינו לראות שבתינו יהיה בית **'מלא מרבינו'**... כפי שהגדיר מוהרנ"ת את הבית הברסלבי הראשון שנכנס אליו בחייו.

וכמסופר על נסיעתו הראשונה לרבינו, יחד עם חברו רבי נפתלי:

וַיִּסְעוּ יַחְדָּו וּבָאוּ לְבֵית ר' בָּעריל הוּבֶּרִישֶׁס. וַיִּרְאוּ אֶת בֵּית ר' בָּעריל הוּבֶּרִישֶׁס שֶׁהוּא מָלֵא מַעֲשִׂיּוֹת וּמוֹפְתִים מֵרַבֵּנוּ זְצוּקְ"ל. וְסִפֵּר מוֹהֲרַנַ"ת בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הָאִבּ אִיךְ גֶּעזֶעהן אַז דִּי שְׁטוּבּ אִיז שׁוֹין פּוֹל מִיט דֶּעם רֶעבִּין = **רָאִיתִי שֶׁהַבַּיִת הָיָה כְּבָר מָלֵא מֵרַבֵּנוּ...**

(אבניה ברזל, ו)

וכשהבית אכן 'מלא מרבינו', והאבא והאימא חיים עם אורו ודיבוריו של רבינו הקדוש - עובר האור באופן טבעי לכל בני הבית, עד שזה מה שהופך להיות שיגם ושיחם אף בהתהלכם בשוק...

כְּדַאֲמְרֵי אִינְשֵׁי: **"שׁוּתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא, אוֹ דַּאֲבוּהָ אוֹ דְּאִימֵּיהּ"**.

(סוכה דף נו ע"ב)

ופירש רש"י:

מְשַׁל הֲדְיוֹט הוּא: **מַה שָּׁמַּתִּינוֹק מְדַבֵּר בַּשּׁוּק, מֵאָבִיו אוֹ מֵאִמּוֹ שָׁמַע.**

(רש"י)

וכשם שבבית של אנשי-עסקים ועשירים, עוברת לילדים ההערכה והתאווה ל'ממון', לאו דווקא דרך 'לימוד' או 'סיפורים'... כך גם, להבדיל א"ס הבדלות, אורו של רבינו...

ואכן, זו הייתה עיקר הצלחתם של אותם אלו מאנ"ש שהעבירו את האור לזרעם אחריהם; ביתם היה 'מלא מרבינו', לא רק בשולחנות השבת...[לו]

בְּהֶקְשֵׁר לכך, לא נתאפק מלצטט מתוך חוברת שיצאה לעילוי נשמתה של מרת חיה רוזנפלד ע"ה[לז], בתו של רבי שמואל הורביץ זצ"ל, שהעבירה את האור שקיבלה מבית אבא, וכל האווירה בביתה היה ספוג באורו של רבינו[לח].

וכך מספרים צאצאיה:

הַבַּיִת הָיָה מָלֵא וְגָדוּשׁ עִם 'בְּרֶסְלֶב'. **הִיא הִשְׁרִישָׁה בְּלֵב הַיְלָדִים אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, עָמוֹק עָמוֹק בְּנַפְשָׁנוּ.**

כָּל הַבַּיִת הָיָה תָּמִיד מָלֵא בְּעֲצוּת שֶׁבְּסִפְרֵי הַמִּדּוֹת. עַל כָּל דָּבָר וְעִנְיָן הָיָה 'דֶּער רַבִּי זָאגְט...' = 'הָרַבִּי אוֹמֵר...'

אַחַת הַיְלָדוֹת סָבְלָה פַּעַם מִכְּאֵבֵי שִׁנַּיִם, וּבְפַשְׁטוּת הָיָה הַטִּפּוּל כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר שֶׁבְּשִׁיר הַשִּׁירִים' נִמְצָאִים כָּל הָרְפוּאוֹת בָּעוֹלָם, וּבְפָרָט אֲמִירָתוֹ לִפְנֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר. עַל כֵּן אִמָּא הֵעִירָה אֶת הַיַּלְדָּה הַקְּטַנָּה לִפְנֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר וְיָשְׁבָה אִתָּהּ עַל מִטָּתָהּ בְּסַבְלָנוּת אֵין קֵץ וְאָמְרָה עִמָּהּ לְאַט לְאַט אֶת כָּל שִׁיר הַשִּׁירִים, בֹּקֶר אַחַר בֹּקֶר, עַד שֶׁהַכְּאֵבִים חָלְפוּ...

(שלהבת חיה, עמוד 11)

◆◆◆

ניתן גם לשתף את הילדים מדי פעם ב"עבודת השם" בפועל - קימת חצות והתבודדות, השתטחות על קברי צדיקים, וכיו"ב - בצורה שמתאימה לגילם, ובאופן שתטעים להם את הטעם הטוב.

דוגמא לכך אפשר למצוא בהנהגתו המופלאה של ר' שמואל שפירא זצ"ל עם בניו, כפי שסיפר בנו ר' נתן דוד ז"ל:

הַצְּוָרָה בָּהּ הָיָה מְשַׁתֵּף אוֹתָנוּ כִּילָדִים בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁלּוֹ הָיְתָה מְיֻחֶדֶת בְּמִינָהּ. הוּא הָיָה מַקְפִּיד מְאֹד שֶׁסֵּדֶר הַלִּמּוּד בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה לֹא יִפָּגַע כְּהוּא-זֶה, וְלָכֵן לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לָלֶכֶת אִתּוֹ לַכֹּתֶל אוֹ לַשָּׂדֶה בְּסִתָּם יוֹם שֶׁל חוֹל, אֲבָל בְּשַׁבָּת אַחַר הַצָּהֳרַיִם הוּא הָיָה לוֹקֵחַ אוֹתָנוּ עִמּוֹ לַכֹּתֶל. וּבְחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי, אָז הִתְקַיְּמִים 'בֵּין הַזְּמַנִּים', הָיִינוּ נוֹסְעִים אִתּוֹ לְמִירוֹן. יָצָאנוּ בְּכ"ה אֱלוּל וְחָזַרְנוּ הַבַּיְתָה רַק אַחֲרֵי יוֹם כִּפּוּר.

הוּא עַצְמוֹ הָיָה קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, יוֹרֵד לְמַעֲרַת הַצִּיּוּן וְיוֹצֵא לְאַחַר מִכֵּן לְהִתְבּוֹדֵד וְלִצְעֹק בַּשָּׂדוֹת עַד תְּפִילַת שַׁחֲרִית בַּנֵּץ, **אַךְ אוֹתָנוּ כִּילָדִים הוּא הָיָה מֵעִיר רַק לַתְּפִלָּה עִם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע.**

אֲלָא שֶׁעָשָׂה לוֹ מִנְהָג: לְהָעִיר כָּל יֶלֶד, אֲפִילּוּ יֶלֶד שֶׁעֲדַיִן לֹא יָדַע לְהַגִּיד אֶת מִילּוֹת הַתְּפִלָּה, **בְּאַחַד הַלֵּילוֹת שֶׁל עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה בְּשָׁעַת 'חֲצוֹת', וְלִוְּוֹתוֹ לַצִּיּוּן.**

לו. היה מן הראוי להרחיב בנקודה זו, ולגרום לקוראים להבין שלא מדובר רק במשהו השייך לחסידי ברסלב גדולים במעלה, אלא לכל אחד ואחד, אם רק יחפוץ בכך. כמו כן היה מן הראוי להרחיב ולהסביר כיצד ניתן לשתף את בני הבית בחוויות של עבודת ה' העוברים על האבא. אך כאמור, לא באנו במאמרנו זה לדבר על דרכי החינוך עצמם, וא"ה עוד חזון למועד. נציין רק כמה שביבים מתוך מאמרים על אנ"ש בני דורנו, שהתפרסמו משך השנים בגיליונות 'אבקשה':

על דודי ר' משה גדליה אנשין ז"ל נמסר: "בני ביתו מספרים כי הוא הרעיף עליהם הרבה ממי הנחל נובע מקור חכמה, אבל הכל באופן חכם ופלאי, ללא שום לחץ וכבידות. **אפילו בנות הבית כבר ידעו לדקדק שיחות מרביה"ק, וזאת מרוב שהיו שומעות זאת מאביהם בתדירות גבוהה**" (אבקשה, גיליון 18).

על ר' נחמן גלינסקי ז"ל, נמסר: "**כשהיה שב מההתבודדות היה מספר לבניו ולבני ביתו משיחותיו עם בוראו, והיה מלמד אותם איך לרַצות ולפייס את השם**" (אבקשה, גיליון 7).

לז. נסתלקה בציון דוד המלך, בעיצומו של חג השבועות, ו' סיון תשפ"ב.

לח. בחרנו במיוחד לצטט משם, כדי לחדד שהדבר תלוי מאד גם ב'אימא' ולא רק ב'אבא'...

מִי שֶׁלֹּא הָיָה מְסֻגָּל לְיוֹתֵר מִכָּךְ - הִצְטַוָּה רַק לְנַשֵּׁק אֶת הַצִּיּוּן וְלַחֲזֹר מִיַּד לִישׁוֹן, מִי שֶׁהָיָה מְסֻגָּל לוֹמַר 'תִּקּוּן חֲצוֹת' - אָמַר, מִי שֶׁרָצָה לְהִשָּׁאֵר עֵר עַד הַבֹּקֶר - נִשְׁאַר עֵר וְעָסַק בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וְכַדּוֹמֶה.

זֶה הָיָה עֲבוּרֵנוּ טְעִימָה מִסּוּג עֲבוֹדַת ה', שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵרָיו, אַךְ בְּאֹפֶן שֶׁהִתְאִים לִיכֹלֶת שֶׁלָּנוּ בְּאוֹתָם גִּילָאִים.

(אבקשה, גיליון 37)

מפי עוללים ויונקים

וכאן המקום לציין ולהדגיש:

אַל לנו להמתין עד אשר יגדלו הנערים, ואז נתחיל לדבר איתם מהתכלית ומדיבורי רבינו הקדוש. אלא תיכף בעמדם על דעתם, עלינו להאיר בהם - לפי מדרגתם והבנתם - את האמת הנצחית.

וכפי שראינו אצל רבינו שהיה מדבר דיבורים פשוטים של 'זכרון בעלמא דאתי' ו'שכר-ועונש', גם עם ילדים קטנים.

וכמסופר:

תִּינוֹק אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים הָיָה חוֹלֶה קָצַת שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלַאַת שֶׁקּוֹרִין שְׁטָעכְינוּס [דַּקִּירוֹת] **וְשָׁלְחוּ אָבִיו לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְסִפֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְאָמַר לוֹ מוּטָב נִפְלָא.** כִּי הָיוּ לְהַתִּינוֹק פְּחָדִים גְּדוֹלִים, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מַדּוּעַ תִּפְחַד עַתָּה? **זְכֹר נָא הַפַּחַד שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בְּעֵת שֶׁיּוֹלִיכוּךָ לְהַבַּיִת עָלְמִין וְתִשָּׁאֵר שָׁם לְבַדְּךָ, וְהַכֹּל יִפָּרְדוּ מִמְּךָ וְתִהְיֶה נִשְׁאָר מָנָף בֵּין הַמֵּתִים.** הֲלֹא עַכְשָׁו אַתָּה מִתְרָא לָצֵאת יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וּמַה תַּעֲשֶׂה אָז?! וְכֵיצֵא מִזֶּה דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁל מוּסָר.

גַּם אָמַר לוֹ: מִי הוּא זֶה שֶׁיִּרְצֶה לְהַכְווֹת אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ?! כְּלוֹמַר, וַהֲלֹא כְּשֶׁאַתָּה חוֹטֶא אַתָּה מַכֶּוֶה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם, כִּי **סוֹף כָּל סוֹף תִּקַּבֵּל עָנְשְׁךָ הַקָּשֶׁה וְהַמַּר, וְאֵיךְ לֹא תָּחוּס עַל עַצְמוֹ וְאַתָּה מַכֶּוֶה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם מַמָּשׁ.**

... וְעוֹד יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁסִּפֵּר עִם הַיֶּלֶד הַנַּ"ל כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן עָרְלַת לֵב שֶׁצְּרִיכִין לְמוּלוֹ וְכוּ'. **וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִכַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ קְטַנִּים בִּימֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְסִפְּרוּ לִי כַּמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים וְשִׂיחוֹת יָפוֹת שֶׁשָּׁמְעוּ מִמֶּנּוּ בְּקָטְנוּתָם,** וַעֲדַיִן הֵם זוֹכְרִים אוֹתָם וּמְבִינִים עַכְשָׁו לְמַפְרֵעַ, אֵיךְ הָיָה מְרַמֵּז לָהֶם דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּאַחֲרִיתָם.

(חיי מוהר"ן, תצ)

ומוהרנ"ת מוציא מכך לימוד למעשה, וכותב:

מִזֶּה אָנוּ רוֹאִין אֵיךְ רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מִסְתַּכֵּל אֲפִלּוּ עַל תִּינוֹק וְרָצָה לְהַכְנִיס בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, לְמַשֵּׁן יַתְחִיל לְהִתְחַנֵּךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם יוֹכִיחַ בְּגַדְלוּתוֹ וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "חֲנוֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ".

(שם)

◆◆◆

גם אם לפעמים נדמה שעדיין אין עם מי לדבר - מרוב צעירותו וקטנותו - הרי שעוד מעט כבר לא יהיה עם מי לדבר...

וכמסופר:

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהֲרַנ"ת מֵהֶבֶל חַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹבֵר כְּצֵל הַפּוֹרֵחַ, אָמַר: **הִנֵּה אֵין 'עֲדַיִן' עִם מִי לְדַבֵּר, וְהִנֵּה אֵין 'כְּבָר' עִם מִי לְדַבֵּר...**

(שיש"ק ב, תקי)

כך שחייבים "להתחיל מימי הנעורים ממש" ולא להמתין...

כִּי הַמִּלְחָמָה שֶׁל הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם אֵרֶכָה מְאֹד, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהַתְחִיל מִימֵי הַנְּעוּרִים מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו", **וְהַלְוַאי שֶׁיּוּכַל לְהַשְׁלִימָהּ כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו.**

(ליקוטי הלכות, ברכות הראיה וברכות פרטיות ה, טז)

וגם את "הבנים הקטנים", עלינו "לחנך בדרך של רבינו" ולהאיר בהם את האור[לט].

וְאָנוּ צְרִיכִים לְצַעֵק גְּדֹלַת רַבֵּנוּ זַ"ל וְתַלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, **וּלְחַנֵּךְ אֶת הַבָּנִים הַקְּטַנִּים בְּדַרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, כִּי "מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז".**

(נתיב צדיק, מכתב כח)

אם בכל העניינים בעבודת ה', ליקדנו רבינו על חשיבותה של כל נקודה זעירה — הרי שלגבי חינוך הבנים, מקבלים הדברים משנה תוקף

ועל אחת כמה וכמה, בבואם קצת בשנים, וכליהם מוכשרים לקבל יותר ויותר - אַל לנו למנוע מהם כל טוב שבעולם.

וּמִזֶּה תּוֹכַחַת מְגֻלָּה לְהַמַּלְעִיגִים עַל אֲנָשִׁי אֱמֶת הַמְקָרְבִים בְּנֵי הַנְּעוּרִים לַעֲבוֹדַת ה' מִנְּעוּרֵיהֶם, כִּי אַדְרַבָּא, **עִקַּר הַמִּצְוָה לְקָרֵב בְּנֵי הַנְּעוּרִים דַּיְקָא, כִּי הֵם עֲדַיִן בִּתְחִלַּת הַמִּלְחָמָה וְהַנִּצָּחוֹן.** וְעַל כֵּן, כָּל מַה שֶּׁמְּלַמְּדִים וּמְחַנְּכִים אוֹתָם בְּאֵיזֶה קְדֻשָּׁה שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הוּא יָקָר מְאֹד. כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים לְעֵת עַתָּה בִּנְעוּרֵיהֶם אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, זֶה נִשְׁאָר קַיָּם לָנֶצַח, כִּי נִצָּחוֹן דִּקְדֻשָּׁה כָּל שֶׁהוּא קַיָּם לָנֶצַח תָּמִיד. **וְגַם עַל יְדֵי זֶה יִתְחַנְּכוּ וְיִהְיוּ רְגִילִים מִנְּעוּרֵיהֶם לִלְחֹם מִלְחֲמוֹת ה' וְלָלֶכֶת בִּדְרָכֵי יֹשֶׁר,** כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה".

וַהֲלֹא הַתּוֹרָה הִזְהִירָה אוֹתָנוּ לְלַמֵּד אֲפִלּוּ תִּינוֹק שֶׁיָּכוֹל רַק לְדַבֵּר, לְלִמּוֹד עִמּוֹ, **מִכָּל שֶׁכֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים** שֶׁכְּבָר הֵם בְּנֵי מִצְוָה וּמֵבִינִים תְּפִלִּין, **בְּוַדַּאי חִיּוּב גָּדוֹל לְדַבֵּר עִמָּהֶם יְרֵאַת שָׁמַיִם בְּכָל יוֹם, לְחַנְּכָם בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ מִנְּעוּרֵיהֶם דַּיְקָא.** כִּי אַחַר כָּךְ כָּל מַה שֶּׁמַּזְקִינִים קָשֶׁה יוֹתֵר לְקָרְבָם מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר תָּעוּ מֵהַדֶּרֶךְ הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב אַדְמוֹ"ר זַ"ל עַל פָּסוּק "תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד".

וּבֶאֱמֶת זֹאת הַהִתְנַגְּדוּת עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים מִשְׁתַּלְשֵׁל מִקְּטָרוּג הַמַּלְאָכִים שֶׁקִּטְרְגוּ עַל הָאָדָם וְאָמְרוּ "מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ" וְכוּ', וּמִשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הַס"מ, כִּי הוּא הָיָה מֵהַמְקַטְרְגִים כַּמּוּבָא. וּמִשָּׁם מִשְׁתַּלְשֵׁל אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים וְחוֹלְקִים עַל הָעוֹסְקִים לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדַת ה' בְּאֱמֶת ... **אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ חָפֵץ דַּיְקָא** בַּעֲבוֹדַת הַתַּחְתּוֹנִים גּוּשְׁיֵי עָפָר חֲסֵרֵי דַּעַת, וְחָפֵץ דַּיְקָא **בַּעֲבוֹדַת 'הַיְלָדִים וּבְנֵי הַנְּעוּרִים' שֶׁהֵם עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים!**

(ליקוטי הלכות, ברכות הראיה וברכות פרטיות ה, טז)

"מעט גם טוב"

לסיום, אבא יקר!

זכור נא את אשר לימדנו רבינו:

לט. למותר לציין, שיש לדבר עם כל אחד כפי גילו ומדרגתו, ולא להלעיט ילד קטן עם דיבורים המתאימים לבחור, ולא לדבר עם בחור צעיר מה שמתאים לאברך או מבוגר בא-בימים.
וכפי שהזהירנו רבינו: "מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגזלנים אסור לרחם. וכן **מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, ליתן לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן כזה**, כי קטן כזה צריכין לזונו רק על ידי חלב דוקא. **על כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם ליתן לו חלב דייקא, ולגדול מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריכין לרחם במה שצריך לו**" (ליקוטי מוהר"ן תנינא, ז).
וכפי שאכן רואים בבירור במכתביו של מוהרנ"ת, שכשהוא כותב לבניו הצעירים, אינו כותב את דיבוריו אשר הוא רגיל לכתוב לבנו המבוגר ר' יצחק, אלא כותב להם דיבורים פשוטים מאד, לזכור מהתכלית, להתפלל ולברך בכוונה, וכן הלאה. פוק עיין ותשכח.

אַבִּיסָל אִיז אוֹיךְ גוּט = **מְעַט גַּם טוֹב!**

(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, סה)

כל פעולה, ואף הקטנה ביותר, שאנו עושים עבור חינוך ילדינו - כל סיפור; כל דיבור שאנחנו 'זורקים' פה ושם; כל השקעה ותשומת-לב להרגילו בברכות ותפילה במתינות וכוונה, וכן הלאה - יקרה וחשובה עד מאד.

שכן:

כָּל פְּעֻלָּה שֶׁפּוֹעֵל הָאָדָם עִם בָּנָיו לְהַדְרִיכָם בְּדֶרֶךְ ה', הוּא מְקֻיָּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ"! וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה לְהַרְחִיקָם מִסְּפָרֵי תַּאֲוָה וּמְינוּת, וְכֵן מֵחֲבֵרִים, וְכֵן מִבְּגָדֵי פְּרִיצוּת וְכָל כַּיּוֹצֵא בּוֹ, וְכֵן מַה שֶּׁמְּלַמְּדָהוּ לַעֲנוֹת 'אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא' בְּקוֹל, וְ'אָמֵן', וּבְרָכָה כְּתִקּוּנָהּ וּבְמְתִינוּת, וּמַשְׁרִישׁ בְּלִבּוֹ לְמִי מְבָרְכִין, וּמַשְׁרִישׁ אֱמוּנָה בְּלִבּוֹ וְכוּ' - הוּא מְקֻיָּם מִצְוַת עֲשֵׂה "וְהוֹדַעְתָּם".

(קיום התורה, פרק ה, אות מא)

ואם בכל העניינים בעבודת ה', לימדנו רבינו על חשיבותה של כל נקודה זעירה - הרי שלגבי חינוך הבנים, מקבלים הדברים משנה תוקף. שכן, כל כולו של 'חינוך' מבוסס על הערכה לנקודות טובות...

שֶׁהַחִנּוּךְ הוּא עַל יְדֵי דָּבָר קָטָן וְקַל שֶׁמְּחַנְּכִין אֶת הַקָּטָן לַעֲשׂוֹתוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא דָּבָר קָטָן הוּא יָקָר מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְחַנְּכִין אוֹתוֹ.

(ליקוטי הלכות, שבת ו, יח)

וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקָּטָן עוֹשֶׂה אַחַר כָּךְ מַעֲשֵׂה נַעֲרוּת וְקַטְנוּת, אַף עַל פִּי כֵן **כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁהוּא מְצַיֵּת אֶת אָבִיו יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי אָבִיו וּבְעֵינֵי ה' יִתְבָּרַךְ**, מֵחֲמַת שֶׁעַל יְדֵי זֶה הוּא מִתְחַנֵּךְ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ.

(ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט)

ופרוטה לפרוטה - תנועה לתנועה, סיפור לסיפור, דיבור לדיבור - מצטרפים לחשבון גדול!

וכמה נפלא לדייק בלשונו הזהב של מוהרנ"ת, שכותב במכתבו (שהובא כבר לעיל):

זֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי שֶׁעָכַרְתִּי **לְהַתְחִיל לְמֵעֵט מְעַט** "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ" וְכוּ'. **מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה לְמֵעֵט זֹאת בִּשְׁלֵמוּת** כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תולדות תר"א)

הבה נתחיל גם אנו לקיים 'מעט' מצות "והודעתם לבניך", ולהיות 'מעלין בקודש' מיום ליום, עד אשר "נזכה לקיים זאת בשלימות כרצונו הטוב", אמן.

◆◆◆

וכמובן, בל נשכח:

כמו בכל דבר וענין, כך גם בחינוך הילדים - **עיקר ההצלחה תלויה בתפילה!**

וְתָמִיד תִּהְיֶה תְּפִלַּת הָאָב וְהָאֵם שְׁגוּרָה בְּפִיהֶם לְהִתְפַּלֵּל עַל בְּנֵיהֶם שֶׁיִּהְיוּ לוֹמְדֵי תּוֹרָה וְצַדִּיקִים וּבַעֲלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת. וְיַכַּוֵּן מְאֹד בִּבְרָכַת 'אַהֲבָה רַבָּה', וּבִבְרָכַת הַתּוֹרָה בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים "וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ", וְכֵן כְּשֶׁאוֹמֵר בְּיוֹבֵא לְצִיּוֹן: "לְמַעַן לֹא נִגַּע לָרִיק וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלָה".

(משנה ברורה, סימן מז ס"ק י)

וכפי שאכן

הָיוּ אֲנָשִׁים שְׁלוֹמֵנוּ מַרְבִּים לְאַיֵּן שִׁעוּר בִּבְכִיּוֹת וּבְבַקָּשָׁה מֵעֹמֶק הַלֵּב עֲבוּר בְּנֵיהֶם.

(שיש"ק החדש, חלק ג, ע)

◆◆◆

נסיים גם אנו בתפילה להשם יתברך:

וְתוֹרֵנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ תָּמִיד **שֶׁנִּזְכֶּה לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם בָּנֵינוּ וְזַרְעֵינוּ מִקְּטַנּוּתָם, אֵיךְ**[מ] **לְחַנְּכָם לְטוֹבָה** בִּדְרָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהָאֲמִתִּיִּים, **שֶׁיֵּלְכוּ בְּדַרְכְּךָ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת** בְּתָמִימוּת וּפְשִׁיטוּת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, **כַּאֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.**

וְנִזְכֶּה לְהוֹדִיעַ לְכָל בָּנֵינוּ וְדוֹרוֹתֵינוּ הַבָּאִים אַחֲרֵינוּ וּלְכָל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל מַעֲשֵׂי ה' הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ מִימֵי אֲבוֹתֵינוּ עַד הֵנָּה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. "לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם", **וְנִזְכֶּה לְמֵעֵט בִּשְׁלֵמוּת מִקְרָא שֶׁכָּתוּב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ", לְהוֹדִיעַ לָהֶם קְדֻשַּׁת אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וְהַתְּמִימָה.**

(ליקוטי תפילות, תפילה צ) ■

מ. דילגנו כאן על כמה תיבות, המדברות על אודות 'הכיתות הרעות' שהתגברו בימינו ואורבות על נפש צאצאינו, וז"ל: "ותורנו ותלמדנו תמיד שנזכה לידע איך להתנהג עם בנינו וזרעינו מקטנותם, **איך לשמרם ולמלט נפשם מן הכיתות הרעות האלה,** ולחנכם לטובה בדרכיך הקדושים והאמתיים". ועל כך נדבר אי"ה במאמר הבא.

זכרו ימים

מקדש

ר' מאיר לוינזון

ברכת הבנים מרבי
אברהם • מדוע זעק
הברסלב'ר על עצירת
הגשמים • מתובל
בעובדות על יקירי
קרתא ירושלים • פתי
ביקש ר' שמואל לאחוז
ב'קלאמקע' של רבי
הירש לייב • שיחה
חג נדירה ומיוחדת עם
הרה"ח ר' מאיר לוינזון
שליט"א שקיים הרה"ח
ר' אברהם שמעון
ברשטיין שליט"א עבור
קוראי 'אבקשה' ופיתחת
ציהר לחיהם המרוממים
של החסידים לפני שנית
דור • חיים של חירות

מ. לבבי

כסבורים

היינו לקיים מצוות 'ביקור חולים' אצל הרה"ח ר' יוסף מאיר לוינזון שיחי' מזקני אנשי שלומנו, אשר זכה רבות בשנים להסתופף במחיצתם של נקיי הדעת גדולי החסידים בירושלים של מעלה. אך בסופו של דבר זכינו לשעתיים של קורת רוח מאין כמותה, מה שהפך את הביקור ל'שיחת חג' מרוממת עבור קוראי אבקשה.

כאשר אך מזכירים שמו של חסיד פלוני, מיד מתחיל אוצר זיכרונותיו לנבוע כמעיין המתגבר. לא 'זיכרונות' גרידא אלא שפע של חיות וכיסופין המתעוררים יחד עם 'שמות החסידים'. לשיחה הצטרף הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטין שיחי' שניווט אותה כיד ה' הטובה עליו ואף הוסיף עובדות מאלפות מדיליה. השיחה מוגשת בפניכם כמות שהיא, למעט שינויי עריכה קלים.

***

תעלה אליו להגיד לי תורה

אחד הנוכחים: איך התקרבתם לברסלב?

היו כמה סיבות שהובילו לכך. מגיל 10 שנים כבר הייתי מתפלל בבית מדרשנו במאה-שערים, עוד כשהיה ברח' חברת ש"ס. אחי הרה"ח ר' יהונתן ז"ל התקרב אז לברסלב. אהבתי מאוד את הנוסח וההתלהבות בתפילה והריקודים. לימים היה הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק ז"ל אומר לי "מאיר, בילדותך התפללת היטב בקול ובנעימה, היה תענוג לשמוע אותך".

מן הסתם גם זכות אבות היתה כאן. כי הרי כידוע זקני הרה"ח ר' משה (פעסטער) אייזנבאך היה נותן מדי שנה לרבי אברהם ב"ר נחמן נאפולין (מטבע זהב) להוצאות הנסיעה מירושלים לאומן לראש השנה. ואגב אצל אחי ר' יהונתן היו נמצאים ספרי 'ליקוטי מוהר"ן' ו'ליקוטי תפילות' בחתימת זקני רבי משה.

חלק גדול בהתקרבותי לרבי הוא בזכות דודי זקני, הרה"ח ר' חיים הערש אייזנבך ז"ל, הוא עצמו היה חסיד רחמסטריווקא אדוק מאוד ברבותיו עד כדי כך שבתקופת הפרעות כשהיכו הערבים בכותל המערבי את רבו האדמו"ר רבי מוט'לה מרחמסטריווקא, הוא גונן בגופו עליו וספג את המכות בעצמו.

וכיצד השתלשל המעשה, אני הייתי חבר נעורים של נכדו של ר' חיים הערש, ר' משה שמואל אייזנבאך, ופעם כשעברנו ליד בית הכנסת של חסידי ברסלב ביקשתי להיכנס אליו אך חברי התנגד בתוקף וטען שאסור, עד כדי כך שהייתי צריך לומר לו שאני רק רוצה להיכנס בשביל 'אשר יצר'. בסוף החלטנו שנלך לשאול את פי סבו ר' חיים הערש האם מותר להיכנס לביהכנ"ס של ברסלב. כששמע את השאלה, הוא נזדעק ופנה אלי ואמר לי: "אדרבא, מהיום בכל פעם שתעבור כאן באזור, תעלה אליי להגיד לי תורה מליקוטי מוהר"ן". כשנכדו שמע זאת, הפסיק מאותו יום למנוע אותי מההתקרבות לברסלב.

וכך הווה, תמיד הייתי עולה אל ר' חיים הערש ובכל פעם חזרתי בפניו על תורה קטן בליקוטי מוהר"ן "הנותן צדקה ניצול מעבירות", תורה קצרה מאוד. אולי שלושים פעם חזרתי בפניו על תורה זו...

פעם אחת כשעליתי אליו, אמר לי: "כל אלו שחלקו על רבי נחמן בימיו, כולם חייבים להגיע ל'ליקוטי מוהר"ן".

פעם הרה"ח ר' שמואל שפירא פגש את ר' חיים הערש בפורים, הם היו שכנים ב'בתי ראנד', ואמר לו בשכרותו: "אתם הרי כן ערליכער ייד (יהודי כשר) ובכל זאת עדיין לא חסיד ברסלב?!...". כל השנה הוא שתק, אבל בפורים דיבר... אותו מעשה היה לו עם הרה"ג ר' דוד יונגרייז בעיר העתיקה, ר' שמואל פגשו בפורים ואמר לו "ר' דוד, ר' דוד, הלא אתם ערליכער ייד, ועדיין לא ברסלבר חסיד?!". את זה סיפר לי הרה"ח ר' שמואל צ'צ'ק.

אחד הנוכחים: בפורים בשכרותו, הוא היה יכול לומר לו את זה. סתם כך, באמצע השנה, היה ממש פחד לדבר עם ר' דוד מרוב היראה שהייתה מפניו.

אינך פוחד לעמוד ליד הכסא?!

ר' אברהם שמעון: יש להזכיר את שסיפר לי איש שיחנו ר' מאיר שיחי' בליל כ"ט אדר היארצייט של בעל ה'תפארת שלמה' מראדומסק זי"ע, כשהזכרתי את הידוע

ר' מאיר עם ר' יעקב מלמד בכותל

ר' מאיר לוינזון בכותל המערבי עם ר' יחיאל גרינ

שהיה עוסק בספרי רבינו הק', ואמר לי "בוא ואספר לך דבר נפלא הפלא ופלא מהראדומסקער רבי מה שראיתי בעיני. וכך היה מעשה: פעם פגשתי את הקאצקע'ר רבי שהיה מתגורר ברח' סלונים בירושלים (עד שעבר אח"כ לבני ברק) היתה לו ספריה גדולה עם ספרים וכתבי יד עתיקים, ואמר לי האדמו"ר מקאצק 'בוא ואראה לך ספר נפלא. הוא עלה אתי לביתו והוציא מארון הספרים שני כרכים מספרי 'ליקוטי הלכות' דפוס ראשון שרשומה עליהם חתימת יד קדשו של בעל ה'תפארת שלמה' עם חותמתו. ומה מאוד השתוממתי כשפתחתי את הספרים וראיתי בצדי הגיליון חידושים והארות שהוסיף במקומות רבים כיד ה' הטובה עליו. (אגב, ידוע גם שהיה להקאצקער הנ"ל את הספה"ק 'ליקוטי מוהר"ן' דפוס ראשון שנדפס בחיי רבינו הק' בשנת תקס"ח).

דודו של איש שיחנו ר' מאיר, הגה"ח ר' שמואל אייזנבאך, התפלל בזקנותו בבית מדרשנו שלוש שנים בכל התפילות וישב גם בשיעורים בספרי רבינו. הוא היה למדן מופלג ובקי בספרי ראשונים ואחרונים וידע לציין מראי-מקומות בכל ענין ובירור הלכה. ר' שמואל צ'צ'יק נהג להתפלפל עמו. כן שמעתי מהרה"ח ר' אהרן שפירא שהרה"ח ר' שניאור אייזנבאך העיד על אביו ר' משה שלכל מקום שאליו הלך נטל עמו ספר 'ליקוטי תפילות'.

ר' מאיר: הרה"ח ר' יוסף הופמן מקנאי ירושלים סיפר לי כי שמע מהחסיד ר' שלמה קאוולער מצפת שהיה מתלמידיו של הצאנזער רב בעל ה'דברי חיים' והוא ששלחו לנסוע לאומן על ראש השנה, וליום כיפור כשבא ר' שלמה להתפלל בצאנז קיבלו רבו ה'דברי חיים' בחביבות רבה.

האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב נהג בכל ליל תשעה באב לעלות לבית מדרשנו במאה שערים (המתנגדים היו לועגים ואומרים ש'הוא רוצה לראות את החורבן לכן הוא הולך ל'טויטע חסידים' - 'החסידים המתים'), הוא היה עומד ליד הכסא של הרבי ומתבונן בו, וכאשר הבחין במישהו המנסה להתקרב, תמה כולו: "האינך פוחד לעמוד ליד הכסא?! הרי רבי נחמן בער כל כך לארץ ישראל!..."

ר' אברהם שמעון: רבי משה מרדכי אמר כי הצדיק היחיד בזמנו שפעל לקירוב הגאולה על ידי ארץ ישראל, היה רבי נחמן. צדיקי בית לעלוב היו קובלים על כך שרבינו חזר מארץ ישראל לחו"ל, היתה להם איזו שיחה בעניין זה.

ר' מאיר: רבי אפרים ב"ר נפתלי תלמיד מוהרנ"ת היה גר בארץ ישראל בזמן הרה"ק ר' דוד מלעלוב (השני), והם היו מתפללים באותו מנין חסידים שהתקיים בבית כנסת בעיר העתיקה, ואחר התפילה היו רוקדים לכבוד שבת קודש כמנהג אנ"ש, זאת בהשפעתו של רבי אפרים. כך סיפר לי ר' שמואל בשם ר' מוטל סופר.

אוי... ר' ישראל קרדונע'ר

פעם הייתי בטבריה כדי לאסוף כספים, והלכתי ללא כובע, כשאמרתי באיזו חנות שאני ברסלבר אמר לי המוכר: "אתה ברסלב'ר?! אוי, אני נזכר ברבי ישראל קרדונר, איך שהוא היה מתפלל!"... הוא מיד דאג לי לכובע, וגם נתן לי 5 פונט.

הרה"ח ר' ישראל בער שיפמן מזקני חסיד קרלין התפלל כמה שנים בבית מדרשנו, הוא היה מטבריה במקורו, זכורני איך שהרים את ידיו בהתפעלות ואמר: "אוי, רבי ישראל (קרדונער), איך שהיה קורא שנים מקרא ואחד תרגום!..." הוא היה אומר זאת בכזו התרגשות עד שקשה היה להבין מה הוא ממלמל בכלל.

ר' אברהם שמעון: הכרתי יהודי מטבריה, ר' שמשון מרגלית, הוא היה מבוגר מאוד, פעם אמר לי "ראיתי את רבי ישראל קרדונר מתפלל, אה! אה!"

שמעתי ממורי חמי (הגה"ח רבי משה קרמר) שיחי' כי ר' ישראל בער שיפמן היה איש מורם מעם, בזקנותו גר ברחוב אדמון בסמיכות לבית מדרשינו במאה שערים ובשבת היה בא להתפלל אצלנו וגם ישב בשיעורים בספרי רבינו וראו עליו שהוא ממש מתמוגג מהנאה מהדיבורים והשיחות שנשמעו שם.

ר' מאיר: מהרה"ח ר' זושא בראנדווין, שבמקורו היה צפתי, שמעתי שרבי ישראל קרדונר הוא זה שיסד את העלייה למירון בז' באדר, הוא ארגן שכל ילדי התלמודי-תורה בצפת ייצאו למירון בצוותא בתהלוכה ברגל, ושם היו רוקדים ומתפללים.

ר' אברהם שמעון: ר' זושא נולד בל"ג בעומר בהילולא במירון. פעם כשה'אמרי חיים' מוויז'ניץ בא למירון וערך טיש, ר' זושא עלה על השולחן והחל לרקד ולזמר. רבי חיים מאיר מאוד נהנה כך.

רבי חיים מאיר למד לעתים תכופות ליקוטי מוהר"ן. פעם ביארצייט של הרבי בח"י תשרי ישבתי בבית הכנסת של וויז'ניץ בירושלים והיה שם הרה"ח ר' אליעזר דוד פרידמן (רב קהילת בעלזא בלונדון) בתוך הדברים שאלו אותו החסידים שם "מה הקשר שהיה לו לרבי חיים מאיר מוויז'ניץ עם ברסלב?" סיפר להם ר' אליעזר דוד שהוא היה אחראי בין השאר על ארון הספרים של האדמו"ר ופעם שאל אותו ה'אמרי חיים' על איזו התאספות שהייתה בבית הכנסת: מה יש שם? והוא ענה לו שיש שם מוכר ספרים המציע את מרכולתו, אמר לו האדמו"ר: "אתה יודע כמה המצב בבית דחוק ואפס כסף, אבל אם אתה רואה אצלו ספר ליקוטי מוהר"ן תקנה ממנו". זאת למרות שכבר היו לו בבית כמה ספרי ליקוטי מוהר"ן. הוא מאוד כיבד את הרבי.

הסדרים של הריי"צ בדרכים

ר' מאיר: הרה"ח ר' אליהו חיים רוזין סיפר שאחד מאנ"ש בא פעם להריי"צ מליובאוויטש ואמר לו כי מחסידי ברסלב הנו, ולא פעם הוא נרדף בשל כך, בתשובה אמר לו הריי"צ: "יודע אתה, יש לי שני סוגי שיעורים, יש ספרים שאני לומד בהם בביתי, ויש שאני הוגה בהם בנסיעותיי בדרכים", ואגב כך הראה לו ספר 'ליקוטי מוהר"ן', כשהוא מפטיר: "וזה אחד מהספרים בהם אני לומד בדרכים".

הרה"ח ר' יצחק גלבך סיפר, שבעת שהתקרב לברסלב, אביו שהיה חסיד גור לא השלים עם הדבר ולקח אותו אל האדמו"ר ה'אמרי אמת' והתלונן בפניו על כך שהבן שלו נהיה ברסלבר. ה'אמרי אמת' שאל "הוא לומד? הוא מתפלל?" ומשהאב השיב כי לומד הוא ומתפלל היטב, אמר לו האמרי אמת בתמיהה "וכי חושב הנך שכל העולם חייבים להיות חסידי גור?!"

פעם רבי מרדכי אהרן שיינברגר, מנקיי הדעת שבירושלים, היה בכותל המערבי, הבחנתי בו כיצד הוא מחפש במשך כרבע שעה בכל עגלות הספרים, שאלתי אותו: מה אתה מחפש?! והוא ענה לי שהוא מחפש 'תיקון הכללי'.

לא מוכן לגשת לציון

[השיחה נסובה על הרה"ח ר' נחמן רוסישער- קנלסקי]. הוא היה בעל אמונה גדול. דודו הרה"ח ר' משה בער רוזנפלד פעם אמר לי "אתה מכיר את נחמן רוסישער? ב'עולם' הוא היה יכול להיות רבי!"

מישהו שאל פעם את ר' נחמן איפה כתוב שאסור להפסיק בדיבור באמצע אמירת 'תיקון הכללי' והוא ענה לו בשאלה: "איפה כתוב שאסור להפסיק בדיבור באמצע 'כל נדרי'?"

ר' אברהם שמעון: שמעתי מאברך שפעם שאל אותו "האם מותר באמצע תיקון הכללי לשתות מכוס תה שהכנתי לעצמי מקודם? והוא ענה לו "באמצע פסוקי דזמרה גם תשתה?!"

הוא לא היה מוכן לגשת לציון, אלא רק לאחר טבילה במקווה. כל פעם הוא הלך לטבול מחדש. הוא גם היה נעמד תמיד במרחק-מה מהציון ולא העז כלל להתקרב. בכל עת שהיה מגיע לציון הוא היה מזיל דמעות כמים.

ר' מאיר: הוא היה בעל בכי גדול, לא היה יכול לגשת לעמוד מרוב בכייתו. פעם הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר נתן לו עליית 'מפטיר' מחמת יארצייט שהיה לו. ברכות התורה וההפטרה ארכו לו כרבע שעה (!) עד שהצליח להתגבר על הבכי והדמעות וההתרגשות שמהם נאלם דום ולסיים את הברכות.

[מזכירים את הרה"ח ר' נפתלי דובינסקי ז"ל]

ר' אברהם שמעון: פעם שאלתי אותו: ר' נפתלי בני כמה אתם? והוא השיב לי "בן עשרים וחמש", זאת למרות שהיה מבוגר מאד. "אני סופר רק את השנים שהייתי בראש השנה אצל הרבי", הוא הסביר.

אתם זוכרים את הרה"ח ר' אברהם שטרנהארץ?

ר' מאיר: הייתי במשך שתים-עשרה שנים במירון בראש השנה, עוד זכיתי לשמוע את תפילותיו המעוררות של רבי אברהם ואת תקיעותיו של הרה"ח ר' יונה לבל ואחר כך הרה"ח ר' גדליה קניג ע"ה.

ר' שמואל צ'צ'ק סיפר לי כמה מופתים מרבי אברהם שטרנהארץ. אחד מתושבי הכפר מירון היה כבר ילד גדול ולא יכל לדבר. אביו היה שבור מאוד מכך והביאו לפני ר' אברהם. וראה זה פלא, מאז החל הילד לדבר.

פעם שאל רבי אברהם את ר' יונה לבל מדוע אינו תוקע בצד ימין כמובא בפוסקים, הוא ענה כי אינו יכול. ר' אברהם אמר לו "נו, איך הייס דיר!" היינו שמצווה עליו לתקוע. ומאז החל לתקוע בימין בהצלחה מרובה.

עוד סיפר לי ר' שמואל צ'צ'ק מה ששמע בעצמו מרבה של טבריה הרה"ג ר' אשר וורנר, שהיו לו רק בנות ורבי אברהם שטרנהארץ ברך אותו שיהיו לו בנים זכרים וכן הווה. לאחר מכן, בשנת תש"ח, כשהייתה מלחמה ולא יכלו לנסוע למירון לראש השנה בגלל הקרבה לגבול הצפוני ארגן רבי אברהם קיבוץ בטבריה, והרב דטבריה בתור הכרת הטוב אליו אמר לו "תבואו וכל האש"ל עלי".

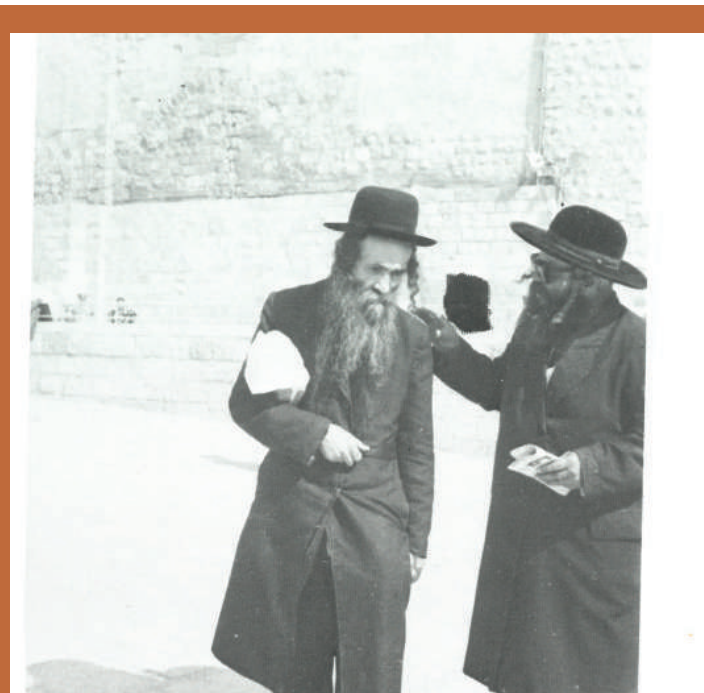
העיקר להיות אצל ר' הירש לייב...

ר' אברהם שמעון: סיפר לי הרה"ח ר' מאיר שמעון זילברמן ז"ל שהיו באותו קיבוץ רק עשרה או שנים-עשר איש. הרי בעת ההיא היו כמה וכמה מאנ"ש בשבי הירדני, ר' שמואל שפירא, ר' אברהם יעקב גולדרייך, ר' דוד שכטר ועוד.

ר' מאיר: אם בשבי הירדני עסקינן, ר' שמואל שפירא שמר את הסיגריות שחולקו מדי יום לשבויים, ולפני יום כיפור החליף אותן תמורת 'תשעה קבין' של מים כדי לטהר עצמו במקום טבילת מקוה.

מן הענין להביא את שנהג לספר רבי מוטל סלאנימער שפעם כשהיתה שנת בצורת ועצירת גשמים בצפת, סגרו את כל המקוואות, והיה חסיד ברסלב אחד שברוב צערו צעק לה' "ריבונו של עולם, גם למקוה כבר אי אפשר ללכת?!", לא חלפה אלא שעה קלה והחלו לרדת מטרות עוז שמילאו את כל

ר' מאיר עם ר' אלעזר מנדל קוסטנטינר בבותל

ר' מאיר עם ר' נחמן שותק בבותל

בורות המים. ומעניין שאת הסיפור הזה הוא סיפר, על אף שהם לא היו אוהדים כל כך לענייני של הרבי.

ר' שמואל שפירא החזיק מאוד מהרה"ח ר' הירש לייב ליפל. פעם בפורים ניגש אלי וביקש ממני לבוא ולבקר אתו את ר' הירש לייב ששהה אז בביתו שבשכונת מאה שערים לאחר שארע לו שבר ברגלו. אמרתי לו: " ר' שמואל, אתם הרי בשכרות ולא יסכימו לכם בני הבית להיכנס אליו"... והוא ענה לי: "אפילו לאחוז בידית הדלת, העיקר להיות אצל ר' הירש לייב..."

מה נשמע עם החלונות של רבי שמעון?

בחצות הלילה במירון בכל פעם שעברו השתי שעות של חצות היה ר' שמואל הולך לישון. אך כאשר היה ר' הירש לייב מדבר, היה זה עבור ר' שמואל 'ביטול הבחירה', והוא נשאר לשמוע את דיבוריו, אפילו אם נמשכו עד הבוקר.

פעם ר' הירש לייב בכה במירון בחצות הלילה: "כל משבריך וגליך עלי עברו" שוב ושוב "כל משבריך..." בקולי קולות כדרכו בגעייה ובכיה. באחד החדרים שמעל לציון ישן אז הרה"ג ר' אשר זעליג מרגליות והקולות הנוראים הפריעו לו מאוד. הוא ירד אל הציון ופנה אליו ואמר לו: "ר' הירש לייב הרי היום שבת, אסור לבכות". והוא השיב לו: "וכי רק לעשות עבירות מותר בשבת?!... לבכות אסור ולעשות עבירות מותר?!". הוא היה פולני... (חריף). [הוא בכה על רצונו להתקרב לה' והרגיש שהוא חייב לבכות גם בליל שבת].

הרה"ח ר' אפרים קרלינר (גוטליב) סיפר לי שכשר' הירש לייב בא מאומן ירושלימה, פגש בו כשהוא חבוש ב'דאשיקל' (קסקט) האוקראיני, וכששאל אותו מיהו ומה שמו, השיבו ר' הירש לייב בחריפותו "עברי אנכי! איך בין [אני] א ברסלבר!"

עוד סיפר ר' אפרים, כי כשהרה"ח ר' אלטר בנציון קראסקופף התפלפל עם טובי הלמדנים בישיבת 'תורת חיים' הראה להם שאינם יודעים כלום. עד כדי כך היה גאון וחריף.

ואם במירון עסקינן, מן הראוי לציין שחסידי ברסלב היו מבלים ימים ארוכים בציון הקדוש, שם גם היו לנים על הספסלים ובחלונות הרחבים. גם אני ישנתי שם לא אחת, למרות הקור שהיה שורר שם וחודר לעומק העצמות.

ר' אברהם שמעון: פעם כשפגש ה'בית ישראל' מגור את סבי ר' משה בורשטיין ע"ה, הוא שאל אותו: "ברסלבר! מה נשמע עם החלונות של רבי שמעון?" במשך שנתיים-שלוש היה סבי ישן שם על הספסלים בכל עת שבא למירון, גם כשלא היו שם חלונות, עד במשך הזמן קיבל את החדר למעלה.

כל החולקים בטלים ומבוטלים!

ר' מאיר: הרה"ח ר' בן ציון אפטר העיד על האדמו"ר מאוז'רוב רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין בעל 'באר משה' שהתגורר בתל-אביב, שהוא שוחח אתו אודות הבטחת רבינו לכל מי שיבוא על ציונו ואז אמר לו הרבי מאוז'רוב שהוא מתחרט על כך שקרע את דרכונו הפולני, כי הרי הוא היה יכול לנסוע עמו בימי הקומוניזם לציונו של הרבי באומן.

פעם שאלתי את האוז'רובער רבי אודות המחלוקת על חסידות ברסלב, והוא נענה במחי יד: "אם הסבא קדישא בעל ה'עבודת ישראל' מקוז'ניץ נתן הסכמה על ה'ליקוטי מוהר"ן' הרי שכל החולקים בטלים ומבוטלים!"

ר' אברהם שמעון: אנחנו צריכים להודות לה' יתברך שאיננו מהצד השני (של החולקים), כמו שרבינו אמר למוהרנ"ת ורבי נפתלי "הרי אתם הייתם יכולים להיות מתנגדים גדולים (משונה'נע מתנגדים) עלי".

אחד הנוכחים: מספרים שהתגלגל פעם הספר הקדוש 'נועם אלימלך' לידי שניים מחוג המתנגדים, האחד התעלם ממנו, והשני השליכו רח"ל לרצפה, כשהגיעו הדברים לידי אחד מגדולי החסידים, אמר "זה שהשליכו לארץ עוד יהיה חסיד, השני - יישאר מנגד", וכך הווה.

ר' אברהם שמעון: זקני הרה"ח ר' יחזקאל מרגליות היה בכל שבת לומד על שולחנו בספר 'נועם אלימלך' בסעודה, והיה מנגן תוך כדי: "שבת קודש, שבת קודש..."

ר' מאיר: ר' בנציון אפטר נהג להחזיק בתיק שלו תמיד את ה'נועם אלימלך'.

ר' אברהם שמעון: זקני הנ"ל סיפר לי כי ביום היארצייט בכ"א אדר היו הרבה מאנ"ש מפולין והגלילות באים להשתטח על ציונו של רבי אלימלך מליז'ענסק.

אתם כלל לא יודעים מי הוא רבי אלחנן

ר' מאיר: ר' בנציון היה מספר שנסע פעם ברכבת לליז'ענסק עם הגה"ח ר' אלחנן ספקטור, וכשמישהו נתן לו כסף בשביל הנסיעה מחמת רבנותו, הוא לא הסכים בשום אופן להשתמש בכסף זה. ר' בנציון היה אומר תמיד "אתם כלל לא יודעים מי הוא

ר' מאיר עם ר' בנימין ברגר בכותל

ר' מאיר לוינזון עם ר' הירש לייב ליפל בכותל המערבי

רבי אלחנן". הוא היה עומד לפניו בהכנעה, כעבדא קמיה מריה.

פעם, בגבעת שאול, שאלתי את ר' אלחנן 'כיצד אתם נכד של החוזה מלובלין', במקום לענות תשובה לשאלתי הוא החל לבכות: "תרחם עלי, אל תזכיר את הייחוס שלי, אל תבייש את הסבא".

הרב סופר ראש ישיבת פרשבורג אחז ממנו נוראות. פעם בראש השנה כשרצו להתחיל את התקיעות הוא עוד היה במקווה. הרב סופר אחז ב'למנצח' שלפני התקיעות, לפתע שאל "איפה רבי אלחנן?" כשהשיבו לו "במקווה", לא רצה להתחיל את התקיעות לפני שיבוא.

הרב סופר התבטא על רבי אלחנן שהייתה לו 'ענווה מופלגת', מופלגת מדי, כזו שהסתירה אותו לגמרי.

הרה"ח ר' מרדכי אלעזר רובינשטיין היה מוסר שיעור בספר 'משיבת נפש' בכל ליל שבת בשעה שלוש לפנות בוקר, ור' אלחנן היה בא בקביעות מבלי להחסיר אף שבוע. הכל רק כדי לשמוע 'דיבור של הרבי', זאת למרות שהוא היה מבוגר בשנים רבות מר' מרדכי אלעזר. גם בשיעורו של הרה"ח ר' וועלוול חשין בספר הזוהר הוא היה יושב בהכנעה וביטול, אפילו שידע את כל הזוהר ואת כל התיקונים בעל פה.

'שהחיינו' בבכיות נוראות

[מדברים על כיסופי אנ"ש לאומן באותם הימים והשתדלותם הרבה בזה]. אני זוכר את הנסיעה הראשונה שלנו לאומן בר"ח ניסן תשמ"ט, הרה"ח ר' משה בורשטיין אמר אז ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות, אני זוכר איך שהוא בכה בכיות נוראות בכל מילה: "ברוך... אתה..." וכולם בכו עמו.

ר' אברהם שמעון: היו לו כיסופים עצומים לציון רבינו עוד בפולין.

חסרון שהוא כליל המעלות

[מזכירים את החסיד ר' יונה לבל זצ"ל]

ר' מאיר: הוא היה אומר תמיד "אוי הפרוז'קטורים הפרוז'קטורים" כשכוונתו על העיניים, כמה צריך לשמרם.

ר' אברהם שמעון: היה יהודי מ'בתי אונגרין' שנסע לארצות הברית מדי פעם בפעם לתקופה של חודשיים ושלוש לפרנסתו, פעם שאל את ר' יונה "מה אתה רוצה שאקנה לך למתנה באמריקה?" והוא השיב לו: "אני רוצה פרוז'קטורים נקיים - ריינע פרוז'עקטרס..." (שתחזור משם עם עיניים נקיות וקדושות)

ר' מאיר: פעם ר' יונה 'סחב' עמו איזה בחור שגר בשכנותו, שהחל לרדת מהדרך, לראש השנה במירון ל'טיול על חשבונו'. לפני התקיעות היה ר' יונה זועק זעקות עצומות ובוכה בדמעות שליש באמרו את הפסוקים של מן 'המיצר'.

לאחר ר"ה חזר אותו בחור לביתו ונראה היה שהנסיעה למירון לא השפיעה עליו מאומה. שנה לאחר מכן הוא עמד על הספינה בחיפה ערב ראש השנה בדרכו לפריז, ושם הוא נזכר פתאום באותם צעקות של 'מן המיצר' של ר' יונה. מיד הוא קפץ מהאוניה עם המזוודה וחיפש בית כנסת להתפלל בו. הוא כבר לא המשיך בנסיעתו. מאז הוא הלך והתחזק עד שהפך ליהודי ירא ושלם.

הכרתי את אותו יהודי. הוא גר בחו"ל ובכל שנה בא למשך חודשיים לארץ ישראל, מדי לילה היה מסיים את כל ספר התהילים בכותל! כיום, יש לו משפחה גדולה של שומרי תורה ומצוות, חסידי חב"ד.

ר' יונה סחר בכל מיני דברים של יד-שניה. יום אחד הוא בא למקוה בבתי-אונגרין עם שק מלא בנעליים, שהיו שייכים לנפטרים, והטביל אותם, כשכל הנוכחים מעלים חיוך על שפתותיהם...

חסיד גדול של מקווה היה. כידוע הסיפורים הרבים על מסירות נפשו בכך. בערוב ימיו בקטמון כשהיו באים אליו לבקרו בעת שהיה שרוי בחולי, הוא היה מתחנן לכל אחד: "בבקשה, קח אותי למקווה..."

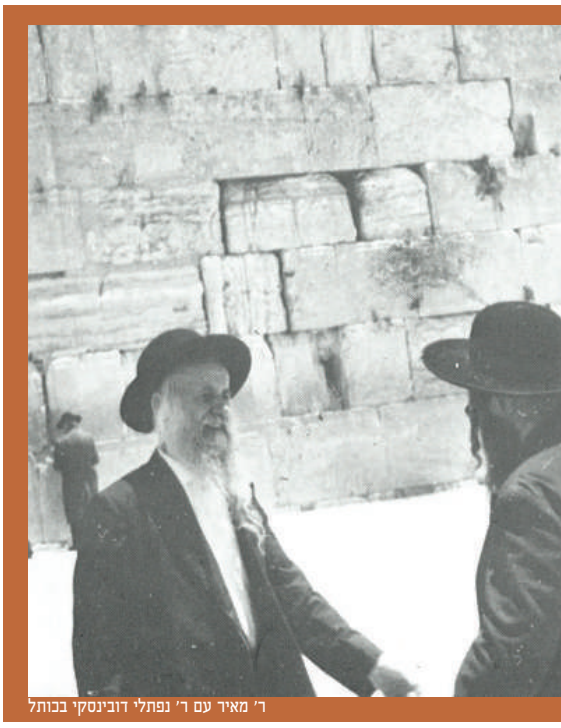
בהלווייתו השתתפו כחמשת אלפים אנשים, מספר עצום יחסית לירושלים דאז, מה גם שר' יונה לא היה מוכר בתור גאון מיוחד. היראת שמים שלו משכה רבים אחריו, הוא עורר לבבות להתקרב לה'. בהלווייתו נשא הגה"ח ר' ישעיה שיינברגר דרשה ארוכה וקרא עליו את הפסוק מהפרשה (הוא נסתלק בב' בניסן והיה זה בפרשת ויקרא) "ואם מן היונה קרבנו" - וכל הציבור כולו החל לבכות בדמעות שליש.

בהלוויה פגשתי מישהו מחוג המתנגדים לברסלב, שאלתי אותו "איך באת לפה?" הוא השיבני "מאיר, היו לו (לר' יונה) כל המעלות, חוץ מחיסרון אחד, שהוא היה ברסלב'ר". בתשובה אמרתי לו: "אלמלא ה'חיסרון' הזה - לא היו בו כל אותן המעלות..."

ר' אברהם שמעון: רבי יעקב מאיר שכטר שיחי' סיפר לי שפעם אמר לו רבי שלום נח האדמו"ר מסלונים על ר' יונה "בפולין יהודי כזה היה רבי לאלפי חסידים". דיבוריו של ר' יונה בקעו וחדרו לעמקי הלבבות.

ר' מאיר: ישנה 'תשובה' ממהרי"ץ דושינסקיא לרבי אברהם יעקב גולדרייך בענין הגבהת ספר-תורה, והוא מוסיף וכותב לו שם "חיזקו ואימצו בתורת רבכם".

רבי יעקב מאיר סיפר לי, שפעם כשרבי אפרימ'ל (מפשעדבוז') ראה את מהרי"ץ מהחלון,

ר' מאיר עם ר' נפתלי דובינסקי בבותל

התמלא שמחה ואמר "זכיתי לראות תלמיד חכם!".

הגה"ח ר' חיים יעקב קלפהולץ היה אוהד ברסלב גדול. בזקנותו שימשתי אותו שנתיים, עזרתי לו ללכת למקוה ועוד, כשיצא לאור הספר 'עונג שבת' עם מכתבי רבי אפרימ'ל, הוא אמר מיד שילכו ויקנו ויביאו לו את הספר. ר' חיים יעקב היה בא בכל ליל שמחת-תורה לבית מדרשנו ל'הקפות'. ר' לוי יצחק היה נותן לו עליית 'שלישי'. הם הכירו מישיבת 'חיי עולם' שם למד ר' לוי יצחק במשך תקופה.

סיפר לי אחי ר' יהונתן ע"ה בשם רבי יעקב מאיר שיבלח"ט, שלרבי אפרימ'ל היה שיעור קבוע משותף ברמב"ם, יחד עם אחד מגאוני ירושלים (ששימש תקופה באדמו"רות). פעם אחת התבטא אותו גאון בחריפות כלפי ברסלב. למרות ששררה הערכה רבה ביניהם, לא אבה רבי אפרימ'ל יותר להמשיך וללמוד עמו בשום אופן, עד שהתחייב לו הלה, שמכאן ואילך לא יתבטא נגד ברסלב.

הרה"ח ר' פישל דיין (ברנשטיין), לאחר שראה את ספר 'מכתבי מוהרנ"ת', הוא "יצא מהכלים" מרוב התפעלות.

אם היו מגלים להם את התפילות...

שמעתי פעם מרבי יעקב מאיר דיבור נורא, שהביטול שהיה למוהרנ"ת לרבינו, לא ראו כמותו אפילו אצל הרה"ק רבי חיים ויטאל כלפי רבו אר"י הקדוש זי"ע!

עוד דיבור נפלא שמעתי ממנו. "הרבי" הוא אמר, "היה כזה 'טוב עין'. את ההנהגה של התבודדות שדרכה הוא זכה להגיע לדרגתו הגבוהה והנוראה כל כך, הוא הוריד אלינו ונתן זאת כהנהגה כללית לכלל ישראל מקטן ועד גדול.

ועוד דיבור הוא אמר: "הרי אנו רואים כיצד כל העולם שופכים את לבם בתפילה אחת שהשאיר לנו הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ה'תפילה שקודם התפילה'. רק תארו לעצמכם איך היה נראה העולם אם היו מגלים להם את התפילות הנוראות שחיבר מוהרנ"ת ב'ליקוטי תפילות'..."

הלשונות של רבי נתן "ואל אקוץ בעיניכם" "ואל יחר אפכם בי חלילה, רק תחשבו מחשבות עוד מעתה לבל אהיה נדחה מהשם יתברך ומכם חלילה"...

התלהבותו של רבי שמואל הורוויץ

ר' אברהם שמעון: את רבי שמואל הורוויץ הכרתם היטב?

ר' מאיר: במירון אכלתי כמה שבתות בביתו. הוא נהג להכין לשבת קודש עשרה מיני מאכלים, כולם עם עשבים מיוחדים אותם היה מלקט בעצמו בהרים הסמוכים לביתו, ואף היה מכין בעצמו טשולנט גדול כדי שיספיק לכלכל את כל אנ"ש הרעבים במירון.

פעם עמדתי ליד הכותל, מול הר הבית, יורד פתאום תייר גבוה, אמרתי לו שמכאן והלאה אסור להיכנס (מקום הר הבית) ואז הוא אומר לי ביידיש במבטא אמריקאי "אתה מכיר את אחי שמואל הורוויץ?"

ר' זושא ברנדויין סיפר, שאביו של רבי שמואל סילק פעם ברסלב'ר חסיד שבא למכור ספרי רבינו בבית המדרש חב"ד, שם שימש כרב, ואותו ברסלבר אמר לו "בניך ובני בניך יהיו ברסלבר" והפטיר ר' זושא ואמר על ר' שמואל הורוויץ "ה'קללה' הזאת (בלשון סגי נהור) הצילה אותו!" (כי רוב אחיו לא נשארו כל כך ביהדות לאחר המעבר לאמריקה)

במירון בראש השנה, היה ר' שמואל עולה פעמיים לתורה. בליל ר"ה הוא התפלל בקיבוץ. בשחרית הוא התפלל בותיקין, ובשעה עשר הוא כבר היה בביתו. בין הערביים הוא היה לומד 'ליקוטי מוהר"ן' בפני הציבור. מרוב דביקותו לא היה אצלו חילוק מיהו הבעל תפילה, האם רבי אברהם שטרנהארץ או בכלל יהודי פשוט בשם 'פנחס', שהתפלל חזן במניין האחר.

פעם ראיתיו במאה-שערים, הוא חיכה בתחנה לבואו של האוטובוס, ובינתיים ישב על המדרכה בישיבה מזרחית כשרגליו משוכלות, וראית עליו שכל מוחו דבוק בה' יתברך.

כשבנו ר' נחמן נתן אהרן הכניס את בנו בברית בבית מדרשנו, ר' שמואל בא ואמר את התורה 'סוד כוונת מילה' ('ליקוטי מוהר"ן' סג) ואביו רבי ישעיה ישב והקשיב לכל מילה שלו.

אצל ר' שמואל הורוויץ, במה שהוא החל את דבריו, בזה סיים. אם הוא התחיל לדבר עמוק, כך היה כל המשך דבריו. וכשהוא דיבר התחזקות פשוטה, כל אחד הבין את דבריו

באותם רגעים נוראים בהם ראה את המוות בעיניים ממש, וכפסע היה ממני ובין עולם שכולו טוב, ברחב בתשובה בכל לבו וחשב לעצמו כי כאשר הבורא יתברך יעזור לו להישאר בחיים, יעשה תשובה כראוי וייקח עצמו לעבודת ה' ביחד שאת.

עד תומם. זכורני שהיה אומר 'ואציעה שאול' - אפילו אם אני כבר במצב של שינה והרגל בשאול - 'הנך'. גם כאן אפשר להתקרב לה'. פעם אחרת אמר על הפסוק 'וראה אם דרך עֹצב בי ונחני בדרך עולם' (תהלים קלט) - עדיף לעסוק במסחר ולהיות בשמחה, מאשר לעבוד את ה' בעצבות!

הוא עצמו, לרוב היה שוהה לבדו. כאשר היה צריך מעות היה בא לשול, יושב ואוסף צדקה.

דיברתם אתו?

כשהוא דיבר ברבים, היה אפשר לשמוע אותו. אבל סתם כך לא היה שייך כל כך לשוחח אתו. הוא ישב כל העת ולמד ש"ס, כתבי האר"י, ספרי רבינו.

פעם אחת הלכתי למקווה לפנות בוקר כשבאותה עת היה שם ר' שמואל. שמתי לב שהוא שוהה במים הקרים במשך עשר דקות רצופות, כשכל הזמן הוא טובל שוב ושוב. חמש דקות לאחר מכן ראיתיו עומד ומתפלל, כשפניו אדומות ולוהטות, כאילו יצא זה עתה מ'מרחץ זיעה'.

כל יום לפנות בוקר הוא היה יושב ב'אונגעריש שול' ואומר 'שיר השירים' (כמובא בשיחות הר"ן סגולת הדבר) בכזו מין התלהבות, שהפנים שלו בערו.

ומי מדבר בשבת. במירון בקבלת שבת היה נוהם בכזו התלהבות באנפין נהירין ובנהירו עילאה!

ז' אדר ביומיו האחרונים

איך היה חג הפסח אצל רבי שמואל?

הוא היה נוסע לציון זקנו השל"ה הקדוש בטבריה ליום היארצייט ב"א ניסן, ואחרי יומיים לצפת למרן ה'בית יוסף' שיום היארצייט שלו ב"ג בניסן. לאחר מכן היה בא משם לציון במירון ואז היה מנקה את היכל הציון ושם עורך לאחר מכן את הסדר. כך במשך רבות בשנים. שנה אחת הוא נתן לי להשתתף בסדר שלו.

בה' באב האחרון לחייו, כשראו אותו בצפת בבואו לציון האר"י הק', הוא היה נראה כמי שימיו ספורים. בשנתו האחרונה התגורר אצל בתו בירושלים. לקראת ז' אדר הילולת משה רבינו, ימים ספורים לפני פטירתו, בכוחותיו האחרונים הוא ארז את מטלטליו ואת כל מה שצריך בשביל ה'סדר' ויחד עם בנו ר' שבתי עלה לאוטובוס למירון. מי שראה אותו במצבו לא יכול היה להאמין למראה עיניו איך הוא נוסע למרות חולשתו העצומה. הוא תכנן להישאר במירון עד לפסח כדרכו. אולם הוא נסתלק לעולמו כעבור ימים ספורים, ב"ב באדר. ובאותה נסיעה אחרונה למירון, לא וויתר ופקד יחד עם בנו ר' שבתי את כל קברי הצדיקים, רבי יוחנן הסנדלר, בית הלל ועוד.

הגה"ח ר' משה וובר החזיק ממנו מאוד, הוא התבטא עליו כי הנו אדם מסוג אחר, נעלה ומרומם.

הרה"ח ר' שלמה אליעזר מרגליות נהג לספר, כי אביו רבי אשר זעליג לא היה יוצא מחדרו במירון כלל כדי לשמוע שיעורי תורה מפי אחרים, אבל בפעמים הבודדות שר' שמואל הורוויץ מסר שיעור בציון ב'ליקוטי מוהר"ן' הוא הלך לשמוע אותו בדחילו ורחימו.

רבי אשר זעליג סיפר שבבחרותו נהג להתפלל בבית הכנסת של ברסלב, וכיון שכך 'הלך לו קצת קשה בשידוכים' (בגלל ההתנגדות).

הוא עצמו היה לימים השדכן של רבי אברהם שטרנהארץ (בזיווג שלישי) והוא גם זה שהלבישו בבגד ה'קאפטן' של אנשי ירושלים, הוא אמר לו: "בירושלים לא הולכים בלבוש שחור בשבת על פי דברי האר"י הקדוש". גם שטריימל הוא קנה לו.

ר' אברהם שמעון: הוא גם הלביש שטריימל לרבי לוי יצחק, שבתחילה הלך עם כובע בשבת, והוא אף הלווה לו בשביל כך חמש מאות לירות. כך שמעתי מבנו ר' שלמה אליעזר מרגליות ע"ה.

אם אברהם אבינו לא היה מביא פרנסה...

ר' מרדכי אלעזר רובינשטיין סיפר שהוא היה מלווה את ר' לוי יצחק בתקופה שלאחר עלייתו לארץ ישראל בכל פעם כשהיו חוזרים מבית הכנסת לביתם ברחוב קרלין בשכונת בית ישראל, שם התגוררו שניהם. ור' לוי יצחק שתק ולא דיבר מילה. אחר כך כשהוא החל לדבר בפני הציבור, אמר ר' מרדכי אלעזר: "שאני יעלה על דעתי שהשתקן הזה מכיל בתוכו אוצרות רבים כל כך?!"

ר' מאיר: ר' לוי יצחק היה אומר בפורים לר' שמואל שפירא, שכטוב לבו ביין היה נפתח סגור פיו: "ר' שמואל! איפה אתם כל השנה?!" הוא ממש התחנן בפניו שידבר בפני הציבור.

החסיד רבי נפתלי כהן ע"ה היה אומר שבפרק הראשון של ה'תיקון הכללי' פרק ט"ז מתהילים, אנו מוצאים שהמילה 'מכתם' עולה כשמו של מוהרנ"ת 'נתן', ואילו המילה האחרונה היא 'נצח' שמניין 'נחמן' - שמו של הרבי. "כך נראה מכתב הגון", הוא היה מסיים, "למעלה שמים את הלוגו, הפירמה, ולמטה חותמים בשם".

ר' אברהם שמעון: דיבור נאה שמעתי משמו של רבי נפתלי פעם. הרי מיד אחרי סיום ספר בראשית "ויישם בארון במצרים" אנו אומרים את המילים "חזק חזק ונתחזק". כך הוא עניינו של רבינו הקדוש. גם כשהצדיק נעלם ונסתר ולא יודעים ממנו כלל, אף על פי כן "חזק חזק ונתחזק". וכמו שרואים שרק בזכות ארונו של יוסף יצאו ישראל ממצרים, כמו שכתוב "ויקח

משה את עצמות יוסף עמו", כאז כן היום למרות ההסתרה הגדולה על הצדיק, סוף כל סוף הוא פועל את פעולותיו הקדושות בעולם.

ר' מאיר: רבי נפתלי היה שמש בבית הכנסת רבי ניסן ב"ק ('תפארת ישראל'). מאוחר יותר חתנו רבי אברהם ב"ר נחמן היה מתפרנס מסחיבת הספסלים מבית הכנסת ובחזרה אליו (בשמחות וכדומה). הכרתי את היהודי שהיה מעמיס את הספסלים על גבו, 'מאיר שמש' קראו לו, מכולל גליציה. הוא היה מעמיס את הספסלים על גבו של רבי אברהם.

ר' אברהם שמעון: רבי אברהם עשה זאת כדי להביא פרנסה לביתו, כיון שהיה עני מופלג. פעם בגלל חסרון פרנסה בביתו, הקפידה עליו זוגתו והוא נאלץ ללכת לישון בביתו ר' מאיר אנשין. כשראה שר' מאיר תמה על כך, אמר לו "גם אברהם אבינו ע"ה אם לא היה מביא פרנסה לביתו, שרה אמנו היתה מגרשת אותו".

[מזכירים את ביהכנ"ס ברסלב בגבעת שאול] **את הרה"ח ר' חיים ברוך טורנובסקי הכרתם?**

ר' מאיר: את בנו הכרתי. הוא סיפר לי שאביו היה יושב כל חודש אלול במירון, עד אחרי יום כיפור.

ר' אברהם שמעון: הוא היה מקורב לברסלב עוד בפולין. כאן נהג לבוא לרבי אברהם שטרנהארץ בכל שבוע ביום רביעי ולמד אתו במשך כל היום. ר' חיים ברוך היה בעל חסד גדול וחסיד דבוק לרבינו בלב ונפש. הוא היה ממתכנני הרעיון של 'כפר ברסלב' בשנת תרפ"ט, שלבסוף לא יצא לפועל (ראה אבקשה גיליון 2).

איזה אדמו"ר זה?

[מדברים אודות החסיד רבי שמואל שפירא ז"ל]

ר' מאיר: פעם ישבנו כמה מאנ"ש במערת רשב"י במירון וגם ר' שמואל שפירא ישב שם. המערה הייתה מלאה ביתושים ומי שנכנס לשם היה כל העת מכה בכפיו כדי להבריח מעליו את המעופפים. ואילו ר' שמואל ישב במערה כאילו הוא יושב בגן עדן. הבחנתי כי אינו עושה שום תנועה להבריח את היתושים. כך אמר בנעימות את התיקון חצות במשך שעתיים.

ר' אברהם שמעון: שמעתי על ר' שמואל הורוויץ שבל"ג בעומר היה יושב ליד הציון רוב שעות היממה, על אף שהיו מדליקים שם נרות רבים והיה ממש קשה לנשום שם. מורי חמי (הגה"ח ר' משה קרמר) סיפר לי, כי פעם שאל את ר' שמואל במירון האם אפשר לגשת לציון בשבת, או שעדיף לעמוד מרחוק, בתגובה הוא שאל אותו: "אתה לא מרגיש?", כך התחמק בחכמה מלענות.

ר' מאיר: פעם הגיע מישהו לשול והצביע על ר' שמואל שפירא ושאל "איזה אדמו"ר זה?" אמרתי לאותו שואל: "איזה אדמו"ר, זה אדם חולה..." אחר כך אמר לי ר' שמואל "מאיר, אני רואה שאתה חבר נאמן..." [שהצילו מן ה'פרסום']. בפעם אחרת הגיע יהודי וצילם את ר' שמואל ולאחר מכן ניגש לבקש ברכה ממנו, אמר לו ר' שמואל "אם תמחק את התמונה אתן לך ברכה".

פעם בפורים פגש ר' שמואל חסיד של רבי אהרל'ה ראטה זצוק"ל שהיה עמו בידידות, הוא תפס אותו בידיו ואמר לו: "הרבי שלכם הציל את ירושלים בזכות התקנות שתיקן על ענייני הלבוש והלשון והצניעות וכו', אבל בכל זאת כולם חייבים להגיע לרבי!"

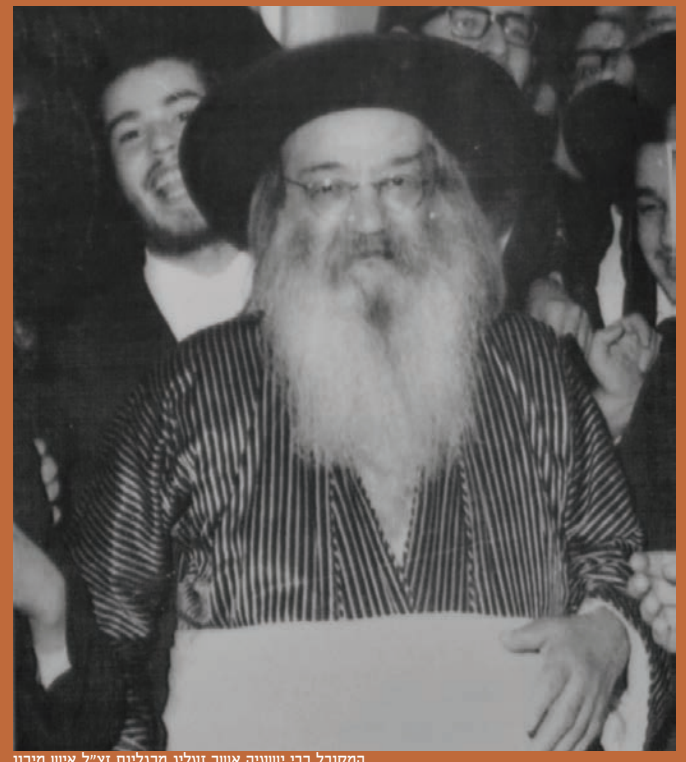
בקשר ללבו הרחום של ר' שמואל, זכורני את העובדה הבאה: היה יהודי אחד שאיבד את כל כספו וברוב צערו לא ידע לשית עצות בנפשו וכדי לעורר את רחמי ר' שמואל אמר לו שאם הוא לא יעזור לו, יטול נפשו בכפו ח"ו. ר' שמואל שהיה בעל לב חם נתן לאותו יהודי סכום גדול למרות שידע שהכסף לא יחזור. הכסף שלי היה מופקד אצל ר' שמואל והוא אמר לי: "מאיר, אל תדאג, אחזיר לך הכל עד הפרוטה האחרונה".

השיחה המאלפת נתארכה עוד ועוד, וקצרה היריעה מהביא את כל העובדות הנפלאות שהועלו בה, ועוד חזון למועד. ■

תודות להר"ר יודל רבינוביץ ולהר"ר ישראל סיעה שיחי' על עזרתם בהגשת השיחה

הגיע לבקר את החולה. ר' אפרים'ל מפשעדבוז במירון

המקובל רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל איש מירון

מקום גידול האמונ

'מי שלא היה שם מעולם לא יוכל להבין זאת' במילים הללו התבטאו בפנינו שלושת האברכים היקרים שהשאירו מאחוריהם מנעמי ומעדני עולם ובחרו לצאת בדרך לא זרועה לעלות ולהתגורר בארץ חמדת אבותינו • מניעות, רצונות ועקשנות שלא מעלמא הדין במסעות ההתחזקות של יהודים שרצו לעלות לארץ ישראל רק כדי לקיים את רצונו של הנחל נובע • **דור רביעי ישוב הנה**

ישראל הלוי

הנה

באדיבות משפחת ליכטער

אנו

ב"ה כבר גרים כאן, אולי אפילו קנינו דירה רחבת ידים במחיר מציאה. רובינו אף נולדנו כאן, אולם ההתבוננות בפלא הזה - ממנו והלאה. טרדות החיים משתרגים ועולים על צווארינו וכמעט שאין פניות להביט על זכייתנו הגדולה - לדור בארץ ישראל ולקבל בכל יום מחדש את קדושתה הנוראה.

כפי שתיכף נראה ונגלה, אי אפשר ולא כדאי לגור כאן, בא"י, רק כי "למה לא". שהרי קדושת ארץ ישראל שומרת ומגינה על האדם מן החטא דווקא כאשר "דר בה לשם מצוות ישיבת ארץ ישראל, שהיא מקום קדושה, וכדי שתגין עליו קדושת ארץ ישראל שלא יבוא לידי חטא. **מה שאין כן מי שדר שם דרך מקרה או מפני שהוא מקום מולדתו או מפני שבח פירותיה וכיוצא בו** ('פני יהושע' - כתובות דף קיא, ד"ה אמר ר' אליעזר כל הדר בא"י).

על מנת לחדש ולהחיות את אותה שמחה והתפעלות הלב מעצם זכייתנו בקדושת ארץ ישראל, יזמנו במערכת אבקשה - "שיחת חברים" מרתקת ומרגשת עם ארבעה גיבורי כח, חסידי ברסלב בכל מאודם, אשר דיבוריו של הרבי הגדול בדבר מעלת וקדושת ארץ ישראל לא נתנו מנוח ללבם המתגעגע, ולאחר אין ספור מניעות מגוונות ומורכבות זכו למרות הכל - לעלות לכאן ברננה. מתוך דיבוריהם נבין את גודל זכייתנו ואת יקרת מעלת חלקינו.

בשיחה השתתפו הר"ר יונתן אלברט הי"ו שזוכה לגור באר"י שעלה לארץ ישראל מבורו פארק לפני שנים עשר שנים, הר"ר סענדער גלאנץ שגם הוא מתגורר בארץ ישראל מספר שנים דומה ועלה אף הוא מאצות הברית, הר"ר בן ציון שטארק הי"ו שעלה אך לפני כשנה ומחצה בתקופת הקורונה משכונת 'פייב טאונס' שבמנהטן, והר"ר ד. ויצהנדלר הי"ו שבתור בחור התגורר באר"י לאחר מכן נשא אשה באנגליה ולאחר שבע שנות כיסופים זכה לחונן את עפר הארץ מחדש, מהתחלה.

◆◆◆

רק בגלל שהרבי אמר

תחילה פותח **ר' ד'** ומציין כי למרות שהרבי מביא בכמה מקומות את חומרת ואיסור דחיקת השעה, הוא עצמו כאשר ביקש להפליג ולהגיע לארץ ישראל, והמתין שנים רבות, הוא החליט בפעם אחת למסור נפשו מנגד ומאותו רגע כבר לא המתין יתר על המידה. "אולי אפשר ללמוד מכך", מבקש לומר ר' ד', "שלמרות עניין ההמתנה והסכנה שטמונה בדחיקת השעה, עדיין יש רגעים בהם נדרש מהאדם לקום ולפעול כפשוטו, אף במסירות נפש של ממש".

"הסיבות לעלות לארץ ישראל רבות הם, אך אצלי בערו יותר מכל הדיבורים של הרבי. ישבתי שנים רבות מאחת ממדינות הנכר, ודיבורו של ראב"נ ז"ל לא נתן לי מנוח. היה זה כאשר שהה רבי אברהם בציונו של מוהרנ"ת בעיר ברסלב ולפתע עלה בלבו "עניין נורא על ארץ ישראל, כי עתה בזה הזמן, הנסיון הגדול והמניעה היותר גדולה מדרכי הקדושה כראוי, בודאי היא ארץ ישראל" (השמטות ביאור הליקוטים). הדיבור החריף תפס אותי כל כך ומאז התעוררתי להתפלל על הזכיה הזו ביתר שאת.

"יש עוד דבר נפלא ששמעתי מהר"ח ר' חיים בנימין ורטהימר שליט"א בפורים האחרון, והוא, שישנם שלושה ענינים המוזכרים בספרי רבינו, שלכאורה נראים אותו דבר אבל באמת הם עניין אחר לגמרי. האחד: 'איש כשר' - "נדמה, שהולך עם כרכשות ודקין כמו שאר בני אדם, ואף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי (ליקו"מ קטז). הענין השני: 'ארץ ישראל' - "כי באמת ארץ ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ ישראל הוא במראה ודמות כמו עפר מדינות אלו ממש... ואף על פי כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדושה עצומה ונוראה

מאד. אשרי הזוכה להלך שם אפלו ארבע אמות" (שם). והדבר השלישי: 'שני מיני פלטין' - "דע שיש שני מני פלטין ושני הפלטין דומין זה לזה. באחד דר בו המלך ובהשני דר העבד. ובוודאי באמת הוא חילוק גדול בין הפלטין של מלך לפלטין של עבד. רק אף על פי כן אפשר לטעות ביניהם" (שיחות שאחר הסיפורי מעשיות). מכאן אנו רואים עד כמה קדושת ארץ ישראל גבוהה ונעלמת, על אף שבעין בשר לא רואים דבר, אותם כבישים ורמזורים, חנויות ותחנות אוטובוס ואף על פי כן מדובר בעניין אחר לגמרי.

צריך להבין שהקושי לקום ולעלות הוא גדול ועצום ללא ערך ומידה. מה גם שבחוץ לארץ הייתי מסודר מאוד מבחינה כלכלית. היו לי שלושה סדרים בכולל. הייתי משובץ בשלושה כוללים מעולים שנתנו לי את כל הצטרכויותיי, הרוחניות והגשמיות. האמת, כעת אני נזכר כיצד ביציאה מהכולל לרחוב היה מאוד מפריע לי הקושי בשמירת עיניים, הרי גרתי בסמיכות לגויי הארץ הטמאים והירודים והרחוב מלא בפריצות, זה באמת דבר שממש כאב לי. חוץ מזה, הכל היה כל כך נוח ונעים. ברור לי שלולי דיבוריו הנפלאים של רבינו בדבר קדושת ומעלת ארץ ישראל ודאי שיכולתי להישאר שם לנצח, בלי שום היסוס וספק.

אולי אזכיר עוד קושי קטן שהיה לי בחוץ לארץ. כאחד שנולד בארץ ישראל וגר בה עד החתונה, התגעגעתי לשפלות המיוחדת של אנשי ארץ ישראל. כאן האנשים כל כך פשוטים שהדבר קצת בלט לי בחוץ לארץ. אבל כמובן, שהעניין הזה לא באמת מצדיק עזיבה ועליה לארץ.

הרצונות שלי לעלות היו חזקים מאוד, אבל צריך להבין שככל שהמשפחה גדלה כך הסיכויים נראים נמוכים יותר. הילדים גדלים וב"ה מגיעים אחריהם עוד אחים ואט אט משתקעים. יש מוסדות לימוד, כולל טוב, מקור פרנסה לבית, וממילא החלום רק מתרחק יותר ויותר. כאשר הייתי מדבר עם חברים בכולל על הרצונות שלי, הם היו צוחקים ממני. "נו, באמת, ביום אחד תעזוב הכל ותיסע? אתה מדומיין...". כל הדברים הללו יכלו לשבור ולכבות אצלי את הרצונות אבל בחסד ה', הכיסופים שלי רק התגברו יותר, ככל שהמניעה גדלה ככה ההשתוקקות התעצמה אצלי בלב.

"יש שיחה מיוחדת בדבר מעלת הגעגועים לארץ ישראל. רבינו סיפר על מחותנו הרב מוואלטיישסק שרצה לעלות לאר"י והתגעגע לכך ארבעים שניה, ולעומתו נענה מחותנו השני של הרבי, הרב מחמעלניק, ש'מה כל הרעש והגעגועים?! לוקחים מעות ונוסעים!'. הרבי סיים על כך: הרב מוואלטיישסק שיש לו געגועים יזכה לעלות, הרב מחמעלניק לא יזכה, וכך הווה (שיש"ק ב קכב). רואים מכאן, שכדי לזכות לדבר שבקדושה גדול כל כך צריך הרבה הרבה רצונות והשתוקקות עד אין סוף, ארבעים שנה!! שהרי לא תמיד אפשר לעלות, אבל בסוף זוכים.

"אמנם צריך לומר ברור: למרות כל הכיסופים והאורות, היו לי גם רגעים של שבירה. מה שהחזיק אותי למרות הכל, היו שני דברים: האחד: שיחות ארוכות עם ר' חיים בנימין ורטהימר שליט"א. אני זוכר כיצד הייתי מבלה שעות ארוכות בשיחה עם ר' חיים בנימין, היינו מוצאים ביחד רמזים מעניין ארץ ישראל, ומדברים על גודל הזכות הזו, לעלות לארץ הקודש. הוא חיזק אותי לא לעזוב את הרצון וגם אם נראה שאין סיכוי, אסור לי להרים ידים. להתפלל ולרצות תמיד אפשר. פעם אמרתי לו בכאב שאני מפחד שכבר התרגלתי לשפע של חוץ לארץ, התרגלתי לחיות ברמה גבוהה ואיך אסתדר בארץ ישראל...? ר' חיים בנימין ענה לי, אתה חושב שהתם לא היה עשיר? הרי כתוב בתחילת המעשה מחכם ותם שאביו היה בעל בית אמיד, ואם כן התם ידע גם ידע את טעמה של העשירות, ואף על פי כן ירד מנסיו, כמובא, ובאו עליו הרפתקאות של צמצום השפע הגשמי, למרות זאת בכוח תמימותו הצליח לשמוח לגמרי במעט שהיה לו. הוא התכוון לומר לי שעל ידי תמימות ופשיטות, אצליח לשמוח בארץ ישראל ממה שיהיה לי. שמחת עולם שלא תלויה בעושר גשמי.

הדבר השני שהחזיק אותי היה לימוד כל ההלכות ד' שבכרך ב' בספר ליקוטי הלכות . ידוע שאת כל הלכות ד', בכרך השני, כתב מוהרנ"ת בדרכו לארץ ישראל. מי שיעיין שם יראה דיבורי התחזקות נפלאים ומתוקים בגודל מעלת הרצונות והכיסופים. אם לומדים את ההלכות הללו, יחד עם ימי מוהרנ"ת, אפשר לראות היכן נאמרה כל הלכה, וכמה מניעות ורצונות מארץ ישראל יש בה, וכך לזכות לקבל מנות עצומות של געגועים לקדושת ארץ ישראל.

השתדלתי לאורך כל התקופה, לעורר את אצלי את הרצונות מתוך שמחה דייקא. כאשר רוצים להשיג איזה דבר שבקדושה אזי כאשר העניין מתעכב יתר על המידה אפשר להגיע בקלות לרוגז וקפידה ולכן השתדלתי מאוד שהכל יהיה בנעימות ובשמחה כפי שמוהרנ"ת עצמו כותב על נסיעתו לארץ: "ובפרט לעניין הנסיעה לארץ ישראל, **הייתה השמחה עיקר גדול אצלי.** וכל שמחה ושמחה, קטנה וגדולה, מעט ורב, שהיו לי בדרך, הכל היו סיעתא דשמיא כדי לזכנו לבוא לשם, **ובלא זה לא היה אפשר לי לבוא לשם** (ימי מוהרנ"ת ח"ב לז).

בהמשך כותב מוהרנ"ת בפרוטרוט את כל השמחות והריקודים שעשה בדרך, כאן רקד הרבה, ולמחרת עשה מין שחוק כזה. הכל עבור המטרה הקדושה - לבוא ולנסוע לארץ ישראל מתוך שמחה.

מאז החלה אצלי התקשרות אחרת לגמרי לרבי, כל החיים שלי קבלו צבע חדש ומאיר, ראיתי דוגמא חיה לבית חרושת מופלא של יראת שמים, והבי חשוב, שמחה פורצת גבולות, כזו ששייכת לעולם אחר ומרומם הרבה יותר.

ר' יונתן, מה עם ארץ ישראל?!

ר' יונתן אלברט: אצלי, הרצון לעלות לארץ ישראל לא היה דווקא חלק מהחיים שלי. תמיד קיננה אצלי בלב מחשבה שאומרת: מתי אזכה לעלות לארץ ישראל ולקבל את קדושתה, אבל לא באמת ראיתי את עצמי עושה את הצעד הזה. אחרי החתונה, בשלב מסוים, הוכרחנו לעזוב את בורו פארק. מחירי הדירות טיפסו כל הזמן ודיברנו על מעבר אפשרי לליקווד. כאן בעצם התחיל הסיפור הפרטי שלי. אמרתי בבית "אם כבר צריכים לארוז את הכל ולהתחיל חיים חדשים במקום אחר, אולי הגיעה השעה לעשות זאת באופן

משמעותי יותר ופשוט לעלות לא"י. אבל אז מיד נעמד הבעל דבר, ובנאמנות עיוורת לתפקידו החל להעמיד עלינו את כל הטצדקי שבעולם מדוע לא כדאי לנו. הרי יש לנו כבר חמשה ילדים ואיך יתאקלמו בארץ? ועוד הרבה שכנועים נפלאים מהסוג הזה.

תוך כדי כל המחשבות והבלבולים, נכנסתי לבית הכנסת של חסידי ברסלב בבורו פארק ושם פגשתי את ידידי ר' יוסף חשין הי"ו. הוא ניגש אלי באקראי ושואל אותי: ר' יונתן, מה עם ארץ ישראל...?

הייתי בהלם.

אמרתי לו שבדיוק עכשיו ממש אני חוז
מצד אחד יש לי כיסופים גדולים ומצד שנ
שפשוט לא שייך לעשות את הצעד הזה. אי
לעלות עם הילדים ולהחליף אווירה וסגנון חיים בבת
אחד, איך?

ר' יוסף לא נבהל, הוא הלך לארון הספרים, הוציא ליקוטי מוהר"ן, פתח בתורה ס"ו, והתחיל להקריא לי את מה שהרבי אומר: "וְעַל כֵּן רָאוּי לָאָדָם לָדַעַת כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאד מֵאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה יֵדַע וְיָבִין מִזֶּה, שֶׁזֶּה הַדָּבָר שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הוּא נֶחְשָׁק גָּדוֹל מְאד, וְדָבָר יָקָר מְאד שֶׁמַּחֲמַת זֶה הַמְּנִיעָה גְּדוֹלָה מְאד". אני זוכר עד היום את החיזוק שקיבלתי מהדיבורים הללו. מאותו יום התחלתי לקחת את העניין ברצינות. הגעגועים שלי התעצמו ביותר, וכל יום שעבר הבנתי שאם אני רוצה לציית לרבינו, אזי אני מוכרח לקבל החלטה ברורה בעניין. התבודדתי על כך שעות ארוכות, ואיכשהו מצאנו את עצמנו נכנסים במהירות לכל התהליך של הנסיעה וב"ה תוך שלושה חודשים מצאנו את עצמנו בארץ ישראל. מאחר שהמעבר מהדירה בבורו פארק היה מוכרח, ממילא כל התהליך היה מאוד מהיר מאד.

תמיד התגעגתי לקדושת הארץ

ר' בן ציון שטארק: אומנם אני רק שנה וחצי כאן בארץ ישראל, אך הקשר שלי לא"י התחיל למעשה עוד בשנות הבחרות. ראיתי שוב ושוב את ההפלגות הנוראות שיש בחז"ל ובספה"ק בעניין קדושת ארץ ישראל וזה עורר אצלי כיסופים גדולים שאין לתאר במילים. בעיניי, ארץ ישראל והעניין של הרבי זה מקשה אחת. אותה בחינה ממש. פעם חשבתי על כך שבדור המבול היו שני דברים שניצלו: נח שהיה הצדיק באותו הדור, וכן ארץ ישראל. רואים שזה 'עניין אחד', ארץ ישראל והצדיק האמת. מרוב מחשבות על ארץ ישראל, כאשר הגעתי לשידוכים, לא רציתי לשמוע על שידוכים מחוץ לארץ, אלא אם כן יותנה מראש שנגור בארץ ישראל. עד כדי כך הייתי חזק בעניין הזה. בשלב מסוים הסבירו שלא עושים תנאים עם הקב"ה, ואם אתחזק בתפילה וברצונות אזכה לגור בארץ ישראל בכל מקרה. רק שזה יהיה בעיתו ובזמנו בלי דחיקת השעה.

נישאתי בשעה טובה, והכיסופים המשיכו. ולמרות שלא זכיתי להתפלל על כך בכל יום, אבל בלב, תמיד הייתי חושב מתי יבוא לידי ואקיימנה.

הלכתי בכל הזדמנות לקברי צדיקים באזור מגוריי, שם קיררתי קצת את הצימאון. הרי הרבי אומר שקברי הצדיקים הם בבחינת ארץ ישראל. למותר לציין כי בציון הקדוש באומן הרביתי בתפילות על עניין ארץ ישראל, וביקשתי רבות לזכות לקדושת א"י במהרה.

מי שכבר גר כאן, לא כל כך שם לב לזכות הזו. אבל אלו שגרים בחוץ לארץ, מקבלים רצונות גדולים בכל פעם מחדש. כאשר ראיתי פעם את הרמב"ן שכותב באחד המקומות שבארץ ישראל, ה' מנהיג את הכל בעצמו ולא על ידי שליח כמו בחו"ל, קיבלתי כאלו געגועים לא"י...

פעם גם ראיתי בשם המהר"ל שהאפר של אדם הראשון - נחצב ממקום המקדש בירושלים, ולכן כל בני העולם, מרגישים משיכה לא מוסברת לשם. רק שלפעמים מגיעים גם אנשים לא ראויים ומטמאים אותה רח"ל.

בשלב מסוים, ניסינו לגור מעט כאן, אבל ראינו שזאת דחיקת השעה, הרגשנו שעדיין לא הגיע הזמן והחלטנו לחזור לחו"ל. אומנם חזרנו לחוץ לארץ אבל את החלום לא גנזתי, בכל עת מצוא הייתי מגיע לארץ ומשתטח על קברי הצדיקים שבארצות הברית, הקצת שיש פה באזור, ושם הייתי מתחדש ברצון והגעוגעים לארץ ישראל, כך גם היה אצל הרבי באומן ובשאר מקומות הקדושים, הרגשתי שאני ממש מגיע לארץ ישראל, וזה מה שהחזיק אצלי את השייכות והרצון למרות שלא יכולתי עדיין לעלות.

בספר החרדים מביא שהתיקון של הגאולה יהיה רק כאשר נתגעגע לקדושת ארץ ישראל. הרי הגלות הייתה "יען מאסתם בי", ולכן התיקון יהיה, "כי רצו עבדיך את אבניה". זאת הסיבה שהאמוראים נישקו את העפר והאבנים שלה, על מנת להראות באופן מוחשי את הרצון והגעגועים לקדושת א"י. 'החרדים' ממשיך שם ומספר שהם היו שרים את שיר הידידות שחיבר ר' יהודה הלוי על ציון ר' יהודה בר אילעאי בכל ער"ח. "שם אנו מבקשים מה' שלא יגרשנו מעליה, כי מי שאינו רוצה את הגאולה של הארץ ולחיות בה כמו שראוי יכול להתגרש מעליה ח"ו", ע"כ.

חושבני, שיש כאן התעוררות חזקה למי שכבר גר בארץ ישראל שלא ישכח לעורר בכל פעם מחדש את הרצון והשמחה, את החשק והגעגועים לא"י, שהרי עניין זה נוגע ושייך לגאולה. "כי רצו עבדיך את אבניה", לעורר ולגלות בכל פעם מחדש את הרצון. ואם אנו ויודעים שיש קשר ממשי בין א"י לעניין של הצדיק, אולי ניתן לומר שכשם שבהתקרבות לצדיק, תמיד יש עוד מה לחתור ולדלות, כך גם לגבי א"י, אף פעם לא נעצרים, תמיד אפשר לבקש מה' לזכות לקדוש
גדולה יותר.

ואז הגיעה הקורונה. התחלתי לעבוד מהבית
לא הייתי תלוי במקום עבודה פיזי. באותם חודש
פחד ובהלה, הייתה התעוררות גדולה אצל כל משפחה
ומשפחה. הרבה קיבלו על עצמם קבלות שונות והתחזקויות, עד שביום אחד, הציעו בני הבית: אולי הגיע סוף סוף הזמן לעלות לארץ ישראל?".

כי אצל חסידי ברסלב כשמגיע הרגע האמיתי, והלב נפתח כטוב לב המלך ביין, אז זה אור אחר לגמרי. דיברתי על זה עם חבר, והוא סיפר שגם במקום הקודם אליו הוא השתייך לפני ההתקרבות, היה הוא יכול לראות שיכורים בובים וכו', 'אבל בברסלב', הוא אמר לי, 'אתה נכנס לבית המדרש ורואה יהודים הכי פשוטים, העם שבשדות, עומדים ומדברים מהתבלית, כאילו יום המיתה עומד להם לפני העיניים במוחש ממש!'

התעוררות מופלאה בציון

ר' סענדר גלאנץ: הסיפור שלי מתחיל בציון באומן.

ישבתי שם לפני אחת עשרה וחצי שנים, במוצאי ראש השנה, והרגשתי פתיחות הלב והתקשרות גדולה לרבי. התעוררה בי אהבה גדולה לצדיק ואמרתי: "רבי! אמרתי תיקון הכללי ועשיתי כל מה שציוות אותי, אני מבקש ממך שתתן לי משהו, איזה התחזקות בבחינת 'מאחורי הפרגוד'". באותם רגעים הרגשתי שהרבי כביכול עונה לי: "אני יאמר לך כעת משהו, אבל הרי אתה תהיה חכם, ולא תרצה לקבל את זה". אז אמרתי מיד לעצמי: "לא אני יהיה חזק, אם הרבי מבקש - אני יציית. בלי חוכמות". בהרגשה הזאת יצאתי מהציון. בסמוך ליציאה אני פוגש יהודי יקר עומד עם דוכן ומוכר ספרים. הוא פונה אלי באנגלית ושואל: "מאיפה יהודי", עניתי לו, "מאמריקה", ואז הוא שואל אותי ישירות: "איך אתה יכול לחיות בחוץ לארץ? מה עם ארץ ישראל?

באותו רגע אמרתי לי: "אוי ואבוי, רק שהרבי לא מתכוון לכך שעליי לעלות לארץ ישראל. זה לא מתאים עכשיו בשום צורה. אין לי שום כוח לזה". אבל כיוון שקיבלתי על עצמי להקשיב למה שהרבי יאמר, החלטתי שלא לדחות את העניין לגמרי, אלא לשמור אותו בליבי.

אני מגיע הביתה בחזור מהנסיעה הארוכה, ומה שואלים אותי בבית בדקות הראשונות אחרי שהגעתי? לא איך היה באומן, לא איך עבר עליי הנסיעה. פונים אלי ושואלים אותי: למה שלא נלך לגור בארץ ישראל?

אני חשבתי שאני לא שומע נכון!!

כאלו רמזים ברורים. ממש פלא פלאים. מיד סיפרתי בבית את מה שהיה איתי בציון ומה שאמר לי אותו מוכר ספרים והבנו שיש כאן השגחה מופלאה. למעשה מאותם רגעים, החלו העניינים להתגלגל.

מאותו יום ואילך התפללתי על זה הרבה לה'. "הורני ה' דרכך", רבש"ע! אני רוצה לעשות רק את הרצון שלך באמת, רחם עלי ותן לי עצה טובה איך לנהוג וכיצד. פניתי לכמה מזקני אנ"ש והם כיוונו אותי בקבלת ההחלטות. זה לא היה פשוט, אבל בסוף החלטנו: הולכים על זה, בעז"ה עולים לארץ ישראל.

בוא יבוא ברינה

ר' ד': בכל אותן שנים של געגועים לא"י, לא קנינו בכלל רהיטים חדשים. אמרתי לעצמי הרי בין כה עוד מעט עולים לא"י וחבל לסחוב את הכל. ולכן כל הרהיטים ומוצרי החשמל בבית היו 'יד שניה'. אפילו כרטיסי טיסה לנסיעותי לאומן, קניתי רק לתאריכים קרובים, חודשיים ושלוש קדימה, סברתי לתומי שבעוד תקופה קצרה כבר נעלה לא"י ואז, הרי כבר אסע לאומן משם. ככה חייתי כל השנים בחוץ לארץ.

בערך כשלוש שנים לפני העלייה בפועל כבר התחלתי לשלוח חבילות לארץ ישראל. כל מי שהגיע מא"י לאנגילה זכה לקבל ממני חבילה לא"י. עם אחד שלחתי ספרים ועם חבר אחר שלחתי דברים חשובים אחרים. וכך תוך תקופה, החפצים שלנו התפזרו בכל א"י. כל [illegible] ידידיי קיבלו משלוחים ממני. מכך ניתן להבין עד כמה חיינו [illegible]ת האווירה של העליה לא"י. תמיד היה נראה שהנה הנה זה קורה. וכל כל פעם צצו מניעות חדשות והנסיעה נדחתה במספר חודשים.

לאט לאט, התוכנית נבנתה יותר. הרצון התחזק, והנה עלה בדעתי רעיון נפלא. החלטתי שאני קונה כרטיסי טיסה לכיוון אחד עבור כל בני המשפחה. היינו אז בתחילת החורף, והחלטתי שחייבים לעשות מעשה. אמרתי לעצמי: כעת הכרטיסים נמכרים בזול, במקרה הכי גרוע, הכרטיסים ילכו לפח. גם ככה לא מדובר בהוצאה גדולה מדי. ההחלטה הזו הגיעה בלי שעדיין אדע את הפרטים הטכניים של המעבר, היכן נגור ומה יהיה עם מוסדות לילדים ופרנסה. אבל התחזקתי שה' כבר יעזור.

ב"ה, בכל יום שעבר נהייתה אווירה של התארגנות לנסיעה, הרי יש כבר תאריך, והנה הנה צריכים לארוז הכל. התחלנו במלאכת האריזה

ובכל כמה ימים התקשרתי לסוכן הנסיעות להודיע ש'צריך להוסיף עוד מזוודה'. כך היו לנו בערך שתים עשרה מזוודות.

והנה, הגיע היום הגדול. יצאנו לדרך. האמת שבנסיעה עצמה לא הרגשתי כלום, לא היו אורות עליונים, רק שמחה פשוטה ונקיה. הנה אני זוכה לקיים בתמימות את המצווה.

יצאתי מהבית עם שלושה עגלות עמוסות במזוודות ועם ילדים מקפצים מכל הכיוונים. היה זה בה' באייר. נזכרתי שבתאריך הזה בדיוק הרבי נכנס לאומן, ושמחתי שהנה ביום הזה אני זוכה להיכנס בשערי א"י. ב"ה בזכות יום חגם ואידם, כמעט ולא היו פקידים במכס והכל עבר בשלום ובשלווה.

ר' יונתן: באותו זמן של העלייה בפועל, היינו במצב כלכלי לא פשוט. אפילו לשלם למונית שתיקח אותנו לשדה התעופה לא היה לי. בסוף, ה' יתברך ריחם עלי ובהשגחה עצומה פנה אלי חבר קרוב ואמר לי: שמעתי שאתם נוסעים מחר לארץ ישראל, אני רוצה להיות שותף אתכם. תנו לי את הזכות לקחת אתכם לשדה התעופה. הרכב שלו היה קטן מדי והוא שכר במיוחד עבורנו רכב גדול, כדי שנוכל להיכנס יחד עם כל המזוודות. הוא שמח כל כך לשמש אותנו בגופו. זה מאוד ריגש אותנו. מין דרישת שלום מיוחדת מהשמיים.

היושב בה נשוא עוון

ר' ד': בהתחלה היה באמת קשה. בחודש תשרי הראשון שלי בא"י, הרגשתי כמו 'גר' ממש. יחידי בעולם. כל התכנונים המוקדמים שלי על פרנסה ודירה לא הצליחו, והרגשתי שאין לי כלום בעולם, רק הקב"ה. רבינו הרי מביא שהמילים: "את נפש הגר כי" סופי תיבות: תשר"י. חשבתי לעצמי, הרי ככה בדיוק אני מרגיש, 'גר' בחודש תשרי... ממש בכיתי לה' שיעזור לי. אין לי לא פרנסה ולא חברים. אבל ב"ה אחרי הרבה סבלנות הכל התמתק לגמרי בצורה נפלאה ומיוחדת ביותר.

יש הרבה שחושבים שבארץ ישראל יפתרו להם כל מיני בעיות, פרנסה, חינוך ועוד ועוד. אבל האמת היא שאנו מגיעים לא"י כי זה המקום שלנו, אנו מבקשים את קדושת א"י. הרי אפשר להיות "ערליכער איד" גם בחו"ל, ובפרט שכאן, בא"י, יש סכנה להיתפס בציונות ובכל מיני השקפות זרות ח"ו, ולכן הסיבה שאנו מגיעים לא"י היא ברצון חזק ונקיות, רק בגלל קיום המצווה בפשיטות, לזכות לקדושת א"י. ואז ממילא יש שמירה מן השמיים.

הרבי אומר שארץ ישראל היא מקום האמונה ומקום של ניסים. ולכן אני, שכל כך התאמצתי להשליך את הכל, אני שכל כך התחזקתי באמונה, בוודאי אראה ניסים גדולים בא"י. חשבתי שאצא החוצה, אתפלל לה', ומיד יפול עלי לחם מן מהשמים. ובחילה התאכזבתי מאוד כשזה לא קרה. אדרבה הכל הלך כל כך קשה.

אבל אז הבנתי שאם יפול עלי לחם מן השמים אזי לא תהיה כאן אמונה. אלא ההיפך, ארגיש שעשיתי ולכן קיבלתי. דווקא ההמתנה אחרי התפילה והידיעה שאין לך שום דבר אחר לסמוך עליו, לא כרטיס אשראי ולא שום דבר, דווקא אז זוכים לאמונה אמיתית. ואת זה מקבלים דווקא בארץ ישראל. אמונה פשוטה בה' יתברך.

בשנה הראשונה שלי בא"י, כאשר עדיין הכל הלך שלא כסדר אצלי, מישהו הראה לי מכתב נורא מרבי אברהם קאליסקער זיע"א: "תדע, אם רצונך לבוא לארץ ישראל, תהיה מוכן שבמשך זמן מה תרד מכל מדרגותיך! על דעת כן עליך לנסוע לשם".

היה עוד דיבור חזק שהלכתי איתו הרבה באותה תקופה, כך מובא במדרש על אברהם אבינו: **"והיה צועק ואומר, טוב ללון במדברות של ארץ ישראל, מלישב בפלטין של חוץ לארץ"**. וחשבתי שאפילו אם אני צריך ללון במדבר דהיינו, ואין לי הכל מסודר כראוי, עדיין זה עדיף מפלטרין של חו"ל. באמת, כשעליתי לארץ, לא רציתי להירשם אצל הרשויות, התרחקתי מכל שייכות איתם, ב"ה היום אני מסודר ויש לי כל הצטרכויותיי, בלי להתחבר עימם.

ר' יונתן: אני כאן בא"י כבר שתים עשרה שנה ואת האמת יש עדיין אי אילו קשיים קטנים, עדיין ישנם חבלי לידה שעוד לא עברו, אבל בוודאי שזה לא כמו התקופה הראשונה. אז היו ממש ייסורים כמו שכתוב 'ארץ ישראל נקנית ביסורים'. מצד שני, היו אז גם המתקות גדולות שעזרו לנו להתמודד. אין לי שום רצון לחזור לחו"ל. מאז שעלינו לא"י לא חזרתי לשם. אין לי מה לחפש בחו"ל, רק חסרה לי הישיבה שלי. אבל למרות הכל אני שמח מאד שאני כאן. כל יום שאני מתעורר למציאות של החיים פה, אני מתמלא חיות דקדושה.

גם מבחינת הפרנסה, בסוף קיבלנו פרנסה מצוינת שהגיעה ממש בהשגחה מופלאה. פשוט רצף של ניסים. התעקשנו על פרנסה בלי שום ויתור על "אידישקייט", ובס"ד הכל הסתדר פלאי פלאות.

ברוך ה' לפני תקופה קצרה, חיתנתי את בתי הראשונה. ואפשר לומר שזכיתי פה בארץ ישראל לניסים נוראים ממש מעל לטבע. למרות שלא יצאתי לאסוף כסף כלל, קיבלתי שפע עצום שלא פוסק עד עכשיו.

ר' בן ציון: כיום, לצורך עסקיי, אני נוסע לחו"ל אחת לחמשה שבועות. ושוהה שם במשך שבוע אחד. מישהו הראה לי שמוהרנ"ת כותב על כך שהיה מצוי בזמנם שכלל ישראל שהולכים לארץ ישראל וחוזרים לחוצה לארץ הלוך ושוב כל הזמן,

דווקא על ידי זה מתבררים הניצוצות מכל נסיעה ונסיעה, ותיקון זה נעשה על ידי הצדיקים ואנשיהם, עד שבגאולה יתתקן בשלמות. כך אני מתחזק בכך שאני עדיין צריך לנסוע לחו"ל.

לפעמים קשה לנו להאמין שזו מצוה להיות פה. כשאנחנו באומן, למשל, אזי כל סדר היום שלנו סובב סביב עבודת ה', טבילת מקווה, ג' תפילות, ווידוי דברים והתבודדות. מה שאין כן בחיי היום-יום קשה להרגיש את ה"עבודה" והזכות העצומה של קדושת א"י. ולכן צריך להשקיע ולזכור כל הזמן את גודל הזכות.

מוותר על הרהיטים המפוארים

ר' סענדר: אחרי כל ההכנות, בסוף עלִנו. ואני מאושר מאוד בצעד הזה. נכון שחסרים לי הרהיטים המפוארים שהיו לנו שם, אבל כל חפציך לא ישוו לאותה אהבה למצווה הנוראה הזאת. בתחילת ההשתקעות בא"י, חזרתי לעצמי הרבה על הפסוק 'אוהבי שמו ישכנו בה'... זהו, זה הספיק לי.

בנוסף חיברתי לעצמי שיר על המילים שהרבי אמר: "כל מקום שאני הולך, אני הולך רק לארץ ישראל". שרתי את הניגון הזה בכל עת מצוא.

בארצות-הברית, מבחינה כלכלית הייתי מסודר לגמרי. החשיבו אותי לאחד המלמדים הטובים ביותר באזור מגוריי. והחלומות שלי גדלו וטפחו. הייתי עמוס מאד, בנוסף, גם שימשתי בתפקיד של משגיח בישיבה, ובערב, הייתי גם בדחן בחתונות. היו לי הרבה חברים ולכאורה לא חסר לי דבר. אבל כיון שסברתי שזה מה שה' רוצה ממני החלטתי שאני מוותר על הכל.

כאשר הגעתי לארץ, הייתי צריך להתחיל הכל מהתחלה. זה היה קשה מאוד. אולם חשוב לי לומר בצורה ברורה: לא חשבתי, אפילו לרגע אחד, לחזור לשם. אין לי מה לחפש בחוץ לארץ. המחשבה שאני אצטרך לחזור לשם היא החלום הכי שחור שלי. כעבור תקופה קצרה יחסית, הכל נמתק בתכלית ההמתקה, השפע כבר זורם בחסד.

מיד ידעתי ש'פורים זה החג של הברסלב'רס', אבל את העוצמה של ההתרגשות והכיסופים שראיתי, זו לי הפעם הראשונה בחיי, לא שיערתי אפילו לא בקצה דעתי. מאז אותו פורים זכיתי עוד ועוד להתקרב לאורו של הרבי, אבל אפשר לומר שהפורים הזה היה 'רגע של התקשרות', בו התחברתי בקשר בל ינותק לצדיק אמת. האור של ה'ועכשיו' התחיל מאז, ומתחדש בכל פורים מחדש ממש.

עוד דבר מעניין. זכיתי לפני תקופה לחתן את ביתי עם משפחה מיוחדת וחשובה. כזאת שלדעתי לא הייתי מקבל באמריקה, למרות כל המעמד והחשיבות.

סבא שלי, ר' יחיאל גרינוואלד, הגיע לארץ ישראל במסירות נפש, בזמנו לא כל כך הפנמתי את הדברים. היום כבר ברור לי שהעלייה שלי קשורה לאותה זכות אבות שקיבלתי מהסבא.

לחברים ולכל הסביבה, אמרנו שאנו עוברים לארץ לתקופת ניסיון, ראיתי שקשה להם לקבל את העניין הזה. הם מאוד מאוד דאגו איך נסתדר בא"י.

אני תמיד אומר לעצמי: לכל דבר יש מחיר, כמו שלחם וחלב קונים עם כסף כסף, כך את ארץ ישראל קונים עם מניעות. צריך לשלם קצת "תיקונים", כך הדרך. הרי גם מגידול ילדים, יש לפעמים ייסורים, אך אף אחד לאח ושב שעדיף בלעדיהם.

דבר נוסף שאני מזכיר לעצמי: כתוב 'העם היושב בה נשוא עוון', כלומר שבא"י זוכים להתמרק מהעוונות. לכן ולכן זה בסדר גמור שלפעמים יש קושי, הייסורים הללו ממרקים לי את הלב וכך זוכים לתשובה ותיקון לנשמה.

ולסיום חשוב לציין: לא כל מי שעולה לא"י, מקבל יסורים וקשיים, יש גם כאלו שמסתדרים מיד וחיים ברוגע גדול. כל אחד לפי התיקון ששייך לשורש נשמתו.

מכלל דברי החברים יצאנו מחוזקים ושמחים מאד, קבלנו התחדשות לא רגילה בזכות הגדולה שאנו זוכים אליה להיות בכל עת בארץ ישראל, וגילינו שיש כאלו דרגות של געגועים שעוד אפשר לזכות אליהם, עד שבאמת כאשר יושלמו הגעגועים והחשק להתגלות קדושתה ולהסתלקות מלכות הרשעה וכל המונעים ומסתירים קדושתה, בוודאי תבוא הגאולה במהרה, אמן. ■

כי עזה כמוות אהבה

'הולך ואור' – קירוב חכם רפאל עתבי
מצפת, פגישה נרגשת בצילו של ה'עיר וקדיש'
והתקשרות לנצח נצחים • אהבת החברים
הפלאית בין חסידי ברסלב בארץ הקודש אשר
מים רבים לא יכלו לכבותה • פרק שני במסכת
התקרבותו של החסיד התלהב רבי שמואל
הורוויץ זצ"ל לאור האורות

דוד דגן

פרק מתוך
ספר על
תולדותיו של
רבי שמואל
הורוויץ זצ"ל
הנמצא בשלבי
עריכה

ספר 'ליקוטי קודעו' שנלקט ונדפס ע"י ר' שלמה קאוולער

הספר 'קנאת ה' צבא-ות' שנדפס מחדש ע"י ר' שלמה קאוולער

לפתע הופיע ר' שלמה אהרן גוטליב והציל אותי ממות בכפור הנורא...

כל חורף תרפ"ב היה עיקר חיותו של הנער שמואל מההתבודדות. הוא למד בכל מיני ספרי קודש אשר השיגה ידו, אולם עיקר לימודו היה בספרי רבינו, בהם מצא צרי ונחמה לנפשו השוקקה.

כיון שניצתה השלהבת הטהורה בנשמתו, היה כאותה אבוקה העולה מאליה ומאירה את סביבתה. באותו החורף זכה לקרב נפש גדולה לאורו של רבינו.

חכם רפאל ענתבי

חכם רפאל מנשה ענתבי היה בן למשפחת רבנים נודעת. אביו חכם אליהו רחמים היה בנו בכורו של חכם יהודה שבתי רפאל ענתבי המכונה 'היש"ר' שעלה כנער צעיר מארם-צובה לעיר הקודש צפת ושימש כשד"ר הכוללות בעיר ובמסירות גדולה בנה את חורבותיה לאחר שתי רעידות האדמה שפקדו אותה.

את צימאונו הגדול לתורה הרווה ממעיינו של אביו חכם אליהו, כן למד מפי רבי יוסף ידיד הלוי, דיין בבית-דינו של רבי חיים סיתהון בעל 'ארץ חיים'.

בבגרותו שקד רבי רפאל על תלמודו בישיבת הגאון רידב"ז מסלוצק וזכה לקירוב גדול מצדו, כפי שהוא מציין בהקדמתו לספר 'באור החיים': "מה מתוק מדבש דברי מורי ורבי הרב הגאון הצדיק הרידב"ז אשר כאב את בן עיטרני ומנעוריי על ברכי התורה גידלני ובישיבתו הקדושה הושיבני". הוא גם הוסמך על ידי רבו הרידב"ז להוראה.

רבי רפאל-מנשה בקי מופלג היה בש"ס ומפרשיו ראשונים ואחרונים. שמו הטוב הלך לפניו כפוסק-הלכות, מקובל ודרשן בחסד עליון. הליכותיו עם הבריות היו בנועם ובחן, גם לנערים צעירים האיר פניו ואנשי צפת כיבדוהו ואהבוהו עד מאוד.

מדי חצות-ליל השכים קום ושם פעמיו לבית המדרש, שפך לבו באמירת תיקון-חצות ולאחריה הגה בזוהר הקדוש. את ימיו הקדיש לעיון בש"ס ובפוסקים, ואת לילותיו ללימוד פנימיות התורה ושפיכת שיח לפני שומע קול בכיות.

במורדות הרובע-היהודי הצופה אל הרי מירון הנישאים, בנוי לתלפיות בית-הכנסת העתיק והקדום על שם רבי יוסף בנאה, הטמון בעזרה הסמוכה אליו וספר-תורה למראשותיו. מדי שבוע בליל שישי נוהגים היו רבים מבני צפת להתאסף אל בית-מדרש גדול ומפואר זה לאמירת תיקון-חצות ותחינות ובקשות, להשתעשע בלימוד תורת הנגלה והנסתר, עד שהאיר השחר במזרח. באותה תקופה, קבע שמואל בליל-שישי חברותא עם חכם רבי רפאל ענתבי ב'בית המדרש בנאה' ויחדיו היו הוגים בתורה. רבי רפאל, שהיה באותה עת כבן ארבעים רחש הערכה רבה לנער בן השבע עשרה, המבוגר בהרבה ממנין שנותיו ונלחם כארי מול תעתועי הזמן שסחפו רבים וטובים מבני גילו, וניחן בעמקות ובהֶרגש נדירים.

כיוון שדברי רבינו הפיחו רוח-חיים בקרבו והשיבו את נפשו הצמאה, היה שמואל מביא עמו בכל פעם אל בית המדרש את הספרים הקדושים ומחיה עצמו בהם. חכם רפאל, שמלבד גדולתו התורנית מבקש אמת היה, הבחין בספרים המונחים על השולחן והתמלא סקרנות טהורה לדעת מה כתוב בהם שמעורר ומלהיב כל כך את לבו של הנער. הוא נטל לידו את הספרים, החל מעיין בהם ומשעה לשעה הלך שבי אחריהם. נפשו התפעלה בקרבו מנפלאות עמקות דברי רבינו הקדוש ותלמידו הנאמן. התורות והשיחות משכו את לבו הגדול בעבותות אל הבורא, ומאחר וטעם ממתיקות דובשם שוב לא הניחם מידיו ולא פסק מלהגות בהם ואף החל לומר את עשרת המזמורים שגילה רבינו בקביעות.

אשרי מי שראה פניו בחלום

ליל-שישי אחד, לאחר שהתעמק ארוכות בספרי רבינו ותפעם רוחו בקרבו מגודל קדושת המאמרים, פנה חכם רפאל אל הנער שמואל וגילה לו את צפונות לבו: "דע לך כי דברי מוהר"ן הקדוש מברסלב מאירים נתיבתי וחפץ אני להתקרב אליו ולדרכו", הוא פסק לרגע, אחר המשיך: "ברם, הרי נאמר 'והיו עיניך רואות את מוריך' (ישעי' ל, כ), אשר על כן משתוקק אני בכל מאודי לחזות קודם לכן בפניו הקדושים".

חכמים מצפת יושבים במירון

ר' ישראל בער אודסר בתמונה משותפת של רבני ותלמידי ישיבת 'אור תורה' בטבריה, שנת תר"פ

השתומם שמואל מדבריו ולא ידע מה להשיב לו. חזרו שניהם לתלמודם. לא חלף זמן רב, ותנומה חטפה את חכם רפאל בעודו רכון על גבי הספר.

כעבור שעה קלה, התעורר אחוז יראה גדולה וכולו נרעש ונפחד. וכה הוא סיפר לשמואל היושב לידו: "כאשר נרדמתי תוך כדי לימודי, וארא בחלומי והנה אני נמצא בטרקלין מפואר עד מאוד שאור גדול מאיר בקרבו, בתוך כך אני מביט נכחי ורואה את הרבי הקדוש רבי נחמן מברסלב יושב על כסאו והוא מוקף בתלמידיו הקדושים העוטרים אותו. פחד עצום אחזני ממראה פניו הקדושים, עד שהתחלתי לגלגל עצמי אל מחוץ להיכל קדשו, ואקץ משנתי!".

בשעה שסיפר זאת, ניכרו עדיין על פניו אותות יראה וחיל מגודל נשגבות המראה.

החלום נהדר ההוד הותיר רושם עז בלבו של חכם רפאל. מאותו לילה החל להתקרב בעוז ותעצומות אל אור האורות כפי שמספר רבי שמואל: "ואחר כך נתקרב לרבינו ז"ל והשיג ספרי רבינו ז"ל, ועסק כל יום כמה שעות בליקוטי מוהר"ן וליקוטי תפילות והתבודדות, וגם עד היום לומד שיעורים עם הספרדים בליקוטי הלכות" (ימי שמואל, פרק נג)

שנתיים לאחר התקרבותו, בשנת תרפ"ד, נתמנה חכם רפאל ענתבי לחבר בית-הדין בצפת יחד עם הרבנים חכם ישועה פאלאג'י וחכם עזרא הכהן. חידושי תורה ופסקי הלכה רבים כתב, מעט מזעיר מהם נשתמר בספר 'אביר יעקב' הנספח לספר 'באור החיים' ובירחון 'הפוסק'. וחיבורו הגדול 'האר עיני' עודו בכתב-יד.

לימים נקרא לשמש כרב ודיין בחיפה. גם שם היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה ובדרשותיו הנלהבות משך את לבם של רבים לתורה ולירא ה' (נסתלק בשם טוב בגיל גבורות בט' בשבט תשכ"ג ונטמן בחלקת הרבנים בחיפה).

מאז נסיעת אביו אל מעבר לים (שם כיהן ברבנות בניו-יורק ובוויניפג שבקנדה) התקרב שמואל ביתר שאת אל דודו הדגול רבי אבנר. את סעודת פורים סעד אצל דודו שהראה לו חיבה יתרה ואמר לו כי בדור הזה, על ניסיונותיו ותהפוכותיו, הנו בבחינת שמואל הנביא. כן הרבה להסתופף בצל רבו רבי דוב מוורשה, שכאמור היה מקושר עמוקות לתורת רבינו הק'. במחיצת הני תרי צנתרי דדהבא היה מוסיף והולך בעבודת ה'.

פסח וספירה בעבודת ה'

בימים שלפני פסח, יצא יחד עם עוד רבים מבני צפת כמנהג הקדום לשאוב 'מים שלנו' לאפיית מצות מהמעיין המפכה מחוץ לעיר סמוך ל'עין זיתון'. את דרכם למעיין עשו ברגל כשהם שרים ומזמרים בחדוות המצווה. לאחר מכן את ה'מצות מצוה' אפה בעצמו בערב פסח במאפייה של הספרדים.

בהעדרו של אביו, שימש דמות משפיעה על אחיו הצעירים. את ליל הסדר ערך בהתעוררות, וימי החג עברו עליו מתוך חיפוש ויגיעה בעבודת השם. גם את אָחיו קירב לעבודת ה' וחסידות על פי דרכי רבינו. במיוחד קשור היה אליו אחיו אהרן, שהתבטל בפניו ועשה ככל אשר הורהו. אחיו זה התקרב באותה תקופה בעקבותיו לדרכי רבינו והלך בדרכיו.

אתו ובאו ימי ספירת העומר. שמואל יודע ספר הנו ומכיר ברום ערכם של ימים אלו ובסגולתם להתקדש ולהיטהר ולתקן את המידות, הכלולות ורמוזות בשבעת השבועות שבין פסח לעצרת. בהאי שתא, מתוך היכרותו עם ספרי רבינו, האירו הימים הללו בלבו באור יקרות. הוא מצא בהם עצות משיבות נפש לכל מידה ומידה, ועל כולנה העצה הכללית: ההתבודדות.

"והייתי עושה תשובה הרבה בימי הספירה" הוא מספר, "ועוסק ביותר בהתבודדות, ומשתדל להתפלל בכוונה, ובפרט ה'ספירת העומר' עם התפילה שאחר כל שבוע, הייתי משתדל לאומרה בכוונה גדולה, וכל עניני ועסקיי כל היום, היו רק להתבודדות ותפילה ועצות איך לעורר הלב שאוכל לדבר דיבורים בהתעוררות הלב לפני השם יתברך.

"ובפרט בראש חודש אייר שהלכנו לכפר ביריה לציון בניהו בן יהוידע שנקרא 'השר צבא', שזה מנהג קדום בצפת שכל אנשי העיר הולכים בראש חודש אייר לציון בניהו בן יהוידע, עסקתי אז הרבה בהתבודדות ותפילה והשתטחות על קברו הקדוש, וגם הלכנו אז לשאר קברות התנאים ואמוראים, ושילמנו כסף לאחד הבקי בזה והלך אתנו.

"והלכנו כל היום מבוקר השכם, דהיינו אחר השר צבא היינו על קבר אבא שאול, וציוני אביי ורבא ורב דימי, ואחר כך על קברי רב פפא ועשרה בניו, ואחר כך בבית הכנסת רבי אלעזר המודעי החרוב, ועל קברו הקדוש, ואחר כך על קבר יונתן בן עזיאל, ומתוך קברו צומח אילן גדול, והרבתי כל היום בהתבודדות ותפילה והעיקר שאזכה להתקרב לשם יתברך, והכל בפשיטות ותמימות (ערנסקייט), וגם הנחנו בקשות בתוך הקברים.

"וגם בפסח שני יש מנהג קדום בצפת, לילך כל העיר להשתטח על קברי הצדיקים הטמונים בכפר עין-זיתים הסמוך לצפת, והלכנו על קבר רבי כרוספדאי חמיד לבאי (פעם ראשון עד הנה), והיה לי שם התעוררות גדול, ואחר כך על קבר רבי יהודה ברבי אלעאי ורבי אלעאי אביו, ושם התפללנו מנחה.

"ואחר כך על קבר ר"י הלבן, והכל בכיסופין וגעגועים לשם יתברך בלי שיעור, והשתוקקות ורצונות להתבודדות, כי זה היה כל הזמן כל עבודתי ועסקי וכל כוחותיי ומעייניי, והייתי מטכס ומחפש עצות ביום ובלילה בשכבי ובקומי, איך לזכות להתבודדות ולפרש שיחה לפני השם יתברך, ואיך להתקרב לשם יתברך באמת, כי זה כל מגמתי ורצוני ומאוויי, וגם הייתי מלא ענווה ושפל ברך מאוד וכל אחד היה בעיניי גדול ממני, וכל מה שראיתי בספר, הכל חשבתיו עלי, ומובא בליקוטי מוהר"ן (סי' קכא) כי זה סימן 'לעשות רצונך אלוקי חפצי' כשהכל בספר כתוב עלי" (ימי שמואל פרק נה, בהוספה מכת"י)

התקשרות בצילו של העיר וקדיש

"צופיה הליכות ביתה" הצדיק הגדול "צופה הילוך ביתו איך יתנהג לעולם באופן שלא תכבה נרו לעולם ועד, שיהיה נשאר השארת חכמתו לדורי דורות לנצח" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר ד, יח)

בעודו מתכונן לנסוע מירונה לל"ג בעומר, גמלה בלבו ההחלטה להישאר שם עד לחג השבועות. במנהג זה נהגו ה'חכמים' שהיו יושבים במערת רשב"י ועוסקים בלימוד הזוהר הקדוש בימים אלו. שמואל עצמו טרם נהג כך מעולם, אך הפעם בהתעוררותו אמר לעשות זאת, כיון שבל"ג בעומר כשיש המולה רבתי במקום, קשה היה לו לעבוד את ה' כחפצו. מה גם שהשבוע שלאחר ל"ג בעומר מכוון כנגד ספירת היסוד ומסוגל לעבודת ה'. על אחת כמה וכמה באתרא קדישא הדין, וכפי שרבי שמואל עתיד לתאר בלשונו הזהב: "כי שם אוויר נח וזך, והרים וגבעות ונהרות ומדבריות, וחוץ לישוב ומסוגל לעבודת ה', ובפרט שיש שם מערות הרבה וקברות הצדיקים והעולה על הכול הוא ציון התנא האלוקי רשב"י זיע"א, ממש אין דוגמתו החיות שמרגישים שם, וההתעוררות שיש שם, ממש טעם גן עדן" (ימי שמואל פרק נו)

החלטתו להישאר במירון, תהיה חוליה מופלאה נוספת בשרשרת הנסיבות שיובילו להתקשרותו בקשר בל ינתק לאור האורות.

ברסלבר חסידים מירושלים וטבריה

ל"ג בעומר. היכל ציון רשב"י הומה אדם. מנורות ה'לוקס' ושלהבות הנרות מרצדות ומאירות את חלל המערה המקומרת. הכל מתפללים, משווים, מפילים תחינה לפני שוכן מרומים בזכותו של מי שיכול לפטור את העולם כולו מן הדין. שמואל עומד קרוב לציון, בידו 'ליקוטי תפילות' והוא מתרפק על התיבות הקדושות, נאחז בהן וכולו ערגה לחזות בנועם ה'. לידו עומדים הם, גם בידיהם 'ליקוטי תפילות' והם שופכים צקון לבם בתפילותיו הנוראות של הלב של העולם. ביני לביני רוכנים הם על הציון, מבקשים בכוונה בזכות הצדיק.

שמואל מסיים את תפילתו והשתטחותו, וכהרגלו שם פעמיו אל בנין ה'מושב זקנים' הנודע, שם נערכות סעודות ההילולא קדישא. חלק מהקהל שם סועד את לבו או מצטרף למעגלי הריקודים, וחלק אחר מוצא את מנוחתו בחצר המוצלת, שם נפרשה מחצלת כדי שבאי

ר' יעקב זאב ברוסקי בחופת בנו, לידו נראה ידידו ר' ישראל בער אודסר

ההילולא יוכלו להניח עליה את עצמותיהם היגעות.

שמואל מבחין באותם חסידים שקודם לכן החזיקו 'ליקוטי תפילות' ועתה נשכבו לנוח על גבי המחצלת. סקרנות עזה מילאה אותו לתהות על קנקנם. הוא התיישב בסמוך להם ופתח בשיחה עמם, במהלכה התברר לו למרבה הפתעתו כי האנשים אינם אלא חסידיו של הרבי הקדוש מברסלב ההולכים לאורו. הוא לא ידע את נפשו.

המבוגר מביניהם היה ר' אלטר בן ציון קראסקופף, אברך עילוי ועובד ה' בן עשרים ושמונה שלא מכבר עלה מפולין ירושלימה (ראה אודותיו בהרחבה ב'אבקשה' חשון תשפ"ג). השני, בחור בן שש-עשרה, גם הוא בא זה בסמוך מפולין, יעקב זאב ברזסקי שמו. והשלישי - ר' ישראל דוב אודסר, אברך בן עשרים וחמש מטבריה. שלושתם דבוקים בכל נימי נפשם ברבינו מוהר"ן ובעצותיו הקדושות.

כאשר הציג את עצמו בפניהם כיליד צפת אשר רק לאחרונה התוודע לדרכו של הרבי מברסלב ומרבה להגות בספריו - ניכרו אותות התרגשות על פני השלושה.

מהראוי לשרטט בקצרה קווים לדמותם הטהורה של חסידים נלהבים אלו, אשר עתידים להיות חלק בלתי נפרד ממסכת חייו של האי גברא רבא, החסיד רבי שמואל הורוויץ.

ברסלבר יחיד בעיר

החסיד הנלהב רבי ישראל דוב-בער אודסר, נולד בטבריה בשנת תרנ"ז, לאביו ר' אייזיק שלמה ולאמו רבקה שיינדל לבית ברז"ל, משפוזה שורשית ומיוחסת של חסידי קרלין. אבי אמו, רבי ברוך יוסף ברז"ל, היה בנו של הרה"ק רבי יקותיאל זלמן לייב, ממשיך דרכם של הרה"ק רבי אברהם מקאליסק והרה"ק רבי זאב וולף מטשארני-אוסטרא זיע"א. זקנו של רבי ישראל בער מצד אביו, רבי בנימין זאב שפירא, שעלה מאודסה לארץ ישראל בשנת תר"א, שימש כדיין ומו"ץ בטבריה.

מנעוריו המו בקרבו געגועים לקרבת ה', היה משכים קום עוד לפני גיל בר-מצוה ל'תיקון חצות' ואמירת תהילים בעוד לילה, כן ערך תעניות בלא ידיעת הוריו. לב רחום פעם בקרבו ולעתים רבות הגיע ל'חיידר' ללא לחם, לאחר שנתן בדרך את לחמו לעני.

בימי בחרותו היה לבן בית אצל הרה"ק רבי מרדכי-חיים סלאנים המכונה 'רבי מוטל דיין', כן הסתופף במחיצת עוד מזקני חסידים ואנשי מעשה בטבריה. אך טרם מצא רוויה לנפשו, הוא הרגיש בחסרון הכלים להתמודד עם הניסיונות הרבים והעליות והירידות העוברים עליו כמבקש ה'.

בן שבע עשרה היה כשגילה באורח פלא ספר נטול כריכה המוטל באשפה - הספר הקדוש 'השתפכות הנפש'. הוא החל מקיים את הנאמר בו, כשהוא יוצא אל ההרים סביבות ישיבת 'אור תורה' הסמוכה לציון רבי מאיר בעל הנס, בה למד, שופך כמים לבו, ונפשו מוצאת נחמה. הוא נוכח בחוש כיצד ההתבודדות 'הורגת את כל המזיקים' כלשונו וסוללת דרכו אל ה' יתברך מכל מצב ומקום.

לאחר שנגזל הספר מידיו, התפלל לה' שיפגיש אותו עם חסידי ברסלב. תפילתו נענתה, כשבהשגחה מופלאה בא באותו זמן לבית הוריו, החסיד הדגול רבי ישראל קרדונר. רבי ישראל, ששהה ממושכות במירון חלה מרוב הקרירות החורפית ולאחר התבודדות ובקשת עצה ממי שהעצה שלו, האיר ה' בדעתו שירד לטבריה, שם מזג האוויר פחות קר. ומיד בבואו לטבריה כשחיפש אחר מקום לקנות בו לחם - שכן נהג לאכול בימות החול רק לחם ותה - פגש בהשגחה באחד מתושבי המקום וזה הוליכו אל בית דודיו, משפחת אודסר, שהחלו באותו שבוע לאפות ולמכור לחם.

> **לימים התבטא ר' ישראל בער: "זכיתי להכיר את רבי ישראל קרדונר, וראיתי מה זה יהודי ומה זה אמונה ומה זה תפילה"...**

כך סובב המסובב והשניים נפגשו יחדיו. מאותו יום נקשרו זה לזה בקשר בל ינתק. באותה תקופה כתב רבי ישראל קרדונר לידידו רבי נתן טרוביצר מצפת: "וברוך ה' אשר בצר הרחיב לי והקדים רפואה למכתי, שנתקרב על יָדי הבחור ישראל דוב נ"י, אשר עובד אותי כעבד נאמן אל אדוניו וכבן רחמן אל אביו, ועוד יותר ויותר, וסובל ביזיונות בשבילי ומקבל הכל באהבה בכדי להמציא לי איזה מעות או מזון, ברוך ה' על החסד הזה" (מכתבי רבי ישראל קרדונר, יום ב' קרח [כ"ח סיון תרע"ה] פעיה"ק טבריא ת"ו)

לימים התבטא ר' ישראל בער: "זכיתי להכיר את רבי ישראל קרדונר, וראיתי מה זה יהודי ומה זה אמונה ומה זה תפילה". כל ימיו היה מתאר בערגה וברטט את עבודת הבורא המופלאה של רבו. רבי ישראל

פרסום ראשון

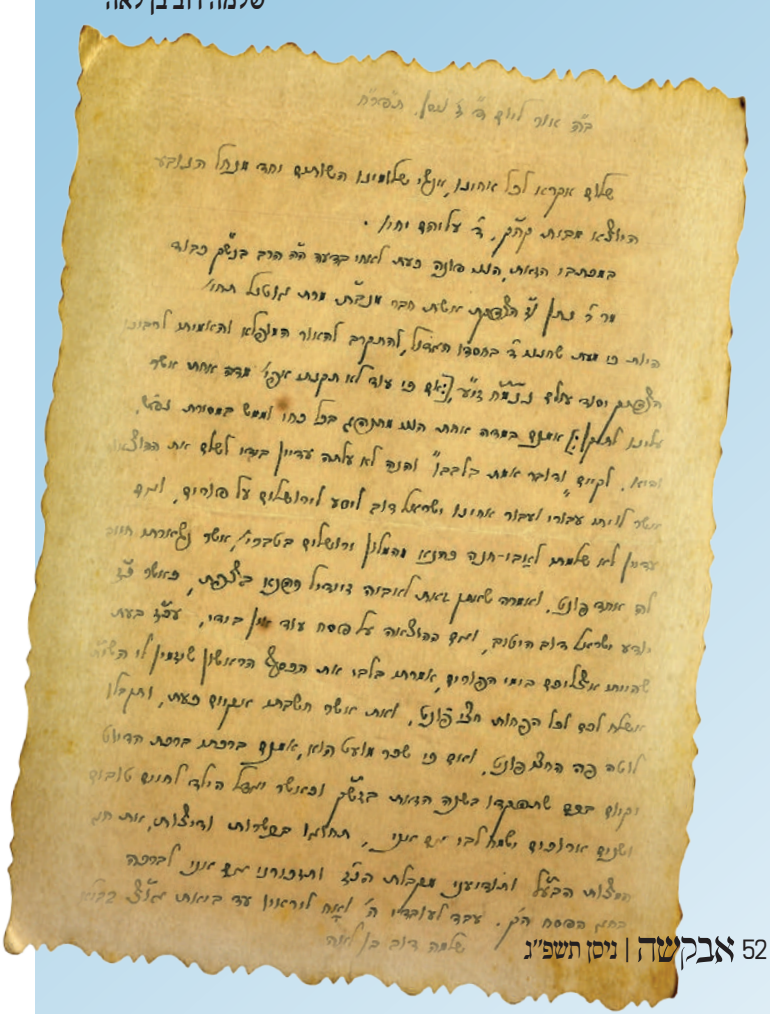
מכתבים מאת רבי שלמה קאוולער ורבי נתן הנה"ס מיקירי אנ"ש בצפת

ב"ה אור ליום ד' ז' ניסן תפר"ח

שלום אקרא לכל אחינו, אנשי שלומינו השותים יחד מנחל הנובע היוצא מבית קודש הקדשים, ד' עליהם יחיו.

במכתבי הזאת, הנני פונה כעת לאחי בדעה ה"ה הרב בנש"ק כבוד מר ר' נתן וזוגתו הצדקת אשת חבר מנב"ת מרת גוטיל תחי', היות כי מעת שחנני ד' בחסדו הגדול להתקרב להאור המופלא והאמיתי, לרבינו הצדיק יסוד עולם ננמ"ח זי"ע, [:אם כי עוד לא תיקנתי אפי' מדה אחת אשר עלינו לתקן:] אמנם במדה אחת הנני מתנהג בכל כחי וממש במסירת נפש, והיא, לקיים "ודובר אמת בלבבו" והנה לא עלתה עדיין בידי לשלם את ההוצאות אשר לויתי עבורי ועבור אחינו ישראל דוב ליסע לירושלים על פורים, וגם עדיין לא שלמתי לאבי-חנה כהנא מהמלון ירושלים בטברי', אשר נשארתי חייב לה אחד פונט, ואמרה שאתן זאת לאביה זיידיל כהנא בצפת, כאשר כל זה יודע ישראל דוב היטיב, וגם ההוצאה על פסח עוד אין בידי, עם כל זה בעת שהייתי אצליכם בימי הפורים, אמרתי בלבי את הכסף הראשון שיזמין לי הש"ת אשלח לכם לכל הפחות חצי פונט, ואת אשר חשבתי אקיים כעת, ותקבלו לוטה פה החצי פונט, ואם כי שכר מועט הוא, אמנם ברכתי ברכת הדיוט יקוים בכם שתפקדו בשנה הזאת בזש"ק וכאשר יגדל הילד לחיים טובים ושנים ארוכים ישמח לבי גם אני, תחוגו בכשרות ודיצות את חג המצות הבא עלינו לטובה ותודיעני מקבלת הנזכר ותזכירני גם אני לברכה בחג הפסח הק'. עבד לעובדי ה', ואח ליראיו עד ביאת גו"צ בבי"א

שלמה דוב בן לאה

מכתב מר' שלמה קאוולער לר' נתן בייטלמכר

קרדונר אף דאג לאסוף עבורו מעות להוצאות החתונה כדי שיוכל להקים את ביתו במועד שנקבע. נישואיו התקיימו בחודש אלול תרע"ה, בערב שבת, במירון בצילו של התנא האלוקי רשב"י.

בעקבות התקרבותו, סבל ר' ישראל בער רדיפות קשות מצד בני משפחתו וסביבתו, שהושפעו כולם מההתנגדות העזה ששררה באותם ימים בטבריה לחסידות ברסלב. ולולא מסירות נפשו לא היה מחזיק מעמד.

אחרי הסתלקות רבו בט' בחשון תרע"ט, חבר אל חסידי ברסלב בירושלים, כרבי נפתלי כהן, רבי שלמה ווקסלר, רבי גדליה ברגר ורבי נתן בייטלמכר. לפרקים נסע ירושלימה והתוועד עמם, בעיקר בחגים ובמועדים, וכך שאב תעצומות נפש לעמוד על עמדו, כברסלבר יחיד בעיר שכולה התנגדות.

הבחור שעלה מפולין

את אורו של הרבי ינק הבחור יעקב זאב ברזסקי עוד בבית אביו ר' יצחק גרשון, מיקירי אנ"ש בוורשה. המכתבים שהגיעו לבית אביו מהדוד הצדיק רבי מתתיהו (ר' מת'עס) מאומן, הלהיבו את לבו של יענקל בן השלוש-עשרה לציון רבינו. אמנם זכה להיות עם אביו כמה פעמים בציון הקדוש ואף לפני גיל שבע, אולם בחודש אלול תרע"ט התעוררו בלבו שוב כיסופים עצומים להשתטח במקום הקודש. למרות הסכנה שארבה בדרכים באותם ימים - ימי הפוגרומים שלאחר הדחת הצאר - שם נפשו בכפו ויצא לדרך הארוכה והוא עודנו ילד-נער.

בדרך-לא-דרך עלה בידו לחצות את הגבול ולהמשיך נדוד בצד הרוסי. ברחובות ובדרכים שבין כפר לכפר סבבו כנופיות פורעים וטבחו בכל יהודי שנקרה בדרכם. הוא נזקק לא לנס אחד ולא לשניים כדי להגיע למחוז חפצו בחיים.

בעודו עושה את דרכו ברגל באזור אומן, נקלע פנים אל פנים מול חבורת מרצחים. הללו תפסו בנער היהודי, השליכוהו אל בור עמוק וירו מספר יריות אל תוך הבור. יענקל הצטנף בפנים כשאימת-מוות משתקת את כל-כולו, עוצם את עיניו ומעמיד פני מת. ירייה ועוד ירייה הרעידו את החלל, והוא אינו נע ואינו זע. הוא הצליח להטעות את חיות-האדם, הללו בטוחים היו שהיריות השיגו את שלהן, עזבו את הבור ואת היהודי ה'מת' והמשיכו בדרכם.

הוא לא הספיק להרחיק כברת דרך - ולפתע נלפת; מעבר לעיקול הופיע מרצח נוסף ועיניו האדומות יורקות אש של שנאה, הלה אחז בו בידיו החסונות והחל גוררו אל חצר סמוכה כדי לבצע בו את זממו. אלא ששוב התרחש לו נס, כשיצאה לפתע בעלת הבית בריצה אל החצר כשהיא פוכרת את ידיה ופורצת בצרחות ובתחינות לבל יעולל זאת בחצרה. המרצח לא אבה לבזבז זמן רב מדי על יהודון צעיר ועזב את

החצר כשהוא מותיר את הנער מאחוריו שרוע על הארץ.

כך, בדרך לא דרך, הגיע לאומן בעיצומו של ראש השנה תר"פ. ברגע בו נכנס אל הקלויז, נדהמו אנ"ש למראה הבחור הצעיר שהגיע מפולין בימים טרופים אלו. רבי שמשון בארסקי קיבל את פניו בשמחה גלויה וקרא לעברו: "אתה העשירי!", כי אמנם מחוץ לאומן באו באותה שנה תשעה חסידים בלבד והוא היה העשירי בהם.

יענקל סעד ולן בבית דודו אחי אביו, רבי מתתיהו. לאחר ראש השנה אמר לו הדוד "יענקלה, רואה אני שאתה בחור אמיץ ואיש מעשה, ובוודאי עוד תזכה להגיע לארץ ישראל, בכן מוסר אני לך את כתב הייחוס של משפחתנו עד לבעל הש"ך זי"ע".

כחודשיים שהה באומן וספג אל נשמתו את אורו של רבינו הקדוש.

ביהכנ"ס רבי יוסף בנאה

שרידי בית הכנסת העתיק בנבוריה

הוא שב לוורשה, כשהפעם מושא כיסופיו הוא ארץ ישראל. עוד בילדותו בוורשה זכה לחזות בפני החסיד הגדול רבי אברהם ב"ר נחמן מטולטשין, שעשה את דרכו בחזרה מאומן ארצה דרך פולין. רבי אברהם הלהיב את לב שומעיו בקדושת הארץ, ואף חילק להם רימונים שהביא משם. מאז התעוררה בלבו של יענקל ערגה לארץ חמדת אבות.

ביום מן הימים החליט לעשות מעשה. יחד עם חברו נחמן ברייטר, בנו של החסיד הנודע רבי יצחק, יצא לווינה במטרה להמשיך משם לארץ הקדושה. הם שהו שם יחד ימים ארוכים. חברו בינתיים חזר בו, אך הוא נותר דבק במטרה. בהמשך, בהעדר מסמכים מתאימים התגנב לאוניה המפליגה ארצה. לאחר שהתגלה התחנן בפני הקפטן לבל ישליכו והציע עצמו כעובד במטבח. למרבה הפלא נתן ה' את חנו בעיני רב החובל והלה הניח לו.

כשעצרה האוניה לחניית ביניים באלכסנדריה, הבחינו השוטרים בנער המוזר שאינו מצויד בדרכון וחשדם התעורר כי מרגל הנו, ואך בנס פטרוהו.

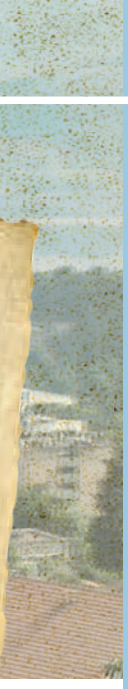
לאחר ימי הפלגה ארוכים, הטילה האוניה עוגן בחופי הארץ. הנוסעים החלו לרדת בזה אחר זה כששוטרי הגבול הבריטיים מחתימים את דרכוניהם. בהגיע תורו ניצב יענקל ובידו "ליקוטי תפילות" "להתל בי אתה בא?!" הרעים עליו השוטר בקול ומיהר להזעיק את עמיתיו, אך יעקב זאב ניצל רגע של היסח הדעת וזינק מכבש האוניה ונבלע בתוך ההמון. שבועות ארוכים הסתתר בצידון, בעליית-ביתו של יהודי מקומי, עד שהתערב אחד מגדולי הרבנים לטובתו והותר לו להישאר בארץ.

הוא עלה ירושלימה וחי בה בעניות מופלגת. בלילות לן ב'רבי לייבל'ס שול' על גבי ספסל. הגאון רבי ישראל יצחק רייזמן, לימים חבר בי"ד העדה החרדית, הבחין בו ודאג לו לכר למראשותיו. למרות התנאים הגשמיים שש ושמח על שעלה בידו להגיע לארץ הנכספת, ושלח מכתבים להוריו בוורשה ולדודו שבאומן, בהם הביע את אושרו הגדול.

בירושלים פגש יענקל ברבי אלטר בן ציון קראסקופף, שבאותו פרק זמן עלה מפולין, הם נקשרו זה לזה בידידות אמיצה ועשו בצוותא בעבודת ה', כשאף למירון הם נוסעים יחדיו.

רבי שלמה קאוולער

בעודו משוחח עמם, התוודע שמואל לעוד ברסלבר חסיד שישב במחיצתם, יהודי בא בימים שעיניו מפיקות תבונה רבה. כששאל עליו ועל מקום מגוריו, התברר לו כי רבי שלמה דוב קאוולער שמו, הוא עלה לארץ הקודש מדעעש שברומניה ומתגורר ב...צפת.

פרסום ראשון

מכתבים מאת רבי שלמה קאוולער ורבי נתן חנה"ס מיקירי אנ"ש בצפת

ב"ה יום שנכפל בו כי טוב פרשה ראה - תפר"ח

שלום לך אחי וראש מו"ה שמואל שליט"א

אבקשך מאוד להשיבני תומ"י, אם החדר הקטן של ידידינו הרה"ח הר' נתן נ"י עוד לא נשכר לאחר? כ"ז תהי' בלי ידיעת הר"נ נ"י רק תשאל לפי תומך את הצדקת גוטיל, ולא תאמר לה בשביל מה. וד"ל. ולמען השם אל תאחר בפאסט [=דואר] החוזרת להשיבני הן אם... כי נחוץ לי מאוד לידע [רצוף] פה מארקע [=בול] לתשובה

אחיך אוהבך שלמה דוב בן לאה

ב"ה לקיים "ותשועה ברוב יועץ" כ"ה סיון תפר"ח כתמר לפ"ק

כבוד ידיד ה' הרב ר' נפתלי שליט"א

הנני דורש עצתו, בדבר שהנשמה תלוי' בו, ואל יחשדני כי עבור זאת לא אבקש עצה מאחד מאנ"ש זולתו, הוא יען כי אדין אותם לנוגעי בדבר? לא לא, ח"ו, כי לא אָשִׁים תְּהָלָה באחד מאנ"ש, אדרבה אני דן א"ע בדבר הזה, יען כי אנכי רגיל עמהם, יותר מאשר עם מעכ"ת, ואמרתי אולי עי"ז אבא ח"ו לידי גיאות וגדלות המדה הרעה מכל, וד"ל - אמנם לפני מעכ"ת אשר לא מזמן כביר נודענו, הנני בטוח, כי לא אוכל להיות ניסת למדה הרעה הגדולה הזאת, ד' יצילנו - ועתה אחרי הודיעך כל זה אבקש עצתו הטובה והנאמנה - היות כי איזה שנים לא כבירים ביררתי לו איזה הנהגה טובה, שהוא מאמר מוהרנ"ת זי"ע לאנ"ש העומדים אז לפניו 'נוא זאג איך אייך אן אז אייער עובדא זאל זיין איהר זאלט דרוקין דיא ספרים [נוא אומר אני לכם שהעובדא שלכם תהיה שתדפיסו את הספרים] וכו', ומובא בהמכתב מהסתלקותו ז"ל [ואם כי אנכי איש עני ואביון, עני מדעת ועני בגשם ואביון, התואב לכל מדה טובה וקדושה, ובכ"ז גם תואב לכל תאות עוה"ז, ד' ישמרנו,] ואני חי בדוחק גדול פשוט... וכל יגיעתי ומגמתי הוא, שכל ההכנסה אשר השי"ת מזמין לי בדרך נסים נסתרים אשר גם ממני יסתרו, הכל יהי' מוקדש לעזר הדפסת ספרי רבינו הננמ"ח, ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו הק' זי"ע, והעיקר ע"י הרב ר' אהרן ליב ציגעלמאן שליט"א מווארשא, אשר נודע לי מגודל השתדלותו בענין הזה לקיים ויפוצו מעיינותיך כו' וכו'

אמנם בכל זה אינני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, לא דַי שהנני {כאן חסר} בלי ספק אצלי, - ואם גם ח"ו אהי' מוכרח לבקש צרכי בגשמיות מבני אדם בפה (:אשר מיום עמדי על דעתי לא חפצתי בזה, ומאסתי בדרך של כל בני אה"ק, אשר יבקשו מחסורם מבני אדם, אפילו בעת ההכרח מאד מאד, ואשר נתן ד' בלב איש לרחם עלי בעזר מעט, בלי אבקש בפה, ובלי לכתוב מכתבי בקשה, ובלי להודות להם הרבה כנהוג פה, קבלתי:) ג"כ הייתי מרוצה (:הגם כי אדע בטח, באמונתי בד' ובצדיק האמת, כי לא אהי' נעזב ומבקש לחם ח"ו:) אך לא אוכל לשקול הענין, אם לאחוז בהמדה הזאת הנ"ל, אם גם שלא זכיתי למדת השמחה, או להשתדל בענין הדרך לזכות לשמחה ע"י שאשב קרוב בין אנ"ש כנ"ל! ובפרט כי אירא לנפשי, פן ח"ו אהי' נשאר ק"מ וק"מ [=קרח מכאן וקרח מכאן], היינו לא אוכל בבירור לעשות מאומה בענין רצון אדומו"ר הק' לעזר ההדפסה אפילו בכל שהוא, ורק בכסופין בעלמא, וגם בשמחה לא אוכל להיות מטעם עצמו הזה, ומטעם כי אצטרך אולי לצאת מהמדה שהורגלתי עד כה שלא לבקש צרכי בפה כנ"ל ואיך אשמח רק בהכסופין! וזהו זיבור' ועקרבא ר"ל [=ע"פ חגיגה ה.] יורני רבינו וילמדני עצתו הנאמנה. הכ"ד עבד נרצה [!]

לעובדי השי"ת והמתאבק **בעפר רגלי האנשים הדבקים באמת בהצדיק האמיתי. שלמה דוב בן לאה**

כ"ד המצפה לתשובתו הרמתה, ולתשובה שלמה קאוולער

אדרעס ש. קאוולער - בעה"ק צפת"ו - א"י

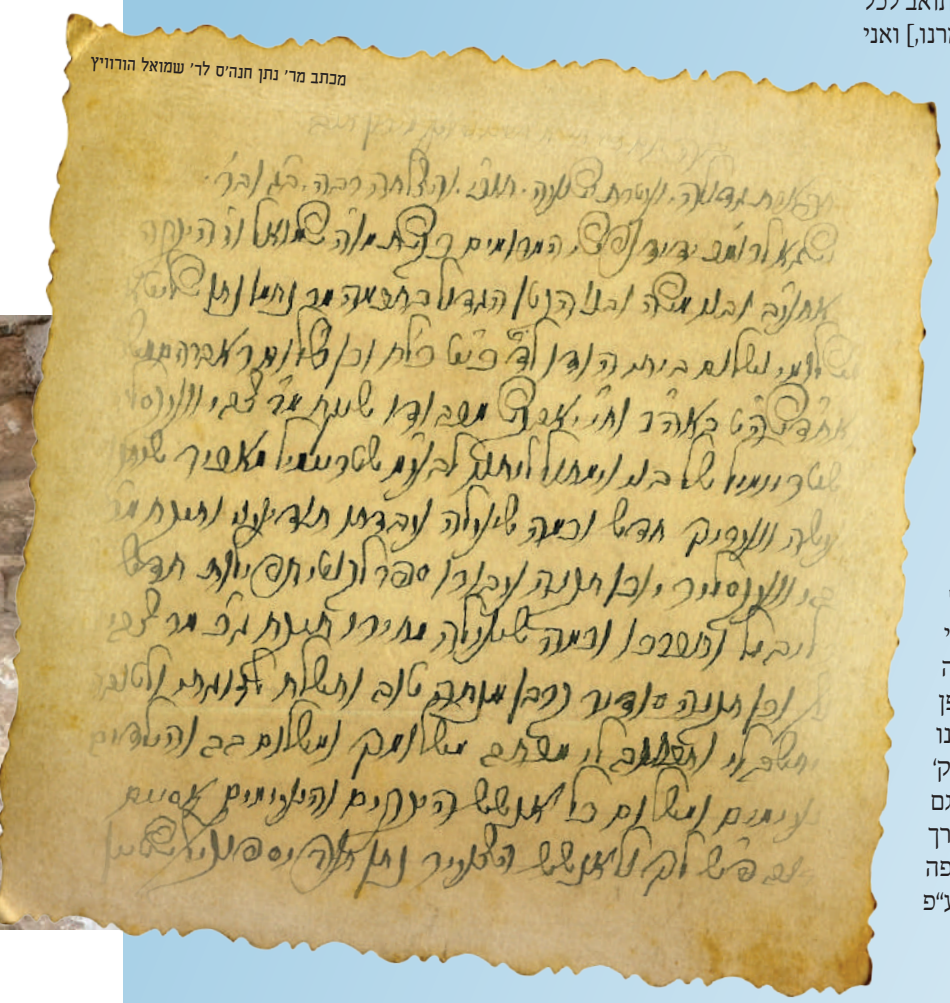
ב"ה יום ד' תשא תרצ"ז פה"ק מירון ת"ו

תפארת גדולה, ועטרת ישועה [...] והצלחה רבה בגשמיות וברוחניות ישגא לרום מעלת כבוד ידיד נפשי המרומם כקש"ת מו"ה שמואל וז' היקרה אחע"ב [=אשת חיל עטרת בעלה] ובנו משה ובנו הקטן הגדול בחכמה מר נחמן נתן שליט"א

משלומי ושלום ביתי הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו, וכן שלום ר' אברהם משה. ואחדשה"ט באה"ר וחי' [=ואחר דרישת שלומו הטוב באהבה רבה וחיבה] אבקש מכבודו שיקח מר' צבי וועקסליר נ"י השטריימיל של בני וימחול ליתנו לבע"מ [=לבעל מלאכה] שטריימיל מאכיר שיתקנו ויעשה ווערין [=כיפה] חדש וכמה שיעלה עבודתו תודיעני ותיקח מר' צבי וועקסליר, וכן תקנה עבורו ספר 'לקוטי תפילות' חדש מר' ליביל ותכרכו וכמה שיעלה מחירו תיקח ג"כ מר' צבי הנ"ל וכן תקנה סידור 'קרבן מנחה' טוב ותשלח לזוגתי ולטובה ג' [=גדולה] יחשב לו ותכתוב לי מכתב משלומך ומשלום ב"ב והילדים הנעימים ומשלום כל אנש"ש היקרים והנעימים

אסיים ברוב פ"ש [=פרישת שלום] לך ולאנש"ש

הצעיר נתן חנהס פנקילשטיין

מכתב מר' נתן חנה"ס לר' שמואל הורוויץ

ר' יעקב זאב ברזסקי בכותל המערבי

רבי שלמה, בר אוריין ואיש מעשה, לפנים נמנה על חסידי הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנז, ולימים היה למשמשו ומעתיק כתביו של הרה"ק רבי מנחם מנדל פאנעט מדעעט (ברשימת משלמי מעות קדימה לספר 'אבני צדק' לרמ"מ זצ"ל מדעעש, מונקאטש תרמ"ו, מצאנו בין תושבי דעעש: "מו"ה שלמה קאוולער המעתיק רוב כתבי הק' הללו". הוא גם מזכיר את רבו זה במבוא לספר 'קנאת ד' צבא-ות', צפת תרפ"ה: "כאשר שמעתי מפי הרה"ג הצדיק מהרמ"פ זצוק"ל מדעש, בעת שרצה לאמור דברי מוסר בביהכנ"ס קודם 'כל נדרי' פתח ואמר: נחפשה דרכנו ונחקורה, מי שרוצה לאמור דברי מוסר להעם, צריך מקודם לחפש דרכיו ולשוב מדרכיו הלא טובים ואז נח קורה, שלא יוכל שומע לאמור להמוכיח טול קורה מבין עיניך". וראה בספר 'זכרון שמואל' - תולדות משפחת לוריא עמ' עט, עובדא עם בעל המעגלי צדק מדעעש ו"משמשו ר' שלמה קובלר").

באותם ימים התגוררה קבוצה של חסידי ברסלב בעיר יאס (יאסי) שברומניה, שרבים מהם התקרבו על ידי רבי מיכל מיאס, תלמיד מוהרנ"ת. רבי שלמה התוודע אליהם ודבק בהם, עד שהפך בעצמו לברסלבר בכל רמ"ח ושס"ה שלו.

לימים עלה לארץ הקודש והתיישב בצפת. גדולי העיר כיבדוהו מאוד. בצפת נתחבר עם רב הקהילה הספרדית, הגאון רבי חיים סיתהון בעל 'ארץ החיים', והיו יושבים שניהם יחד בבית-הכנסת האר"י הקדוש ולומדים בספרי רבינו.

רבי שלמה התמסר להפצת תורתו של רבינו. על אף שהיה עני מרוד, היה חוסך מפרוטותיו הדלות ושולח למדפיס רבי אהרן לייב ציגלמן מפולין, עבור הדפסת ספרי רבינו.

בשנת תרפ"ה הביא לדפוס את הספר 'קנאת ה' צבאות' העוסק בחובת חינוך הילדים בדרכי האמונה הטהורה וההתרחקות מחכמות חיצוניות. בהדפסת הספר החל רבי ישראל קרדונר אך הוא הסתלק למרומים בטרם השלים את ההדפסה. וכך כותב רבי שלמה במבוא:

"אמר המביא ספר זה לדפוס: יען שראה ראיתי גודל השערורייה הנעשה בעולם בעתים הללו בעוונותינו הרבים, אשר הדור פרוץ מרובה על העומד בעניין חינוך ילדי ובנות ישראל, אשר חז"ל אמרו 'אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש... על כן אמרתי עת לעשות לה' לחזור ולהדפיס ספר זה, שכבר לא ה' בנמצא, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, אולי יגיעו דבריו לאוזן שומעת ויציל נפשו מני שחת". (לפי דבריו הספר נכתב על ידי מוהרנ"ת, אם כי יש אומרים שהספר נכתב על ידי מחבר אחר בהשראת כתבי מוהרנ"ת)

שנה לאחר מכן הביא רבי שלמה לדפוס, באמצעות רבי אהרן לייב ציגלמן, את הספר 'ליקוטי קודש' - אות 'מועדים וזמנים' מתוך הספר הקדוש 'ליקוטי עצות'.

חכם רפאל, שמלבד גדולתו התורנית מבקש אמת היה, הבחין בספרים המונחים על השולחן והתמלא סקרנות טהורה לדעת מה כתוב בהם שמעורר ומלהיב כל כך את לבו של הנער

מערת אביי ורבא ורב דימי

רבי נתן חנה'ס

באותה תקופה התגורר בבנין ה'מושב זקנים' במירון החסיד הישיש רבי נתן חנה'ס (הוא רבי נתן פינקלשטיין, כונה על שם אמו מרת חנה), מיקירי חסידי ברסלב, שאותו הכיר שמואל עוד קודם לכן בצפת, כשהיו נעורים מדי ליל שישי ביחד ב'בית המדרש בנאה'.

רבי נתן נולד בשנת תרי"ב לאביו רבי איצלי מרייאריד - עיירה סמוכה

לברסלב, מתלמידי מוהרנ"ת. הוא ואחיו רבי יואל צבי היו מוותיקי אנ"ש בצפת (ר' יואל צבי נפטר בכ"ג כסלו תרנ"ב).

רבי נתן חנה'ס מוזכר רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה, וכשבחורף תרמ"ג, גברה המחלוקת על אנ"ש בצפת והגיעו הדברים לידי כך שאמו של רבי נתן חנה'ס, בהשפעת המתנגדים, החלה לרדוף את בנה על שהוא מתחבר עם אנ"ש, כתב לו רבי נתן ב"ר יהודה:

"גם ידידי ר' נתן בן האשה חנה, איך שסיפרו לי שאמך תחי' ביזתה אותך על שמחזיק אתה אצלנו ויש לך יסורים מרדיפות אנ"ש ומשתף עצמך בצער אנ"ש - לא תשגיח עליה כלל, רק תלך על דרך אביך זכרו לחיי העולם הבא. כי אם היה רוצה אברהם אבינו ע"ה לשמוע לקול אביו ואמו, לא היה ראש האבות, ותעיין בהמאמר 'אחד היה אברהם' בתחילת ליקוטי תנינא. רק חזק ונתחזק להשתתף בצוותא חדא עם הביזיון, שהוא כבוד עולם הבא. וכבוד עולם הזה - הוא ממילא יבוא. כי כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו. וכבוד עולם הזה, הוא גם כן עיקר כבוד השם יתברך כי צריכין למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד השם יתברך. ורבינו ז"ל ותלמידו הקדוש הם וספריהם והנלווים אליהם - הם הם כבוד השם יתברך ומי שיחזיק עמהם בוודאי יהיה לו אחרית טוב לנצח נצחים אמן סלה" (מכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, ה' חשון תרמ"ג)

לעתים קבע רבי נתן חנה'ס את מושבו באחד מחדרי ה'מושב זקנים' במירון וכך יכול היה לעבוד את ה' כחפצו בישוב הדעת, בסמיכות לקודש הקדשים. (הוא זכה לאריכות ימים ונפטר בי"ג טבת תש"ד)

אהבה שאי אפשר להשיג במוח

מאותה פגישה במירון ואילך, נפתח פרק חדש בחייו של רבי שמואל הורוויץ. הימים הבאים יהיו ימים של התקרבות נפלאה לצדיק האמת מתוך דיבוק חברים שכמעט ולא נראתה כמותו, וכתיאורו הנלבב והמיוחד:

"כי אהבת החברים שהיה אז בין כל חסידי ברסלב אי אפשר להשיג במוח, שכל אחד היה קשור בעבותות אהבה לחברו יותר מאהבת אב לבנו, והיה כל אחד שמח ושש בשמחתו של חברו, ממש כמו בשמחת עצמו, וכן חס וחלילה להיפך, היה כל אחד משתתף בצערו של חברו והיה מרגיש בצערו כאלו נוגע לו ממש, ואם היה עובר איזה זמן קצר שלא ראו אחד את חברו, כבר לא היו יכולים לסבול והיו רצים ומשתדלים להתראות זה עם זה.

"ובפרט אנחנו, כגון אני ורבי אלטר בנציון ויעקב זאב ורבי ישראל דוב, שגודל אהבתנו זה לזה אי אפשר לשער במוח אנושי כלל, כי כל אחד מאתנו היה מוכן להקריב את עצמו בשביל חברו, ואוהבו יותר מגופו ונפשו, ואין לשער ולהעריך זאת כלל.

"ובפרט אהבתנו לרבינו הקדוש, וכן לתנא האלוקי רשב"י זיע"א, זה אי אפשר לשער ולהעריך כלל וכלל, ממש נתקיים בנו 'אנן בחביבותא תליא מילתא', וכמו שרמז על זה אחד מאנ"ש כי א'נ'ן' ראשי תבות א'נשי נ'חל נ'ובע, שצריכים להיות באהבה יתרה, וכמו שאמר רבנו ז"ל (בחיי מוהר"ן) שהעולם צריכים לתמוה על האהבה שבינינו, (וזה סובל כמה פרושים) היינו: האהבה שבין אנשי שלומנו וגם 'האהבה שבינינו' היינו בינינו ובין רבינו הקדוש ז"ל.

"...ועל כל פנים אצלנו אנשי שלומנו אז, אהבתנו היתה כל כך חזקה אחד לחברו בבחינה הנ"ל, וכשהיו רואים אחד את השני, ממש היו מחבקים ומנשקים זה לזה, ובפרט אנחנו החברים הנ"ל, ממש היינו מחבקים ונושקים זה את זה, וזולגים עינינו דמעות מרוב אהבה וחיבה, עד אשר היה קשה כמוות אהבה, כי יותר נוח היה למות ח"ו משיהיה נעשה פירוד בינינו ח"ו (כמובא בליקוטי הלכות ברכות פרטיות שמפני זה מברך שהחיינו על חבר שלא ראהו, כי יותר נאה למות ח"ו משתפרד אהבה וכמובא בגמרא או חברותא או מיתותא)" (ימי שמואל פרק קמח, בהוספה מכת"י)

ואראה בחלומי
והנה אני נמצא
בטרקלין מפואר
עד מאוד שאוד
גדול מאיר בקרבו,
ורואה את הרבי
הקדוש רבי נחמן
מברסלב יושב
על כסאו והוא
מוקף בתלמידיו
הקדושים

(תודות לאחים הר"ר נחמן והר"ר עמרם רוזנפלד הי"ו ולמערכת שיבולים)

תגלית

חסידי ברסלב ברומניה

מצבות מספרות

בית העלמין
בפיאטרא-ניאמץ

אורה של חסידות ברסלב החל לזרוח באוקראינה, ממנה התפשט לארץ ישראל ולפולין. זאת מן המפורסמות. אך מה שפחות ידוע הוא שברומניה, או כפי שנקראה באותם ימים 'וואלאכייא', היו 'קיבוצים' של חסידי ברסלב מאז דורו של מוהרנ"ת ועד לפרוץ השואה.

כמה מתלמידי רבי נתן הגיעו לשם בהימלטם מפני גזירת הגיוס לצבא הצאר ניקולאי ימ"ש למשך עשרים וחמש שנים (וואלאכייא היתה קרובה מחד, ומאידך מחוץ לגבולות הקיסרות הרוסית), ולאחר שקיבלו אזרחות מקומית יכלו באמצעות הפספורט הוואליכי לנסוע ללא חשש מדי שנה לאומן לראש השנה. כך עשו רבי מיכל מיאס, שבמקום שבתו בעיר יאס (יאסי) הגדולה קרב נפשות רבות לרבינו ולדרכו הקדושה; רבי נחמן ב"ר יצחק לייב ששימש בעל תפילה במנחה בערב ר"ה באומן בזמן מוהרנ"ת. מסופר כי פעם שאל רבי נחמן מטולשין את מוהרנ"ת כיצד היא תפילה במסירות נפש, המובאת בתורה ט"ו בליקוטי מוהר"ן, השיבו מוהרנ"ת "כשתתבונן בתפילתו של רבי נחמן ב"ר יצחק לייב בערב ראש השנה, תראה שבשעה שאומר 'וידבר' הינו ממש כפורח באוויר". רבי נחמן נסתלק בעיר מגוריו יאס. רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר, כי בני ונכדי רבי נחמן נהגו לבוא מיאס לאומן לראש השנה (מבועי הנחל תשרי תשמ"א; טעם זקנים ק"ה, שם מזכיר גם את רבי אורי מיאס תלמיד רבינו הק'). גם רבי נתן ב"ר יהודה, המכונה ר' נתן ב"ר לייבלי ראובנס, מגדולי תלמידי מוהרנ"ת, יליד ברסלב, נאלץ אף להימלט ל'וואלאכייא' כדי לחמוק מן הגיוס, שם נשא אשה והקים משפחה גדולה של חסידים ואנשי מעשה הדבקים ברוח אפנו. אחרי עלייתו ארצה, שיגר מכתבים רבים לבניו, חתניו ונכדיו שנותרו ברומניה והתגוררו ברובם ב'טייטרא' (כנזכר במכתביו לאנ"ש בצפת שנדפסו לראשונה בספר 'נתיב צדיק'). בנסיעותיו מארץ ישראל לאומן, היה רבי נתן מתעכב מספר שבועות ברומניה במחיצת צאצאיו הרבים ושאר אנ"ש, מתוועד עמם ומלבה בקרבם את אשו של הרבי, ורק אז ממשיך הלאה לקיבוץ הקדוש באומן.

כדאי היו כל הטלטולים לדבר מרבי כזה ותלמיד כזה

גם אָחָיו רבי מיכל ורבי זאב, שהיו חסידים נלהבים מרואי פני מוהרנ"ת, התגוררו ברומניה. במכתבו מי"ב סיון תרמ"א, טייטרא, הוא מספר לאנ"ש בא"י: "וברוך ה' שבאתי לפה בלילה אור ליום ו', ונזדמן שהיה ברית מילה והיה וואך נאכט [לילה קודם הברית] אצל בן אחי מו"ה זאב נ"י, והיו בשָם אחי מיכל נ"י, ואחי זאב נ"י, ובני איזיק נ"י, ודיברנו הרבה על הסעודה מרבינו ז"ל ותלמידו הקדוש, וישבנו כל

הלילה עד אור הבוקר, אשר כדאי היו כל הטלטולים שלי להתוועד יחד לדבר מרבי כזה ותלמיד כזה" (צ"ע אם 'רבי מיכל מיאס' אינו אלא אחיו של רבי נתן הנזכר)

רבי לוי יצחק סיפר על יהודי שעלה מרומניה והתגורר ב'פרדס חנה' ונהג לבוא לקיבוץ בר"ה בירושלים, אותו יהודי אמר כי הוא נכדו של רבי נתן ב"ר יהודה ('טעם זקנים' הנ"ל)

במשך הזמן הלכו והתרבו חסידי ברסלב ברומניה. את אחת העדויות לכך מוצאים אנו בקובץ 'מעיין החסידות' לרבי מנחם נחום גוטמן זצ"ל - הרב מיאסי, שם הוא כותב: "סמוך לעיר פיאטרה שברומיניה נמצא כפר שכל תושביו, כולם תלמידי חכמים, מחסידי ברצלב היו. הם האמינו רק ברבם ולא יצאו לקבל פניו של כל צדיק אחר" (שנה ב' ספר ב' עמ' 10).

לומדים יחד תורה מליקוטי מוהר"ן ומתבודדים עליה

רבי שמואל הורוויץ זצ"ל מספר על "קיבוץ גדול מאנ"ש ביאהס ובשאר מדינות ברומניה", וכה הוא מתאר את ששמע מפי ידידו רבי שלמה דוב קאוולער מצפת:

"סיפר לי ידידנו מאנ"ש הר' שלמה קאוולער שהוא היה מהמקורבים מאנ"ש מיאהס והיה מספר שהיה אז קיבוץ גדול מאנ"ש ביאהס ובשאר מדינות ברומני' והרבה פעמים היו מתקבצין פתאום ביחד על איזה ימים אצל אחד מהם והיו סוגרין השערים והדלתות והיו לומדין ביחד תורה מליקוטי מוהר"ן ועושין התבודדות מהתורה שלמדו ועושין בעבודת ה' על פי הלימודים שלמדו ביחד, והר' מיכלי מיאהס שהיה שֵם-דבר בין אנ"ש, היה אצלם הראש שלהם וככה היו נוסעים כולם יחד לאומין שהיו שוכרין וואגאן [קרון ברכבת] עבורם ונסעו ביחד כמה פעמים בשנה ובפרט על ראש השנה.

"והיה לר' שלמה איזה קרוב ונתחתן אצל ר' מיכלי הנ"ל והיה נוסע איתם על ראש השנה ור' שלמה שאל אותו מה ראית באומין? והוא היה מספר לו שמה שבאין בעצמו ומה'שלום עליכם' שנותנין זה לזה - יכולים להתקרב לרבינו ז"ל. כי באים מאות-מאות אנשים מכמה מדינות ויש שאינן מכירין זה את זה כלל והם נותנים זה לזה 'שלום עליכם' בשתי ידיים ובקול רם ואהבה וחיבה יתירה שאין כמוהו ואחד שואל לחברו 'אחי, האיך עבר עליך השנה? ואיך עשית בעבודת ה'?' וכו' וכך הם כל הדיבורים שאחד מדבר לחברו רק מהתכלית ומעבודת ה', וכן היה הולך לכל חבורות אנשים שמדברים שם, או להזוגות שנותנים זה לזה שלום, ולא שמע שום פעם שיהיו מדברין מגשמיות וכו' רק מהתכלית ותשובה ועבודת ה' וכו' ובפרט ההשתטחות על הציון הקדוש והתבודדות ותפילות שמרבים שם והתפילות בהקלויז הקדוש והבכיות והשמחות אשר שם, אשר ממש אפילו מי שיש לו לב אבן, הוא נימוח" (שיחות בכת"י ר' שמואל, ספריית שוקן)

ברסלבר חסידים בבוקרשט

החסיד רבי יעקב מלמד - קלמנוביץ זצ"ל, יליד רומניה, סיפר על ברסלבר שטיבל שהיה בבוקרשט בירת וואלאכייא.

אחד מהחסידים הנודעים משם, הוא רבי יצחק אייזיק גולדשטיין זצ"ל המכונה 'ר' אייזיקל מבוקרשט' - בעל האגרת "סדר תולדות הרב ר' נחמן מברסלב - ענין תיקוני הר"ן". אגרת זו נכתבה בשנת תרמ"ט כתגובה למאמר שפרסם אחד הסופרים המשכילים בביטאונו על רבינו הקדוש ודרכו (מתוך סדרת מאמרים על גדולי ישראל), הלה גיבב דברים רבים אשר מיעוטם אמת ורובם כזבים אשר בדה מלבו. רבי אייזיקל, שאז כבר התגורר בצפת, לא ידע את נפשו מרוב צער על חילול שם הצדיק, הוא הפנה מכתב לרבי נחמן רבה של טשעהרין, מגדולי תלמידי מוהרנ"ת, כשהוא מבקש ממנו לערוך מכתב תגובה למערכת הביטאון ההוא. הרב מטשעהרין השיבו כהאי לישנא "רבים קמים עליו (=על רבינו) ועלינו, וה' היה בעזרו ובעזרינו, ויגמור העניין על צד הטוב".

אולם רבי אייזיקל לא יכל להשקיט את רוחו הסוערת, ישב וערך בטוב טעם ודעת מכתב תגובה ארוך, אותו חילק לכמה פרקים: "סדר תולדות הרב ר' נחמן מברסלב" "ענין תיקוני הר"ן" "הנהגת הר"ן" ועוד. בראש המכתב הקדים לבאר על מה ולמה יצא במכתבו זה, כשהוא מרחיב הדיבור קצת אודות המחלוקת על רבינו הקדוש. האגרת נכתבה בסגנון מליצי בתקווה שתתקבל ע"י מערכת הביטאון הלז.

אך חברי מערכת, שלא ציפו לתגובה שכזאת, גנזו אותה ולא פרסמוה. תחת זאת הגיבו קצרות מעל דפי ביטאונם "להריב"ראז ג"ש מבוקאר' [=להר' יצחק אייזיק ב"ר אשר זעליג גאלד-שטיין מבוקארשט] מאמרך הוא ארוך מאוד. הדפיסהו כחוברת שלימה, ובלי ספק ירבו עליו הקופצים מחסידי ברסלב" (שנים רבות אחר כך, בחר אחד העורכים לצטט קטעים שלמים מהמכתב, תוך כדי טשטוש והעלמת המקור)

צדקו דברי הכותב כי מאמר זה "ירבו עליו הקופצים מחסידי ברסלב", בהיותו אוצר בלום של שיחות קודש על חייו ודרכו של רבינו הקדוש, שחלקן בלתי ידוע. (האגרת פורסמה בחלקה לראשונה בביטאון 'אוצרות' ר"ה תש"ע).

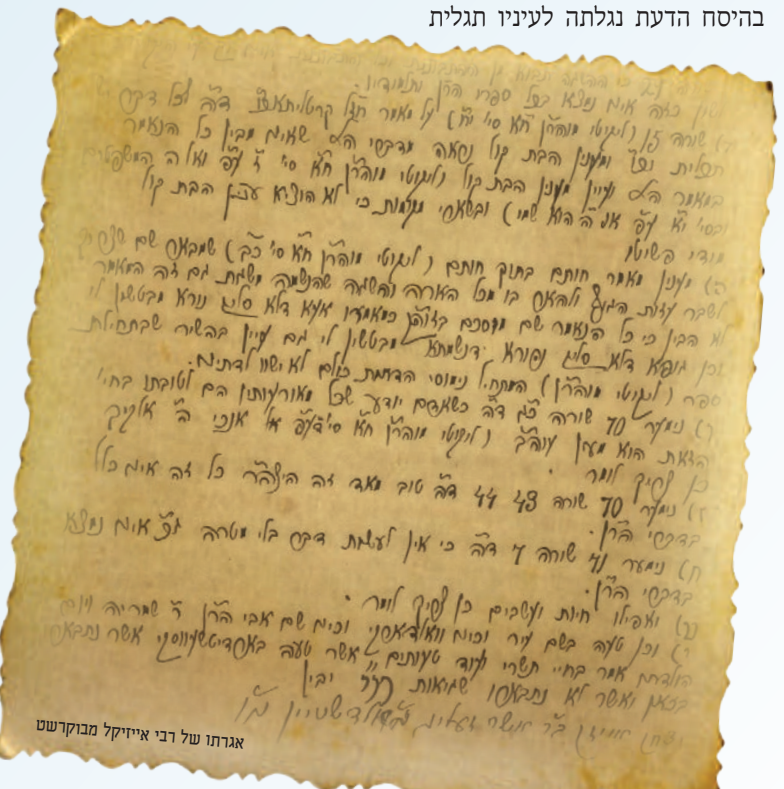
רבי אייזיקל מוזכר רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, באחד מהם הוא כותב לו: "והוא צריך להיות בשמחה מאוד על שנברא ישראל; ולא זו אף זו - שלא נלכד חס ושלום בהכתות מבוקרעסט, וגם זו שנתקרב לרבינו ז"ל ותלמידו הקדוש" (מכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, ג משפטים תרמ"ד)

רבה של בוקרשט, הגה"ק רבי ישראל ברגר זצ"ל (בעל ה'עשר'לאך' - 'עשר קדושות' 'עשר אורות' 'עשר צחצחות' 'עשר עטרות'. נלב"ע בכ"א אייר תרע"ט) נודע בהערצתו הגדולה לרבינו הקדוש ואף כתב מערכה שלמה בתולדותיו ושבחיו (נדפסה מכתב-יד בקובץ 'מטמונים' תמוז תשס"ח).

(ראוי לציין כי כשנסע הרה"ח ר' אברהם וייצהנדלר זצ"ל לר"ה תש"נ לאומן, כיון שלא קיבל אז וויזה כשאר אנ"ש עקב כך שדרכונו הוחתם בחותמת שחורה בנסיעתו ל'קיבוץ קישינוב' בר"ה תשל"ד, היה מוכרח לנסוע עם דרכון מזויף, אולם הוא נתפס ונשלח לבוקרשט, שם שהה עם עוד אחד מאנ"ש בר"ה. הוא נהג לספר כי מלפנים היה קיבוץ נאה של אנ"ש בבוקרשט, והראיה כי בנסיעתו זו מצא בין הספרים בביהמ"ד המקומי כמה מספרי רבינו. מפי בנו הר"ר שלמה יהודה שיחי')

גילוי בבית-העלמין בפיאטרא-ניאמץ

סובבה יד ההשגחה העליונה ובחודש אלול האחרון, בעוד אלפים מאנ"ש עושים את דרכם לאומן דרך רומניה לקראת הקיבוץ הקדוש בראש השנה התשפ"ג - בעקבות המלחמה באוקראינה כאשר המרחב האווירי במדינה סגור - ביקר מיסד 'האגודה למקומות הקדושים ברומניה' ורב קהילת שטפנשט הרב אברהם יעקב סלומון שיחי', ביקור נוסף מני רבים בבית העלמין העתיק בעיר פיאטרא-ניאמץ, וכמעט בהיסח הדעת נגלתה לעיניו תגלית

אגרתו של רבי אייזיקל מבוקרשט

מצבת ר' ירחמיאל סגל מאנ"ש בטייטרא (פיאטרא-ניאמץ)

מצבת ר' ברוך חתן ר' נתן ב"ר יהודה

מצבת מרת אסתר שיינדל בת רבי נתן ב"ר יהודה

חשובה עד מאוד, בבחינת 'דבר בעתו מה טוב'. וכה הוא מספר: "זכינו בי"ח אלול תשפ"ב בעת מסע ראשי האגודה לתגלית מעניינת עד מאוד, חלקה בה טמונים חשובי חסידי ברסלב ברומניה. בכניסה לבית העלמין בפיאטרא-ניאמץ ישנו חדר טהרה 'בית מועד לכל חי', כשפונים שמאלה, בשורה השניה בחלקת רבנים, נמצא קבר עליו חקוקות המילים הבאות:

האשה אסתר שינדל בת ר' נתן מברוסליוו מחסידי ותלמידי לקוטי מוהר"ן זצ"ל אשת הרבני ר' ברוך כ"ץ נפ' בלש"ק [=ליל שבת קודש] י"ג שבט תרפ"ב. הוי זקנה בת ע"ו שנים רב צדקותיה בחייה וכל מעשיה הטובים מי מנה שלום לקברה ולעפרה ת.נ.צ.ב.ה."

מיהי אותה צדקת?

ובכן, זהו לא אחר מקברה של בתו של רבי נתן ב"ר יהודה זצ"ל הנזכר, בעל 'קונטרס הצירופים' ומגדולי תלמידי מוהרנ"ת זי"ע.

הרבנית אסתר שיינדל ובעלה ר' ברוך גרו ב'טייטרא' כנזכר במכתבי אביה, ראה למשל במכתבו מיום א' שלח תר"ם, טבריה: "ואני שולח בכאן מכתב רצוף פה לעיר 'טייטרא' לחתני מו"ה ברוך נ"י, ואני מבקש מאתך, איך שהאשה שהיתה אשת מחותני ר' נטע טייטרער ז"ל - נוסעת לעיר טייטרא, למסור לה המכתב, ולבקש מאיתה שתטמין היטב המכתב, ולמסור אותו לחתני מו"ה ברוך נ"י מוכר נרות, או לבתי מרת שינדיל וואס זי פארקויפט לעכט (=שמוכרת נרות)"

מתברר, כי 'טייטרא' הנזכרת כה רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, אינה אלא העיר הרומנית המפורסמת 'פיאטרא ניאמץ' אשר בעמק נהר הביסטריצה, שזכתה לכינוי "ירושלים דמולדובה" על שם חשיבותה הרבה אצל יהודי רומניה (אחד מבתי הכנסת הרבים שפעלו בה עד לשואה הוא 'בית הכנסת הבעל שם טוב' הבנוי מעץ כפי שנבנו אז כל בתי הכנסת ברומניה. על פי המקובל, בדרכו לארץ ישראל, חנה הבעש"ט הק' בפיאטרה ניאמץ והתפלל בביהכנ"ס זה ומכאן שמו).

וראה בשו"ת צמח צדק אה"ע סי' קעג: "בענין עיר שכותבין בכל השטרות של יהודים ושל אינם יהודים 'פיאטרא' וכן נכתב בספרי הערכאות שלהם, ובפי כל, הן אצל היהודים והן אצל האינם יהודים, נקראת העיר 'טיאטרא', יש לכתוב פיאטרא דמתקריא טיאטרא" (ראה גם ב'טיב שמות גיטין' לרבי שמואל מוודיסלאב עמ' סא)

יתכן גם שהיו יהודים שהעדיפו לא לכנות את העיר בשמה המקורי, שמובנו 'אבן', היות ומדובר בכינוי של עבודה-זרה.

על מצבת בתו נכתב "בת ר' נתן מברוסליוו" משום שאביה נולד וגדל בעיר ברסלב, זה היה כינויו ובמכתביו חתם "נתן מברסלב", גם על מצבתו שבבית החיים בטבריה נחקק "ר' נתן ב"ר יהודא מבראסליב".

לצד קבר מרת אסתר שיינדל, נמצא קבר בעלה, חתנו של רבי נתן ב"ר יהודה, וכה כתוב עליו:

פ"נ ה"ר ברוך ב"ר שמואל הכהן. נפ' בש"ק ט' כסלו תרפ"ב. פה בטליתו הוא כרוך. האדוק בתורת השלחן ערוך. בבואך ובצאתך אתה ברוך. זקן ונשוא פנים. סוחר נכבד בן ע"ה שנים. ואב לבנות ובנים הגונים. דובר צחות בתבונה ואמונה. ובקיא במדרש מקרא וגמרא. תנצב"ה

כך, בהשגחה פרטית מופלאה, מאה שנים בדיוק משנת הסתלקותם למרומים, סובב מסובב הסיבות שיתגלו קבריהם.

בסמיכות לקברי חתנו ובתו של רבי נתן בעל 'קונטרס הצירופים' זצ"ל, מצויה מצבה נוספת עליה נחקקו שורות המרכיבות את ראשי התיבות של שם המנוח - אחד מיקירי אנ"ש בטייטרא אשר שמו לא נודע עד כה:

פ"נ - ישר תמים במסחרו נאמן לד' ולתורתו. רגשות קודש מספרים תמיד תהלתו. חבר לרבו הלקוטי מוהר"ן שוגה באהבתו. מדרשו יעיד על למוד שקידתו. ילידי ביתו המה ראו פרי צדקתו. אחרון הגדיל להקדיש הון לזכר נשמתו. לעת עלתה בטהרה לבית אביה יחידתו. סגולת עמו עזב חיים לעת זקנתו. גויה נשרפת אך קימת נצח נשמתו. לאות שעד רגע אחרונה תהלה על שפתו. הזקן ר' ירחמיאל סגל ב"ר יעקב הלוי. נפטר כא לחודש אדר שני תרפ"א בשנת שבעים ושמונה לימי חייו. תנצב"ה

זוהי ללא ספק רק הצצה בעלמא לעולמם הנסתר של אנ"ש ברומניה, שכאמור מנו רבים עד למלחה"ע השניה, ושם בעולם האמת, בהיכל צדיק האמת, תהילתם אמת.

הרב סלומון מוסיף: "מכיון שהגענו עד הלום ומצאנו את קברי אחדים מחסידי ברסלב בעיר הבעש"ט היא פיאטרא ניאמץ שברומניה, נציין בזאת שתי עובדות, האחת, אותה שמענו מפי הגה"צ רבי טוביה אריה טוביאס זצ"ל, כי בעיר מגוריהם פיאטרא ניאמץ הייתה גרה בתו של רבי נתן מברסלב, והיא נטמנה בבית העלמין העתיק (השני) בפיאטרא ניאמץ (הערה: יתכן והכוונה לבת נוספת של רבי נתן ב"ר יהודה הנ"ל, היות ולפי הידוע מרת חנה צירל בתו היחידה של מוהרנ"ת התגוררה בברסלב ולא בטייטרא).

"העובדה השניה, אותה היה מציין זקני מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל רבה של פיאטרא ניאמץ ברומניה, שבעת הגיע לקלויז בבאהוש מצא על אדן החלון דשם את הספר 'ליקוטי תפילות', ואז נכנס לאדמו"ר הרה"ק רבי מנחם מנדל האדמו"ר השלישי מבאהוש, לשאול בעצתו אודות ההתייחסות לברסלב, שכן בחצרות בית רוז'ין היו שהתנגדו לדרך זו, והאדמו"ר זצ"ל השיב לו, שלא שמע מאבותיו התנגדות לברסלב"

אחיו של הרב סלומון, ר' משה לייב, מוסיף: "ידוע שזקננו הצדיק רבי שמואל טוביאס זצ"ל היה מתבודד הרבה בהרי הקרפטים. כן היה ברשותו ספר בלי דף שער ובו היה אומר את מה שכתוב וגמר אותו עשרות פעמים כעדות בניו והיה אומר אותו על קברי רבותינו אדמו"רי באהוש, וכשבא לארץ ישראל התגלה שזה ליקוטי תפילות דפוס ראשון ונמצא אצל דודנו רבי מענדל שליט"א" (בגיליון אבקשה ר"ה תשפ"א הבאנו תצלום ספר 'ליקוטי עצות' ישן מלא בהגהות בכתב יד, שמצא ר' משה לייב באחד הקלויזן ברומניה)

(תשואות חן למערכת 'באר בשדה' - שטפנשט)

בליל הסדר האירה האמונה!

"אם יש מישהו בעולם שסיפר כאלו מעשיות תמירות ונעלמות, אני הולך אחריו עד הסוף" ● "ספר קטן ושכוח, מאובק ומיותם הצליח באופן פלאי לעורר אצלי את הניצים החבויים ביותר בתוכי, זאת הייתה חוויה שהרעידה את מעמקי הלב" ● לקראת חג הפסח, זמן גאולתנו ופדות נפשנו, חוזר הר"ר אייל פוליטי הי"ו מעיה"ק צפת, שלושים שנה לאחור ומספר למערכת 'אבקשה' על החיפוש הארוך באנגליה וצרפת, על ליל הסדר "רגיל" ששינה לחלוטין את חייו, ועל התקרבות מיוחדת לרבי שהוציאו מאפילה לאורה ● ועבשיו קרבנו

ישראל הלוי

את

ר' אייל הי"ו תפסנו באמצע מעבר דירה, דקות מעטות אחרי שמשאית ההובלה פרקה את התכולה הרבה. הרבה בלגן ורעש היו שם, אבל כל זאת לא מנע מר' אייל לשחזר בצבעוניות רבה את מסכת חייו המרתקים. בפשטות ובחן של אמת גולל למערכת אבקשה במשך שעה ארוכה את הקורות אותו מלידתו ועד היום, כולל כל התחנות וההרגשים המיוחדים שמלווים אותו מהרגע שגילה את הרבי הגדול.

"נולדתי לפני נ"ט שנים לתוך אווירה קיבוצית למהדרין", פותח ר' אייל את סיפורו. "לאחר כשנה, עברו הוריי לעיר רמת גן, שם למעשה העברתי את רוב ככל שנות ילדותי ובחרותי. ההיכרות שלי עם יהודים שומרי תורה המצוות הייתה דלה וקלושה בעליל, למעשה המפגש הכמעט יחיד שלי איתם היה בקו האוטובוס המוביל מתל-אביב לבני-ברק דרך רמת-גן. הייתי יורד בתחנה ליד ביתי ומביט במבט בוחן את אלו שממשיכים הלאה, לבני ברק. כמובן שלא חלמתי שאי פעם אראה כמותם".

"בשלב מסוים בהיותי בערך בגיל 21, חשתי משיכה גדולה לרוחניות. חיי הרוח נראו בעיני זכים ונקיים יותר, ולכן התחלתי ללמוד ספרים רבים המלאים בכל מיני טכניקות רוחניות, שמקורם מהמזרח הרחוק. בהמשך הרחבתי את ידיעותיי ולשם כך טסתי לאנגליה ולצרפת, על מנת להשתלם שם בלימוד ארוך ומייגע של רפואה אלטרנטיבית, מדיטציות שונות ורפואה סינית. במשך שמונה שנים שימשתי מספר מורים "רוחניים" ומורים מומחים ורכשתי נסיון רב.

"חזרתי לארץ והמשכתי לעסוק בתחום. הרגשות שלי היו מעורבים מאוד, מצד אחד הרגשתי את עצמי - רוחני ומועיל, בוודאי ביחס לעולם החומרי הרודף רק אחרי הנאות העולם, אולם מאידך חשתי עדיין בחסר גדול, הבנתי שיש משהו מעבר לכך.

סיפורי מעשיות בליל הסדר

"ואז הגיע חג הפסח, יום גאולת נפשי, כפי שאספר מיד"...

כזוג צעיר, התארחנו בביתו של חמי בעיר באר שבע בליל הסדר. לא ידענו הרבה, אבל קיימנו בפשטות את מנהגי ישראל העוברים מדור לדור, כמו קריאת ההגדה ואכילת מצות. לאחר התקרבותי לחיי התורה והמצוות, הבנתי למפרע עד כמה המעמד הזה רחוק מכל מה שנוהגים בבתי ישראל הכשרים. בכל מקרה, סיימנו את הסעודה המשפחתית ופניתי לעלות על יצועי. לפתע צדה עיני בספר דהוי, עם דפים צהובים ומאובקים. ניכר היה שלא דפדפו בו אפילו פעם אחת. סקרנותי גברה ולמרות השעה המאוחרת קמתי לראות את תוכנו מקרוב. פתחתי וראיתי שלספר קוראים: "סיפורי מעשיות משנים קדמוניות". התברר שרעייתי קיבלה את הספר בנעוריה, אך מאז לא נעשה בו שימוש כלשהוא.

התחלתי לקרוא את הסיפור הראשון 'מעשה מבת מלך', והרגשתי איך אני מרחף בעולמות אחרים. מעולם לא קראתי כאלו סיפורים פלאיים. דף רודף דף ואני מוצא את עצמי נרדם רק בארבע לפנות בוקר. התעוררתי בשעה מוקדמת ולא רציתי לעשות כלום רק להמשיך לקרוא את הספר עם הדפים הצהובים. המשכתי בסקרנות גדולה, לא מוותר על אף מילה. כאשר הגעתי למעשה האחרון 'מעשה משבעה בעטלירס', הבנתי שנחשפתי למישהו גדול ביותר, "מאסטר" כזה, שעולה עשרת מונים על כל המאסטרים והמורים המלומדים שהכרתי.

בכל אותם שיטות לימוד רוחניות שלמדתי, קראתי הרבה תיאורים הנוגעים לכוחות רוחניים. הם מאוד אהבו להשתמש בתיאורים עלומים כמו מישהו שמרחף באוויר ועוד כהנה וכהנה. אבל כאן הרגשתי שזה משהו אחר לגמרי. מי שמספר את הסיפורים הללו יודע בדיוק למה הוא מתכוון ואוחז לגמרי במה שכותב ומתאר בספר.

"הרגשתי רצון אדיר להכיר יותר את הסופר הזה. אמרתי לעצמי: אם יש בן-אדם שמספר כאלו סיפורים עמוקים, אני הולך אחריו עד הסוף. עדיין לא הבנתי שיש כאן צדיק יסוד עולם, סברתי לתומי שזו בוודאי איזו דמות ענקית שבקיאה בתורת הנפש.

עצת ההתבודדות

"תוך כדי עיון בביאור שהתלווה לסיפורי מעשיות, שמתי לב לציטוטים רבים מתוך הספר הנקרא 'ליקוטי מוהר"ן', הבנתי שזה בעצם אותו מחבר. ולכן מיד בצאת החג, בדרך חזרה לביתי ב'כפר אהרון' חייגתי לאחד מחבריי שיגיד לי היכן משיגים את הספר ליקוטי מוהר"ן.

אמר לי החבר הידען: "לך למאה שערים בירושלים, שם תמצא את שאהבה נפשך. רק שכעת בחול המועד החנות סגורה. תמתין עד אסרו חג ואז תיסע לירושלים".

כל הפסח הסתובבתי חסר מנוחה, המתנתי בקוצר רוח עד ליום הנקוב ואז נסעתי לירושלים וקניתי בזריזות את הספר. חזרתי הביתה, התמקמתי בפינה שקטה ליד ביתי והתחלתי לקרוא, קראתי וקראתי עד שהגעתי לדף האחרון ושוב התחלתי מהתחלה. במשך שלושה חודשים עשיתי שלושה "סיומים" על הספר. כל חודש - ספר. באותה תקופה עבדתי רק שלושה ימים בשבוע ולכן היה לי זמן לעבור שעות רבות ביום על הליקוטי מוהר"ן.

"מתוך כל מה שקראתי, דיבר אלי העצה של ההתבודדות. למדתי את התורה הידועה, תורה נ"ב, והוקסמתי מכל מילה שנכתבה. הייתי רגיל ללכת בין העצים במקום שקט, בשביל לנסות ולנקות את כל המחשבות שהעמיסו עלי. אבל כאשר קראתי על ההתבודדות אמרתי לעצמי "ולמה שלא אשזור תוך כדי ההליכה גם דיבורים לה'?", זאת גם הייתה הפעם הראשונה שהבנתי שבמקום צמד המילים "כח עליון", יש הגדרות מדויקות ואמיתיות כמו "הקב"ה", "ה' יתברך" וכו'. תמיד האמנתי בהשגחה, אבל מאז ההיכרות עם הספר, הבנתי שיש מנהיג לעולם שאפשר לדבר איתו על הכל, כמו חבר טוב. העצה הזאת מילאה את כולי.

"המשכתי בקריאת הספר ותוך כדי צצו במוחי מספר שאלות ותמיהות. רציתי שיסבירו לי אבל הייתה בעיה קשה: לא הכרתי אפילו בן אדם אחד ששומר תורה ומצוות!! הבנתי שהספר הזה שייך לדתיים וניסיתי לחשוב למי אני יכול לפנות. חשבתי וחשבתי עד שנזכרתי שיש יהודי אחד, חרדי, שדווקא מצא חן בעיני, הוא היה אדמו"ר גדול שגר בירושלים.

כן, דווקא הוא. באותה תקופה הייתה לי בתל אביב קליניקה לרפואה טבעית, ומידי פעם הגיעו אלי לטיפול, יהודים חרדים, שהרבי שלח אותם אלי. עד היום אני לא יודע מי סיפר לרבי עלי, אבל כך היה המעשה.

החלטתי ליצור קשר עם האדמו"ר ולשאול אותו את כל מה שהוקשה לי בליקוטי מוהר"ן. באותה שנה אביו של האדמו"ר נפטר והוא לא קיבל קהל, הרבנית אמרה לי שהדרך היחידה ליצור קשר עם הרבי היא על ידי כתיבה. התיישבתי וכתבתי לרבי שיש לי כמה שאלות בליקו"מ, מה אני עושה? האם יש מישהו שיכול לענות ולהושיע אותי?

הרבי ענה לי: לך לפלוני אלמוני (יהודי חסיד ברסלב משכמו ומעלה, שלא מוכן להתפרסם בשום אופן) והוא כבר יענה לך על הכל.

הלכתי אליו מיד והוא היה כזה פשוט ושפל. התיידדנו, ואז הוא הציע לי שנלמד חברותא. ככה למדנו בכל יום ראשון. מדי שבוע נסעתי מכפר אהרון לירושלים שם למדנו יחד.

צריך להבין, בשלב הזה של חיי, כל מה שידעתי על יהדות כלל את אלו: הקב"ה, ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות, התבודדות, ורבי נחמן מברסלב. זהו!!! יותר מזה לא ידעתי. אותו חסיד ברסלב הבין עם מי יש לו עסק... והציע לי שנלמד ליקוטי מוהר"ן ולאחר מכן 'קיצור שולחן ערוך'. ככה התחלתי לאט לאט להיחשף לכל ההלכות הרבות. הוא גם העניק לי טלית ותפילין ולשמחתי לא הייתה גבול. כך למדנו במשך חצי שנה. בכל אותם חודשים הוא היה הרב שלי, למדנו את סדר התפילה ואת שאר המצוות הקדושות.

> התחלתי לקרוא את הסיפור הראשון 'מעשה מבת מלך', והרגשתי איך אני מרחף בעולמות אחרים. מעולם לא קראתי כאלו סיפורים פלאיים. דף דחף דף ואני מוצא את עצמי נרדם רק בארבע לפנות בוקר

פדיון הבן ופריחה מסתורית

באותם ימים התרחש איתי סיפור מעניין ביותר. תוך כדי הלימוד ב'קיצור שולחן ערוך' יצא לי לדבר עם החברותא על עניני כתובה וקידושין והתעורר אצלי רצון לעיין בכתובה שלי, חזרתי הביתה בסוף היום, חיפשתי את הכתובה בכל מקום אפשרי והיא איננה. בצר אלי ביררתי מה ניתן לעשות בנידון ויעצו לי לעשות כתובה חדשה, אסור להיות בלי כתובה, ולכן כדאי שאעשה כתובה חדשה.

הפנו אותי לרב מסוים מהעדה החרדית בירושלים. הלכתי אליו ותוך כדי שהוא מכין את הכתובה החדשה, הוא שואל כבדרך אגב: אתה הרי מספר שהנך בכור, האמנם עשו לך פדיון הבן? השבתי לו שכנראה שלא. ברית מילה עשו לי עם חגיגה גדולה אבל פדיון הבן - לא.

הרב חשב מעט, ואמר שכתוב בשולחן ערוך שאם האב לא עשה לבנו פדיון, צריך הבן לעשות לעצמו. "תבוא לכאן

שבוע הבא, תארגן סעודה לעשרה אנשים ונעשה לך פדיון".

האמת שהעניין הזה של הסעודה היה משונה בעיניי מאוד, לא הבנתי מה הקשר בין המצווה הזאת לסעודה, ולמה דווקא עשרה אנשים, מה לא טוב שאני והרב נאכל משהו...? ובכלל איך אביא עשרה אנשים? מה? להגיד להם שיבואו במיוחד כדי לאכול...? וכי אין להם אוכל בבית? הכל היה נראה לי כל כך מוזר.

מסתבר שאותו רב, לא הבין שאני באמצע להתקרב וששום דבר לא מובן לי מאליו.

בקיצור, הפדיון הזה היה נראה לי מסובך. מה גם שחשבתי בטעות שזו קצת חומרא ולא חיוב מעיקר הדין, ולכן החלטתי להמתין עם העניין הזה. כך יצא שעבר שבוע, שבועיים, ולא פניתי שוב לאותו רב.

לאחר מספר שבועות, התחילה פריחה מוזרה להתפשט לי בכל הגוף, בידיים וברגלים. חשבתי שזה יעבור תוך יום יומיים, אבל התברר שזה רציני מדי. חלפו ארבעה חודשים והפריחה עודנה בגופי. למרות שהייתי כבר בקיא ברפואות הצמחים החלטתי שאני לא מטפל בפריחה עד שהקדוש ברוך הוא יסיר ממני את הנגע. זאת הייתה תקופה לא נעימה בכלל. יום אחד, ישבתי וקראתי את פרשת השבוע והנה אני קורא בחומש, לראשונה בחיי, על פדיון הבן. פתאום נפל לי האסימון שמדובר במצווה וחיוב לכל דבר ועניין. כמו שיש מצוות ברית מילה כך יש מצוות פדיון הבן. התעוררתי מיד, והחלטתי לא לדחות את המצווה היקרה הזו, קראתי לעשרה אנשים, הבאתי כהן, וזכיתי לערוך לעצמי פדיון הבן.

הפלא הגדול הוא, שכבר למחרת, הגוף שלי החל להחלים מהפריחה וכעבור יומיים בלבד, הפסיקה הפריחה לגמרי. באותו רגע הרגשתי בהרגשה חזקה, כיצד המצווה הזו פשוט ריפאה אותי.

יתכן, שקודם שנודע לי על כך שאני חייב באותה מצווה, לא הייתה עלי תביעה מן השמיים, אולם לאחר שאותו רב יידע אותי בחיוב הזה ולמרות זאת התעצלתי, קיבלתי מיד רמז חזק מן השמיים. אלו הם רחמי ה' האמיתיים.

מענין לענין, אני נזכר כעת בעוד מאורע שהתרחש איתי בעקבות לימוד ההלכה באותה תקופה. באחד הימים לקחתי את המכונית לבדיקת בטיחות, מה שנקרא בלשון העולם - טסט. הבוחן בדק את הרכב והמליץ לי להיפטר ממנו בזריזות "אני רואה בעיה מסוימת במנוע, הרכב לא יחזיק לך יותר משנתיים, מציע לך למכור אותו".

טוב, מיד פרסמתי את הרכב למכירה וכבר למחרת הגיע קונה, הוא בדק את הרכב, עשה נסיעת ניסוי והחליט לקנות אותו. שילם ונפרדנו. שמחתי כל כך שעשיתי עסקה טובה.

למחרת, למדתי את הלימוד הקבוע ב"קיצור שולחן ערוך" והנה אני רואה הלכה מעניינת: כאשר אדם מוכר לחברו חפץ, צריך להודיעו על כל הפגמים הנסתרים שיש לחפץ. קראתי ומיד נדרכתי, נזכרתי במכונית שמכרתי מבלי ליידע את הקונה בבעיה שיש במנוע.

מיד לאחר הלימוד, חייגתי אליו וסיפרתי לו על הבעיה. הקונה חשב מעט ואמר שיבדוק את הרכב לעומק יותר. בדק ואכן גילה שמדובר בבעיה רצינית. אמרתי לו: בוא אלי עכשיו ואחזיר לך את כל הסכום. ההוא, חשב קצת, התפעל מהיושרה, ואמר שמוכן לקנות במחיר נמוך יותר. אני הסכמתי והחזרתי לו חלק מהסכום. זה היה קצת קשה, אבל שמחתי כל כך שזכיתי לעשות משא ומתן באמונה.

אם כבר מדברים על תפילת 'תיקון ב'שול', אני רוצה לספר שיש לי עד היום בתוך הלב פנימה, התפעלות גדולה מהרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א. הוא היה שם לב לכל 'פנים חדשות' שהופיעו ב"שול", ותמיד האיר פנים. זה מאוד תפס אותי, ההארת פנים שלו

אולם הסיפור לא הסתיים, באותו יום דיברתי עם אבא שלי וסיפרתי לו שמכרתי את הרכב, הוא שמע ומיד הציע, "אייל, אתה רוצה לקנות את הרכב שלנו? בדיוק חשבתי לרכוש רכב אחר". אמרתי לו: "אבא, הרכב שלך יקר, זו לא הרמה שלי, אין לי כסף לזה". אך אבי התעקש: "תביא את הסכום שקיבלת על הרכב שמכרת וזהו".

ראיתי בכך עין בעין את יד ה'. אני לא התכוונתי להרוויח מכל הסיפור. אדרבה היה נראה שאני מפסיד כביכול. אבל הקב"ה גלגל הכל לטובה. אם עושים משא ומתן באמונה - לא מפסידים.

נחזור לסיפור ההתקרבות, איך החברה סביבך קבלה את השינוי?

הייתי בכאלו אורות שבכלל לא היה לי זמן לחשוב מה חשים אלו שסביבי. הרגשתי שהישועה שלי הגיעה אלי במתנה ואסור לי להתחשב באף אחד מסביב. היום, במבט לאחור, אני מבין שדווקא החברים העריכו את הצעד ולא חשבו שהשתגעתי...

באותם חודשים הבנתי שיש בנוסף לליקוטי מוהר"ן, גם את סדרת הספרים "ליקוטי הלכות". נסעתי שוב לחנות "משך הנחל" בירושלים וקניתי בהתלהבות את כל הסט. למדתי ולמדתי והרגשתי שזה בדיוק מה שהנפש שלי חיפשה כל השנים. ישבתי בכל יום שעות ארוכות ועסקתי רק בספרים הללו. מרוב חיבור והתפעלות הלב הרגשתי לפעמים שאני חייב, אבל חייב, לעצור. זה היה עומס גדול מדי על הלב, כאלו דיבורים מתוקים ומאירים שמבטלים את הבחירה כפשוטו. זאת הייתה בעצם התנוצצות אלוקית שבערה בי כמו אש בשדה קוצים. וזה לא בגלל שהבנתי הרבה. כל המושגים הקבליים היו זרים לי כל כך, אבל הנשמה כבר הרגישה שהיא באה על מקומה. "אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי".

דיבורי התחזקות מול המכחול והציורים

באותם ימים הגעתי איכשהו, להרה"ח ר' יצחק בזאנסון שליט"א. התיידדתי איתו מעט ובכל פעם שרציתי לברר וללבן עניינים מסוימים שלמדתי בליקוטי מוהר"ן, הייתי מגיע אליו לבית והיינו מדברים. הוא היה יושב בחדר

העבודה שלו ומצייר כל מיני ציורים נפלאים ועמוקים ואני הייתי שואל. וכך עם יד אוחזת במכחול הוא ענה בהרחבה על כל תמיהותיי, האמת, המחזה הזה היה מרתק בצורה לא רגילה.

במקביל, מסר ר' יצחק שיעור בירושלים בשכונת נחלאות, שיעור למתקרבים, ואני זכיתי להיות הנהג שלו במשך תקופה. זו הייתה חוויה מיוחדת במינה, היה לי מאוד נעים במחיצתו. את ראשי מילאו אין ספור שאלות על דרכי החדשה, והוא ענה על הכל בצורה כל כך מתוקה ופשוטה. בכל מוצאי שבת הייתי יוצא לביתו שבבית שמש, ואוסף אותו לירושלים, יושב בשיעור, ומחזיר אותו בחזרה הביתה.

חלפה תקופה נוספת, והבנו שכבר לא שייך להתגורר בסביבה שרחוקה מהתורה והמצוות. ולכן לאחר הרבה ספקות החלטנו לעבור לירושלים, לשכונת מקור ברוך.

סדר היום שלי נע בין תפילת ותיקין בבית הכנסת הגדול של אנ"ש במאה שערים, לבין חברותא מיוחדת במינה שהייתה לי בלימוד גמרא. אם כבר מדברים על תפילת ותיקין ב'שול', אני רוצה לספר שיש לי עד היום בתוך הלב פנימה, התפעלות גדולה מהרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א. הוא היה שם לב לכל פרצוף חדש שנכנס ל"שול", ותמיד האיר פנים. זה מאוד תפס אותי, הארת הפנים שלו.

כמו כן, נפעמתי לראות דמות של יהודי כזה, שתמיד ממלמל פסוקים ודיבורים לה'. איזה ניצול הזמן, משהו נדיר.

אבל השאון של העיר הגדולה עמד לי בעוכריי ולאחר שנה בודדת חיפשנו עיר שקטה יותר. למרות שהייתי יוצא כמעט בכל יום מחוץ ליישוב להתבודד, עדיין היה קשה לי עם הרעש וההמולה. לאחר בירורים רבים העתקנו את מושבנו לעיר הקודש צפת, בשכונה שקטה בעיר העתיקה, ומאז אני כאן, ב"ה.

חשבון חשמל של הציון

אחרי מספר שנים בצפת, עברנו דירה לשומרון, גרנו שם שלוש שנים ולאחר מכן שבנו לצפת. באותם שלוש שנים בשומרון, השקעתי בבניית בית פרטי סכום של שלוש מאות אלף שקלים.

כאשר רצינו לחזור לצפת, ניסיתי למכור את הבית, לנדל"ן באותו אזור לא היה אז ביקוש גדול והרגשתי שקשה לי מאד עם המציאות העגומה. יצאתי להתבודד ואמרתי לה': "אני מוכן לרדת במחיר, אפילו ל:280,000 ₪ העיקר שאמכור כבר את הבית. רבש"ע, אולי תזמן לי קונה שישלם את הסכום המלא שרציתי, ואת העשרים אלף ש"ח של ההפרש, אתרום לכבוד רבינו?" לא יודע מהיכן זה נפל במחשבתי, אבל ככה התנוצץ לי באותו רגע.

סיימתי את ההתבודדות ההיא, ולאחר יומיים אני מקבל בדואר מעטפה מההנהלה שניהלה באותה תקופה את ציון רבינו הקדוש באומן, ובפנים מכתב תודה על סכום פעוט שתרמתי להם לפני ראש השנה. הרגשתי שיש כאן דרישת שלום מרבינו אחרי ההתבודדות ההיא וקיוויתי לטוב.

בקיצור, לאחר מספר שבועות הגיע קונה ששילם על הבית את כל הסכום בלי להתמקח. הרגשתי באופן מוחשי את יד ה' וכיצד הדברים מתנהלים באופן מדויק ביותר. את ההבטחה שלי למען רבינו זכרתי היטב, פגשתי חבר ביער הבעל שם טוב ליד צפת ושאלתי אותו אם יש לו את הטלפון של הר"ר מאיר נחמן אלחדד הי"ו, שבאותם ימים היה אחראי על ציון רבינו, החבר ענה שאין לו והוא ינסה להשיג.

אני ממשיך ליער להתבודדות, ותוך כדי הליכה אני רואה שיחה שלא נענתה, אני מחייג ושואל מי חיפש אותי ועונה לי הר' מאיר נחמן אלחדד בכבודו ובעצמו! ואני אומר לו: ר' נחמן עכשיו ביקשתי ממישהו את הטלפון שלך, איך זה שאתה מתקשר אליי?! והוא עונה לי: אני לא חייגתי אליך, מישהו אולי התקשר מהטלפון שלי. שאלתי אותו: למעשה, מה צריך עכשיו בדחיפות בציון? הוא מיד ענה שעכשיו התקבל חשבון חשמל כבד, ואין איך לשלם אותו. שאלתי מה הסכום והם ענו: 18,000 ₪. אמרתי לו בשמחה: העניין טופל עם תוספת קטנה... העברתי את הסכום והרגשתי שזה בסך הכל תשלום ראוי על התיווך שפעל בשבילי הצדיק... ■

לזכותו
שלמאמין

העשל"ה הצעיר יכול היה לסיים את חייו כמו עד יהודי פשוט, אבל צרור חדפים אותו מצא בגניזה שבה את ליבו • מאז, החלה שלהבת לבו לדבוק באורו של הרבי וחייו הפכו למקשה של התקשרות וביטול לאור האורות • קווים בהירים לדמותו הטמירה של הגאון החסיד ר' העשיל פרנקל ע"ה שהיה לעוד אחד מהלבבות הלישאים עליהם התקבל דבר הגאולה • סקירה ראשונה ומיוחדת

אהרן אייזנבך, בן ציון ירושלמי

ספר מסתורי בגניזת ה'חורבה'

עלם צעיר היה העשיל בעת שנקלע במסע חיפושיו לגניזה שבחצר בית הכנסת 'החורבה' בעיר העתיקה, ולמול עיניו הציץ ספר בלי כריכה שעורר את סקרנותו.

הוא לקח את הספר, עיין בו ומצא את שאיוותה נפשו, ואף החל להגות בו בכל עת מצוא. בשל גודלו של הספר לא הצליח להסתירו בכיסו והספר הציץ מבין קפלי ה'חלאט' הירושלמי, מה שגרם לאברך שדאג לשלומו ללכת, ולספר לאימו שהעשיל הקטן מעיין ב'ספרים חיצוניים' כלשונו, ועליה לפקח עין שלא לאבד את בנה יקירה אשר עדיו לגדולות...

אמו, מרת פערל ע"ה, חכמת לב וצדקנית, ביקשה מבנה הסבר מה הוא מצא בספר עליו סיפר לה אותו אברך? הוא ענה לה, שמצא את הספר בחצר החורבה, ומצא בו דרך לעבודת ה'.

האם, שהייתה בת גדולים ואשת חבר, אשר גידלה ילדיה במסירות כשבעלה שוהה במרחקים, עיינה בו כל הלילה והיה לה ל"משיבת נפש", כאשר מצאה בו דברי אלוקים חיים הנובעים ממעיין טהור ובבוקר אמרה לבנה "העשאל'ע, דער ספר איז גוט און ערליך" (-הספר הזה, טוב הוא וכשר) תמשיך בדרך זו ומצא את דרכיך לעבודת הבורא ית'.

מצאתי את שאהבה נפשי

הרה"ח ר' יהושע העשיל פרנקל נולד בחצר בתי ראנד בירושלים של מעלה בט"ז תמוז תרע"ז לאביו הגאון המפורסם רבי מנחם מרדכי שהיה מגדולי ועילויי ירושלים של מעלה. מילדותו ניכרה בו תכונות נפש של "מבקש" ושאיפות גבוהות מאד, כאשר אביו היגר לארה"ב סירב להצטרף עמו בכדי שלא לעזוב את ארץ ישראל ונשאר עם אמו בארץ ישראל, ובשל כך נמנע ממנו לראות את אביו כ-36 שנה החל מימי ילדותו ועד השיאו את ילדיו.

בימי בחרותו, בעת שבתו בישיבת עץ חיים זכה והתגלגל לפניו הספר הקדוש 'השתפכות הנפש' כפי שסופר למעלה, אשר על ידו התקרב אל רבינו. באותם ימים החלו להתקרב בחורים נוספים מישיבת עץ חיים כמו גיסו לימים הרה"ח ר' בנימין זאב חשין זצ"ל וידידו בלב ונפש הרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל ועוד, מה שעורר סערה בירושלים וכפי שהתבטא ר' העשיל לימים שהייתה זו 'פצצת אטום' בירושלים של הימים ההם, זאת בפרט מחמת היותם בחורים נבחרים מהמשפחות המכובדות ביותר.

ר' העשיל היה מזכיר תדיר את שהיו חבריו אומרים לו ולידידו ר' ועלוול חשין, שבשל התקרבותם לברסלב יקשה עליהם למצוא זיווגם, אך לבסוף, זכו שניהם להשתדך עם בנותיו של ר' אליהו פרוש מהמשפחות הנכבדות בירושלים...

עם התקרבותו לרבינו ז"ל דבק בצדיק בספריו ובאנשיו. באותם ימים להיות חסיד ברסלב לא היה "כבוד גדול" בלשון המעטה... בית הכנסת של חסידי ברסלב שכן במרתף חשוך ברחוב מאה שערים (בבית הכנסת 'בוקרשט') ובחיצוניותו לא היה מושך בכלל אך ר' העשיל לא שת ליבו לכל זאת ובחיפושיו אחר האמת התדבק באנשי אמת. הוא לקח לו את הרה"ח ר' אפרימ'ל קארקובסקי למורה דרכו הרוחני, ובפניו היה משיח את כל ספיקותיו ועמו ליבן ובירר עצות בדרכי העבודה.

לאחר פטירת ר' אפרימ'ל הלך ר' העשיל אל הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר, וקיבל הימנו את מסורת דרכי רבינו ז"ל, את כל שאלותיו שטח לפניו וכדבריו נהג.

ר' העשיל היה דבוק לרבינו בלב ונפש, והאמין באמונה שלמה שרבינו הוא צדיק הדור. כאשר ניסה אי מי להביא ראיה לדברי רבינו מתורות של צדיקים אחרים, הוא לא היה יכול לסבול זאת, באמרו, רבינו אינו צריך לראיה מאף אחד...

טופח על מנת להטפיח

לר' העשיל גם היה חלק בהתקרבות אחרים מאנ"ש לאורו הבהיר של רבינו, ביניהם הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק זצ"ל ועוד.

ר' העשיל מימין בבר מצוה של אחיינו ר' שלמה זלמן חשין יחד עם גיסו ר' שלמה זלמן פרוש

היה זה אחר התקרבותו של ר' העשיל וידידו ר' בנימין כ. הקניטו על התקרבותו לרבינו. ר' העשיל לא נבהל ובתגובה בירכו 'אני מברך אותך שילדיך יזכו להתקרב גם הם אל האור!'...

ר' בנימין לעג לו, באמרו: הרי כל צאצאי כבר נישאו והקימו את ביתם ומי מהם יתקרב כעת? אך לאחר זמן מה הגיע חתנו של ר' בנימין הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק והחל להרצות בפניו של ר' העשיל את הקושיות שהיו לו על דרכו הבהירה של רבינו ז"ל, ובזכות תשובותיו של ר' העשיל גילה אף הוא את אור רבינו והתקרב אליו.

צדיק באמונתו יחיה

ר' העשיל היה חדור בביטחון חזק ועצום בה' יתברך הזן ומפרנס לכל, וביטחון זה הנחהו בכל דרכיו.

כאשר חיתן את בתו הראשונה לא היה לו אפילו את הסכום המינימלי להוצאות החתונה, אך ר' העשיל היה מנוסה בביטחון והשליך על ה' יהבו. הוא סיפר על חלום בו ראה וילון מפואר וממנו יוצא אדם הדור שיבה, פניו מאירות כפני מלאך שהזדהה לפניו בשם 'חיים בן עטאר', בעל האור החיים הקדוש. האיש ההוא אמר לר' העשיל: אל לך לדאוג, גש לכתובת פלונית ושם יחכה לך שפע להוצאות החתונה. ר' העשיל בקומו אמר לעצמו 'חלומות שווא ידברו', אך נוות ביתו עודדה אותו לנסות. בדרכו לישיבה הלך דרך אותה כתובת, וכאשר חלף בסמוך למבנה המדובר שמע שקוראים בשמו, היה זה אחד ממכריו שמסר בידיו חבילת כסף, כזו שהספיקה לו לחתונת בתו... ר' העשיל תלה מעשה זה בזכות עיסוקו תדיר בספר האור החיים הקדוש.

על אמונתו המוצקה מסופר, שפעם התגלגל לידיו ספר על מאורעות השואה. ר' העשיל עיין בו, וכתוצאה מכך התעוררו בו שאלות באמונה. הוא התפלל לה' שיציל אותו מהם, ולימים סיפר ר' העשיל כיצד עזר לו ה'; בחסדי שמים האיר לי ה' במשל, לאדם שנכנס לבית חברו ושם הוא מוצא על הקיר תמונות שונות, והוא פונה ואומר לבעל הבית: נראה לי שצריך לשנות סדר התמונות. עונה לו בעל הבית ייתכן שהינך צודק, אך כאן אני בעל הבית! כך חיזקתי את עצמי, 'כאן ה' יתברך הוא הבעל הבית!'.

מעשה מבהיל מסופר אודות ר' העשיל ועל הייסורים שסבל עבור ההתקרבות לה': כאמור, הוא סבל אחר נישואיו מעוני מחפיר, שלפעמים הגיע למצב שחזר הביתה מלימוד שעות ארוכות ברצף אחרי יומיים בלי אכילה. אחר יומיים של לימוד ללא אכילה כלל הוא ראה על השולחן פירורי לחם וחשב לאכלם, אך כשנזכר שייתכן שאחד מילדיו יקום באמצע הלילה לבקש אוכל, נמנע מלאכלו והלך לבקש משהו אחר כדי להשביע את נפשו הרעבה.

תקופה ארוכה סבל כך, עד שראה שאין מנוס והוא מוכרח לצאת לעסוק בעסק כלשהוא, כדי להביא טרף לביתו, והוא החליט ללמוד את אומנות השחיטה. אחר שסיים ללמוד את הנדרש, וכדי שיוכל לעבוד כשוחט מן המניין הלך להראות את ה'חליף' שלו למרא דארעא דישראל הגרי"צ דושינסקיא זצוק"ל כדי לקבל את אישורו והסכמתו עליו. בדרכו נכנס לביתו של החסיד ר' אפרימ'ל וכבדרך אגב סיפר לו לאן פניו מועדות. ואז אמר לו ר' אפרימ'ל: הרי רבינו ז"ל אמר שיש למעלה היכל שכל המתעסק בשחיטה לא יכול להגיע אליו□

ר' אפרימ'ל נתן לו את ברכתו לפרנסה בדרך אחרת וכרצון רבינו, ואילו ר' העשיל שניחן בחיפוש אמת לא הרהר ולא ערער, וחזר לביתו כלעומת שבא. לא עברו כי אם ימים מועטים, ועל דלת ביתו התדפק שליחו של גאב"ד פרשבורג הגאון ר' עקיבא סופר זיע"א, שביקש לפתוח ישיבה ולמנותו למשגיח ומנהל רוחני. ר' העשיל שראה בכך את נפלאות דרכי הבורא, לקח על עצמו את התפקיד ועמד בראש הישיבה כשלושים שנה, ומכך הסתפק כדי פרנסתו.

בישיבת פרשבורג

ר' העשיל כיהן במשרתו באמונה והשקעה מיוחדת, הוא דאג לכל הבחורים והשקיע בהם את כל מרצו כפי שהתבטא לנכדו ר' אליהו ליכטנשטיין בסוף ימיו: על לימוד התורה איני יודע עם אקבל שכר היות ואהבתי ללמוד, אך הלוואי ואקבל שכר על כך שבכל שלושים שנות כהונתי בישיבה לא יצא אף בחור לתרבות רעה(!).

את קולו נשא ברמה והבחורים קיבלו את דבריו בצמא. ר' העשיל שימש עבורם כמשגיח בעל שיעור קומה והיה מדבר שיחות נלהבות בענינא דיומא. על תלמידיו נמנים כיום רבנים חשובים שמפליאים את דרכו החינוכית, וכפי שמציין אחד התלמידים ש'עד היום חקוקה בעצמותי השיחה הנלהבת אותה נשא ר' העשיל עת גילה עיתון "כשר" בין כותלי הישיבה'...

פעם קרה שבחור החסיר כמה ימים מסדרי הישיבה, ר' העשיל עלה לחדרו לבקרו והוא מצא אותו חולה. לאחר שהתעניין במצבו, שאל אותו ר' העשיל האם הבחורים באו לבקר אצלו, והוא התפלא לשמוע שאף אחד לא הגיע אליו לבקרו במיטת חוליו. ר' העשיל ירד מיד להיכל הישיבה ואמר לבחורים ש'יש יהודי גלמוד הדר בליפתא שמאושפז בבית החולים, וצריך לסדר תורנות ביקורים אצלו, כמובן, גם להביא לו אוכל ולהתעניין בשלומו'...

הבחורים התארגנו תיכף ומיד עם טבלת תורנות מסודרת והביאוה לידיו. ר' העשיל בראותו כיצד הם 'סידרו' את הגלמוד האלמוני במשך כל שעות היום הזדעק: 'לאדם גלמוד כולכם הולכים, ואילו כאשר שוכב בחור מהישיבה בחדרו אף אחד לא יכל להביא לו אוכל?! כעת כל התורנות שהכנתם תעבור אליו!'... אותו בחור משמש כיום אחד מרבני היהדות החרדית הנודעים, ועד היום מתאר ברגש את מסירותו של המשגיח ר' העשיל...

פעם אירע מעשה בבחור יתום מתלמידי הישיבה, שאמו האלמנה ביקשה ממנו לצאת לעבוד על המחיה כדי שיכלכל אותה. ר' העשיל הזדעזע על כך שרוצים להוציא בחור מהישיבה ועלה מיד לדבר עם ראש הישיבה הרב מפרשבורג, עד מהרה דאגו לתמיכה כספית עבור האלמנה וכך ניצלו חייו הרוחניים של הבחור, שכיום משמש כדיין נודע בארץ הקודש.

באחד הימים ראה בחור שראשו לא מונח בלימוד ונשקפת סכנה לעתידו הרוחני, ר' העשיל התיישב ללמדו מלאכת קודש - מלאכת השחיטה אותו ידע על בוריה, ובחסדי שמים הציל את חייו כאשר הבחור הקים דורות של יראים ושלמים.

בשלהי דקייטא תשכ"ג, נסעו בני הישיבה עם המשגיח למירון לציון ה'עיר וקדיש', אך בדרכם התהפכה המשאית על יושביה וארבעה בחורים נפטרו ל"ע, (ביניהם היו הבחורים המופלגים מרדכי פולק ז"ל יצחק נחום נוישטאט ז"ל ואברהם בנימין פרידמן ז"ל).

ר' העשיל ישב אף הוא במשאית, ואחר התאונה המחרידה מצאוהו שוכב מתחת למנוע הרכב כאשר מטפטפים עליו טיפות דלק בוערות רח"ל, הוא אכן נפצע אנושות, אך זכה לצאת מן התופת.

הבחור שישב לצידו נהרג ל"ע, ור' העשיל לקח מאורע זה לחיזוק באמונה בהשגחה, עד שאפילו כעבור חודש מאז המאורע אמר לכל מכריו: 'מי שרוצה לדעת אם יש בורא עולם שישאל את העשיל פרנקל...'. בחסדי שמים הבריא מפצעיו, וחזר לכהן בתפקידו ביד רמה.

לאחר שעזב את תפקידו בישיבת פרשבורג התחיל למסור שיעורים, כאשר ביום רגיל מסר שישה שיעורים(!) במסכתות שונות מהבוקר עד הערב. אחד מהשיעורים הללו היה שיעור גמרא שנמסר על ידו שנים רבות בבית מדרשנו במאה שערים. השיעור התחיל בהשפעת גיסו הרה"ח ר' וועלוול חשין, ונמסר בחן מיוחד ומתובל באמרי חן ומעשיות נפלאים לעורר לב הלומדים.

אשר יצווה את בניו

למרות היותו משגיח ומנהל רוחני חשוב, לא זנח את תפקידו כמחנך לילדיו והשקיע רבות בחינוכם. מדי שבת למד עם בניו כשש עד שבע שעות, והיה מתעניין תדיר בלימודם.

כאשר בירר אצל המלמד של אחד מבניו על מצבו הלימודי, ענה לו המלמד בטון יבש ש"יש גם מוכשרים ממנו'. ר' העשיל לא יכל לשמוע שמודדים ילדים לפי כישרונותיהם, והוא אמר לבנו: 'מהיום, אני המלמד שלך!' ומאז הוא הגה עמו מדי יום בחומר הנלמד, וזכה לראות ברכה בעמלו ולרוות מילדיו רוב נחת כאשר זכו לכהן כרבנים ומורי הוראה בישראל. בימי השבעה, הרה"ג ר' שמואל אויערבך זצ"ל שאל את בניו כיצד זכה אביהם ר' העשיל לבנים חשובים כל כך. ענה לו ר' פנחס בנו ' מעולם הוא לא ציווה עלינו 'לכו ללמוד' אלא בכל פעם קרא לנו ללמוד 'עימו'. זה הסוד...'.

בשערי חסד של מעלה

ר' העשיל היה מגדולי מכובדי שכונת 'שערי חסד' כמו גיסו רבי וועלוול חשין, וגם היה בעל חסד ידוע. בבית הכנסת הגדול "קהל חסידים" כיבדוהו מאד, ואף על פי כן התפלל כל ימיו בבית הכנסת הקטן של חסידי ברסלב, הסמוך ל'קהל חסידים', על אף שהרבה פעמים היו צריכים להמתין זמן רב לעשירי למניין.

הוא היה מתפלל בדביקות מיוחדת 'מיט א געשמאק', ובעת התפילה היה מנותק לגמרי מכל הסובב. היה משתפך מדי יום בעבודת התפילה בהתלהבות ובקול כעומד לפני המלך, ובפרט הימים הנוראים היו אצלו עבודה מיוחדת.

הוא היה הדמות ההלכתית בבית הכנסת, ואת כל השאלות בענייני הלכה והנהגה היו שואלים אותו והיתה לו בקיאות מדהימה.

ר' העשיל נזדכך ביסורים ואף שיכל כמה ילדים בחייו, אך את כל יסוריו קיבל בדומיה. הרה"ג ר' שמואל אויערבך סיפר שבעת שר' העשיל היה כאוב לאחר זמן מה מהסתלקותו של אחד מצאצאיו, ראה אותו יורד לשמחת בתי השואבה המרכזית בשכונת שערי חסד ועננה על פניו, אך תכף ומיד ראו עליו שהוא מתגבר ומתחיל לשמוח בכל לב בשמחה של מצוה.

נכדו ר' אברהם אהרן מספר, שבעת ששסבו ר' העשיל עבר דירה, מצא במגירתו פנקסים ובהם דוחות על הטיפול בקרן עבור יתומיו של הרה"ח ר' יום טוב זלוטניק שנפטר בדמי ימיו. ר' העשיל ניהל קרן עבור היתומים יחד עם הר"ר גרשון שטמר זצ"ל.

אשרי מי שעמלו בתורה

ר' העשיל היה יושב ולומד שעות על גבי שעות בהתמדה. סדר יומו היה מדוקדק כאשר כבר באמצע הלילה היה קם, מברך ברכות התורה ומתיישב ללמוד בהתמדה.

נכדו מספר שפעם סביו התעורר לפני הזמן, ואף שהסבירו לו שעדיין לא הגיע זמנו הקבוע לקום, וכי השעה היא רק שתיים בלילה, לא שת לבו לכל זה, היות וכבר התעורר הוא התיישב ללמוד בהתלהבות ולא חזר לישון.

נזהר מאד באזהרתו של רבינו ודקדק מאד בפרוטה של השני (-יענעמ'ס קאפיקה), הוא נזהר מאד בדיני ממונות ואף לאחר שנפל למשכב, כשלקוחותיו לבית החולים, פירט לנכדו למה מיועד כל סכום: סכום זה צריך לתת לפלוני, וכסף זה ייעדתי לבר מצוה של נכדי וכדומה.

בין אנשי הצדיק

בחפשו אחר האמת הוא אהב במיוחד להתחקות אחרי עובדי ה' שבין אנ"ש, מהם למד רבות בדרכי עבודת ה'.

הוא היה יוצא להתבודד יחד עם ר' יום טוב זלוטניק, בשדה ששכן במקום בו ניצבת כיום שכונת 'נווה שאנן' בירושלים, וכפי שתיאר לימים: "פעם בשבוע, בליל שישי, הייתי הולך עם ר' יום טוב להתבודדות. הוא בער בעבודת השם כאש ממש!"

כמו כן היה נכנס להרה"ח ר' שמואל הורביץ מדי יום, כדי לשמוע ממנו דברי רבינו הק', ועל כך התבטא לימים שאצל ר' שמואל שמע ש'תנחומי רבינו אינם תנחומים של הבל'...

כמו כן היה טורח רבות כדי להתחקות אחר עבודתו של החסיד ר' שמואל שפירא בשדה וגם בשבתות במירון, בהם התבונן בעבודתו וחרת את הדברים בליבו. את כל זה עשה בכדי להגיע לדרך האמת,

ר' העשיל פרנקל בציון רבינו הקדוש

ולהתבונן בהליכותיו המעוררים לעבודת ה'.

ר' העשיל מיוחד היה באהבתו את אנשי שלומינו שעסקו בעבודת ה', ואף שהוא עצמו היה חידוש בעבודת התפילה שלו, כל אימת שראה בחור או אברך מתפלל כראוי היה מתבטא בהתפעלות ומשבחו, בני משפחת ר' נתן דוד שפירא ז"ל מספרים שבשביעי של פסח כשירדו עם אביהם זצ"ל לכותל המערבי הגיע ר' העשיל למולם והתבטא: 'הנה מגיעים הֵנָּה המלאכים' בהביעו התפעלות לראות יהודים יראים ושלמים, העוסקים בעבודת ה' בתמימות ובפשיטות.

ר' העשיל היה דבוק בעניני רבינו הק' ובספריו, ובסעודות שבת למד בקביעות את ספרי רבינו.

הפלא היה כי הוא היה מגדולי המכובדים בשכונתו שערי חסד, ואף על פי כן נהג כאיש פשוט מאד, והיה מקבל כל אדם בשמחה ומאור פנים.

מחדש חדשים

ר' העשיל שימש כמה שנים כבעל תוקע בקיבוץ בראש השנה בירושלים, עד ששנה אחת הרגיש שהתקיעות כבר לא יוצאות כראוי. הוא ביקש מיד מהרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א למלא את מקומו, וכלל לא הרגיש שמץ פגיעה מכך שר' יעקב מאיר 'נטל' את מקומו של. למרות היותו בעל חזקה מקדמת דנא, הוא הודה לו בכל לב.

כל ימיו השתוקק לנסוע לאומן ואף בימי ראש השנה חפץ מאד לנסוע אך ר' לוי יצחק בנדר ביקש הימנו להישאר בירושלים בכדי להחזיק את הקיבוץ בירושלים, רק בשל כך לא נסע, אך תמך מאד בכל מי שרצה לנסוע ממכריו וצאצאיו.

לאחר רוב כיסופים זכה לנסוע כמה פעמים לאומן בראש חודש ניסן. מכריו מספרים שבהיותו בציון עמד על רגליו כשש שעות רצופות(!) בלי לזוז ממקומו, שם השתפך בתפילה והתבודדות.

לנסיעותיו היה מתלווה עמו ר' דוד (דוקי) גרינוולד שסיפר תמיד בהתפעלות על הבכי שתקפו בכל פעם שהיה בציון, ואת השמחה שהייתה על פניו בכל פעם אחר שהתשטח על הציון.

באותם ימים עדיין נאסר לישון באומן, ועל כן ישנו בויניצה, ובכל יום כאשר חזרו בהתחדשות לציון נראה ר' העשיל מאושר בכל פעם מחדש על הזכות שזכה להגיע שוב לציון.

הויזה נגמרה...

כראוי לחסיד ברסלב אמית'ר, דיבר כל ימיו מה'עלמא דאתי' המתקרב, והתכונן אליו בישוב הדעת, ונדמה היה כמו פועל שנשכר למלא תפקיד בעולם הזה. כל ימיו חי את חייו כהכנה לעולם הבא, וכאשר עלה לפקוד את קבר אביו ואימו ביארצייט היה מראה לסובביו: 'הנה כאן עומד להיות המקום שלי! פה אשכב בבוא הזמן!'.

לדידו היה עניין ההסתלקות משהו פשוט וברור, ולכן הוא לא חדל לעולם מלהתכונן אליו ולדבר על כך. אף שבועיים לפני פטירתו עת שמע מהרופאים שמצבו אנוש ולא נשאר לו הרבה זמן לחיות, קרא לבנו ר' פנחס ואמר לו 'זהו, הויזה נגמרה...'. ביישוב הדעת נפלא ביקש ממנו לבדוק שוב את הצוואה, וכך התכונן כל ימיו בישוב הדעת להגיע לתכליתו הנצחית.

בסוף ימיו רצו להנשימו אך הוא ניסה לסרב, כיון שחשש שההנשמה תפגע בצלילות דעתו ברגעי פטירתו, בסוף הוא אכן זכה להיות צלול עד הרגע האחרון.

בצוואתו ביקש שלא יספידו אותו. נכדו ר' אברהם אהרן מספר שהתווכח עמו על כך במשך כשעתיים(!), הוא ניסה לשכנעו שימחוק סעיף זה מהצוואה, אך ר' העשיל עמד איתן בדעתו.

למחרת זימן את בניו ר' פנחס, ר' דוד ושיבלחט"א ר' אליהו, והקריא להם את הצוואה לאמור: אם יחביאו את הצוואה ויאמרו שהתחרטתי על הסעיף הזה דעו לכם שצוואתי עדיין שרירה וקיימת...

לאחר פטירתו התבטא בנו הרה"ג ר' פנחס זצ"ל: 'אבא, סגרת לנו את הפה, אך זה אני מרגיש מחוייב לומר: מעולם לא אמרת לנו 'לכו ללמוד' כי אם קראת לנו ללמוד בצוותא!'...

בצוואתו ביקש שיאמרו את התיקון הכללי מיד לאחר הטהרה, וכאשר קיימו דבריו שררה במקום התעוררות שאין לשער...

ר' העשיל נסתלק בכ"ט אדר תשנ"ז והגיע לחיי נצח אל המקום אליו ציפה כל ימיו להגיע... ת.נ.צ.ב.ה.■

שיעור של ר' העשיל פרנקל בשול

כזה ראה וקדש!

אין

סאמע מיטן די שווערע טעג, וועו כלל ישראל האט זיך געפונען אין אזא ענגשאפט, האבן די ברסלב'ער חסידים פארלוירן איינער פון די איינציגסטע איבערגעבליבענע עובדים פון פריערדיגן דור, פון די פארצייטישע באגלייבטע חסידים, און דער עיקר א זון וואס האט פארגעזעצט פאר די וועג פון זיין געהויבענעם טאטן ר' שמואל, דאס איז דער חסיד ר' נתן דוד שפירא ז"ל וואס איז נאך א קורצע קרענק פלוצלינג אוועקגענומען געווארן פון אונז אינעם טאג ו' ניסן תש"פ.

אין יענע שטורמישע טעג איז זיין פטירה געווען אין א בחינה פון "תלמיד חכם שלא נספד כהלכה", נישט בלויז צוליב זיין קליינע לויה אין די ערב פסח טעג, נאר צוליב דעם וואס די ברסלב'ער חסידים זענען געווען איינגעשפארט אין זייערע הייזער, אין יוצא ואין בא. אויך די שולן זענען געווען פארשפארט אויף שלאס און ריגל ביז נאך יו"ט, און דאס אלעס האט צוגעברענגט אז מיר זאלן נישט האבן די געלעגנהייט צו באווייזען די גרויסע אבידה ווי עס דארף צו זיין, אריינטראכטן אין זיינע דרכים און פראבירן זיך לערנען פון זיינע מעשים און הייליגע הנהגות. זיין גאנץ לעבן האט ער זיך געפלאגט זיי צו באהאלטן און האט טאקע מצליח געווען צו בלייבן ווי 'תורה המונחת בקרן זוית', אנטלויפנדיג פונעם באלעמער און דינענדיג דעם באשעפער אויף א וואונדערליכן פארנעם פיל העכער ווי זיינע כוחות. עס איז נישט קיין ספק אז אויך זיין אזוי באשיידענע לויה איז געווען אין א בחינה פון 'רצון יראיו יעשה'...

דעריבער, כדי מיר זאלן זיך קענען לערנען פון זיינע דרכים, אביסל דערקענען דעם וואונדערליכן געשטאלט וואס האט געשיינט און געשטראלט צו יעדע הייליגע און טייערע זאך, און זען זיין שטארקע התקשרות און ביטול צו רביה"ק זיע"א, האבן זיך די שרייבער פון "אבקשה" אוועקגעזעצט אויף א לאנגן שמועס מיט זיינע נאנטע פאמיליע מיטגלידער. דער שמועס האט זיך אלץ מער פארלענגערט, ווען די באטייליגטע פארשטייען אז דאס אלעס איז נאר אויפן שפיץ גאפל, און אלעס וואס זיי האבן יא זוכה געווען צו זען איז נאר א לעק פון וואס ער האט פאכמאניש באוויזן צו באהאלטן אפילו פון זיינע נענטסטע מענטשן.

א פייער'דיגע חסיד, מיט א אמת'ע ביטול צום רבי'ן – די קינדער און אייניקלעך פון הרב החסיד ר' נתן דוד שפירא ז"ל א זוהן פון די באקנטע חסיד ר' שמואל ז"ל, דערציילן אין א ספעציעלע שמועס פאר די שרייבער'ס פון אבקשה, איבער זיין געהויבענע לעבן, זיין עבודת השם וואס האט אריינגעפלאנצט אין זיי די גרויסע אור הצדיק – איש חסיד היה

שמואל מאיר חשין

ביים שמועס האבן זיך באטיילigט זיינע חשוב'ע זון, הרה"ח: ר' נחמן, ר' שמעון צבי, ר' משה אייזיק, ר' אברהם יעקב מרדכי, ר' ישראל יצחק, חתנו ר' מיכל לוינזון און נאך אפאר נאנטע משפחה מיטגלידער.

בורח מן הפרסום והכבוד

ווער עס האט געקענט ר' נתן דוד האט געוואוסט אז ער פלעגט ממש אנטלויפן פונעם כבוד ווי פון פייער. הערנדיג פון זיין קליינע באשיידענע לויה אינעם ברען פון די קאראנא טעג, האבן אלע צוגעשטימט אז אויב ר' נתן דוד וואלט זיך עפעס געוואונטשן, וואלט אזא לויה זיכער געווען זיין באגער...

נאך איידער מיר האבן אנגעהויבן דעם שמועס, האט זיך זיין גרויסער זון ר' נחמן שליט"א געוואנדן צו אונז מיט א געבעט וואס שפיגלט אונז קלאר אפ דאס וועזן פונעם חסיד ר' נתן דוד ז"ל: אלע לויבווערטער וואס נוצן נישט 'לעובדא ולמעשה' זאל מען נישט דערציילן אויף אים און דאס זאל זיין לעילוי נשמתו... וויבאלד זיין עיקר ציל איז געווען אריינצוברענגען יראת שמים און אמונה אין די קומענדיגע דורות.

ר' ישראל יצחק רעאגירט: אלע יארן האט ער זיך געמאכט גדרים אין די טעמא. לאנגע יארן האט ער נישט אונטערגעשריבן אויף קיין שום 'קול קורא' און האט מקפיד געווען מען זאל נישט פארעפנטליכן קיין שום בילד פון אים. ער האט עס געמאכט אלס 'גדר' טראץ וואס ער האט זיך זעלבסט געהאלטן אלס פשוט'ער איינפאכער איד און עס איז אים קיינמאל נישט איינגעפאלן אז עס זענען פאראן אזעלכע וואס האלטן אים פאר איינער פון די חשוב'סטע אידן פון קהילה - - -

ר' שמעון צבי: עס איז געווען א תקופה וואס איינער פון די ירושלימ'ער צדיקים, א באוואוסטער מקובל אין איינע פון די ירושלימ'ער חסיד'ישע הויפן, האט אנגעהויבן צו לערנען מיטן טאטן בחברותא ספרי קבלה. דאן האט ער אנגעהויבן מכבד זיין דעם טאטן ווי איינער פון די בארימטע צדיקים פון דור, אויסדריקנדיג זיך צו זיינע נאנטע געוואלדיגע אויסדריקן איבער זיין גרויסקייט... איין טאג האט ער זיך נישט געקענט איינהאלטן און האט געזאגט דעם טאטן אין פנים אריין ווי שטארק ער שעצט אים...

די רעאקציע איז געווען זייער שארף. דער טאטע האט זיך געוואנדן צו אים אינגאנצן דערציטערט, זאגנדיג: "יעדער ווייסט דאך אז מען טאר נישט רעדן זאכן וואס קענען מכשיל זיין אנדערע מיט שלעכטע

געדאנקען, און מען קען זיך נישט אנטשולדיגן אז מען האט קיינעם נישט געמיינט... דער רבי האט דאך געזאגט אין תורה י"א אז גאווה און כבוד איז ווי א פגם אין קדושה, פארוואס פראבירט איר מיר צוצוברענגען אזעלכע געדאנקען?! וואס ווילט איר פון מיר?!" - - - און ווער עס האט אים געקענט האט געוואוסט אז ער מיינט עס ערנסט, ער האט טאקע נישט געקענט אויסהאלטן ווי מען לויבט אים אויס.

ר' נחמן: איינער פון די אנ"ש וואס איז געשטאנען נעבן אים ביים דאוונענען האט מיר דערציילט, אז איינמאל אינמיטן שמו"ע האט ער געהערט ווי ער ווייניט מיט טרערן דורכאויס דעם גאנצן דאוונענען, אנדערש ווי זיין געוועניליכן שטייגער. נאכן דאוונענען האט ער זיך געוואנדן צום טאטן און נאכן זיך אנטשולדיגן אויפן פרעגן, האט ער געוואלט פארשטיין: "וואס איז הייניט געשען אז איר האט אזוי געווייניט?" האט דער טאטע געענטפערט: "לעצטנס האט מען מיר געבעטן אונטערשרייבן אויף א געוויסער 'קול קורא', און מען האט מיר צוגעזאגט אז עס וועלן זיין פיל אונטערשרייבער און איך וועל זיין פון די לעצטע... יעצט האב איך געזען די געדרוקטע צעטל, מיין נאמען שטייט פון די ערשטע אונטערשרייבער... איך בין געווען אזוי צובראכן דערפון, אז איך האב געווייניט א גאנצן דאוונענען" - - -

ר' שמעון צבי: צוליב דעם וואס ער האט זיך געהאלטן אזוי קליין, האט ער כמעט נישט געזאגט אנדערע וואס צו טון, אויסדריקנדיג זיך פון מאל צו מאל, "ווער וועט מיר דען וועלן אויסהערן...", די ווערטער פון חז"ל (יבמות סה:) "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע - כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע" - זענען געווען זייער נאנט צו זיין הארץ, אין אזעלכע פאלן האט ער געהאלטן אז מען קען נישט זאגן און הייסן, נאר דאוונענען און בעטן...

תמימות און פשיטות

ר' נחמן: דער טאטע האט אן א שיעור געארבעט אויף מידת התמימות. ער פלעגט שטענדיג רעדן און חזר'ן אז דער וואס גייט מיט א תמימות "מאכט גוט!" באטאנענדיג אז אלע תמימות'דיגע זענען גרויסע עובדי ה'. דאס איז געווען ביי אים זיין לעבן, ער האט נישט געוואוסט פון קיין 'חכמות', אפילו ער איז געווען קלוג און געריבן האט ער מצליח געווען זיך צו "מתגבר" זיין אויף זיין קלוגשאפט און זיין אן אמת'ער תמים.

ר' אברהם יעקב: אונזער ברודער ר' נחמן דערציילט שטענדיג, אז נישט איינמאל האט ער זיך געוואנדן צום טאטן: "טאטע! וואס דארפסטו? איך וויל דיר העלפן!", און דער טאטע פלעגט אים ענטפערן מיט זיין זיסע שפראך: "איך דארף נאר איין זאך: יראת שמים, זיין אן ערליכער איד!".

ר' ישראל יצחק: מיר האבן געזען זיין תמימות און פשיטות אין יעדע אידישע זאך. צום ביישפיל ווען ער פלעגט הערן איבער א רייזע קיין קברי צדיקים אדער אנדער דבר מצוה, אפילו א הפגנה פאר אידישקייט - פלעגט ער גלייך פילן אז מען מיינט אים, און אז ער דארף עס טון...

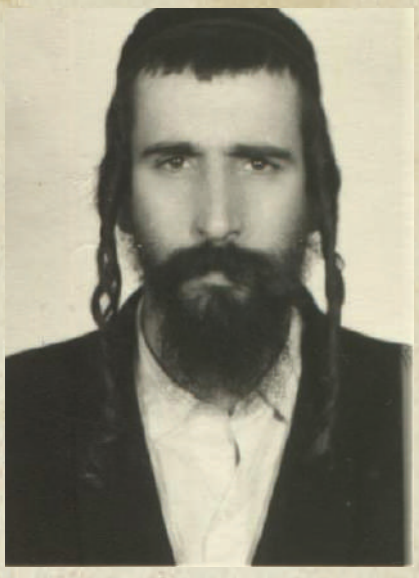
אויב ער פלעגט זיך אנטרעפן אינמיטן לערנען אין א געוויסן ענין וואס ווערט געברענגט אין ספרים, אדער אפילו אין א גליון - האט ער גלייך געהאלטן אז ער דארף עס מקיים זיין. נאך זיין פטירה האבן מיר געטראפן צעטלעך און פריוואטע העפטן, ווו עס שטייט זיינע הנהגות און תקנות ווי א יונגער בחור... ער האט זיך צום ביישפיל געשריבן: "מען קען אלעס אניאגן, נאר נישט זיין אנגעצויגן"... און ער האט טאקע זייער אסאך אנגעיאגט - - -

ר' שמעון צבי: מיר האבן באוואנדערט ווי אין זיינע לעצטע יארן פלעגט ער נאך אלץ נאכאנאנד ארבעטן אויף זיך און זיך פראבירן טוישן צום גוטן... ווען ער איז אנגעקומען אין זיין סדר הלימוד זוהר צו די מאמרים וואס רעדן ארום איבער די גרויסקייט פון ענטפערן אמן, איז ער זייער איבערראשט געווארן פון די ווערטער און האט גלייך אנגעהויבן אכטונג געבן אז מען זאל ענטפערן אמן אויף זיין יעדע ברכה... דא האט ער זיך אנגעטראפן אין א פראבלעם. וויבאלד ער זאגט דאך ברכות השחר אינדערהיים ביי חצות הלילה, האט ער נישט ווער עס זאל אים דעמאלט ענטפערן אמן! דעריבער האט ער פון יענעם טאג און ווייטער אנגעהויבן זאגן די ברכות השחר שוין אין כותל המערבי, ווי זיין שטייגער נאך חצות. א זיבעציג יעריגער איד זעט א 'זוהר' און טוישט זיינע געוואוינהייטן ווי א יונגער בחור'ל!

זקני ת"ח דעתם מתיישבת עליהם

ר' משה אייזיק: יעדן טאג וואס איז אריבער האט מען געקענט נאכמער זען זיינע גוטע מידות און ישוב הדעת. מען האט קלאר געזען דעם מאמר חז"ל: "תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם."

ר' נחמן: איך האב געהערט פון עטליכע אין זיין עלטער ווי שטארק זיי שעצן זיין געוואלדיגן ישוב הדעת, צווישן זיי הרה"ח ר' משה גדליה אנשין ז"ל וועלכער האט פיל געטון פאר צרכי ציבור און האט עס נאכאנאנד באטאנט. אויך למשל 'יבדלחט"א הרה"ח ר' אפרים נחמן אנשין שליט"א

פלעגט מיר פיל שיקן פרעגן דעם טאטנ'ס מיינונג אין ענינים פון פירן די שול, זאגנדיג: "איך דארף דיין טאטנ'ס ישוב הדעת..."

אויך פארן ציבור האט ער אוועקגעגעבן צייט און כח. ווי די חברת תהלים שבת נאכמיטאג אין שול. נאך די פטירה פון הרה"ח ר' שמעון אנשין ז"ל וואס האט געדינט אלס משגיח פון חברה, איז נישט געווען ווער עס זאל איבערנעמען זיין ארט און די 'חברה' איז בטל געווארן. דעם טאטן האט עס געשטערט און ער האט זיך געזארגט און געטון דערצו ביז ווען עס האט ווייטער פארגעזעצט.

ר' ישראל יצחק: אלס טייל פון זיין חכמת החיים קען מען באצייכענען דעם אינטערעסאנטן ווארט וואס ער פלעגט נאכזאגן אינעם נאמען פון ראבר"ן: "א מענטש וואס קומט אן צו די פערציג און ער דערקענט נאכנישט זיינע נאטורן און אייגנשאפטן איז ווי א בהמה!"

טוב לב

ר' שמעון צבי: איך האב אליין געזען אן א צאל ווי האט ער מוותר געווען מיט א פשטות. פון איין זייט האט נישט עקזיסטירט ביי אים קיין באגריף 'מוותר זיין' אויף עפעס אין אידישקייט אדער חסידות, אבער אין גשמיות'דיגע זאכן האט ער אן א שיעור מוותר געווען...

ר' אברהם יעקב: א טייערער איד האט מיר דערציילט, אז ער האט אמאל געגעסן ביים טאטן שבת ביינאכט. ער איז געווען אביסל מיד און אינמיטן סעודה, פאר די זמירות, איז ער איינגעשלאפן אויף זיין פלאץ. ווען ער האט זיך אויפגעווועקט נאך אפאר מינוט האט ער געזען דעם טאטן אריינקומען מיט א "מים אחרונים" כלי, ער האט געהייסן גלייך אנהייבן בענטשן און די זמירות וועט מען זינגען דערנאך. די אנווועזנדע האבן גלייך פארשטאנען אז ער יאגט זיך אז דער גאסט זאל גלייך קענען גיין שלאפן.

ר' משה אייזיק: פיל מאל האבן מיר געזען ווי אנדערע מענטשן זעצן זיך אוועק אויף זיין באשטימטן פלאץ אין שול און ער זאגט גארנישט... איינמאל איז געקומען א נייער בחור וואס האט נישט געווואוסט אז דאס איז זיין ארט, און ווען ער האט געזען אז מען זאגט אים גארנישט איז ער דארט ווייטער געזעסן ביז פינף יאר שפעטער, ווען ער האט חתונה געהאט און איז אריבער צו אן אנדער פלאץ - נאר דאן איז דער טאטע צוריקגעקומען צו זיין באשטימטן ארט.

ר' ישראל יצחק: ער פלעגט שטענדיג אננעמען וואס מען האט אים געזאגט. צום ביישפיל ביי קברי צדיקים, כאטש וואס ער איז געווען א גרויסער מומחה, דאך האט ער גרינג אנגענומען א צווייטנס דעה, טראץ וואס עס האט צושטערט אלעס וואס ער האט געהאלטן ביז דעמאלט.

ר' אברהם יעקב: פון צווייטן זייט האט ער פארמאגט פרינציפן אין דברים שבקדושה פון וועלכע ער האט זיך נישט געירט... און אויך דאן, ווען ער האט געזען אז מען דארף אויפמערקן עפעס האט ער קודם געפרעגט: "איך מעג דיר אויפמערקן? וועסט נישט ווערן געטשעפעט?"...

עבודת ה'

ר' מיכל: נאך זיין פטירה האבן מיר עטליכע געזאגט אז ער איז געווען "א שווארצער סאלדאט", אן אויסדריק וואס מען פלעגט נוצן אויף זיין טאטן ר' שמואל, ווייל ער האט זיך נישט דערשראקן פון גארנישט. אויך ווען ער האט זיך נישט גוט געפילט איז ער געבליבן ביי זיינס, אויפגעשטאנען צום דאוונען, לערנען, חצות און התבודדות - אן קיין חכמות.

ר' שמעון צבי: ווען זיין מאמע מרת פיגא ע"ה איז אוועק, האבן מיר געזען ווי ער לאזט זיך נישט זינקען אין זיין טרויער, נאר שטארקט זיך ווי א לייב און באנייט זיך ווידער צו זיינע סדרים אין עבודת ה', ווי א יונגער בר מצוה בחור'ל.

ר' נחמן: דא איז טאקע די פלאץ צו דערמאנען אונזער מאמע ע"ה (די איינציגסטע טאכטער פון הרה"ח ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל),

אויף וועמען מען קען זאגן מיט א פולן מויל אז אלעס וואס ער האט זוכה געווען צו טון אין זיין לעבן איז אין איר זכות. נאר ווייל זי האט זיך אוועקגעגעבן מיט אלע שטוב פליכטן אז ער זאל קענען רואיג עוסק זיין אין תורה און עבודה, האט זי זוכה געווען צו דאס אלעס.

ר' ישראל יצחק: אונזער מאמע ע"ה איז געווען זייער שטארק אין גייסט, נישט אומזיסט האט מען איר גערופן: "די ירושלימ'ער רביצין"... אלע שטוב פליכטן און עול הפרנסה האט זי געטראגן אויף אירע אקסלען, זיך געזארגט אויף די געלט ביים חתונה מאכן די קינדער אויף אזוי ווייט אז ער האט נישט געדארפט קענען קיין צורת מטבע. ווי אן אשה כשרה העושה רצון בעלה האט זי זיך געפלאגט מיט געטריישאפט אז ער זאל קענען שטיין אין זיין באשלוס נישט צו בארגן פון קיינעם. און מיט דעם אלעם, ווען מען האט איר געפרעגט ווי אזוי זי האט געקענט חתונה מאכן די קינדער בכבוד אן קיין חובות, האט זי געענטפערט אז דאס איז אין זכות פון איר מאן'ס תפילות ביי קברי צדיקים און פון זיין לערנען.

אין אירע ניין לעצטע יארן איז זי געווען קראנק ל"ע, און דאן האבן מיר אביסל געזען ווי ער געבט איר צוריק אויף די אלע יארן. ער האט זיך דאן איבערגעגעבן פאר איר מיט מסירות נפש.

זי פלעגט א גאנצן טאג דאוונענען און זאגן תהילים מיט געוויין... א חודש פאר ל"ג בעומר האט זי שוין געווייגט בלויז פון הערן זינגען "בר יוחאי"... בכלל פלעגט זי פיל דאוונענען פאר אידן. ר' ישראל יצחק נעמט ארויס איר 'קרבן מנחה' סידור פון שאפע, און צו אלעמענ'ס וואונדער איז זי נאך דורכגעווייקט מיט טרערן צוועלף יאר נאך איר פטירה!!!

ר' שמעון צבי: כ'האב איינמאל באטראכט דעם טאטן א גאנצן דאוונענען, ווי ער שאקלט זיך א גאנצן צייט מיט אזא חיות... ער איז אזוי 'געלעגן אינעם דאוונענען' אן צו אכט לייגן וואס עס טוט זיך ארום אים. כ'האב דעמאלט געטראכט אז מען דארף קומען פון ווייט נאר צו זען ווי אזוי א איד דאוונט. אויך ביי חזרת הש"ץ האט ער געטייטלט מיטן פינגער ביי יעדע ווארט וואס דער ש"ץ האט געזאגט, שטייענדיג אויף די פיס אפילו אויף דער עלטער! נאר די לעצטע יאר האט ער זיך מתיר נדר געווען צו זיצן ביי חזרת הש"ץ.

ר' ישראל יצחק: דעם גאנצן דאוונענען פלעגט ער אריינקוקן אין סידור אן ארויסצוקוקן אפילו איין מאל.

ר' אברהם יעקב: אויב מען רעדט שוין פון דאוונענען און התבודדות, האט מיר א איד דערציילט אז פאר פערציג יאר צוריק איז ער געקומען פון אמעריקע וואוינען אין א"י. וויבאלד ער האט געשפירט א פארבינדונג צו תפילה און התבודדות, האט ער זיך דערנענטערט צו דעם רבי'נס מענטשן. עס איז אים אבער געווען זייער שווער, ווייל ער האט נישט געטראפן די וועלטער ביי התבודדות. ער האט מיר דערציילט ווי ער איז געגאנגען צו אלע זקנים פון אונזער קהילה בעטן אן עצה, אבער צו זיין ווייטאג האט ער נישט באוויזן אויסצופירן קיין איינע פון די אלע עצות, ביז ער איז אנגעקומען צום טאטן וואס האט אים געזאגט מיט פשטות: 'וואס איז דער פראבלעם? מען עפנט דאס מויל ווי א מיל און מען זאגט אלעס וואס ליגט אין קאפ אדער הארץ... וואס עס קומט אין געדאנק, דער עיקר אז דאס מויל זאל נישט רוען...', "מיט די עצה דריי איך זיך שוין פערציג יאר!" האט יענער איד צוגעענדיגט.

תקנו בעצה טובה

"אין מרירות גדול מזה"

חלוקת העצה, המלווה אותנו תדיר, מיום עמדנו על דעתנו ועד זיבולא בתרייתא - הינה קללה הרובצת על המין האנושי, מאז חטא אדה"ר. והיא מהייסורים היותר קשים ומרים. כמו"ש מוהרנ"ת ז"ל: "זֶהוּ עִקַּר הַמְּרִירוּת, מַה שֶּׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לִסְבֹּל קֹדֶם שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבוֹדַת ה', בֶּאֱמֶת, **כִּי אֵין מְרִירוּת גָּדוֹל מִזֶּה** כְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וּבִפְרָט וְעִקַּר בַּעֲבוֹדַת ה'"(פסח ז' ט')

"כִּי זֶה מוּבָן לְכָל מַשְׂכִּיל שֶׁחֶלְקַת וְהַסְתָּרַת הָעֵצָה זֶה קָשֶׁה מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם (ר"ח ז' ג')

המצב, אותו אתה מתאר בשאלתך, כבר קדמך ותיארו מוהרנ"ת בדייקנות רבה: "שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים שֶׁנִּדְמֶה לָהָאָדָם שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג כָּךְ וְכָךְ וְנִגְמָר בְּדַעְתּוֹ בְּסֵבָרוֹת חֲזָקוֹת שֶׁכָּךְ הוּא צָרִיךְ לִנְהֹג בְּוַדַּאי, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁיִּגָּמֵר בְּדַעְתּוֹ לִנְהֹג כָּךְ, בְּתוֹךְ כָּךְ עוֹלָה עַל דַּעְתּוֹ סְבָרָא אַחֶרֶת עַד שֶׁנִּסְתָּרֶת עֶצְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה לְגַמְרֵי, וְעוֹלִים סְבָרוֹת בְּדַעְתּוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּהִפּוּךְ מַמָּשׁ מִמַּה שֶׁחָשַׁב מִקֹּדֶם (שיחות הר"ן רנ"ה)... וְלִפְעָמִים מִתְגַּבֵּר חֶלְקַת הָעֵצָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַכְרִיעַ הָעֵצָה לְכָאן אוֹ לְכָאן". (ליקו"ה גטין ג' כ"ד)

צרתנו גדולה כפליים - כאשר הספק, אינו מרפה מאיתנו גם לאחר מעשה וממשיך לנקר במוחנו, לגזול את זמננו וכוחנו בהרהורי סרק, במסווה של חשבון נפש, הפקת לקחים וכיו"ב. ועל דא אנן מצלינן: "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו".

להצלה שלימה מקללה זו, אין זוכה אלא מי שלא היה בעטיו של נחש ולא טעם מעץ הדעת טו"ר. אך גם אנו, שאכלנו ושתינו ומצינו את קובעת כוס התרעלה, יכולים להמתיק את מרירות הגזירה בכוח אמונתנו באותו אחד ויחיד.

לשם כך עלינו להשכיל ולהבין בספרו הקדוש - מה היא בכלל עצה ומה שורשה.

העצות, אומר רבינו הק', הינן בחינת נו"ה, בחינת רגלין.

וכמו שבגשמיות, אין גופנו מסוגל לפעול דבר שלם ללא הרגליים, עליהן הוא עומד, ובעזרתן הוא מביא את דברו ממקום למקום, כך ברוחניות, בעולם המחשבה, א"א לנו לעשות דבר, בטרם נטכס עצה נכונה.

ה'עצות' הן עמוד התווך עליו עומד כל עולמינו הרוחני והגשמי. ההבדל בין עצת אמת לעצה שאינה אמת, יכול להיות שווה ערך להבדל שבין הגן עדן לגהינום. עצה טובה ונכונה יכולה להביא את האדם, כהרף עין, לרום ההצלחה ולהיפך - עצה רעה יכולה להשליכו אל שאול תחתית.

הפלא שמיתקן את הפלא

הקב"ה, מחמת רחמנותו ברא את העולם. על כן ברא את האדם בצלמו ונתן לו את יכולת הבחירה בין טוב לרע. הבחירה, שהיא כידוע הפלא הגדול מכל פלאי הבריאה, נשענת, בעיקר על מיעוט וסילוק הדעת. ככל שהאדם יודע יותר ידיעות אמיתיות, כך מתמעטת האפשרות שיבחר ברע. ולהיפך - ככל שמסתלקת ממנו הדעת ונקטן מוחו, כך מתגבר רצונו לבחור ברע, והבחירה בחיים נעשית לו קשה יותר.

נמצא, שהפלא המופלא שבכל הפלאים אינו אלא... כסילותו של האדם והעדר ידיעתו. ממצב של ידיעה כמעט אין סופית, שהייתה עימו בעת בריאתו, ידיעת הכול מכל כל, נחתכו ונלקחו ממנו, בזה אחר זה, חלקי חכמה, בינה ודעת. עד שהעמידוהו על דעת קטנה, אשר ממנה ומטה, כבר לא יכולה להתקיים הבחירה. כך אנו מוצאים את עצמנו היום הזה - חסרים מרב הידיעות האפשריות - מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, מה לאחור. איננו יודעים את העתיד לקרות, אנו חסרי יכולת לדעת את אשר כבר היה בעבר, טרום בריאתנו. איננו מסוגלים לדעת דבר שאינו נתפס בחושינו, אפילו מה שנמצא בסמוך לנו, מעבר למחיצה. נעלם ממנו ולא נדע, מה בלב חברינו, מתי יום מותנו, מהיכן תבוא פרנסתנו, סוד החיים והנשמות. מלאכים ושרפים, מרכבות והיכלות... והרשימה ארוכה לאין קץ. בעצם, גם את אורכה איננו יודעים, כי עיקר הידיעות, אותן איננו יודעים, אין אנו יודעים שאיננו יודעים אותן, כי איננו יודעים כלל מקיומן. (וכמו שאמר רבינו הק' למוהרנ"ת, אחר שכתב לפניו את הספר הנשרף: "אתה כלל לא יודע את מה שאינך יודע").

נמצא, כי הפלא הגדול מכל, הוא פלא קיומנו אחר שנלקחה מאיתנו, לצורך התהוות הבחירה, רוב דעתנו. אבל האמת היא, שיש פלא גדול ממנו - פלא משלים - שבצירוף שניהם דייקא נוצרת הבחירה - הכוונה היא לתכונה האנושית המופלאה, הגורמת לכך שיש יחס ישר בין מידת הכסילות למידת הסתרתה מעין בעליה. דהיינו, שהכסיל הגדול ביותר מחזיק את עצמו לחכם הגדול ביותר. וגם להיפך, ככל שהאדם מרגיש ומחזיק עצמו לחכם יודע כל - כך, בוודאי רבה כסילותו.

מכח המציאות הזו נולדה אפשרות הבחירה של האדם - כי למרות סילוק רוב חלקי ידיעתו כנ"ל, עד אשר הוא נעשה הכסיל שבכל יצורי תבל (בהמות וחיות אינן בכלל כי אין בהן דעת) - ואז, בעודו טובל ושרוי בכסילותו - בטוח, בן האדם, כי הינו חכם ויודע כל, שאין חכם ממנו ביקום. עד אשר - לדעתו - דבר שאינו מושג בשכלו, מבחינתו אינו קיים. ר"ל מהאי דעתא שבשתא.

וככל שמתמעטת הידיעה - כך גדל הצורך בעצה.

נמצא כי העצה, הנקראת פלא כמו"ש "אודך ה' כי עשית פלא עצות מרחוק..."(ליקומ"ת ה') היא התיקון לפלא הכסילות האנושית הנ"ל.

חסרון האמונה בעצמו — אם כל חטאת ועצה פגומה

אמנם, זאת צריך למודעי, כי לא תמיד היה המצב כזה. אדם הראשון, בעת שנברא, היה, כידוע כלול מכל הנשמות ומכל העולמות " כִּי... לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם..."(דברים ל"ב ד' עיין רש"י) וכמעט שלא היה דבר נשגב מחכמתו, רוח קדשו והשגתו.

כיצד קרה איפה החורבן הגדול? (שלמפרע התברר, ועוד יתברר לעתיד לבא, כדבר שסייע להכבדת הבחירה מחד גיסא, אך גם לריבוי הנחת והשעשועים לבורא ולריבוי שכרן של הבריות מאידך גיסא).

התשובה של מוהרנ"ת ז"ל, פשוטה ומפתיעה בתכלית - אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה, זה שכל רז לא אניס ליה, שכל הרקיעים היו פתוחים לפניו - לא האמין בעצמו. זלזל בעצמו, מיעט בערך עצמו, לא האמין שכל העולם כולו, לא נברא, אלא למענו, שבהבל פיו ובכל תנועה שלו, תלויים כל העולמות וכל המלאכים והשרפים והנבראים כולם. חסרון האמונה הזה גרם לו - שתחת להאזין לקול חכמתו האלוקית ולהאמין לה, חיפש ומצא לעצמו רב שאינו הגון ומיהר להסמיך אותו ולשומו עטרה לראשו - הלא הוא הנחש הקדמוני.

השואה שהתרחשה באותו רגע - אין באפשרות שכלנו להכילה. אבל את פרי הבאושים העיקרי של אותה בחירה אומללה, אנו חשים על בשרנו בכל עת ובכל שעה. כי מאותו יום מר ונמהר אבדה עצה מבנים ומלאכת בירור העצה האמיתית הפכה קשה מרה ומייגעת מנשוא.

כי על אף שאדה"ר עשה תשובה, מ"מ פגם הזלזול העצמי וחוסר האמונה בערך עצמו, עבר בירושה לצאצאיו ועד היום הזה אנו לוקים בו וחוטאים בחטא הקדמון הזה ככלב השב אל קיאו.

החשבון המסביר מדוע החטא הזה חמור כל כך - פשוט להפליא, הקב"ה ברא את כל העולם למען האדם - ואין לו ית' שום נחת תענוגים ושעשועים משום נברא. אף אחד מכל צבאות השמים, שרפים אראלים ותרשישים, אינו מסוגל לגרום נחת ועונג לבורא ית' - מלבד האדם - שכל תנועה ומשיכה שלו מרע לטוב יקרה מאוד מאוד אצלו ית' ולכן הוא לבדו יכול להצדיק את קיום הבריאה ובו הכל תלוי. נמצא כי האדם עצמו - אשר הוא היסוד שעליו עומד הכל - כאשר הוא מתכחש לערכו ולתפקידו (גם אם במסווה ענווה), הרי הוא מכחיש ומכשיל את כל מעשה שמים וארץ ומונע מהבריאה כולה להגיע אל תכליתה.

נמצא כי חסרון האמונה בעצמו הוא הגורם הראשי לצורך הנואש שלנו בעצות. ומאליה מתבקשת המסקנה כי - תיקון פגם האמונה בעצמנו - יביא בהכרח גם לתיקון חסרון עצתנו. ובמלים ישירות יותר - עד שהאדם לא יתחיל להאמין בעצמו כרצון הבורא - אל לו לצפות לעצה נכונה בעבודתו.

... וכך התפשטו בחלל עניי העשנים הסרוחים של עצות שקר

רגע לפני חטא אדה"ר, היה הכול נהיר, בהיר וצהיר. כל צינורות הדעת ומסלולי השפע היו ערוכים ומסודרים להפליא, איש על מחנהו ואיש על דגלו. כל נברא קיבל את חלקו המגיע והנצרך לו ללא שינוי, חילוף ותמורה. העצה האמיתית, היעוצה לכל רגע ומקרה, הייתה מאירה, גלויה ונראית, באותיות בולטות ומצטרפות.

אך אז, לדאבון כל נפש, באה קטנות האמונה של אדה"ר בעצמו וגרמה לו לדחות ולהשליך מעליו את החכמה האדירה הזו, את מערכת העצות המושלמת הזו, להתייחס אליה כמותרות. אך החלל שנוצר לא נותר ריק לרגע. מייד, כהרף עין - זה נכנס וזה יוצא - התמלא החלל הריקן מדעת בעצת הנחש, אשר נורתה אל תוך החלל הפנוי הזה - וכמו תא סרטני ממאיר - החלה להתפשט ולהתרבות, ובמהירות הבזק, יצרה מערכת עצות חילופית, המייעצת כיצד לעבור על רצון הבורא ר"ל - תחת מערכת העצות הקדושה שנדחתה, שתכליתה הייתה - הוצאת הרצון האלוקי אל הפועל.

משל למה הדבר דומה?

ברוח שאלתך - לאדם, ששם לו למטרה לנסוע לאומן, לראש השנה. מהרגע בו גמלה ההחלטה בליבו והבשילה ההכרה כי זו העצה האמיתית - מיד מתחילה להיווצר במוחו מערכת מסועפת של עצות, שכולן - תכלית אחת להן - להביאו, בדרך הטובה ביותר, לאומן. עצות גשמיות להשגת דרכון, לגיוס הממון הדרוש, למקום לינה וכו'. כיצד לקבל את הסכמת קרוביו ומשפחתו, וגם עצות להכנה רוחנית והסרת מניעות המוח. ועוד... ועוד... עצות לאלפים ולרבבות. עצות ועצות לעצות.

ויהי - אין ויהי אלא לשון צער - לו יגיע "חבר", שליח הס"מ, וישכנע אותו שבמקום לנסוע לאומן, טוב לו להצטרף אליו, לנסיעת עסקים עתירת ממון. מה יקרה אז למערכת העצות הנ"ל, שבנה ורקם? הרי מיד בנפול עצת הבעל דבר הזו בליבו, כהרף עין היא תיהפך למיותרת, ר"ל, תידחה ותסולק מלפניו. ואת מקומה תירש שפחה - ותחל להתפשט, במוחו מערכת חדשה של עצות, אשר תכליתן הוא - ההצלחה בנסיעת העסקים וליבוי תאוות הממון עד להשחית.

והנמשל מובן - אדה"ר, כיציר כפיו של הקב"ה, וודאי בער בו הרצון לעשות רצון בוראו, לעשות בכל כוחו למען התכלית, אשר עבורה נברא, זה עתה. זו הייתה, ללא ספק, המטרה היחידה שניצבה מול עיניו, ועבור השגת מטרה זו, נוצרה בדעתו מערכה אדירת ממדים, של עצות, הכלולה מכל חכמה ותבונה. אבל, ברגע שבחר בעצת הנחש - בגלל קטנות אמונה שהייתה בו, בעצמו - המיר את תכליתו הנבחרת, הנ"ל, לרצון הנחש - ליזיל וליתהני בהאי עלמא שפלה - בשררה וכבוד, מתוך ההנחה כי "אנא אמלוך". ואז, עם החלפת המטרה, הושלכה, מאליה כל מערכת העצות, השייכות לתכלית הקודמת, המקורית והאמיתית, ותחתיה, קמה והייתה לה, ר"ל, מערכת עצות להשגת המטרה של - "אנא אמלוך".

ואע"פ, שמיד עשה תשובה, והתחרט חרטה גדולה, מכל מקום הרשת הסבוכה, שהתפתחה, כתוצאה מעצת הנחש שקיבל, כבר הספיקה להתקבע בליבו ולקנות לעצמה מעמד של בעה"ב, שווה בין שווים. ולהתערבב עם עצות האמת, עד אשר, גם החפץ בעצת אמת, מתקשה מאוד, לזהות ולברר את האוכל מתוך הפסולת.

תערובת שאינה ניתנת להפרדה. האומנם?

בטרם ניגש להתרת קשר סבך העצות הזה, שומא עלינו, להבין את סיבת היות התערובת סמיכה, דביקה וקשה כ"כ להפרדה. כי לכאורה - כדי לנער מעלינו את עצות השקר, ולפזר את ענני העשנים הסרוחים - די היה לו, לאדה"ר בחרטה, תשובה וחזרה אל המטרה והיעוד המקורי ואת זה הלו עשה. כיצד קרה שאנו סוחבים עימנו עד היום הזה, את תוצאות אותה טעות?

למען פתרון השאלה, צריכים אנו להקדמה היסודית דלקמן -

"...הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת רַחֲמָנוּתוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, כִּי רָצָה לְגַלּוֹת רַחֲמָנוּתוֹ, וְאִם לֹא הָיָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל מִי הָיָה מַרְאֶה רַחֲמָנוּתוֹ. וְעַל כֵּן בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה מִתְּחִלַּת הָאֲצִילוּת, עַד סוֹף נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז שֶׁל עוֹלָם הַגַּשְׁמִי, כְּדֵי לְהַרְאוֹת רַחֲמָנוּתוֹ" (ליקו"מ ס"ד) "כדי להיטיב לזולתו. כי מידתו להיטיב"(הוספות מכת"י).

הרחמנות והטוב הזה, של הבורא יתברך, כיצד הם מתגלים? ע"י התענוג. 'כי האדם' - כך מובא בספרים (מסילת ישרים במבוא ועוד) - 'לא נברא, אלא להתענג על ה". ה' יתברך מתענג, כאשר אנו שמחים ומתענגים על קרבתו. ואנחנו - מתענגים על כך, שאנו גורמים עונג, שעשועים ושמחה לבורא. וחוזר חלילה עד אין סוף. נמצא, איפה - שהתכונה החשובה ביותר, מתוך שלל תכונותיו וכישוריו של האדם - היא יכולתו להיות כלי לקבלת תענוג - הכישרון להתענג. כי ללא כישרון זה, לא ייצא רצונו הק' מכוח אל הפועל. לתכלית זו, הטביע הבורא ית', ברוב רחמיו, במוחו של האדם, את היכולת המופלאה לייצר עונג. אך בחכמתו הק', קבע קצבה לדבר - שלא יהא העונג תמידי. כי תענוג תמידי, כידוע אינו תענוג שלם. וחקק במוחנו, את החוק האומר - כי לא יווצר ויגיע העונג, אלא כתגמול עבור מעשים חשובים יקרי ערך. אדה"ר, אכן זכה, טרם חטאו, להתענג על הדברים החשובים באמת - על השגות אלוקות והדבקות ברצון השי"ת. אלא דהוה מה דהוה, כנ"ל. וכיון שלרגע החשיב וייקר את עצת הנחש, היטה, מיד את כל בית יוצר העונג המוחי, הנ"ל, לעבר פעולות שקר חסרות כל חשיבות אמיתית, שלפתע הפכו, בבחירתו של האדם, לגבירות ומלכות, אשר המוח חפץ ביקרן ומעניק לכל עושיהן, מנת עונג מופלגת. היא המתיקות המאוסה הכרוכה במים גנובים - בעבירות ר"ל.

אחר שנתקבע בנו החיבור בין 'עצות הנחש' ל'עונג' ונכרכו זה בזה, קשה לנו מאוד לשכנע את כוח המדמה שלנו, כי טעות היא בידו ושעליו להעביר את נזר החשיבות אל מצוות ה' ועבודתו.

ולמרבה הצער, אחר שנתקבע בנו החיבור בין 'עצות הנחש' ל'עונג' ונכרכו זה בזה, קשה לנו מאוד לשכנע את כוח המדמה שלנו, כי טעות היא בידו ושעליו להעביר את נזר החשיבות אל מצוות ה' ועבודתו.

וזו עיקר סיבת העמל והמרירות הכרוכים בעבודת הבורא. כי, כשם שאנו מטבענו נבראנו, להרגיש חיות ועונג בכל עשיה חשובה ובעלת ערך, כך נבראנו גם להרגיש טעם מיתה ומרירות בכל עשיה שאיננה חשובה. והיות ובעטיו של החטא, נעשינו מזולזלים בעיני עצמנו, ומעשי מצוותינו, תורתנו ותפילתנו, כלא נחשבו בעיננו, דין גרמא, שמוחנו, העושה מלאכתו נאמנה, מבין - שעליו למרר עלינו, ככל האפשר, את עבודתנו. וזה ידוע וברור, כי אין מרירות גדולה מלבלות את הזמן והכוח בעבודה חסרת משמעות וערך. בפרט כשמנגד, ניצבת לה עבודה רבת ערך ועונג.

עכ"פ, העולה הוא - שהעונג הינו - רצון ה' הבסיסי ביותר - הרצון שברצונות. הוא אינו איסור, כפי שטועים רבים לחשוב ולזלזל, אלא הוא - כשהוא נלווה אל האמת - ובא כתגמול לעשיית רצון ה' ומצוותיו - ממש תכלית הבריאה. לאור זאת, מובן, איפה שמערכת העצות ומנגנון יצירת העונג, קשורים ואחוזים זה בזה. וכיון שהעונג הוא מטרת העל, הרי שהמוח, באופן מובנה, עסוק כל הזמן בהמצאת עצות לגרימת והשגת עונג. וכאשר היצה"ר מדמה לנו, כי הבלי העוה"ז ותאוותיו, הם החשובים באמת, ממילא, אין להתפלא אם מוחנו קודח כל הזמן עצות, הרהורים ופיתויים להשגת ההבלים ה"חשובים" הללו. ובאמת, אין עליו כל טענה,

כי חפץ חיים הוא, והרי - כל זמן שהחיות מצויה בעולם ההבל - לשם הוא יפנה וייעץ את עצותיו. כי העצות - כפי שנתבאר לעיל - נוצרות ומתהוות בהתאם למטרה עבורה הן נצרכות.

אחר שעמדנו על שורשי הבעיה, ניגש בס"ד לפתרונה:

הקב"ה מקדים רפואה למכה

מה העצה והתרופה לבירור תערובת העצות הזו?

רבינו הקדוש נזקק, כמובן לרפואת הצרה הכלל עולמית הזו, ושלוש עצות יעץ בחוכמתו -

א. שמירה מעצות הנחש ע"י מצוות ציצית, שמירת הברית וקבלת תרי"ג עטין דאורייתא ע"י לימוד עצות הצדיק.(ליקו"מ ז')

ב. צעקת הלב ממעמקים וחתירת מימי העצות הכנוסים בו. (ליקומ"ת ה')

ג. מחלוקת - המביאה לידי תשובה על פגם אמונת חכמים ובכללה - האמונה בעצמו.

מאז חטא אדה"ר, עסקו הצדיקים שבכל דור, ובעיקר אבותינו הקדושים, בתיקון העצה ע"י עצות אלו. עד אשר, מכוח עבודתם הק', שמע ה' את נאקת בני ישראל ויחמול על עמו, וישלח את משה עבדו, אשר הגדיל לעשות יותר מכל אשר לפניו, ויחלצנו מחשכת גלות הדעת ועצות הנחש במצרים, ויצב רגלינו לפני הר סיני. ביטל מאיתנו את זוהמת הנחש וטומאת עצותיו, ונתן לנו את התורה הק' - תרי"ג עטין דאורייתא - המתפצלות, ע"י התורה שבע"פ, לאין ספור סעיפים ותתי סעיפים הכוללים כל עצת אמת שבעולם, כמו שהיו הדברים קודם החטא.

אלא, שבעווה"ר, לא האריך המצב השלם הזה ימים. שוב הגיח הנחש מחורו, התלבש בערב רב, אשר עשו את העגל, גרמו לשבירת הלוחות הראשונים והחזירו את חשכת העצה לקדמותה.

אבל בחמלת ה' על עמו ועולמו, נתן ביד משה את הלוחות השניים. ועתה אין לנו שיור, אלא התורה הזו, אשר ממנה עצה ותושיה. וע"י עמל, יגיעה וקיום העצות הנ"ל, יכול כל אחד למצוא, על ידה, עצות נכונות עבור כל צעד ושעל בחייו.

תרופת הפלא להפריד יקר מזולל – אמת

להלכה ולמעשה - העולה מהדברים הוא - שהאדם, הנמצא מול החלטה גורלית ועצתו חלוקה, צריך, בראש ובראשונה, לברר לעצמו בדיוק נמרץ מהי מטרתו. להיות קולע אל השערה ולא יחטיא. כי התהוות העצות, כאמור לעיל, היא - כתוצאה - ובהתאם - למטרה, אליה הן נדרשות.

למשל, בנוגע לשאלתך - לכאורה, במושכל ראשון, המטרה היא נסיעה לאומן. אמנם, במחשבה שניה ומעמיקה יותר, יתברר, כי הנסיעה אינה מטרה, אלא גם היא עצמה, עצה למטרה אחרת, גבוהה ממנה - עשיית רצון הבורא - דבקות בתכלית. וכמו שביקש/ציווה רביה"ק בפירוש: "אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי: שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ לְהָעוֹלָם לְהַטְעוֹת." עבור זה נוסעים לאומן.

חובה מוטלת, על האדם, המתחבט בייסורי הספק, לשאול את עצמו בכנות - מה מקור וסיבת ייסוריי? האם האמת היא שבוערת בי? הכמיהה לעשות את רצון הבורא? או ,שמא מעורבות במטרה זו, מטרות אחרות, זרות, כגון - ההצלה מפני הפחד - "מה יאמרו חברי"? או, יתרה מזו - החרדה - איך אעמוד מול מצב, בו חברי יגיעו לאומן לפני? ובעוד הם ששים בגוונים הרבה וקוטפים אורות - אני תקוע בשגרת החיים האפורה?

במלים פשוטות ומעט בוטות - מה אני רוצה? עצה כיצד לדעת ולעשות את רצון השי"ת. או עצה, שתוציא לפועל את רצוני שלי - שתטיב עמי, כפי שאני החלטתי וקבעתי.

הדבר ברור, בדוק ומנוסה, כי ברגע שהאדם יצליח ליישר את שכלו ורצונו אל נקודת האמת בלבד, וינטרל את השפעת הלחצים החברתיים ואחרים - מיד ייראג ויזכה לעצה הנכונה. כלומר - לעצה, שהיא רצון ה' מאיתו. ויהיה סמוך ובטוח, כי יהיה אשר יהיה - עצתו אמונה, ביטחון ושלוות הנפש.

וכך מנסח את הדברים מוהרנ"ת ז"ל: "עִקַּר תִּקּוּן שְׁלֵמוּת הָעֵצָה, לֵידַע בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לֵילֵךְ, הוּא עַל-יְדֵי הָאֱמֶת. כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד, וְצָרִיךְ כָּל אָדָם, כְּשֶׁמְּסָפֵּק בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ וְהַנְהָגָה אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, עִקַּר תַּקָּנָתוֹ הוּא הָאֱמֶת, שֶׁיִּרְאֶה לְמִשָּׁךְ עַצְמוֹ רַק אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וּלְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָאֱמֶת, וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹלִיכֵהוּ וְיַדְרִיכֵהוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת... וְעַל-יְדֵי אוֹר הָאֱמֶת זוֹכֶה לְעֵצָה שְׁלֵמָה."(ג"ט ג' כ"ד)

אך, שלב ראשון ביישוב הדעת ויישורה לפי פלס האמת, אומר מוהרנ"ת הוא - ידיעת מקומו. היינו להכיר במציאות - שאינו יודע כלל, כלל לא. כי בעווה"ר, נתמעטה דעתנו, עד שאין שום אפשרות, בדרך הטבע, שדעתנו לבדה תברר עבורנו את העצה הנכונה.

ואז - מתוך תוקף הרגשת המצוקה הזו, של אובדן העצה - יצעק אל ה' בכל ליבו.

"כִּי תַּקָּנָתוֹ שֶׁיֵּדַע, עַל כָּל פָּנִים, הָאֱמֶת - שֶׁנִּפָּל כָּל כָּךְ וְנִתְרַחֵק כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם עֵצָה, וְיִצְעַק עַל זֶה בְּעַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹרֵהוּ הָעֵצָה וְהַדֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, צָעַק עַל זֶה הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יג, ג): "עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי" (שם)

וכהשלמה לעצת כיוון הלב אל האמת הנ"ל, נכון להביא גם את דברי מוהרנ"ת דלקמן (הלכות ר"ח ז'). ותורף הדברים הוא - שגם אם אחר כל העצות הנ"ל, עדיין חלוקה עצתו, אזי יבחר בע"כ את אחד מצדדי הספק, אך יגמור בדעתו כי יקרה אשר יקרה - לכל מקום אשר תביא אותו עצתו - הוא תמיד יתמיד בדבקותו ברצון אל האמת.

"אִם עֲצָתִי חֲלוּקָה אִם לִסַּע אוֹ לֵישֵׁב בְּבֵיתִי וְאֵינִי יָכוֹל לָתֵת עֵצָה לְנַפְשִׁי עַל כָּל פָּנִים אֲנִי חָזָק בְּדַעְתִּי שֶׁבֵּין בְּבֵיתִי בֵּין בַּדֶּרֶךְ אֶחֱטֹף טוֹב מַה שֶּׁאוּכַל. וְכֵן בִּשְׁאָרֵי דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְפָרְטָם.

שני סוגי קליפות וכנגדן — שני סוגי בירורים

כי בעניין בירור העצה האמיתית, בעניינים הקשורים לעוה"ז (גם אם הם מכשירי מצווה, כגון עסק הנסיעה לאומן, מתי ואיך וכו') יש - אומר מוהרנ"ת (פיקדון ג') - שתי עבודות, כנגד שתי קליפות המתגברות להחשיך את העצה: האחת - מקורה בשבירת הכלים. וכנגדה ישנו פתרון טבעי - מהלך מחושב ומסודר הכולל שלושה שלבים - א. ליקוט נתונים יסודי ומקיף ככל האפשר. למשל - בעניינו - בירור קר, נטול רגשות בהלה ופאניקה של המצב האמיתי בשטח, מה רמת הסיכון והסיכוי שהדרך לאומן תיחסם? מה אומרות הרשויות? וכיו"ב למשל - בשנה האחרונה אמרו הרשויות באוקריינה, וחזרו ואמרו עשרות פעמים, כי מצידם לא תהיה מניעה להגיע לאומן ואדרבא הם יקבלו בברכה את הבאים וכך גם עשו וקיימו בפועל בפגישות עבודה והכנה מעשית לאירוע עם נתן בנון מנכ"ל איחוד אומן, אשר מצידו התמיד להוציא עדכונים לציבור. בשנות הקורונה, לעומת זו גם נערכו פגישות אך רק כדי לבחון את המצב טרם החלטה. עכ"פ ידיעות התפרסמו לרוב בצינורות מהימנים, כשמכולם עלתה תמונת מציאות האומרת - כי הסיכויים לסגירת הדרכים לאומן, שואפים לכיוון האפס.

כמו כן, יש לשים על כף המאזניים את המחיר שתגבה ממני נסיעה מוקדמת מידי. השהות באומן לא בהכרח מקדשת את האדם, כידוע וד"ל. נטישת האישה והפקרת חינוך הילדים, הפסדים כלכלים, בריאות הגוף וכו'

הבירור הזה, המכונה - "השתדלות" - הינו צורך גבוה ורצון הבורא, כי על ידו מבררים את הניצוצות הק' שנפלו לקליפות, בעת השבירה הידועה. ועם הכוונה הרצויה, שכרו הרבה מאוד (כל זה, אצ"ל, מקביל לידיעה המוצקה והברורה ללא ספק, כי עצם העצה - לנסוע לרבינו הק' לראש השנה - היא עצת אמת, שורש ואם כל העצות לעבודת ה'. וכמו"ש רבינו הק': "אין דבר גדול מזה")

ב. רק אחרי איסוף מירב הנתונים הנ"ל מגיע שלב המשפט - ניתוח ושקלול הנתונים זה כנגד זה וסיכום מספר העצות האפשריות, העולות מהם.

יש לשים לב שלא להתחיל בתהליך זה, בזמן שחסרים לו עדיין נתונים. ממש לסרב, לעיסוק בהחלטות, אפילו במחשבה, בטרם הגיע זמנן. התנהלות, נכונה כזו, תציל מבלבול רב.

ג. הצבת העצות השונות - שבדרך זו כולן קודש - זו כנגד זו, ובחירת העצה שמשקל הסיבות המצדדות בה רב יותר.

הקליפה השניה המונעת ומסתירה את העצה האמתית - אומר מוהרנ"ת - יונקת כוחה מהחלל הפנוי. ממנה נמשכים כל מיני אירועים שאינם צפויים בדרך הטבע וכדו', וכנגדה - אין עצה ואין תבונה בדרך הטבע והחשיבה הלוגית, אלא רק תפילה וצעקה, והשלכת כל יהבו ודעתו על השי"ת, מתוך הכרה עמוקה ככל האפשר, שאין אנו יודעים כלל, כלל, לא מה רצון ה' באמת, ולא מהי העצה הנכונה כנ"ל.

עצה לבקיאות אחרי כישלון עצה

ויהי אחר הדברים האלה - אחר שבחר בעצה הטובה והאמיתית ע"פ כוחו - תם שלב בירור הספקות ומתחיל שלב הביצוע - ושוב אין לחזור ולהרהר בדבר הספק הנ"ל. ובעיקר יזהר מפחדים ולחצים, אלא יתרכז בעשיה והוצאת העצה הנבחרת מכוח אל הפועל בצורה הטובה ביותר. הבקיאות הזו תיתכן, רק אם ידבק האדם במידת האמת עד מאוד וישחרר את עצמו מהתאווה ל"נערווין" (-עצבים) וחומרות יתרות, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת. וכמו שהזהירנו רבינו הק' מחומרות יתרות בענייני הלכה, כן יש להיזהר מחומרות יתרות בעצותיו של רבינו הק' בעצמו.

ותמיד לא ימוש מנגד עיניו כלל הברזל שהתווה לפנינו רבינו הק': "כשאָמַר אָז - אֵין שׂוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּב בְּדָוְקָא וְאִם לָאו וְכוּ'. רַק אִם יוּכַל - יוּכַל וְאִם לָאו - אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ (שיהר"ן רל"ה)

והיה אם יקרה עימו - מה שקורה פעמים רבות - וידמה בעיניו כי לא עלתה עצתו יפה, ויחשוב כי טעה ונכשל - ישים לנגד עיניו את דברי מוהרנ"ת דלקמן (אונאה ג'), המלמדים אותנו דעת ורצון צדיק. כי גם אחר המצבים הקיצונים ביותר של טעות ומכשול, אין בשום אופן סיבה לשקוע ברגשי אשם, ייסורי מצפון ושאר רעלים קטלנים, המזריקים סמא דמוות של מרה שחורה ועצבות לתוך דמנו, אלא להמשיך לדבוק ברצון ה' המביט רק אל הטוב, החפץ מאוד בהמשך עבודתנו מתוך שמחה -

"שָׁמַעְנוּ מִפִּי רַבֵּינוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁאָמַר לָנוּ בְּפֵרוּשׁ: 'כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם רוֹאִין אוֹתִי, [כְּלוֹמַר שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִין קְדֻשָּׁתִי הַגְּדוֹלָה שֶׁאֲנִי צַדִּיק גָּמוּר וְכוּ'], אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיִיתִי עַכְשָׁו עוֹבֵר עֲבֵרָה גְּדוֹלָה מַמָּשׁ, לֹא הָיִיתִי נוֹפֵל בְּדַעְתִּי כְּלָל, רַק הָיִיתִי אִישׁ כָּשֵׁר אַחַר הָעֲבֵרָה כְּמוֹ קֹדֶם, רַק אַחַר-כָּךְ הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה'.

יש לשים לב היטב לעובדה החשובה - כי אין אנו מבקשים עצה להצלחה כפי הבנתנו, אלא עצה מושלמת שתיטיב גם עם נפשנו בעוה"ז ובעוה"ב.

ועל כן, בעוד עצה להצלחה גשמית, אין ביכולת אנושית לברר בוודאות, כל זמן שהעתיד נעלם מאיתנו ואין בכוחנו לנבאותו או לקובעו כרצוננו - הרי שבתחום בירור רצון הבורא - אם עשינו את המוטל עלינו, כפי הנ"ל - יכולים ומצווים אנו להיות סמוכים ובטוחים, שקטים ושלווים, כי עצת ה' היא תקום. ועל כן, אחר קבלת והחלטת העצה, נכון יהיה להסיח דעת כליל מהספק ולהשתמש בברכת השכחה - לעסוק בעבודתנו מבלי לייסר עצמנו בספק. כי תהיה אשר תהיה העצה - ייסורי נפש מסוג זה, הינם בוודאי עצת אחיתופל, שתוביל אותנו לשאול תחתיות.

מעשה רב

ולסיום - כדי לשבר מעט את האוזן - נזכיר כאן מעשה רב שארע אצל אחד מגדולי אנ"ש, אשר נקלע למצב, בו הייתה שאלת הנסיעה לאומן לראש השנה, מוטלת על כף מאזני העצה, והעצה, שלקח לעצמו, גרמה לו להחמיץ ולהפסיד את השהות עם קיבוץ אנ"ש באומן. וכיצד - למרבה הפלא - נשאר בחיים ואף התחזק בשמחה בראש השנה עצמו.

מי הוא גדול אנ"ש הזה, הראוי ללמוד ממנו עצה ותבונה? מוהרנ"ת ז"ל בכבודו ובעצמו. וכך היה המעשה - בחזרתו מא"י, היה בידו לשכור ספינה ולהספיק להגיע מבעוד מועד לפני ראש השנה לאומן, אך כיון שלא רצה להיפרד מחבריו לדרך, על אף שלא היו חסידי ברסלב - בחר בעצה להמתין להסכמתם, ועקב כך הפסיד את התפילה עם הקיבוץ הק' באומן בפעם היחידה בחייו - "הָיָה בְּיָדִי לִשְׂכֹּר סְפִינָה בְּיוֹם רְבִיעִי, וְלֵילֵךְ בְּיוֹם חֲמִישִׁי מִיָּד וְהָיָה אֶפְשָׁר שֶׁאַגִּיעַ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמַאן, אֲבָל נִתְעַכַּבְתִּי מֵחֲמַת אֲנָשִׁי חֶבְרָתֵנוּ שֶׁל הַסְּפִינָה, וְאַבַּדְתִּי סְפִינָה זאת כִּי הָלְכָה בְּיוֹם ה' בַּבֹּקֶר וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַכַּבְתִּי בַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָא קָרוֹב לִשְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת... וְגַם נִתְעַכַּבְתִּי בְּעַד ר"ג וְר"י וְהָיָה לִי קְצָת מַחֲלוֹקֶת מִזֶּה אֲבָל בְּחַסְדֵי ה' נִצַּחְתִּי כֻּלָּם וְנָסַעְנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד לא כְּמוֹ שֶׁרָצוּ הֵם וְכוּ'." (ימי מוהרנ"ת ח"ב קס"ב)

ומה עשה מוהרנ"ת בראש השנה ההוא? האם ישב אבל וחפוי ראש על כי רבינו "לא הזמין אותו"? האם התלונן וביכה את אבדת וחילוף התפילות הנלהבות עם כלל אנ"ש בתפילות במניין מצומצם ומתנדנד, תרתי משמע, על סיפון ספינה רעועה בעיצומה של סערה שטלטלה את בני מעיהם וחייבה אותם להתפלל בישיבה? ובכן - לא בבית מדרשו של מוהרנ"ת הק' - "הִגִּיעַ יוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וּתְהִלָּה לָאֵל הָיוּ לָנוּ בַּעֲלֵי תְּפִלּוֹת וְתוֹקְעִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' כִּי אֲנִי הֵבֵאתִי הַשּׁוֹפָר מִצְּפַת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ... וְאַף עַל פִּי כֵן בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל לֹא נִמְשַׁכְתִּי אַחַר הַצַּעַר כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרַנִי שֶׁנִּמְשַׁךְ עָלַי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְרָקַדְתִּי הַרְבֵּה בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה" (ימי מוהרנ"ת קע"ה) ■

נקודת המקום

הצצה להתפשטות אורו של הרבי במקומות חדשים ורחוקים

ש. רובינזון

רבינו מגיע ל'באר שבע'

הר"ר אלדד אליאסי הי"ו

כיצד הוקמה קהילת ברסלב בבאר שבע?

לפני כעשר שנים עברתי מהעיר נתניה לבאר שבע. היה זה כבר כמה שנים אחר שזכיתי להתוודע לאורו הגדול של רבינו. לצערי, בנתניה לא היה לי כלל עם מי לדבר ולהתחזק בעבודת ה' ובעצותיו של רבינו, הייתי בודד עם עצמי בכל מה שקשור לברסלב. לכן, כשפגשתי בבאר שבע חסיד ברסלב נוסף, שגם הוא חיפש חבר לעבודת ה' כמוני - הייתה שמחתי גדולה מאוד. התחלנו ללמוד יחד ספרי רבינו בחברותא, כשמיום ליום הרגשתי את ההבדל הגדול בהתקרבות שלי לרבינו, לעומת מצבי הקודם.

לאחר תקופה הצטרף אלינו ברסלב'ר נוסף, שלישי במנין. היה זה אחד מאנ"ש שהתעניין במגורים בבאר שבע, משמים הפגישו בינינו, וכששמע שיהיה לו במקום חברים לעבודת ה', גמלה בליבו ההחלטה לעבור דירה לכאן. כך, לאט לאט התווספו עוד ועוד מאנשי שלומנו, עד שהתחלנו להתגבש יחד בצורה מסודרת. הקמנו יתד קבוע לכל הפעילות, פתחנו בית הכנסת המשמש אותנו לתפילות ושיעורים.

כיצד סידרתם מבנה עבור בית הכנסת?

כאן בבאר שבע ישנם כמה בתי כנסת השוכנים בתוך המקלטים העירוניים. כך נהגנו גם אנחנו. אחד מאנ"ש שהתמסר מאוד עבור כולנו, סידר את הפרוצדורה הטכנית לגבי המקום, ואף הביא למקום ריהוט וספרי קודש.

בעניין המניעות - הרי פטור בלא כלום אי אפשר... הכנו שלט יפה מחוץ לבית הכנסת להודיע בראש כל חוצות שיש כאן מקום קבוע לאנשי ה'ראש בית'... אך השכנים התנגדו לשלט. נאלצנו להוריד את השלט עם קצת כאב לב. עדיין לא זכינו שתורת רבינו תתקבל בעולם, יש כאן קהילות שיש להם מבנים ומוסדות מסודרים, ואילו אנחנו נאלצים להיות במקלט. אך אנו נאחזים בדברי מוהרנ"ת שאמר שרק בביאת המשיח יראו את גדולתנו ותפארתנו.

כיצד אתם מתחזקים יחד בענייני של רבינו?

אחת לשבוע אנו מתאספים יחד לשיעור בליקוטי הלכות, אותו מוסר חברי היקר עמו למדתי בחברותא לפני שהוקמה הקהילה. אנו לומדים יחד את ההלכה בצורה יסודית, כשקודם ללימוד ההלכה בליקוטי הלכות, אנו עוסקים ב'תורה' עליה מייסד מוהרנ"ת את ההלכה. התועלת של השיעור גדולה היא, וחשובה לאין ערוך עבור המקורבים החדשים. כידוע, מי שבתחילת התקרבותו משקיע הרבה בליקוטי הלכות, כל ההתקרבות שלו לרבינו מקבלת משמעות אחרת לגמרי.

נפגשתי כמה פעמים עם בחור שהיה מקפיד על שמירת המצוות רק בצורה 'סמלית'... הצטערתי לראות אותו כך. הצעתי לו לבוא לשיעור שלנו, סיפרתי לו שיש שיעור מרתק בספר של רבי נתן מברסלב. אותו בחור אכן השתתף בשיעור, ומיד ראינו עליו שינוי לטובה. כיום אותו בחור יירא שמים ולומד בישיבה, הוא כיום חסיד ברסלב נלבב.

אך ללא ספק, ה'שבת' היא המטען הרוחני שלנו לכל השבוע! אם אמנם לתפילת ליל שבת באים להתפלל אלו הגרים בקרבת מקום. לעומת זאת, לתפילת הנץ של יום השבת, באים רבים גם ממרחק. מוהרנ"ת הרי אמר לבנו ר' יצחק שיתרגל להתפלל כוותיקין שאז כל היום פנוי לעבודת ה' יתברך. ה' זיכה אותנו ליישם את ההנהגה הזאת בכל שבת, כשלאחר התפילה אנו מתיישבים יחד למעין 'סעודת שבת'... בה אנו יושבים בנחת ומלבנים ומבררים יחד נקודות חשובות בעבודת ה'. אנו מתחילים ללמוד בספר 'סיפורי מעשיות' או ב'שיחות הר"ן', כשכל אחד מוסיף ומשתתף מ'הנקודה השייכת לליבו'.

רבינו אומר שהסיבה שבני אדם רחוקים מעבודת ה' - היא מפני שאין להם יישוב הדעת. שבת בבוקר זהו זמן שגם בדורנו - דור הבלבול... הוא זמן נקי וצלול. אין כמו הרוגע שיש בזמן זה, אפשר לבלות בו ולנצל אותו לעבודת ה' כשאין להיכן למהר...

האם יש לכם קשר עם אנ"ש שבאזור המרכז?

במשך תקופה ארוכה היינו באים יחד לירושלים לשיעוריו של הר"ר אברהם פלג, הנודע בגודל עיונו בליקוטי מוהר"ן, בשיעורים ובהליכה עם התורות. התחלנו לראות מרחוק את העמקות הנוראה שיש בתורות של רבינו. ראינו איך כל נושא בתורה קשור ומתחבר לנושא השני. התורות בליקוטי מוהר"ן הם פלאיים ממש. מצד אחד הם עמוקים מני ים, ומאידך הם דברים כאלו הנוגעים לכל אחד ואחד בחיי היום יום.

כמו כן מגיעים אלינו לבאר שבע משפיעים רבים מאנשי שלומנו. ביניהם ניתן למנות את הר"ר ארז משה דורון, הר"ר יעקב נתן אנשין ועוד.

כאן המקום להעלות על נס את המדור 'בעקבי הצאן' של הר"ר יעקב נתן אנשין. הציבור שנמצא כאן בבאר שבע לא גדל בין אנ"ש, ולא כולם מכירים את הנושאים העדינים והרגישים שהובאו במדור זה בשפה ברורה וקולחת. גם דברים רבים שהיו לי ברורים, כשאמרתי אותם לאנשים אחרים, ובפרט לבעלי תשובה, לא תמיד ידעתי איך להתנסח ובאיזו צורה לומר אותם. אני יכול להעיד שהמדור חולל מהפכה של ממש. המקורבים שבאים לברסלב לאחר פרסום מאמרים אלו, יש להם כבר דרך סלולה לכל נושא ה'התקשרות לצדיק', היסודית כל כך במשנת ברסלב.

יותר מכל ההשפעה שאנו רואים כתוצאה מההתקבצות שלנו, אנו מאמינים במה שאמר רבינו הקדוש: "המניין שלכם בוקע רקיעים", אין לנו השגה כלל מה המניין שלנו פועל למעלה! ■

הרב ש. סופר

חינוך הבנים

חינוך לאמונה באמונה

על מה נחנך בעיקר בליל הסדר?!

חג הפסח בו ציותה התורה 'והגדת לבנך' מעורר בכולנו את הרצון ואת הכמיהה לבהירות בסוגיה המורכבת של 'חינוך הבנים'. לרבים מאתנו אין זו רק התעסקות מופשטת אלא שאלה בוערת של יום יום, ולפעמים הם בגדר שאלות של פקוח נפש רוחני, כן לומר או לא לומר, להשתמש בשמאל דוחה או בימין מקרבת, איך מתמודדים הורים חלושים ורכי לב מול החוצפה הגוברת כיום אצל בני הנוער, איך מַקְנים חיבה ואהבה לדברים שבקדושה, ועוד ועוד.

רבים אומרים לנפשם, הרי ברור שלרבינו הקדוש יש מענה בהיר לכל אלה בעצותיו הקדושים, אבל חוץ מן התפילה והצעקה אין הם יודעים מה עליהם לעשות בפועל והאיך מחפשים עצה ומענה לכל אלה.

כמובן שקשה לענות על ענין נרחב זה במסגרת מצומצמת זו, אולם ננסה להציב יסוד אחד הנלמד ממצות החינוך המיוחדת שהתורה ציוותה אותנו בליל פסח כפי שרבי נתן מאיר זאת באור יקרות וממנו נקח אבני דרך לכלל ענין החינוך בכל השנה כולה.

להבנת הדברים נפתח בשאלה שנשאלנו מפי הורים רבים: עיקר מצות ליל הסדר היא 'והגדת לבנך', אולם רצינו לדעת מה בעיקר צריך לדאוג להעביר לבנים ב"ליל הסדר", כידוע אין לילדים כח לשמיעת כל ההגדה, מהי אם כן הנקודה המרכזית והעיקרית שיש לשום את הדגש עליה?!

כדי שלא ישנו וישאלו

ובכן, חז"ל הקדושים הורו לנו לשום דגש ולדאוג שהתינוקות ישאלו את השאלות על השינויים הנעשים בליל הסדר, נצטווינו לעשות שינויים רבים בלילה זה מכל שאר לילות, כדי שהתינוקות יראו וישאלו, ורבותינו התנאים רבי יהודה רבי טרפון ורבי עקיבא אף חילקו בעצמם קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו, רבי עקיבא אף הגדיל לעשות, מימיו הוא לא הכריז בבית המדרש שהגיע הזמן לקום ולגמור את הלימוד, חוץ מערבי פסחים, כדי שהאבות ידאגו לבנים שישנו ביום ויוכלו להיות ערים, לשאול את השאלות בליל פסח (ראה פסחים קח:).

אנו רואים שענין ה'שאלות' תופס מקום עיקרי בלילה זה. ועלינו להבין, מה טיבם ומטרתם של שאלות אלו, ומדוע צורת החינוך באה בדרך של שאלה ותשובה דוקא?!

רבי נתן מגלה לנו יסוד נפלא (בלקוטי הלכות, פסח ט-ז): כשנתבונן, נראה שלמעשה בסופו של דבר לא משיבים תשובה ברורה לילד השואל, הוא שואל מדוע הלילה הזה כולו מצה, כלומר, מדוע החמץ אסור אפילו במשהו, ואין על כך מענה בכל ההגדה, כי על אף שבמשך ההגדה מבארים את סיבת אכילת המצה אולם לא נכנסים לבאר את הפרטים מדוע אכן נאסר החמץ לגמרי, וכך גם לגבי הטיבולים, אין שום תשובה שמבארת מדוע עלינו לטבל שתי טיבולים, וכן הלאה. כך, שבפועל נשארו התמיהות והקושיות בעינם. מדוע אם כן התאמצנו כל כך לעוררם שישאלו אם בין כך אין אנו עונים עליהם תשובה כהלכתה?!

לחנך לאמונה

אלא שאכן את זה בדיוק ברצוננו להנחיל להם, האמונה הקדושה מבוססת על התמסרות להנהגת ה' מבלי לשאול שאלות ומבלי להקשות קושיות, אנו לא מבינים את דרכי הנהגת ה', אנו לא מבינים את טעמי המצות, ואף על פי כן אנו מאמינים שזו הטובה המופלאה ביותר עבורנו, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, והתורה היא חיינו ואורך ימינו, וגם כאשר אין אנו מבינים אנו סומכים ובטוחים על אמרתו שזה הטוב ביותר ורק לזה אנו נושאים נפשנו ותשוקתנו.

רק בדבר אחד מותר ומצוה עלינו לשאול ולדרוש, שנרצה לחפש ולהתבונן עוד ועוד בחסדי ה' ועומק טובו ואהבתו אלינו, לרצות להתבונן עוד ועוד בעוצם הנסים והנפלאות שנעשו אז והיום, כדי שנקבל מכך לב סמוך ובטוח יותר להתמסר לקבלת עול הנהגתו ועול תורתו ומצותיו באמונה תמה.

זהו תמצית ה'תירוץ' שאנו עונים לבן השואל בליל פסח, הוא תוהה על פרטי המצוות ואנו עונים לו 'עבדים היינו ויוציאנו', כלומר, אנו משועבדים אליו ומחויבים לקיים מצוותיו ככל אשר צונו על ידי משה עבדו נאמן ביתו, מכיון שראינו במצרים שהוא אבינו אוהבנו מרחמנו ועל כן אנו מוסרים עצמנו אליו כעבד לאדוניו בעצימת עיניים.

"ועיקר התשובה שמשיבים לו שאסור לו לחקור ולשאול במה שאין לו רשות, היינו, אם ירצה לשאול שיבינו לו כל דברי התורה עד תכליתו, זה אסור לו באיסור חמור מאד, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך, ולא ניתן רשות לשאול כי אם במה שיש לנו רשות, היינו, שאין לנו רשות כי אם לשאול ולחקור בעוצם נפלאות הנסים והאותות הנוראות שעשה השם יתברך עמנו בהוציאנו ממצרים ובקריעת ים סוף ומאז ועד הנה, ובזה אנו רואים אמיתתו וגדלו ותקפו ועוצם חסדו עלינו ושהוא משגיח בהשגחה פרטיית בכל עת ורוצה בעבודתנו וראוי לנו לעבדו ולקבל עול מלכותו בלב שלם לקיים כל תורת משה בכתב ובעל פה" (לשון רבי נתן, שם).

יסוד החינוך, והחינוך הוא היסוד

חובה מוטלת עלינו אם כן בליל פסח, לייסד ולבנות את האמונה בלב בנינו! שנעורר אותם לשאול, ונענה להם שאין לנו תשובה! ושאף על פי כן אנו עושים רצונו בשמחה באהבה וברוממות רוח, מכיון שהוא המטיב שיודע הכל לטובתנו.

זהו יסוד החינוך, לחנך לאמונה, אמונה פירושה לקבל בציות מוחלט ובהשלכת השכל, אבל לא בכפייה אלא באימון מלא, השלכת שכל שלא באה מסתימת פיות אלא מהתמסרות למי שאנו בטוחים בו שהוא מצווה זאת בתכלית הרחמנות וההטבה ואין חקר לרחמנותו ולעומק דעתו, ושעל כן אנו הולכים אחריו בשמחה.

משל למה הדבר דומה, אב ובנו הקטן הולכים לרופא [בזמן ובמקום שהיו רופאים אמיתיים], והרופא 'פוסק' שלהצלת חיי הילד יש לנתחו, הקטן כמובן בועט ומסרב, אך האב אומר לו בנחישות של אהבה: 'הרופא הרחמן והטוב הזה יודע מה שהוא עושה, הוא חפץ בטובתך ובהצלתך! והנחישות הזאת היא שבונה ומעבירה את האימון גם ללב הקטן, וכפי שעינינו רואות, שכאשר יגדל הקטן הוא גם כן ימשיך לרחם על בניו שלו בצורה זו. גם האבא לא יודע פרק ברפואה, אבל הוא כן יודע שהרופא הזה עושה מלאכתו נאמנה והוא רחמן ומסור, וזה מספיק כדי להמשיך ולהתמסר בידיו לגמרי והאמונה והאימון הם שמייצרים את הנחישות הזאת שגם פועלת לבסוף על לב הקטן.

וכך גם האמונה והאימון שאנו נוטעים בלב בנינו לה' ולתורתו. זהו הכח העצום ביותר שביכלתנו לתת לילדינו, זה היסוד החזק והאיתן שעליו יבנה הבנין כולו, וכמובא בשיחות הר"ן (רס"א) "רגל הוא בחינת אמונה שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כולה, כי האמונה יסוד ושרש כל התורה והעבודה".

בלילה קדוש זה, כאשר אנו מיישמים בפועל את האמונה, על ידי שמעוררים את הבנים לשאלות, ומשיבים להם שמכיון שהוא הטוב והרחמן שעשה עמנו כל הנסים על כן אנו הולכים אחריו אף בלא הבנה כלל, ובד בבד יושבים בחֵרוּת כבני מלכים, להורות שאנו שמחים במצוות ובקבלת עול היהדות, ואין היא עלינו כעול מכביד ומייסר, אלא היא עבורנו החירות האמיתית, היא המייסדת את ה'רגל' והעמוד שעליה יעמוד כל בנין היהדות בלב הנער לעתיד.

החינוך לאמונה בימינו

רבינו הקדוש העיד והזהיר רבות שבסוף הדורות ישטוף מבול של אפיקורסות בחוצות והוא גם יתיז בלבות הכשרים, זוהי רוח ה'דמוקרטיה' הנושבת בחוצות שנותנת עוז ותעצומות אף לכל חסר דעה להביע את דעתו מבלי להיות כפוף לשום מרות, כל אחד באשר הוא, על אף שלא קרא ולא שנה ועל אף שאינו יודע מאומה הינו בעל זכות בחירה והוא שווה בשווה עם זה שלמד ויודע, כנער כזקן כגדול כקטן כולם שווים, יש לו זכות לשאול ולחקור ולערער על כל מי שגדול ממנו, יש לו זכות לתבוע הסבר על כל דבר, ואם אין הדברים מתיישבים על לבו הוא יכול לבוז ולחלוק על כך ללא עוררין. זוהי האפיקורסות בתוקפה, והרוח הזאת מתיזה גם בלבות הכשרים את הרעל הזה ששובר ושומט את היסוד לאמונה, אם הילד לא מבין הרי שזו 'זכותו' לערער ולפקפק, האבא הוא ה'מוציא' והילד הוא ה'מוחזק' ועל המוציא להביא ראיה מספקת שתתיישב על לבו כדי שיואיל בטובו להסכים לדעת האב.

וזה לא עוצר רק בוויכוחים עם האב על עשיות גשמיות, אלא זה מחלחל ומערער את כל יסוד קבלת עול התורה בשמחה, כיון שהלב מורגל לשאול ולצפות לתשובה ואינו מחונך לאמונה שמביאה השתעבדות שמֵחָה.

אם נעצור ונחשוב, מה באמת גרם ל'גָלוּת' זו שאנו מצויים בה שילדים מתחצפים וההורים חלושים?! התשובה על כך אמורה מפי רבינו הקדוש: "עיקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה"! (לקו"מ ח"א ז'). חולשת מדת האמונה היא שמצמיחה את כל פרי הבאושים, רוח האפקורסות שירדה לעולם שרוצה להבין כל דבר ולחוש ולהרגיש כל דבר [שאגב, זה שמצמיח כיום את ה'צורך ההכרחי' להמחיש כל דבר] מחלישה את מדת האמונה שמהותה לקבל ולהשתעבד בשמחה גם כשלא מבינים ולא מרגישים.

זוהי למעשה גם חולשת ההורים עצמם, וכפי שהבאנו למעלה, שה'רגל' והעמוד שעליו נשען הכל היא מדת האמונה, הנחישות והעוז והחוזק שהאבא אומר לבנו הקטן בשעה שהוא מוסרו לרופא שהכל לטובתו - וזאת על אף שהילד לא מבין זאת כלל וזועק על נפשו - נובעת מאמונתו של האבא, גם הוא מבין שהוא לא צריך להבין ברפואה אלא הוא מאמין שהרופא מתכוון לטובתו מכיון שהוא מכירו כמסור ורחמן ומומחה, והיא שמולידה אצלו נחישות ועזות של אמת לעמוד מול כל תחנוניו המזוייפים של הבן שכלל אינו יודע בין ימינו לשמאלו, ובפרט בעניינים הנוגעים לטובת נפשו.

הוי אומר, הנחישות ותעצומות העוז אצל האב נובעים גם כן מכח האמונה, שום דבר לא יכול להזיז מן האמונה, כי הוא סומך על כך בעינים

עצומות אף אם יעבור עליו מה, אבל כאשר גם בלב האב ניתז מעט הרעל זה שאם לא מבינים ולא מרגישים את הנועם ואת הצורך ואת החשיבות הרי זה מביא מורך בלב, הרי כל שכן שלא יוכל לעמוד מול תחנוני הבן שלא מבין ולא מרגיש את הטוב שהוא רוצה להנחילו.

עזוז דקדושה כמול עזות הרע

הבה ניגע מעט במציאות מעשית. כאשר הילד בא בעזות ובתוקף ומסרב למה שהאב מצווהו. ולדוגמא, האבא מצווה לבן ללכת לבית הכנסת והילד מסרב ורוצה להשאר לשחק בבית, האבא בא כאמור כ'מוציא' מיד ה'מוחזק' ומתחיל להתחנן ולהציע פיתויים גשמיים ועושה 'מסחר' עם הילד ששוקל האם כדאי לו להענות להצעה, לפעמים כדאי לו ולפעמים ה'תשלום' לא כדאי בעיניו למאמץ הנדרש ממנו.

אך דבר אחד ברור, האב לא ניגש בעוז של אמונה שבנו צריך וחייב ללכת לבית הכנסת כי זהו הטוב הנצחי ההכרחי והקיומי עבור הבן ורק זה מה שייסד אצלו את ההשתעבדות לתפילה לכל ימי חייו שהיא הצלחת נפשו לעד, האב עצמו לא מבעיר בלבו את האמונה הברורה הזאת במהותה של התפילה, הוא עצמו מניח ל'שאלות' לנקר בלבו מה התועלת מתפילה כזו של פחות כזה, וכאשר האמונה שלו עצמו יֵשָׁנָה, אין לו שום תוקף ועוז אמיתי, אלא או שהוא בא כמתחנן המציע מסחר, או שהוא מתכעס ורוגז ובא באכזריות של נקמה וקוצר רוח, שמעוררת בדרך כלל גם כן מדות שכאלו מצד הבן. אך זה וזה אין בו כלל מבנין האמונה.

לעומת זאת, לִמְדָנוּ רבינו הקדוש יסוד מוסד, עזות דקדושה מכניעה עזות דסטרא אחרא, כאשר "הגוף עז וחזק בהתאוות צריך לזה עזות דקודשה, היינו קולות, שעל ידי זה משבר עזות" (לקו"מ ח"א כב-ה'), והוא מוסיף שם, שלא רק קולות של תוכחה צעקה ותפילה בכלל זה, אלא גם קולות של נגינה, ואדרבה, רבינו הק' מבאר שם שהשמחה היא המקור לעזות דקדושה, אפשר שאדם ישמיע קול נגינה ועזות הגוף תשבר, וזאת, כאשר הנגינה באה בעזות דקדושה, בבהירות של אמונה ושמחה שהדבר שאני הולך לזכות בו הינו משמח ויקר מפז, שאז נבנית עזות ונחישות שאינה ניתנת לערעור! רבינו הקדוש מעיד שבהכרח שזה יפיל את עזות הגוף.

כך אצל האבא עצמו וכך גם מול הבן, כאשר קול דבורי האמונה נאמר בנחישות ובבהירות ומבהירים לעצמו ולילד שזה כל הצלחת החיים בזה ובבא, הרי בהכרח שהאמונה תכריע ותכניע את עזות הגוף ובסופו של דבר גם גופו של הקטן יקלוט את האמת הברורה והצרופה והמחיה הזאת.

אמונה תכיפה

אם אמנם צריך להתאזר בסבלנות ובאריכת אפיים הנובעת אף היא מן האמונה ורק היא כח המגדל והמצמיח (ראה בהרחבה בלקו"מ ח"א קנ"ה), ולא לצפות שהדיבור הראשון יפעל מיד, אולם יש להתעקש מאות ואלפי פעמים בעוז ותעצומות, לַדֵּבֵר את בהירות דבורי ההאמונה ביקרת המצוה ובהכרחיותה ללא שום צד ספק, ולא להתפעל משום עזות הגוף של הקטן, ולא לפול ברוחו מהתנגדותו - שמביא להעדיף את הדרך של בקשת נדבה או מסחר עם הקטן שיסכים לעשות את שבקשו ממנו - אלא לעמוד בעוז ולומר את האמת במתיקות ושמחה עצומה שזה כל החיים והטוב, ובהכרח שזה יפעל לבסוף.

נגענו מעט רק בנושא של 'חוצפה' וחולשת ההורים, אבל למעשה מי שיתבונן יראה שזה מפתח ויסוד לכלל הנושאים שעליהם מבקשים לחנך, בכל דבר יש להחיות בעצמו את האמונה הבהירה ולחנך על אמונה בנושא זה שעליו הוא מבקש לחנך, זה גם פותר את רוב השאלות של שמאל דוחה וימין מקרבת, לא מחנכים בכוחנות ולא ברפיסות ורפיון ידים וויתור, אלא בעוז של שמחת האמונה, לא מוותרים על האמונה כי היא שורש התוקף והעוז, אבל היא נמסרת בשמחה ובאהבה עצומה כי היא חיינו.

כל החינוך בשנים עברו היה בעיקר בדבורי תמימות מלב אל לב, דבורים של אבא רחום שחס על חייו הנצחיים של הבן, וכפי שרבי נתן כותב רבות לאין שיעור לבנו, ואף לבניו הקטנים, וכדוגמת מכתבו המתוק לילדיו נחמן ויוסף יונה (בתרגום מאידיש): "למען השם, השתוקקו ללמוד ולהתפלל ברצינות והשתדלו לקרוא קריאת שמע ולברך ברכת המזון ברצינות, אז יוטב לכם בעזרת השם יתברך בעולם הזה ובעולם הבא, גם אתם כבר יכולים להבין בני אהובי שאין עוד תכלית אחרת מלבד להתפלל וללמוד ולעשות מעשים טובים, השם יתברך יחזק לבבכם בזה" (עלים לתרופה, רע"ט).

הרוח החדשה של היום העלימה את סגנון הדיבור האמיתי הפשוט והתמים הזה, דבורי אמונה בהירים וחזקים, שרק הם בכוחם להפיל את עזות ותוקף הרע, וכפי שרבינו הקדוש אומר: "כשנופל לאדם ספקות באמונת הבורא יתברך שמו, יאמר בפה מלא: אני מאמין באמונה שלמה שהוא יחיד ראשון ואחרון, כי ידוע שיצר הרע נמשך מגבורות הנפולין, ויש גבורות דקדושה שבהם ממתיקים הגבורות דקליפה, והדבור הוא בחינת גבורות דקדושה, נמצא כשיאמר אני מאמין כנ"ל הוא גבורות דקדושה, ובזה הוא ממתיק את הספקות שהוא בחינת גבורה דקליפה" (שיחות הר"ן קמ"ב). כי רק בכוחה של אמירה חזקה בפה מלא ובבהירות, להפיל את החוצפה של הרע בהכרח.

ובפרט בכחו של האב, שיש לו יכולת סגולית מיוחדת להאיר בלב בנו, כי כל אחד יכול וצריך להאיר את נקודת לבו בלב חברו ויש לכל אחד כח עצום בזה לחדש לב חברו לטובה (כפי שגילה רבינו הקודש בלקו"מ ח"א סי' ל"ד), אבל האב יש לו כח זה ביתר שאת וכמו שכתב רבי נתן (בלקוטי הלכות, מלמדים ד'): "החיוב מוטל על אביו ביותר לדבר עם בנו בתורה ויראת שמים, כדי להאיר בו הנקודה מפה ללב, כי על אביו דייקא מוטל החיוב ביותר, מחמת שעצם הנקדה הקדושה נמשכה ממנו, ועל כן הוא מחויב ללמוד עם בנו תורה, כי על ידי שהוא לומד עם בנו הוא מאיר בו הנקודה שיש בו מקדושת ישראל ומבטל החרפה השורה על לב, כי הכל נמשך מאביו, והוא צריך לתקן כל זה על ידי הדבור שמדבר עם בנו בתורה ויראת שמים, שעל ידי זה מאירה הנקודה מפה ללב שעל ידי זה נתתקן הכל".

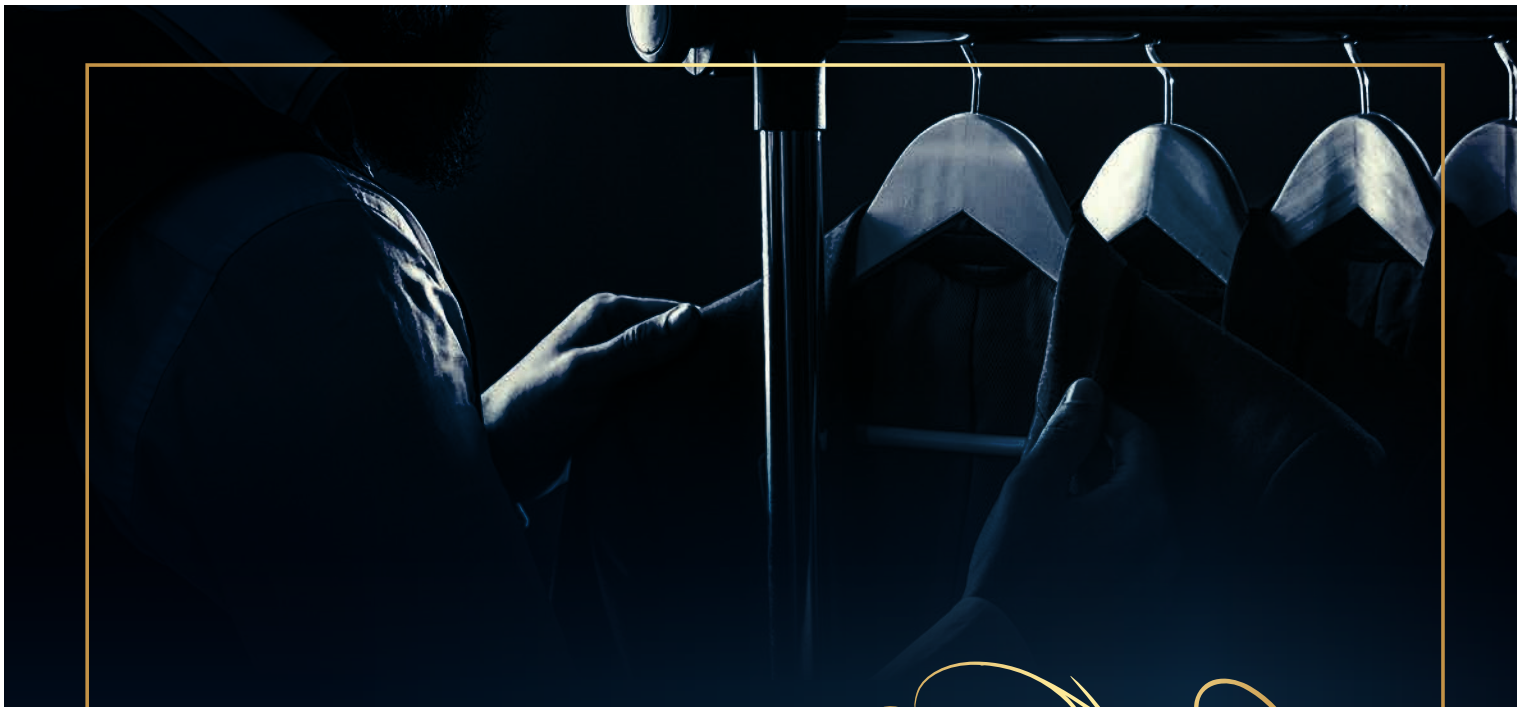
כלילֹ התקדש חג

ובעמדנו בימי חג הפסח, הבה נזכור שאם בכל השנה מסוגלים דבורי אמונה לחדור ללב הזולת ולהכניע את הרע שלו, הרי פי כמה בלילה קדוש זה שנצטוינו מאת ה' 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמור', שבודאי נמשך כח מיוחד לקיום המצוה בשלמות, ודיבורי האב שנצטווה על כך יחדרו ביתר שאת ללב הילד.

בלילה זה נמשכת בהירות אמונה נפלאה, כבימים ההם, בהם זכו ישראל לשבר את כל חכמות מצרים, ויש ביכולת להאיר את האמונה בלב האבות והבנים, וכדברי הרה"ק מטשערין (נחת השולחן תע"ב): "כי צריכין להאמין שבלילה הזאת ובפרט בשעה זו שישראל יושבין על הסדר ועוסקין בסיפור יציאת מצרים ולקיים המצות שבזאת הלילה נמשך אז מלמעלה הארה גדולה כזאת על כל אחד מישראל עד שכל אחד יכול להתקרב לעבודת השי"ת בהתקרבות אמיתי אפילו אם עבר עליו מה שעבר", ובפרט בכח 'מיכלא דמהימנותא' 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך', יחד עם קדושת ההגדה הקדושה שעל ידי אמירתה בקול ושתיית הארבע כוסות נתתקן הדעת (ראה לקו"מ ח"א סי' כ').

ועל האבא לזכור, כי השי"ת נתן לו את הכלים הכי מובחרים וסגוליים מכל המלמדים האחרים, כדי להאיר בלב בנו, וכמו שכתב רבי נתן (בלקוטי הלכות, מלמדים א'): "כי באמת המלמד המובחר והטוב הוא האב לבנו, כמו שכתוב ולמדתם אותם את בניכם, כי המלמד צריך לצמצם השכל והחכמה שרוצה להסביר להקטן ולהלביש את השכל כדי שיוכל להבינו כנראה בחוש, ולזה מסוגל ביותר האב לבנו, ועל כן היותר טוב שאביו בעצמו ילמד עם בנו".

נתאזר באמונה שהשי"ת יצליח שליחותנו, ובכחו של צדיק ההולך לפנינו נקיים רצונו שגילה גודל החיוב להאיר האמונה הטהורה לבנים ולתלמידים (לקו"מ ח"ב ז-ד') נזכה בעז"ה להבקיע העזות הרעה ולנטוע אמונה זכה בלב בנינו והיא שתקרב את הגאולה השלמה במהרה. ■

תודה רבה

קרן 'מלבושי כבוד' שע"י ארגון 'את אחי',
זכתה לחלק מתנת חג מיוחדת

בעקיטשע וכובע חסידיים

באיכות הגבוהה ביותר בשווי 1,300 ש"ח !

בסבסוד ענק של כ-70 אחוז מתנת שותפינו אחב"י המוקירים
ומעריכים את אחינו גיבורי החיל שהשליכו אחר גוום את מנעמי
העוה"ז ושבו להתענג מזיו השכינה לבקר בהיכלו של השי"ת.

"וּמַלְבּוּשִׁים שֶׁל יִשְׂרָאֵל... יֵשׁ בָּהֶם כָּל מִינֵי חֵן וְכָל
מִינֵי הִתְפָּאֲרוּת וְעַל-כֵּן צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמַלְבּוּשֵׁי
יִשְׂרָאֵל דַּיְקָא וּלְהִתְדַּמּוֹת בְּכָל דָּבָר לְדַרְכֵי הַחֲכָמִים כִּי
עַל-יְדֵי שֶׁמִּדַּמִּין עַצְמָם לְדַרְכֵי הַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים,
זוֹכִין לְהִכָּלֵל בָּהֶם. וְלַסּוֹף יִהְיֶה בֶּאֱמֶת כְּמוֹתָם:"

(ליקוטי הלכות הל'
חוקות העכו"ם ב')

את אחי
מרכז מידע חיבור והכוונה בעולם התשובה

02-5329617

יעוץ בחינוך ילדים ובתחומים שונים // ימי עיון // שבתות גיבוש // סדנאות לבית // שיעורים ברחבי הארץ // הנחיית הורים

חיים של הפצה

שיחת חברים על התחזקות בהפצת המעיינות

מ. מנדליאל

חבורת 'חיי נצח'

ביתר עילית

הר"ר נחמן רובינשטיין הי"ו

מהי הפעילות של חבורת 'חיי נצח' בימי 'בין הזמנים'?

בעיר ביתר קיימים יותר ממנין בתי כנסת של ברסלב בכל שכונות העיר, כשבכל קהילה ישנם עשרות רבות של 'בני הנעורים'. הקמנו את חבורת 'חיי נצח' במטרה לאגד את הבחורים מכל ביתר לישיבת בין הזמנים אחת.

חבורת 'חיי נצח' קיימת כבר למעלה מעשור, כשבהקמתה היה אחראי הר"ר אברהם יצחק קלצקי שליט"א. משנה לשנה מספר הבחורים עולה ועולה. ב'בין הזמנים' האחרון של חודש תשרי השתתפו בו כמאה וחמישים בחורים! כן ירבו.

ב'ישיבת בין הזמנים' יש סדר בוקר למשך שעתיים, המתקיים לאחר 'תפילה בכח' של 'בני הנעורים'. בחורים רבים אינם לומדים בישיבות של ברסלב, בשבילם - להתפלל חודש שלם עם אנשי הצדיק בכח ובהתלהבות, זו הזדמנות לטעום טעם אמיתי בתפילה.

אחר הצהריים מתקיים סדר הלימוד בבית כנסת בשכונה אחרת, כדי לגוון את הלימוד, וכדי שהמיקום יהיה קרוב לכל הבחורים. בסיום הלימוד מתפללים הבחורים יחד 'תפילת מנחה ומעריב', כשבין מנחה למעריב מתקיימות דרשות ממשפיעי אנשי שלומנו. בין הזמנים הוא הזמן המיועד להטעין את המצברים למשך כל השנה, לכן אנו משתדלים שהדרשות אכן יענו על הצורך - למלא את האוצרות בדברי רבינו ויתנו כוחות לכל הזמן הבא.

אחת לשבוע מתקיים 'סדר חצות', בו אנו נוסעים יחד להתבודדות ב'פעלד'. לאחר מכן מתיישבים כולם לסדר לימוד המסתיים עם תפילה בכח בהנץ החמה. בכל נסיעה כזאת מצטרף אלינו אחד ממשפיעי אנ"ש, המעורר את כולם בגודל מעלת הנעור בלילה, ובקיום עצת העצות של רבינו - "שפכי כמים ליבך נוכח פני ה". ב'בין הזמנים' הנוכחי, הגיע הרה"ח ר' בנימין פראנק, הנודע גם בניגוניו ובבקיאותו בניגונים העתיקים של אנ"ש - ניגונים שאין להם תחליף גם בדורנו.

אם תרשו לשאול... כמעט בכל בית הכנסת מרכזי מתקיימת ישיבת בין הזמנים, מהי הבשורה של 'חיי נצח'?

אמת, יש הרבה אנשים שמוסרים את נפשם כדי להרבות תורה בישראל בבין הזמנים, אשרי חלקם. אך המטרה שלנו ב'חיי נצח' היא - שיהיה לכל בחור 'בית' בעבודת ה' לכל תקופת 'בין הזמנים'. הרי בדורנו, גם אחרי שיש מלגות על סדרי הלימוד, עדיין יש לבחור כל כך הרבה מקומות להיכן ללכת והיכן לשהות...

כל מי שנכנס ורואה את הבחורים יושבים ולומדים, מרגיש באוויר את החיבור של הבחורים ללימוד התורה הקדושה. הבחורים מספרים לנו שהם מחכים בכיליון עיניים זמן שלם - מתי יגיעו כבר ימי 'בין הזמנים', בו הם יפגשו את החברים האמיתיים שלהם לעבודת ה'. מתי יגיעו הימים בו יוכלו להיות שקועים בספרי רבינו ולחיות בהווי של 'עבודה'... גם האברכים בוגרי חבורת 'חיי נצח', מתארים את ימי 'בין הזמנים' כמשהו שלא ישכח.

מלבד ההשקעה בלימוד ספרי רבינו - שעבור בחורים הלומדים בישיבות כלל חסידיות, מדובר בהזדמנות מיוחדת - אנו גם מעודדים את הבחורים להשקיע לפחות סדר אחד בלימוד החומר הנלמד בישיבה, או לקנות קניינים במסכתות אחרות בש"ס.

אחד מראשי החבורה מספר: השבוע אחד הבחורים סיים מסכת 'ברכות'. שאלתי אותו בחיוך: איזה 'ברכות', בבלי או ירושלמי? להפתעתי, הוא ענה לי: גם וגם... ואכן ראיתי אותו אחר כך ניגש לארון ומוציא מסכת 'פאה' מתלמוד ירושלמי...

עוד עובדה הוא מציין מ'סדר חצות' האחרון: ראיתי בחור צעיר - כמעט ילד... ששאל את חברו: תגיד, כדאי לקום 'חצות'? זה לא קשה מדי לקום באמצע הלילה? שמעתי את החבר עונה לו: תשמע, הייתי ב'סדר חצות' הקודם - זה הרגשה של 'מעין עולם הבא'...

עקבתי אחרי אותו בחור שאכן הגיע ל'חצות', ראיתי אותו מתפלל שחרית אחרי כל 'סדר הלילה' בכזה חיות - ממש ירדו לי דמעות מהעיניים. ראיתי שאכן יש שכר לעמלנו - להטעים לבחורים צעירים טעם אמיתי בעבודת ה'.

כמה השקעה דורשת ה'ישיבת בין הזמנים' מראשי החבורה?

ההשקעה היא בלי גבול. אנו רוצים שכל בחור ירגיש בנוח לבוא, לכן אנו נותנים את הדעת עד לפרטי פרטים, הן במישור הרוחני והן במישור הגשמי.

מלבד המלגות הניתנות כעידוד בסיום בין הזמנים, כל בחור שהשתתף בסדר חצות קיבל שי מיוחד לפסח. כמו כן, כמיטב המסורת ב'חיי נצח' - לאחר כל 'סדר חצות', מתקיימת ארוחת בוקר ביד רחבה. בסיום ה'בין הזמנים' אנו מארגנים טיול חווייתי - הכל במטרה להנעים עבור כולם את השהות ב'ישיבת בין הזמנים של רבינו'.

אנו תמיד מתעניינים מה קורה ב'ישיבות בין הזמנים' בקהילות אחרות, לראות מה ניתן ללמוד מהם ולהעתיק אותו אלינו... ידוע מה שאמר הרה"ק מברדיטשוב 'היכן שיש טוב רבי נחמן כבר לקח אותו'... זכר לדבר - גם אנחנו משתדלים לקחת את הטוב מכל מקום... ללא שום הגזמה - כבר עכשיו אנו מתחילים לתכנן את ה'בין הזמנים' של חודש אב...

נציין עוד נקודה קטנה: בהרבה 'ישיבות בין הזמנים' מקובל שמי שלא הגיע לסך מינימום של שעות, אינו זכאי למלגה. אצלנו אין דבר כזה, כל אחד זכאי למלגה כבר מה'סדר' הראשון בו הוא משתתף. להיפך, כדאי להמריץ את הבחורים שיגיעו אפילו לכמה ימים, אחרי שהם יטעמו קצת, הם ממילא ישאבו לאווירה המיוחדת השוררת בחבורה.

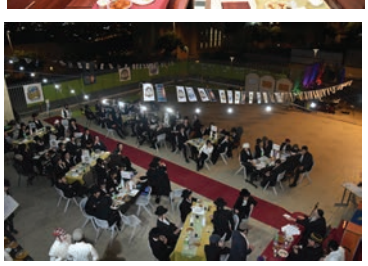
אך הנקודה החשובה ביותר ב'חיי נצח' היא, הדאגה לתת יחס אישי לכל אחד ואחד. אנו עוברים ומסתובבים בין הבחורים לשמוע מכל אחד, מה דעתו על המצב ב'ישיבת בין הזמנים', מה הוא מציע לייעל. ראשי החבורה הנמצאים עם הבחורים יודעים על כל בחור, מה חומר הלימודים אותו הוא לומד בבין הזמנים, ואפילו כמה הוא הספיק והתקדם. הכל מתוך הרגשה אמיתית של אכפתיות. קרה לא אחת כשבחור נעדר כמה ימים והראש חבורה שאל אותו: היכן היית? היית חסר לנו! הבחור ממש התפלא: איך מתוך מאה חמישים בחורים שמת לב שלא הייתי?...

האם יש לכם פעילות גם בשאר ימות השנה?

גולת הכותרת היא כאמור ה'ישיבת בין הזמנים', שגם היא כשלעצמה מעסיקה אותנו במשך כל השנה... אך איננו שוקטים על השמרים גם במשך ה'זמן'.

אחת לחודש מתקיימת ה'חבורה החודשית', אליה מתאספים כל בחורי אנ"ש מכל הישיבות בעיר. בחבורה אנו מבלים זמן רב על נגינה, עליה כותב רבי נתן בליקוטי הלכות: ש"עיקר הדבקות וההתחברות לה' יתברך מזה העולם השפל והגשמי - הוא על ידי נגינה". ברוב החודשים יש איזה מועד או חג קרוב עליה נסובה השיחה בחבורה, ומידי פעם אנו מארגנים נסיעה לקברי צדיקים באזור.

מנין הבחורים המשתתפים בחבורה אמנם אינו מגיע למספרים של בין הזמנים, זאת מכיוון שרוב הבחורים לומדים בישיבות מחוץ לעיר. אך יש לציין שמחמת החיבור והקשר שהבחורים מרגישים כלפי 'חיי נצח' - הרבה בחורים באים במיוחד אף מחוץ לעיר להשתתף בחבורה הזאת. החבורה האחרונה התקיימה לפני פורים בבית הכנסת ברסלב בשכונת רמות בירושלים. התוכנית הייתה להמשיך משם לקבר שמואל הנביא. אך לבסוף נאלצנו לוותר על ההשתטחות בקבר שמואל הנביא, כדי שאותם בחורים הבאים מחוץ לעיר יספיקו לחזור לישיבות בזמן.

מלבד 'החבורה החודשית' - בכמה ישיבות התארגנו הבחורים, והקימו לעצמם חבורה מדי שבוע. בשאר הישיבות בהם לא היה חבורה, דאגנו להקים חבורה מסודרת, עם ראש חבורה קבוע שיחזק את הבחורים בעבודת ה'.

בנוסף לכל זה, הנהגנו מיזם מיוחד בכל בתי הכנסת של ברסלב, במסגרתו הבחורים לומדים מדי שבת לימוד ביחד - בקיץ סיימו מסכת סוכה, ובחורף למדו מסכת מגילה. ההתארגנות בפועל נעשית על ידי כל קהילה וקהילה, אך אנו מלווים ומעודדים זאת מהצד. בחודש תשרי לקחנו את כל אותם בחורים שזכו לסיים מסכת 'סוכה', לנסיעה מיוחדת לקברי צדיקים בגליל. כעת בחודש ניסן התחלנו את ה'ישיבת בין הזמנים' עם סיום מסכת מגילה שנערך בפאר והדר. במהלך הסיום כל בחור שסיים את המסכת - קיבל תעודה מיוחדת.

גם בימי השובבי"ם היה לבחורים מבצע מיוחד. מתוך הנחה שבכל ישיבה כבר מתקיים 'חיזוק' בלימוד התורה ובשעות רצופות, החלטנו להקדיש את המבצע דווקא לעבודות הפשוטות. כידוע לכל, כמה החשיב רבינו דווקא 'עבודות' אלו. בין ה'עבודות' שהבחורים הקפידו עליהם ניתן למנות את ההקפדה על טבילה במקווה כל יום, להימנע מאכילת דבר מן החי באחד מימי השבוע בימי השובבי"ם, זמירות שבת, התבודדות, לימוד הלכה ועוד.

התשורה שניתנה על מבצע זה הייתה מקורית ומיוחדת. כל בחור קיבל שעון - דמוי השעון של רבי נתן! את השעון הזמנו בייצור עצמי לאחר עבודה אומנותית בהעתקה מושלמת של השעון המקורי.

מלבד הרעיון המיוחד של השעון, יש בשעון כזה גם מסר המזכיר את 'שמירת הזמן' המופלאה שהייתה לרבי נתן. עד כדי כך שבמכתב האחרון ב'עלים לתרופה', מזהיר רבי נתן את תלמידו שיבלה איזה שעות לעמוד על ה'זייגיר מאכיר' [-שעון] שיתקן את השעון שלו מיד... הוא גם מוסיף: "כי ידעתם כמה מוכרח לי הזייגיר בכל שעה"...

ככלל, הפעילות שלנו ב'חיי נצח' היא הרבה מעבר לזמן המוקדש לכך באופן רשמי. אם בחור צריך עזרה וליווי, או כשנדרש סיוע בשיבוץ לישיבה, הכתובת היא כמובן - 'חיי נצח'.

מה הן התגובות של החורים?

מובן שהתגובות חמות מאוד ונלהבות. ההורים רואים מקרוב, כמה תועלת שואבים בניהם היקרים מכל פעילויות 'חיי נצח'. הערכתם הגדולה מתבטאת גם בתרומות נלהבות לפעילויות החבורה, לטובת בניהם החשובים.

אך דומה שהתגובה הנלהבת ביותר, הייתה הדרישה של הורים רבים שטענו 'למה נגרע'! מדוע בין שלל הפעילויות, לא יזכו גם בחורי וילדי ה'מכינה לישיבה' למסגרת קבועה. ואכן, בשנה האחרונה הקמנו מסגרת גם ל'מכינה לישיבה' המתאספים יחד שני ימים בשבוע. יום אחד מוקדש ללימוד הלכות תפילין, וביום השני מתקיימת 'חבורה' בה מטעימים לנערים אלו מאור תורתו של רבינו הקדוש.

עסקנו עד עתה בפעולות של 'עשה טוב'. אמנם היה לנו מקרה, בו לאחד הבחורים היה אח מבוגר ממנו שלא מצא את עצמו במסגרת הישיבות והוא נפלט לרחוב, כשבדורנו מצב כזה גורר השלכות כבדות ה"י, כפי שאכן היה. כששמענו על המקרה, קיבלנו החלטה לתת לו תשומת לב ויחס הרבה יותר מהרגיל. לאחר תקופה פנה אלינו אביו ואמר לנו: אני חייב לכם את חיי - הצלתם את בני! בני אמנם לומד בישיבה מאוד טובה, אך לא זה מה שהציל אותו. מה שבאמת השאיר אותו זך ונקי - היה ה'בין הזמנים' של 'חיי נצח'!

את הפעילות ממנים אברכים יקרים שהתמסרו לעניין ברצון ממון וטרחה וגם לאבי מורי שליט"א יש חלק מרכזי בהעמדת הישיבה על תילה, וכאן המקום להודות להם על פועלם הרב.

נסכם את 'חיי נצח' במשפט אחד: המטרה שלנו היא להיות **קנקן חדש** - להנעים לבחורים את השהות ב'חבורה', בכל האמצעים, אך הוא **מלא ישן...** - יש ב'חיי נצח' הווי של עבודת ה', נקיה וטהורה, מקום בו השאיפה של כל בחור היא - להיות אחוז ומקושר בעצותיו של רבינו הקדוש. ■

גילוי אמונה באישון ליל

הוא שוטט ברחוב בסערה וכבר כמעט החליט לוותר על הכל ולהגשים פעם אחת את משאלת חייו אך ברגע שראה מהחלונות את העוצמה הכובשת של הכולל הכל התהפך ברגע...

נחמן גלינסקי

רחובות

ביתר עילית, השעה: שתיים בלילה.

נצנוצי הכוכבים האירו במעט את חשכת הלילה. הרוח הקרירה נשבה על פניו, ירושלים הרים סביב לה, והאוויר הצלול הנושב בהם הינו משכר חושים, אבל נפשו הסוערת לא נתנה לו ליהנות ממזג האוויר.

הוא היה נתון במצוקה ממשית. הן ההחלטה הגורלית אמורה להינתן הלילה, ושני הצדדים בוערים בו ולא נותנים מנוח.

רגליו נושאים אותו מאליהם, ליבו בל עמו, ומוחו המבולבל משוטט בעולמות של ספקות, לאחר צעידה ארוכה ללא תכלית הוא מוצא את עצמו בפתחה המואר של---

◆◆◆

ללוי יצחק (שם בדוי לדמות אמיתית) לא נכונו חיים קלים.

בתחילה חשבו הוריו שהוא סתם מתעצל ואינו חפץ ללמוד, אבל לאחר תקופה לא ארוכה הבינו שמן השמיים נגזרה על לוי יצחק התמודדות קשה.

גם המלמדים שבתחילה ניסו בטובות, וגם לאחר שעברו לרעות לא הצליחו להועיל יותר מדי, הבינו בשלב מסויים, שלוי יצחק הוא ילד אחר מכל חברי כיתתו.

שלא תבינו לא נכון - ללוי יצחק היו כשרונות עצומים וחלק ממלמדיו אף הגדירו אותו בתור 'עילוי', אבל כל אלו לא עמדו לו בשעה שפיתוי קל מן הקלים משך את סקרנותו והוציאו באחת מריכוזו הרופף.

הילדים הלא רגישים שבין חברי כיתתו, כינוהו בכינוי מעליב לאחר שהבינו את מצבו המורכב: 'סוס קופץ'. והעלבון, בפרט לילד צעיר כמוהו, צורב את הנפש כמכוות אש, ולפעמים מלווה את האדם שנים רבות קדימה...

◆◆◆

אם בחיידר עוד היה ניתן לגשר על אי אלו פערים על ידי מלמדים פרטיים למיניהם, או שיעורים קצרים עם הנחות מפליגות, הרי שבישיבה קטנה המצב החמיר. שם כבר לא הגמישו עבורו את המערכת הקשיחה, וכך הוא מצא את עצמו מול מסגרת שהוא לא מצליח לעמוד בתנאיה למרות מאמציו.

ואם בישיבה קטנה היה המצב קשה, הרי שבעלותו לישיבה גדולה, הוא החמיר שבעתיים. בישיבה גדולה - כידוע - המסגרת רופפת יותר, צוות הישיבה סומך יותר על הבחורים שכבר הגיעו לגיל הבגרות, וממילא ההשגחה אינה צמודה כל כך. וכפועל יוצא מכך, בחור שאין לו אחריות על עצמו, מוצא את עצמו מהר מאוד מבטל סדרים שלמים ח"ו.

לוי יצחק ניסה מאוד להיאחז בכל כוחו בסדרי הישיבה, הוא השתדל כמה שיכל להיצמד לסדרים, אולם ללא הצלחה מרובה. מהר מאוד הוא הבין שהוא לא בנוי למסגרת ישיבתית, והחל להתחמק ממנה באמתלאות שונות. הוא לא זלזל חלילה בצוות הישיבה או בצורך ללמוד. אדרבה, רצונו של לוי יצחק עז היה ללמוד וללמד כראוי וכהוגן. אולם, קשייו הרבים בליבוי פתויי היצר הצליחו לנטוע במוחו את ההחלטה שכאילו ואין ביכולתו לשבת וללמוד.

לוי יצחק עצמו רוצה בכל מאודו להיות בחור ככל הבחורים, ללכת בתלם ולעמוד בכללי המסגרת, אבל הוא פשוט לא מסוגל. נפשו הסוערת ומזגו המבולבל לא נותנים לו מנוח, ולאט לאט החליט לוי יצחק שאין לקב"ה נחת רוח ממנו, כי הרי למה שבחור מופרע כמוהו, שאינו מסוגל לשבת יותר מחמש דקות במקום אחד, יעשה נחת רוח להשי"ת?

לאט לאט מצא את עצמו לוי יצחק עסוק בעיסוקים שונים, שהצד השווה שבהן שאינם דורשים ממנו לשבת שעות ארוכות מול הגמרא.

הוא החל לנהל ביד רמה גמ"ח למכשירי כתיבה, ואת לילותיו וימיו בילה בנסיעות לקברי צדיקים. כלפי חוץ אולי היה נראה שהוא עסוק בדברים טובים, וכך אכן היה, אבל רק לוי יצחק עצמו ידע, במעמקי ליבו, שהתשובה לשאלת 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך' אינה בדווקא נסיעות ברחבי הארץ...

הוא ידע היטב שאין הוא מבלה את ימיו בינות לקברי הצדיקים שבצפון ארץ ישראל מחמת כיסופיו וגעגועיו, אלא הודה בכנות בינו לבין עצמו שהוא פשוט מנסה 'להתפרק' ולהשתחרר מעט מהעול הכבד של לימוד התורה...

עברו הימים ולוי יצחק מצא את זיווגו בשעה טובה ומוצלחת. הכל היללו ושיבחו את ענבי הגפן מהצד הזה שזכו ונשתדכו עם ענבי הגפן מהצד הזה, וכולם יחד סיכמו את השידוך בקביעה שהוא יהיה בעז"ה וודאי דבר נאה ומתקבל.

הימים חלפו במהירות, כשהפעם כבר היו ללוי יצחק תירוצים מתקבלים על הדעת מדוע אינו יכול להיכנס לשיעור או לשבת עם החברותא, הן הוא חייב להתכונן לחתונה, וכיצד יישאר לו זמן ללמוד?

גם הנסיעות התכופות מקבלות משמעות אחרת, הרי הוא צריך להתכונן היטב ליום שמחת ליבו בתפילות ותחנונים כראוי, ומי ימנע ממנו לקיים את רצונו הזך והטהור להשתית את ביתו על אדני התפילה?

ורק לוי יצחק עצמו ידע את הסיבה האמיתית שמאחורי שוטטויותיו הרבות, אבל הרגיש שאם ממילא הוא לא מסוגל להתכונן כראוי, לפחות יעשה זאת בדרכים אחרות...

◆◆◆

הניגון המרגש כבר ממלא את החלל, החתן ההדור עטוף בבגדי השיראין כשעל ראשו חבוש השטריימל ההדור צועד מעדנות בינות לאביו וחותנו, הילדים הקטנים שמסביב מביטים מרוגשים אל עבר פרצופו הדומע של לוי יצחק חתן השמחה, והחופה מתחילה...

הדמעות מבצבצות מעיני הסובבים, הן אלו רגעים מסוגלים ביותר בהם מגיעים הנשמות מההיכלות העליונים, בית יהודי חדש מוקם בישראל, והשפעות יורדות ממעל. מי יפספס את ההזדמנות לפעול לעצמו ישועה?

מקום דמעותיו של החתן לא נפקדו אף הם, יפחותיו השקטות העידו כאלף עדים על רצונו הזך והטהור של החתן דנן. לוי יצחק התפלל על הכל, הוא הפציר על הריכוז ובכה על ההתמדה, התפלל על הלימוד וייחל להצליח בחייו הרוחניים.

ולאחר דמעות רבות כל כך, הוא כבר קיווה שמה שהיה עד היום חלף מן העולם, ומעתה ואילך הרי שהוא אדם חדש לגמרי, שבינו לבין העבר הכואב, אין ולא כלום...

החתונה עצמה עברה עליו בענן של אושר. כאן לא כבלו אותו לשבת על כסא במשך שעות, הוא רקד ופיזז ונתן לכל מרץ הנעורים שלו לצאת החוצה, ורק לאחר שעות ארוכות כשהדי המוזיקה נדמו וקהל המשתתפים התפזר, החלו החיים החדשים לפכפך בליבו של לוי יצחק.

ימי השבע ברכות עברו עליו במהירות, כמעט ולא היה לו זמן להרהר בו ובעתידו, ומיד לאחריהם כשהשגרה הופיעה בפתח החל לוי יצחק לברר ברצינות על כולל מעולה באיזור מגוריו.

חמיו העסקן החשוב, הצליח עד מהרה להפגיש אותו עם ראש הכולל

'הכי טוב באיזור' כלשונו, ולאחר פגישה קצרה בין ראש הכולל ללוי יצחק והתרשמות מהירה מכשרונותיו הברוכים, הסכים ראש הכולל לקבל את לוי יצחק לשורותיו, כשבליבו הוא מהלל את הזכייה לו זכה...

◆◆◆

ימי הזוהר הראשונים חלפו כבר, כרך ה'שולחן ערוך' עליו מתנוסס השם 'לוי יצחק' דהה מעט ואיבד כבר את הרושם הראשוני והחדש, וגם נפשו של לוי יצחק התחילה לחרוק.

אם קיווה שהחתונה שינתה את כל כולו, הרי שהתאכזב ובגדול...

הקשיים הן אותן קשיים, חוסר הריכוז לא ברח לשום מקום, ואדרבה, כששום ראש ישיבה או מג"ש לא עמד מעל ראשו, הוא לא הרגיש שום סיבה להתאמץ...

חיות מהלימוד ממילא אין לו, ומה שהיה מסוגל בחיידר ובישיבה להתאמץ לנסות למצוא חן בעיני הממונים עליו גם אם לו עצמו לא היה מזה שום סיפוק, הרי שעתה כשגם זה לא בנמצא הוא לא מצא בעצמו את הכוח להתאמץ.

הוא סיכם זאת לעצמו במילים אלו: אם בישיבה זה היה קשה, הרי שעתה זה הפך לבלתי נסבל...

לא ארכו הימים, וראש הכולל הבין שלוי יצחק מכתים את שמו המעולה של הכולל שבראשותו, וברמזים עדינים ניסה להפנות לכך את תשומת ליבו.

לוי יצחק עצמו ידע שהצדק עם ראש הכולל, הן בעיניו חזה באברכים המיוחדים שנמצאים במסגרת הכולל וידע שאפילו להכנת קפה הם כמעט ולא יוצאים באמצע הסדר, וודאי שאין להם זמן לפטפט עימו על דא ועל הא, ולאחר כמה רמזים שכאלו הבין שאין לו בשביל מה לבוא לכולל...

לאחר שבועות ספורים הוא מצא לעצמו כולל ממוצע, כזה שאברכיו יוצאים מפעם לפעם אל חדר הקפה, אבל לאחר תקופה לא ארוכה, לוי יצחק הפך למוקד התקהלות, ולמוקד ההתענינות של אברכי הכולל שיצאו אליו כל כמה דקות רק כדי 'להתעדכן'...

הפעם היה ראש הכולל פחות עדין ובמילים שאינן משתמעות לשני פנים הבהיר לו שהכולל אינו מוקד פרשנויות על אירועי ההווה העבר והעתיד, וגם אם אפשר לקבל בהבנה אברך שאינו מסוגל לשבת וללמוד סדר שלם ברציפות, לא שייך להבליג למראה אברך שכל הגעתו לכולל היא רק בכדי למצוא עמיתים לדיונים העמוקים שהוא מנהל...

לאחר כמה סבבים נוספים כאלו, הבין לוי יצחק שהוא וכולל הם שני קווים מקבילים שלעולם לא יפגשו, ומעתה הוא התייאש מלחפש לו כולל חדש.

◆◆◆

אבל לוי יצחק לא וויתר לעצמו, הוא עדיין נאחז בכל כוחו ברצון ללמוד ולהגות בתורת ה', וחיפש לפחות מקום עבודה 'תורני' בו יוכל להישאר מחובר לקדושה ותורה.

באחד הימים הוא רואה בלוח המודעות מודעה המבשרת על חיפוש מורה פרטי בחיידר פלוני, הוא מיד שש על המציאה וחייג למספר המופיע בתחתית המודעה. מהר מאד הוא הוזמן לפגישה עם מנהל המוסד, ולאחר פגישה קצרה הבין הלה שהעומד לפניו הוא אברך כשרוני ומעלה, ועל אתר הציע לו לשמש כמלמד במשרה שהתפנתה בכתה גבוהה...

לוי יצחק הודה לה' בכל ליבו, וכבר בשבוע הבא החל לשמש כמלמד תשב"ר. אולם מסתבר שקשייו בשנות הילדות צצו ועלו לפניו, והוא הרגיש שהוא לא מסוגל לשבת כל כך הרבה מול הילדים, ולאחר שבועות ספורים הגיש את מכתב ההתפטרות...

כמוצא אחרון ניסה לוי יצחק ללמוד עם בחורים באופן פרטי, וכשגם נסיון זה כשל החליט כי כלו כל הקיצין ועליו לחפש לו אפיק אחר.

בגלגול הזה כבר הוא לא יזכה לשבת וללמוד תורה כנראה...

◆◆◆

המגבת הגדולה פרושה על כתפיו, וכששני ידיו עסוקות בסלסול הפאות הוא מתבונן במודעה הגדולה והצבעונית שמולו.

"אתה מחפש את המימוש העצמי שלך?" זעקו אליו המילים מתוך המודעה, "מרגיש שהכולל לא בשבילך?" הם פצעו את ליבו באלפי דקירות, "בקרן '****' תקבל את כל הכלים לממש את הפוטנציאל שלך בחיים!"

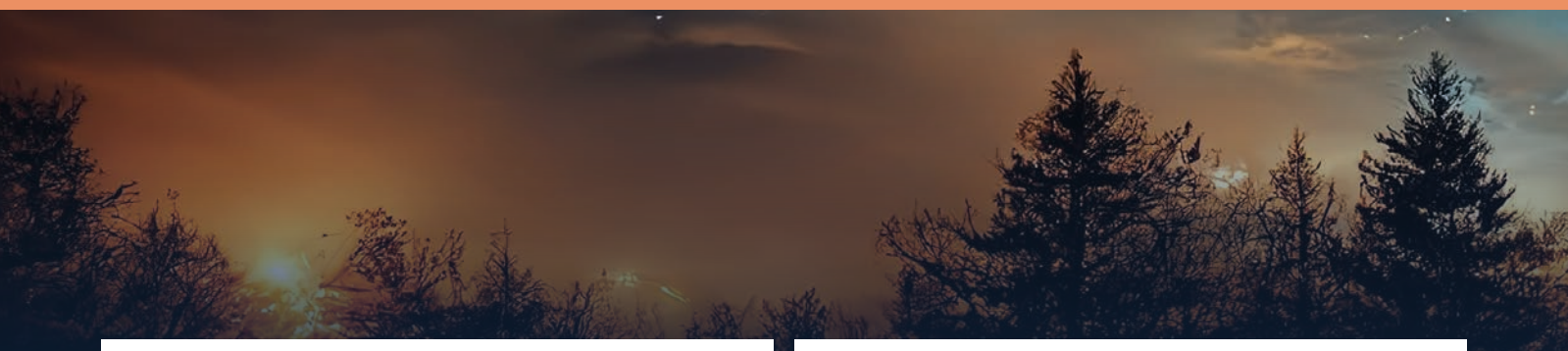
לוי יצחק ידע מעט על הקרן המדוברת והוא היה אמיתי עם עצמו. הוא ידע שמאוויו הוא לשבת בבית ה' כל ימי חייו, ולא רצה ללכת כל כך רחוק, למקום שישלח אותו ללימודים באקדמיה רח"ל ושאר כינויי דאית ליה... אבל במחשבה שניה, כבר היו מאחוריו מספיק נסיונות שמכוחם חשב שאין הוא יכול עוד להתאמץ לשבת בהיכלה של תורה ועליו לחפש את עצמו בארצות זרות.

וממחשבה למעשה, הוא החליט לנסות ופנה אל הכתובת הרשומה במודעה. בתום צעידה לא ארוכה מצא את עצמו בפתחה של דלת הדורה שהשלט 'הכוון תעסוקתי' מתנוססת עליה. בצעד מהוסס פתח את הדלת והתיישב בפינת ההמתנה.

היו שם חומרי קריאה רבים שיועדו למלאות את זמנם של הממתינים, אבל לוי יצחק בחר בכרך דהוי של ש"ס שהציץ לעברו מתחת ערמת עיתונים. הוא עדיין לא הזניח לגמרי את התקווה שעוד יום יבוא והוא יזכה לשבת ולהנות מנועם הקדושה...

לאחר המתנה קצרה הוא נקרא אל החדר שם המתינה לו וועדה של שלושה אנשים הדורים. הם שאלו אותו כמה וכמה שאלות ואבחנו אותו בכמה מיני אבחונים, ולבסוף, הנחיתו מולו הצעה שהוא לא יכול לסרב לה.

"לפי הנתונים שבידינו", אמר לו המכובד מביניהם, "הרי שאתה כשרוני הרבה מעל הממוצע. ומכיוון שיש לנו אינטרס שדווקא בני התורה ישתלבו ו"יתרמו" לכלכלה על ידי לימוד אקדמי איכותי, אנו מעוניינים לממן לך את הלימודים לתואר. לדעתנו מתאים לך לעסוק כפסיכולוג או איש תקשורת, ואנו כמובן, נדאג לך למסלולי הלימוד הטובים ביותר שקיים"

השני הציג את עצמו כמי שממונה על הנושא הכספי, ופרש לפניו את הצעת המימון.

לאחר שנאמרו הדברים, הוא הבין שעבודה קשה ניצבת לפניו, וגם אם הם יעזרו חלקית, עדיין הוא יצטרך להוציא מכיסו סכום הגון, והוא הסתפק מאד מה להחליט.

בנוסף, הסביר להם לוי יצחק שכיון שהוא קופצני כל כך הוא לא חושב שהוא ישרוד בלימודים המפרכים והקשים כל כך, ולכן הוא מעדיף משהו יותר מעניין ומרגש.

ואז הגיעה ההצעה הבאה, שברגע ששמע אותה לוי יצחק ידע שלכך הוא חיכה כל הזמן□ הרעיון היה ללמוד כיצד להיות 'מדריך רכיבת סוסים'. לטעמם של אותם מלומדים שישבו מולו, בכוח רכיבת הסוסים לרפא קשיים נפשיים שונים, ולקדם נוער מתמודד. גם כאן עניין המימון לא היווה בעיה לבחור מוכשר כמוהו, הם הצליחו להשיג מלגה שתממן שמונים אחוזים מעלות הלימוד, שהסתכמה בכמה עשרות אלפי ש"ח.

מסוחרר ומרוגש הוא ממלא את טופס ההרשמה, הנה סוף סוף הוא מוצא מרווה לצמאונו הגובר, הוא דמיין את עצמו מדריך מוצלח,נכון, קצת ריח של אדמה וזבל, אבל העיקר שיהיה קצת סיפוק בחיים. הוא תיאר לעצמו את תחושת הסיפוק שתמלא אותו לאחר שיצליח להיות מטפל מומחה דרך הרכיבה הטיפולית, וחיכה בכליון עיניים ליום ההתרשמות אליו הוזמן כדי ללמוד על המקצוע החדש, שיפתח לו אפיק בחיים...

◆◆◆

יום ראשון 10 בבוקר, בחוות הסוסים אי שם על ההרים הגבוהים באזור בית שמש

הקול שבקע מבפנים לא בדיוק הזכיר לו את ההמולה הרגילה בשטיבלאך השכונתי, כשפתח את הדלת הרחבה הוא הבין גם למה.

ערבוביא של אנשים מכל הסגנונות, מהם טיפוסים מוזרים עטויים בביגוד ססגוני וצבעוני גרמו לו לרתיעה עמוקה.

'עם האנשים האלה אהיה אמור לבלות בתקופה הקרובה?', הוא שואל את עצמו.

היו שם יצורים מפוקפקים, שהוא לא היה מעז לשוחח עימם אפילו בפגישה אקראית, וכאן הוא אמור לשבת ולבלות איתם במשך חודשים ארוכים...

אבל פתאום ננער חוש הדמיון שלו, ושוב הוא נזכר בדמיונות המרגשים, שכעת נראו לו מבעד לחלון החדר בו התקיים המפגש, 'ובכלל', הוא אומר לעצמו. 'הרי זה המקום האחרון שנשאר לי לבלות ולבטא את עצמי בעולם'... אך אז הוא חוזר במבטו שוב לחדר בו הוא נמצא, הוא מתבונן סביבו וכשהוא רואה את מי שאמורים לשמש לו כחברה הוא מרגיש מסופק ומבולבל...

◆◆◆

הוא שוכב על מיטתו אך איננו מצליח לישון בשום אופן. מה שעבר עליו היום לא נותן לו מנוח, עד שבסוף הוא מוצא את עצמו מתהלך כסהרורי ברחובות העיר ביתר.

ספק מתבודד ספק ממלמל לעצמו, הוא עובר מרחוב לרחוב, והוא שופך את ליבו בדבריו, מתנה את צערו על כל העובר עליו. כה קשה הייתה ההתלבטות עד שהוא שומע לפתע צעקה שמפלחת את האוויר השקט והוא נדהם כשהוא קולט שהיא בקעה מפיו.

'געוואלד!! טאטע!!', הוא מבקש ומתחנן. 'רבונו שלו עולם! זה כל כך מושך אותי, אין לי כוח לעמוד בפיתוי הענק הזה. אני כבר מחפש את עצמי שנים ארוכות כל כך, והנה מגיעה הצעה מעניינית כל כך על מגש של כסף, גם כבוד גם כסף גם סיפוק ושחרור□ טאטע! אם לא זה, אז מה אני יעשה עם היום שלי?!

מחר בבוקר הוא אמור לתת תשובה סופית, ולהחליט אם הוא מתחיל את לימודי הרכיבה אבל הוא אינו יודע מה להחליט. אך כמה טוב שלפחות הוא יודע מעצת ההתבודדות ויש לו את מי לשתף בלבטים העצומים בהם הוא שרוי...

רגליו נושאות אותו לכיוונים לא צפויים ולאחר שעה סוערת של טענות ומענות הוא מוצא את עצמו מול הפתח המואר של בית המדרש 'כולל חצות' בביתר.

רגליו נושאות אותו פנימה והוא מביט בעשרות האברכים הגודשים את ההיכל ועוסקים בתורת ה' כאילו עכשיו אמצע היום...

לוי יצחק ידע מה זה חצות, גם בתור בחור צעיר הוא היה קם לפעמים בחצות הלילה בפרט בימי בין הזמנים. אבל כדרכו בקודש, הסתכמה אצלו עבודת החצות בשתיית קפה ושיחות חברים אינסופיות, אך מעולם הוא לא זכה להיחשף לכזו 'עבודה' של חצות.

הוא מקנא בכל האברכים ושוב עולה התחושה המוכרת במעלה גבו ולועגת לו בתזכורת שאין כל זה קשור אליו□ הוא לא מסוגל לשבת חמש דקות מול ספר קודש פתוח ויהיה זה הספר המעניין ביותר בעולם□

אך איך שהוא, הוא נסחף אל תוך האווירה. ולפתע הוא מוצא את עצמו שוקע בליקוטי הלכות, שם בהלכות בציעת הפת הוא מרגיש כזה מין אהבה ותענוג, והוא כלל לא שם לב איך הזמן עובר, עד שלאחר כמה שעות הוא תופס שהאברכים סביבו כבר התחילו להתפלל 'הודו לה' קראו בשמו', בנעימה מופלאה...

הוא הביט על עצמו בתדהמה, 'האם זה אני?!', הוא שואל את עצמו. האם ייתכן שאני יושב כאן בבית הכנסת ולומד כבר כמה שעות', האומנם התורה הקדושה שייכים גם אליי?!'... נפשו הסוערת שקטה לרגע והוא החליט בליבו: "כבר יש לי מקום אחר בעולם, פה אשב כי איוויתיה!"

◆◆◆

בשולי הסיפור:

גם לאחר אותה החלטה לא נכונו לו ללוי יצחק חיים קלים.

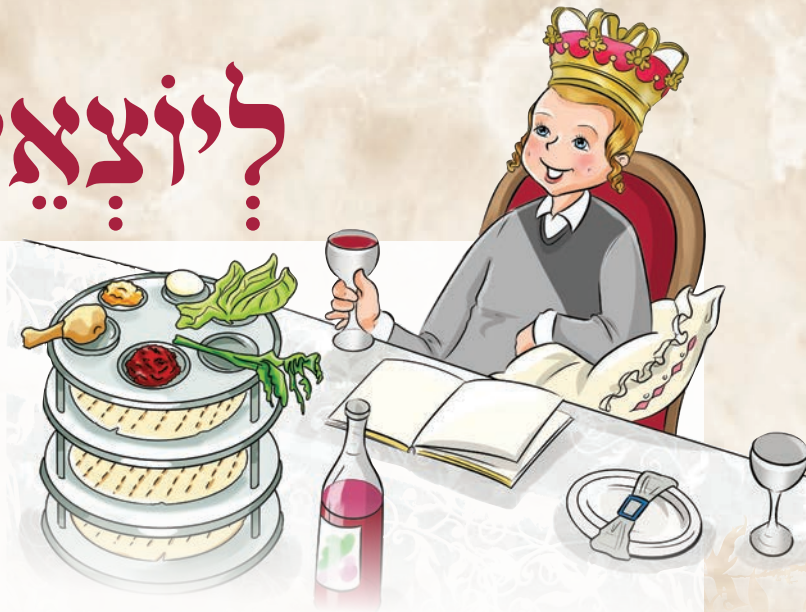
הוא המשיך להתמודד עם קשייו והריכוז עדיין לא הפך לאורח קבע בסביבתו.

אבל לאחר אותו לילה הבין לוי יצחק שבכוח הרבי ועצותיו לתת לו חיים טובים מהסוג שהוא מחפש מאז ומתמיד, וגם אם הדבר כרוך במעט או הרבה מאמצים הרי שזה מה שנכון עבורו.

הוא התחזק תמיד בגלוייהם של רבינו ומוהרנ"ת ומאז מנסה להיאחז בכל כוחותיו בכוח התורה כפי יכולתו למרות כל הקשיים! ■

יש לכם סיפור המתאים למדור? אתם מכירים סיפור מעניין על כוח הצדיק שיכול לחזק את הקוראים? שלחו לנו לפקס: 02-5396363 או חייגו למס': 053-3183654 ותזכו לזכות את הרבים בחיזוק באמונת צדיקים! כל סיפור יתקבל בברכה. (הפרסום יהיה תלוי בשיקולי המערכת)

לְיוֹצְאֵי חֻפָּזוֹן

מוֹישִׁי קָפַץ בְּהִתְרַגְּשׁוּת מִתּוֹךְ הָאָרוֹן בַּמִּטְבָּח, שֶׁהוּא עֲדַיִן לֹא סַיֵּם לְנַקּוֹתוֹ מִשְּׁאֲרִיּוֹת הַפֵּרוּרִים. הוּא רָץ בְּמְהִירוּת אֶל הַבֶּרֶז, שָׂטַף אֶת יָדָיו מֵהַסַּבּוֹן וְהָאֶקוֹנוֹמִיקָה, וְהִכְרִיז בַּחֲלַל הַבַּיִת: "אַבָּא, אֲנִי הוֹלֵךְ לְחַיֵּדֵר!"

מִמְּרוֹמֵי הַסָּלוֹן בַּסָּלוֹן לְיַד אֲרוֹן הַסְּפָרִים נִשְׁמְעָה קְרִיאָתוֹ שֶׁל אָבִיו שֶׁל מוֹישִׁי, שֶׁשָּׁאַל: "מוֹישִׁי, לָמָּה אַתָּה הוֹלֵךְ לְחַיֵּדֵר?, וַהֲרֵי עַכְשָׁו כְּבָר 'בֵּין הַזְּמַנִּים'. הַלְמּוּדִים בְּחַיֵּדֵר כְּבָר הִסְתַּיְּמוּ!?". מוֹישִׁי שֶׁכְּבָר הָיָה עִם רֶגֶל אַחַת מִחוּץ לַבַּיִת הִסְפִּיק לְהָשִׁיב, שֶׁהַמְּלַמֵּד שֶׁלָּהֶם הִשִּׂיג אִשּׁוּר מְיֻחָד מִבַּעַל מַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת - "בְּחִפָּזוֹן תֹּאכְלוּהוּ" שֶׁהִסְכִּים לְיַלְדֵי הַכִּתָּה לָבוֹא לְבִקּוּר מְיֻחָד בְּמַאֲפִיָּה הַיּוֹם בְּשָׁעָה 2 בַּצָּהֳרַיִם, וְהַמְּלַמֵּד סִכֵּם שֶׁכָּל יַלְדֵי הַכִּתָּה יִמְתִּינוּ לְיַד שַׁעַר הַחַיֵּדֵר בְּשָׁעָה 1:30 בְּכְדֵי שֶׁיַּסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ בַּזְּמַן יַחְדָּיו אֶל הַמַּאֲפִיָּה.

כְּשֶׁהִתְקָרֵב אֶל הַחַיֵּדֵר הִבְחִין מוֹישִׁי מֵרָחוֹק בְּכַמָּה מֵחֲבֵרָיו שֶׁכְּבָר הִקְדִּימוּ לָבוֹא, וְתוֹךְ מִסְפַּר דַּקּוֹת כְּבָר צָעֲדוּ בִּזְרִיזוּת כָּל הַיְּלָדִים בְּעִקְבוֹת הַמְּלַמֵּד הַמָּסוֹר לְכִוּוּן מַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת. לִפְנֵי שֶׁנִּכְנְסוּ אֶל הַמַּאֲפִיָּה עָצַר הַמְּלַמֵּד לִשְׂיחָה קְצָרָה וְהִסְבִּיר: כְּשֶׁאָנוּ נִכָּנָסִים אֶל הַמַּאֲפִיָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בַּמִּשְׁנָה זְהִירוּת שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב אֶל הָעוֹבְדִים בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִיעַ לָהֶם בַּעֲבוֹדָתָם, וְכֵן מֻחָשָׁשׁ שֶׁמָּא יִפֹּל פֵּרוּר חָמֵץ ח"ו לְתוֹךְ הַבָּצֵק! הָבָה נְנַצֵּל אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת וְנִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בַּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁל אֲפִיַּת הַמַּצּוֹת. בַּעַל הַמַּאֲפִיָּה הִבְחִין בַּמְּלַמֵּד וְהִזְמִין אוֹתוֹ יַחַד עִם הַיְּלָדִים כְּשֶׁהוּא מַזְהִיר אוֹתָם לִשְׁמֹר עַל הַסֵּדֶר וְלַעֲמֹד בַּצַּד, וְרַגַע אח"כ הוּא כְּבָר נֶעֱלָם בִּזְרִיזוּת מֵעֵינֵיהֶם.

רַעַשׁ וַהֲמָלָה קִדְּמוּ אֶת פְּנֵיהֶם, דְּפִיקוֹת הָעוֹרְכִים עַל בָּצֵק הִתְעָרְבְבוּ עִם קוֹל הַמַּשְׁגִּיחַ הַמְזָרֵז אֶת הָעוֹבְדִים כֻּלָּם לִזְכֹּר לוֹמַר "לְשֵׁם מַצּוֹת מִצְוָה", כְּשֶׁבַּתָּווֶךְ מִתְרוֹצֵץ בַּעַל הַמַּאֲפִיָּה עִם סִנּוֹר חַד פַּעֲמִי, וְקוֹרֵא לַ'פִּינֶרס' לְהָבִיא 'מַעְיֶרֶה' אֶל הַ'טֶעיילֶער' (הַ'פִּינֶעֶרס' תַּפְקִידָם לְהִתְעַסֵּק כָּל הַזְּמַן עִם הַבָּצֵק וְלִלְחֹץ עָלָיו מִכָּל כִּוּוּן, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יַחֲמִיץ, וּמִדֵּי כַּמָּה דַּקּוֹת, אֶחָד הַ'פִּינֶעֶרס' מַעֲבִיר אֶת הַבָּצֵק שֶׁבְּיָדָיו, - שֶׁמִּכְּנֶה 'מַעְיֶרֶה' - אֶל הָאִישׁ שֶׁמְּמֻנֶּה לְחַלֵּק אֶת הַבָּצֵק לְעוֹרְכִים שֶׁיַּעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ מַצָּה גְּדוֹלָה וְדַקָּה) לְפֶתַע הִכְרִיז הַמַּשְׁגִּיחַ: 'בְּעוֹד 2 דַּקּוֹת חוֹלְפִים הַ-18 דַּקּוֹת, רַבּוֹתַי - לְהִזְדָּרֵז!!" - "מִי מַעֲבִיר אֶת הַמַּצָּה לְ'רֶעדֶלְעֶרס'? (הַמְּנַקְּבִים אֶת הַמַּצָּה בִּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּתְפַּח). בַּחֲלַל הַמַּאֲפִיָּה כְּבָר הִתְפַּשֵּׁט רֵיחַ נָעִים שֶׁל מַצּוֹת אֲפוּיוֹת טָרִיּוֹת, כְּשֶׁכָּל כַּמָּה שְׁנִיּוֹת מוֹשִׁיט הָאוֹפֶה מַקֵּל אָרֹךְ מֵהַחַלּוֹן הַפּוֹנֶה אֶל חֲדַר הַמַּנּוּר הַלּוֹהֵט, וְהַ'רֶעדֶלְעֶרס' מְסַדְּרִים בִּזְרִיזוּת וּבִזְהִירוּת אֶת הַמַּצּוֹת עַל הַמַּקֵּל, וּבְתוֹךְ שְׁנָיָה הַמַּצּוֹת כְּבָר אֲפוּיוֹת...

לְאַחַר דַּקּוֹת אֲרֻכּוֹת הִסְפִּיקוּ הַיְּלָדִים לְהִתְרַגֵּל לַאֲוִירָה בְּמַאֲפִיַּת 'בְּחִפָּזוֹן תֹּאכְלוּהוּ', אֲשֶׁר כְּשֶׁמָּה כֵּן הִיא, הַמַּאֲפִיָּה נִדְמְתָה לְעֵינֵיהֶם כְּכַנֶּרֶת דְּבוֹרִים הַשׁוֹקֶקֶת פְּעִילוּת לְלֹא הֶרֶף, הֵם נִזְכְּרוּ בְּתֵאוּרִים עַל הַכֹּהֲנִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוֹלִיכוּ בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה אֶת הַדָּם שֶׁל הַקָּרְבָּנוֹת אֶל עֵבֶר הַמִּזְבֵּחַ, וּפִתְאוֹם הֵם רָאוּ אֶת זֶה בְּצוּרָה חַיָּה, כָּל שְׁנָיָה נֶצְלָה כָּאן עַד תֹּם, הֲרֵי אִם יִתְעַכֵּב הָעוֹרֵךְ 2 שְׁנִיּוֹת הוּא יָכוֹל לְהַפְסִיד חֲצִי קִילוֹ שֶׁל מַצּוֹת. הָעוֹבְדִים סִיְּמוּ אֶת הַ-18 דַּקּוֹת, בָּרוּךְ ה' הֵם סִיְּמוּ לֶאֱפוֹת אֶת כָּל הַמַּצּוֹת, וּפִנּוּ לִשְׁטֹחַ הֵיטֵב אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת הַכֵּלִים, וּמִיָּד חָזְרוּ לַעֲבוֹדָתָם בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ 'לְשֵׁם מַצַּת מִצְוָה' ... וְשׁוּב - דְּפִיקוֹת עַל הַשֻּׁלְחָנוֹת, מְהִירוּת וְחִפָּזוֹן...

קָשֶׁה הָיָה לִילָדִים לְהִתְנַתֵּק מֵהַמַּחֲזֶה הַמַּפְלִא, אַךְ הֵם נֶאֶלְצוּ לַעֲזֹב אֶת הַמַּאֲפִיָּה לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר הַזְּמַן שֶׁהֻקְצָה לָהֶם... הַמְּלַמֵּד נִצֵּל אֶת הַדֶּרֶךְ חֲזֹר וְסִפֵּר לִילָדִים אֶת מָה שֶׁ' נָתָן מְבָאֵר אֶת עִנְיַן הַמְּהִירוּת בִּלְיֹשֶׁת וַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת בִּפְרָט, וְהַחִפָּזוֹן בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בִּכְלָל...

רַבֵּנוּ אוֹמֵר שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה מַנְהִיג רַחְמָן. הוּא רָאָה אֶת קֹשִׁי הַשִּׁעְבּוּד בְּמִצְרַיִם, אֵיךְ שֶׁהַמִּצְרִים רוֹדִים בִּיהוּדִים וּמַעֲבִידִים אוֹתָם בְּפֶרֶךְ, מַכִּים אוֹתָם וּמְעַנִּים אוֹתָם, וּבְרֹב רַחֲמָנוּתוֹ מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ וְנִכְנַס לְגֹב הָאֲרָיוֹת, לְתוֹךְ הָאַרְמוֹן שֶׁל פַּרְעֹה, וְהִתְרָה בּוֹ שׁוּב וָשׁוּב, בִּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל השי"ת, שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. גַּם לְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הִמְשִׁיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַנְהִיג אוֹתָם בִּמְסִירוּת, וְאָכֵן לְאַחַר שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֵטְא הָעֵגֶל והשי"ת אָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהוּא עוֹמֵד לְכַלּוֹת אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וּלְהַשְׁאִיר רַק אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ וְהִתְחַנֵּן אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וְאָכֵן בִּטֵּל אֶת גְּזַר הַדִּין עַד שֶׁהִתְרַצָּה לוֹ השי"ת וְאָמַר לוֹ: "סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ"!

כָּךְ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר הַצַּדִּיק מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל וּמַנְהִיג אוֹתָם בִּמְסִירוּת עֲצוּמָה, וְעִקַּר רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹונוֹת. יְהוּדִי שֶׁנִּכְשַׁל ח"ו וְעוֹבֵר עֲבֵרוֹת, אֵין רַחֲמָנוּת בָּעוֹלָם יוֹתֵר מִזֶּה. יוֹתֵר מִכָּךְ, מִי שֶׁנּוֹפֵל לַעֲוֹונוֹת, הֲרֵי הוּא מְאַבֵּד אֶת הַצֶּלֶם אֱלוֹקִים, וְהוּא הוֹפֵךְ מֵאָדָם - לְחַיָּה... לְמֵרוֹת שֶׁעֲדַיִן נִדְמֶה שֶׁהוּא בֶּן אָדָם רָגִיל עִם מַרְאֶה אֱנוֹשִׁי, אֲבָל בֶּאֱמֶת בִּפְנִימִיּוּתוֹ הוּא חַיָּה... מִי שֶׁכּוֹעֵס עַל אָחִיו שֶׁ'תָּפַס' לוֹ אֶת הַמִּשְׁחָק, הֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהוּא כּוֹעֵס הוּא דּוֹמֶה לְדֹב זוֹעֵם. וְכֵן הָלְאָה. יֵשׁ כַּאֲלוּ שֶׁהוֹלְכִים בִּבֵּית הַזְּמַנִּים לְגַן הַחַיּוֹת. אֶפְשָׁר לְהַבְחִין בַּכְּלוּב שֶׁל הַ'הִיפּוֹפּוֹטָם' אֵיךְ שֶׁהָעוֹבְדִים מְבִיאִים לוֹ קַרְטוֹנִים שְׁלֵמִים מְלֵאִים בִּכְרוּב וּשְׂאָר יְרָקוֹת, וְהוּא פּוֹתֵחַ אֶת הַפֶּה הָעֲנָק שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁהוּא לוֹעֵס - פִּתְאוֹם כָּל הַמִּיץ שֶׁל הַכְּרוּב נוֹטֵף מִצִּדֵּי פִּיו... רַק מִלְּרְאוֹת אֶת אֲכִילַת הַ'הִיפּוֹפּוֹטָם' אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִתַּאֲוַת אֲכִילָה... אַךְ אִם נִתְבּוֹנֵן עַל עַצְמֵנוּ נַבְחִין שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹגְסִים בְּאֹכֶל לְלֹא דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אוֹלַי

גַּם אֲנַחְנוּ קְצָת מַזְכִּירִים אֶת "סִגְנוֹן הָאֲכִילָה הַהִיפּוֹפּוֹטַמִית"...

וְכָל זֶה עֲדַיִן לֹא דּוֹמֶה לַעֲבֵרוֹת שֶׁל מַמָּשׁ, כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים לָשׁוֹן הָרַע עֲסִיסִי, דּוֹמִים אוּלַי לַצְּפּוֹר פַּטְפְּטָנִית (כַּמּוּבָא שֶׁכֻּלָּן מֵבִיא הַמְּצָרָע שְׁתֵּי צִפֳּרִים, שֶׁיָּבוֹאוּ הַצִּפֳּרִים הַמְפַטְפְּטוֹת וְיִכְפְּרוּ עַל בַּעַל הַלָּשׁוֹן הָרַע שֶׁנֶּעֱנַשׁ בְּצָרַעַת עַל פִּטְפּוּטָיו הַמְיֻתָּרִים). וְכֵן הָלְאָה, הַסּוּסִים מְרַמְּזִים עַל שְׁאָר דְּבָרִים אֲסוּרִים וְהַנָּמֵר עַל עֲוֹנוֹת פָּנִים...

וְאָז, הַצַּדִּיק, כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה אֵיךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁקוּעִים בַּעֲוֹנוֹת, וְהֵם נִרְאִים כְּמוֹ חַיּוֹת בִּדְמוּת אָדָם, הוּא כָּל-כָּךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וּבְכֹחַ לְהוֹצִיאָם מֵהַמָּקוֹם שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם, הוּא מֵאִיר עֲלֵיהֶם 'דַּעַת דִּקְדוּשָׁה', הוּא מְסַפֵּר לָהֶם שֶׁה' אוֹהֵב אוֹתָם וַעֲדַיִן חָפֵץ בָּהֶם וְיֵשׁ לָהֶם תִּקְוָה. הַצַּדִּיק גַּם מְלַמֵּד אוֹתָנוּ עֲצוֹת קְדוֹשׁוֹת, אֵיךְ לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֶל השי"ת.

כִּי עִקַּר מָה שֶּׁמִּתְרַחֵק מהשי"ת הוּא בִּגְלַל שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע מַכְנִיס לָאָדָם 'רוּחַ-שְׁטוּת'. מְאַבְּדִים אֶת הַדַּעַת. אַךְ כְּשֶׁמְּקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הָרַחֲמָן אֶת הַדַּעַת הַקְּדוֹשָׁה, זוֹכִים לִהְיוֹת 'אָדָם' כָּרָאוּי... כָּךְ מְגַלֶּה רביה"ק (תורה ז' תנינא).

◆◆◆

אֲבָל לִכְאוֹרָה אִם כֵּן, מַדּוּעַ עֲדַיִן קָשֶׁה לָנוּ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַפַּעַס, הֲרֵי אָנוּ חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב, וּמַאֲמִינִים בְּצַדִּיק, וְהַצַּדִּיק הֲרֵי מֵאִיר לָנוּ אֶת הַ'דַּעַת', וּבְכָל זֹאת אָנוּ מִתְמוֹדְדִים עִם הַיצה"ר, כָּאן הוּא מוֹשֵׁךְ אוֹתָנוּ לְתַאֲוָה פְּלוֹנִית וְכָאן לְמִידָה רָעָה אַלְמוֹנִית. מַדּוּעַ זֶה קוֹרֶה?! מַסְבִּיר ר' נָתָן שֶׁעִקַּר הַסִּבָּה שֶׁהַדַּעַת שֶׁל הַצַּדִּיק לֹא מַשְׁפִּיעָה עָלֵינוּ כָּרָאוּי הוּא מִכְּיוָן שֶׁאָנוּ מַחֲמִיצִים אֶת הַ'דַּעַת'. וּבְכֹחַ לְהָבִין אֶת דִּבְרֵי ר' נָתָן הָבָה וְנַחֲזֹר לְמַאֲפֵית הַמַּצּוֹת.

הָבָה נְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אֶת ה"קֶמַח" שֶׁנִּשְׁפַּךְ אֶל הַקְּעָרָה, וּפִתְאוֹם הוּא נִפְגָּשׁ עִם חָבֵר נֶאֱמָן - הֲלֹא הוּא "הַמַּיִם"! הַקֶּמַח מְקַבֵּל אֶת יְדִידוֹ בְּבִרְכַּת 'שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם' לְבָבִית וְהַ'קֶּמַח' מִתְכַּנֵּן לִפְתֹּחַ בְּשִׂיחָה אֲרֻכָּה עִם הֶחָבֵר הַטּוֹב, לְפֶתַע הוּא מַרְגִּישׁ יְדֵים גִּבַּרְתָּנִיּוֹת מַתְחִילוֹת לְעַרְבֵּל אוֹתוֹ בִּמְהִירוּת מְסַחְרֶרֶת, רַק גָּמְרוּ לָלוּשׁ אוֹתוֹ, וּלְפֶתַע הוּא מַרְגִּישׁ חֲבָטוֹת מִכָּאן וּלְחִיצוֹת מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי, אֵין לוֹ מְנוּחָה שֶׁל רֶגַע, הַקֶּמַח כְּמַעַט מוֹצֵא שְׁנִיָּה פְּנוּיָה לִפְתֹּחַ בְּשִׂיחָה - וּלְפֶתַע מַתְחִילִים לְרַדֵּד אוֹתוֹ הַדֵּק הֵיטֵב. מְחֹרְרִים אוֹתוֹ ו... לְתוֹךְ הַתַּנּוּר! וְעַתָּה יֵשׁ לָנוּ מַצָּה מְהֻדֶּרֶת לְפֶסַח, אִלּוּ הָיִינוּ מְשַׂחְרְרִים אֶת ה'קֶמַח' וְהַמַּיִם' לְנַפְשָׁם קָצָר, הַבָּצֵק הָיָה מַחֲמִיץ!

מאמר

אֲנִי לֹא יְחַכֶּה לְהָבִין אֶת הָעִצָּה לְעָמְקָהּ וּלְהַרְגִּישׁ 'שַׁיָּךְ' וְרָאוּי לְזֶה אֶלָּא דָּבָר רִאשׁוֹן אֲנִי מְבַטֵּל אֶת דַּעְתִּי לְרַבֵּנוּ הַק'.

זֶהוּ הַ'מָּשָׁל', וְכָעֵת נַעֲבֹר לְ'נִמְשָׁל': כְּשֶׁרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ נוֹתֵן לָנוּ עֵצָה אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל השי"ת, כְּמוֹ לְמָשָׁל הָעֵצָה שֶׁל 'לִמְצֹא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּעַצְמוֹ וּבַחֲבֵרוֹ וּלְדוּגְמָה לְכָךְ זְכוּת'; אוֹ כְּשֶׁרַבֵּנוּ נוֹתֵן לָנוּ עֵצָה שֶׁל 'הִתְבּוֹדְדוּת', לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי השי"ת כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו וּכְמוֹ חָבֵר נֶאֱמָן, אֲזַי יֵשׁ לָנוּ שְׁתֵּי אֶפְשָׁרוּיוֹת כֵּיצַד לְקַבֵּל אֶת הָעֵצָה, הָאֶפְשָׁרוּת הָרִאשׁוֹנָה וְהַטִּבְעִית, הִיא לְנַסּוֹת לְבָרֵר הַאִם אֲנִי יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הָעֵצָה, לְמָשָׁל הַאִם אֲנִי יָכוֹל לָדוּן אֶת חֲבֵרִי לְכַף זְכוּת? וַהֲרֵי הוּא פָּגַע בִּי כָּל כָּךְ! אֵיךְ אֲנִי יָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. וְכֵן בְּהִתְבּוֹדְדוּת אֶפְשָׁר לְבַדֵּק, הַאִם אֲנִי בִּכְלָל שַׁיָּךְ לָזֶה, הַאִם יֵשׁ לִי דִּבּוּרִים חַמִּים מֵעֹמֶק הַלֵּב? אוּלַי אֲנִי לֹא קָשׁוּר לְהִתְבּוֹדְדוּת... וּכְשֶׁמִּתְנַהֲגִים כָּךְ אֲזַי 'מַחֲמִיצִים' אֶת הָעֵצָה, מַפְסִידִים וּמְאַבְּדִים אוֹתָהּ.

אֲבָל יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאֶפְשָׁרוּת הַשְּׁנִיָּה - 'מִצְוָה הַבָּאָה לְיָדְךָ - אַל תַּחְמִיצֶנָּה', וְכָךְ צְרִיכִים אָנוּ לַחֲשֹׁב: 'אִם רַבֵּנוּ אוֹמֵר לָדוּן לְכַף זְכוּת, אֲנִי לֹא חוֹשֵׁב פַּעֲמַיִם, וַאֲפִלּוּ לֹא פַּעַם אַחַת, מִיָּד אֲנִי מְקַיֵּם אֶת זֶה בְּחָפְזוֹן וּבְזְרִיזוּת'. 'רַבֵּנוּ מְצַוֶּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה אֲנִי מִתְאַמֵּץ לִשְׂמֹחַ'. וְאַף אִם לֹא תָּמִיד מַצְלִיחִים מִיָּד, אֲבָל דָּבָר רִאשׁוֹן אֲנִי לֹא מַחֲמִיץ אֶת הָעֵצָה.

אִם רַבֵּנוּ צִוָּה לְהִתְבּוֹדֵד אֲנִי הוֹלֵךְ לְהִתְבּוֹדֵד וְלָשֶׂחַת לִפְנֵי ה', וְאִם השי"ת יְרַחֵם עָלַי - הוּא יִשְׁלַח לִי דִּבּוּרִים... אֲבָל אֲנִי לֹא יְחַכֶּה לְהָבִין אֶת הָעֵצָה לְעָמְקָהּ וּלְהַרְגִּישׁ 'שַׁיָּךְ' וְרָאוּי לְזֶה אֶלָּא דָּבָר רִאשׁוֹן אֲנִי מְבַטֵּל אֶת דַּעְתִּי לְרַבֵּנוּ הַק'.

מִי שֶׁנּוֹהֵג כָּךְ, יִזְכֶּה לָצֵאת מִגָּדֵר חַיָּה שֶׁאֵין לָהּ דַּעַת וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת אָדָם עִם דַּעַת שֶׁל הַצַּדִּיק, וְאָז יִפְעֲלוּ אֶצְלוֹ עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת. וְאָכֵן בְּכָל עֵת שֶׁיֵּשׁ נִסָּיוֹן אִם לַחֲקֹר אַחַר דִּבְרֵי רביה"ק אוֹ לְהִתְגַּבֵּר לְקַיֵּם מִיָּד, יֵשׁ לָנוּ לְהִזָּכֵר בְּמַאֲפֵית הַמַּצּוֹת 'בְּחָפְזוֹן תְּאַכְלוּהוּ', בִּיהוּדִים הַזְּרִיזִים הָעוֹבְדִים שָׁם בִּמְהִירוּת וּבְחָפְזוֹן, וּלְסַלֵּק הַקְּשָׁיוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת לוֹמַר 'לְשֵׁם מַצַּת מִצְוָה' - וּ'בְּהִתְקַשְׁרוּת לַצַּדִּיק', וּלְקַיֵּם מִיָּד אֶת דִּבְרֵי השי"ת וְהַצַּדִּיקִים. וְאָמְנָם לְאַחַר פֶּסַח, אָז כְּבָר אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל לְהָבִין אֶת דִּבְרֵי הַצַּדִּיק, אֶפְשָׁר כְּבָר לֶאֱכֹל חָמֵץ, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים בִּשְׁלֵמוּת. וְעַתָּה, לְאַחַר שֶׁאָנוּ מְצַיְּתִים וּמַאֲמִינִים לְדִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, כְּבָר אֶפְשָׁר לְהִתְבּוֹנֵן בְּדִבְרֵיהֶם.

הַמְּלַמֵּד סִיֵּם אֶת דְּבָרָיו הַמְּאַלְּפִים וְהַיְלָדִים חָזְרוּ לְבָתֵּיהֶם בְּהַרְגָּשָׁה מְרוֹמֶמֶת וּבְכוֹחוֹת מְחֻדָּשִׁים.

(נֶעֱרַךְ עַל פִּי שִׂיחָתוֹ שֶׁל הרה"ח ר' יַעֲקֹב נָתָן אַבְּשִׁין שְׁלִיט"א)

שֶׁרֶפָה בִּבְרֶסְלָב

הַיָּמִים הֵם יְמֵי נִיסָן שְׁנַת תק"ע, חֲצִי שָׁנָה קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רביה"ק. רַבֵּנוּ כְּבָר צוֹפֶה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ אֶת הִסְתַּלְקוּתוֹ הַקְּרוֹבָה. זֶה כְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁהוּא חוֹלֶה בְּחוֹלֵי הָרֵאוֹת, הוּא מֵקִיא דָּם, וְכָל חֲיוּתוֹ הִיא בְּגֵס גָּמוּר. רַבֵּנוּ יָדַע שֶׁיִּשָּׁנָם אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְשָׁמוֹת בָּעִיר אוּמָן שֶׁמְּצַפִּים זֶה מִכְּבָר שֶׁרַבֵּנוּ יִסְתַּלֵּק בֵּינֵיהֶם וְיָבִיא אוֹתָם עַל תִּקּוּנָם, בֵּינֵיהֶם הָיוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּרְצְחוּ עַל קִדּוּשׁ ה' בִּשְׁנַת תקכ"ח ע"י הַצּוֹרְרִים הָרְשָׁעִים שֶׁנִּסּוּ לִשְׁכְנֵעַ אוֹתָם לְהַצִּיל אֶת חַיֵּיהֶם עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׁתַּחֲווּ לַצֶּלֶם, אַךְ כָּל עֶשְׂרוֹת אַלְפֵי הַיְּהוּדִים, אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטַף - אַף לֹא אֶחָד נִכְנַע, כֻּלָּם מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה.

בְּחֹדֶשׁ נִיסָן זֶה גִּלָּה רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָאַחֲרוֹן שֶׁבִּסְפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, הֲלֹא הוּא הַמַּעֲשֶׂה מֵהַ'שִׁבְעָה בעטלערס' אֲשֶׁר ר' נָתָן הִתְבַּטֵּא עַל מַעֲשֶׂה זֶה "שֶׁמִּי שֶׁשָּׁמַע אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת מִפִּיו הָיָה רוֹאֶה נִפְלָאוֹת ה' בְּלִי שִׁעוּר ... וְגַם עַתָּה מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם יְזַכֶּה לִרְאוֹת אֶת גְּדֻלַּת הַשי"ת וּגְדוֹלַת הַצַּדִּיקִים וּגְדוֹלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה".

יְמֵי הַפֶּסַח מִתְקָרְבִים וְר' נָתָן שׁוֹמֵעַ שרביה"ק מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה נוֹרָא וְנִפְלָא, וּמִיָּד הוּא מִזְדָּרֵז לָבוֹא אֶל רביה"ק כְּבָר בִּתְחִלַּת חֹדֶשׁ נִיסָן. וְכָךְ מִתְקָרֵב הַפֶּסַח. הִגִּיעוּ יְמֵי פֶּסַח וּלְפֶתַע פּוֹרֶצֶת בִּבְרֶסְלָב שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה, רַק הִצְלִיחוּ לְכַבּוֹת אֶת הַשְּׂרֵפָה וְשׁוּב פּוֹרֶצֶת שְׂרֵפָה נוֹסֶפֶת בְּמָקוֹם אַחֵר בָּעִיר, וְכָךְ הִשְׁתּוֹלְלוּ שְׂרֵפוֹת רַבּוֹת בִּבְרֶסְלָב.

יוֹם אֶחָד הִגִּיעוּ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מֵהָעִיר טֶעפְּלִיק וְהִצִּיעוּ לִפְנֵי רביה"ק אִם יִרְצֶה שֶׁהֵם יָכִינוּ לוֹ דִּירָה נָאָה בְּעִיר אוּמָן, כִּי זְמַן רַב שֶׁתּוֹשָׁבֵי אוּמָן כְּבָר מְצַפִּים שרביה"ק יָבוֹא לְהִתְגּוֹרֵר בָּעִיר וּלְהָאִיר לָהֶם אֶת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל.

לְהַפְתָּעָתָם שֶׁל אַנְשֵׁי טֶעפְּלִיק, נַעֲנָה רַבֵּנוּ בְּחִיּוּב לְהַצָּעָתָם, כַּאֲשֶׁר לַמְרוֹת שֶׁהֵם כְּבָר בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ כַּמָּה פְּעָמִים רְשׁוּת לְהָכִין לְפָנָיו דִּירָה בְּאוּמָן, תָּמִיד דָּחָה אוֹתָם, אַךְ עַתָּה, מִשֶּׁהֵשִׁיב רַבֵּנוּ בְּחִיּוּב, מִהֲרוּ אַנְשֵׁי טעפליק לְעִיר אֻמָּן וְהִתְחִילוּ לַעֲסֹק לְהָכִין דִּירָה נָאָה וּמְרֻוַּחַת לְרַבֵּנוּ.

ר' נָתָן שָׁכְבָר חָזַר לְבֵיתוֹ הִתְחִיל שׁוּב לְהִתְגַּעְגֵּעַ לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ וְהוּא הִגִּיעַ לְרַבֵּנוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי סָמוּךְ לר"ח אִיָּר. בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ פָּרְצָה שְׂרֵפָה אַדִּירָה בָּרְחוֹב הַסָּמוּךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ וְאָז אָמַר רַבָּנָיו בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שׁוֹין, שׁוֹין" [כְּבָר, כְּבָר, כְּאוֹמֵר שֶׁהוּא מוּכָן לִנְסֹעַ לְאֻמָּן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם]. כִּי רַבֵּנוּ כְּבָר יָדַע מִקֹּדֶם שֶׁעֲתִידָה לִהְיוֹת שְׂרֵפָה, וְדִבֵּר מִזֶּה מִקֹּדֶם. וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָצָא בְּבֶהָלָה מִחוּץ לְבֵיתוֹ, כַּאֲשֶׁר אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַמְּסוּרִים בְּלֵב וָנֶפֶשׁ לְרַבֵּנוּ, עֲמֵלִים קָשׁוֹת לְהַצִּיל אֶת רְכוּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, כַּמּוּבָן הַכֹּל עַל פִּי כְּלָלֵי הִלְכוֹת שַׁבָּת, וּבָרוּךְ ה' עָלָה בְּיָדָם לְהַצִּיל אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ...

בֵּינְתַיִם הָלְכוּ הַלָּהָבוֹת וְהִתְפַּשְּׁטוּ בִּמְהִירוּת כְּשֶׁהֵם שׁוֹרְפִים בַּיִת אַחַר בַּיִת, גַּם בֵּיתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ נִשְׂרַף בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

בְּשָׁעָה שֶׁבֵּיתוֹ נִשְׂרַף, יָצָא רַבֵּנוּ אֶל הָהָר שֶׁמִּחוּץ לָעִיר וְשָׁם יָשַׁב בְּשִׂמְחָה וְהִסְתַּכֵּל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ... בְּבוֹקְרוֹ שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת הָלַךְ רַבֵּנוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה מְמֻקָּם בְּסוֹף הָעִיר וּבְיוֹם רִאשׁוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁרַבֵּנוּ דִּבֵּר עִם אֶחָד מֵהַבַּעֲלֵי חוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, הִגִּיעַ אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְהֵבִיא לוֹ סִימָן מֵהָעִיר אוּמָן, וְאָמַר לוֹ שֶׁמְּבַקְּשִׁים אוֹתוֹ לְאוּמָן שֶׁיָּבוֹא לְהִתְגּוֹרֵר בַּדִּירָה שֶׁהֵכִינוּ לוֹ... תֵּכֶף שֶׁדִּבֵּר זֹאת הָאִישׁ הַלָּז, נִתְאַדְּמוּ פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים מְאוֹד (וְר' נָתָן רוֹאֶה אֶת פָּנָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רביה"ק אֲדֻמּוֹת בְּאֵימָה וּבִירְאָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מָה וְלָמָּה נִתְאַדְּמוּ פָּנָיו? רַק אח"כ הֵבִין ר' נָתָן לְמַפְרֵעַ שֶׁהָיְתָה זוֹ קְרִיאָה לְהִסְתַּלְקוּתוֹ...).

וְאָז זָכָה מוהרנ"ת לְנְסֹעַ עִם רביה"ק לְעִיר אוּמָן כְּשֶׁבַּדֶּרֶךְ גִּלָּה לוֹ רביה"ק דְּבוּרִים נוֹרָאִים, בֵּינֵיהֶם אֶת הַבְטָחָתוֹ שֶׁל רַשְׁבִּ"י שֶׁהַתּוֹרָה לֹא תִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל, ור' נָתָן הִתְבַּטֵּא "וְאִלְמָלֵא לֹא הִגַּעְתִּי לְזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא לִנְסֹעַ עִמּוֹ דֶּרֶךְ זֶה - דַּי!"

(יְמֵי מוהרנ"ת מ"ד)

סִפּוּר

ור' נָתָן הִתְבַּטֵּא "וְאִלְמָלֵא לֹא הִגַּעְתִּי לְזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא לִנְסֹעַ עִמּוֹ דֶּרֶךְ זֶה - דַּי!"

שעשוען ילדים

קְדֻשַּׁת פֶּסַח

א. מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין חֹדֶשׁ נִיסָן לְחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי?
ב. עַל יְדֵי מָה מַמְשִׁיכִין אֶת קְדֻשַּׁת חֹדֶשׁ נִיסָן?
ג. מָה זוֹכִים עַל יְדֵי אֲמִירַת הַהַגָּדָה בְּקוֹל רָם?
ד. כֵּיצַד מִתְפַּלְּלִים בְּפֶסַח, בְּלַחַשׁ אוֹ בְּצְעָקוֹת?

(רֶמֶז - ליקו"ע מוֹעֲדֵי ה' - נִיסָן וּפֶסַח)

לְדַלֵּג עַל הַכֹּל

יְבָדִיט יְבָרִיט, כְּדֵי לְפַעְנֵחַ אֶת הַמַּאֲמָס הַטָּמוּן בְּמַנְיַט הַבָּאוֹת בָּעֶזְכֶּט לְכָתְכֵּב בְּשׁוּרָה הַבָּאָה בְּאַרְוַט הָאוֹת הַמּוּפִיעָה בְּשׁוּרַת הָאוֹתִיּוֹת אֶת הָאוֹת הַבָּאָה אַחֲרֶיהָ לְדֶגֶמָא: אִם כָּתוּב אוֹת א' בָּעֶזְכֶּט לְדַלֵּג וְלִכְתֹּב בְּאַרְוַט אוֹת ג', אִם כָּתוּב אוֹת ש' בָּעֶזְכֶּט לִכְתֹּב אוֹת א'.

שתי תטדד גאבדי חטדיזל יביא דיפס ני
גטי דתרדט טט להטג יוזדס
כעדדר כעג

חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ!

הַתְּשׁוּבָה לְשְׁאֵלוֹת מֵחֹדֶשׁ קֹדֶם:
שְׁאֵלוֹת א. כְּלַפֵּי הַצַּדִּיק רַבֵּנוּ נַחְמָן ב. ג. לִרְאוֹת אֶת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר בְּשָׁעַת הַמְּגִלָּה ד. לְהַמְתִּיק הַדִּינִים ה.
ב. מִגְּדוֹל וְעַד קָטָן אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר כִּי אִם עַל יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת -הַקֶּשֶׁר לְפוּרִים הוּא כִּיוָן שֶׁבְּלֵיל פּוּרִים יָשְׁנוֹ עִנְיָן מְיֻחָד וְחָשׁוּב לָצֵאת לְהִתְבּוֹדֵד יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה וְעַל פִּי רֹב אִי אֶפְשָׁר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי מִלְּתָא דְּשִׁטוּתָא - בְּפוּרִים נוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מִלְּתָא דְּשִׁטוּתָא

הַזּוֹכֶה מֵהַתַּעֲרָלָה לְחֹדֶשׁ אַדָּר: הַיֶּלֶד עַזְחָן צוּקֶר מֵאֹמָאהָ שְׁעָרִים, יְרוּשָׁלַיִם

אֶת הַתּוֹצָאָה הַסּוֹפִית יֵשׁ לִשְׁלֹחַ בְּכָתָב בָּרוּר וְקָרִיא עַד לְתַאֲרִיךְ כ' שְׁבָט בִּלְבַד, לְפַקְס הַמַּעֲרֶכֶת: 077-318-37-02 אוֹ לְהַקְלִיט אֶת הַתְּשׁוּבוֹת בְּקוֹל בָּרוּר בְּטֶלֶפוֹן הַמַּעֲרֶכֶת: 02-539-63-63 בְּשִׁלּוּחָה 7 בִּלְבַד, יֵשׁ לְצַיֵּן בְּאֵפֶן בָּרוּר שֵׁם וּכְתֹבֶת מְגוּדָּרִים וְטֶלֶפוֹן בֵּין הַפּוֹתְרִים נְכוֹנָה יָגֵרל זְכוּי שֶׁל 50 ש"ח בְּרֶשֶׁת חֲנֻיּוֹת סִפְרֵי "אוֹר הַחַיִּים"!

קורא את גיליונות "אבקשה"?

פתחזק! נהנה! אבל החוברות עדיין
לא מגיעות לאזור המגורים שלך?
אל תשאיר את האור לעצמך!!!

הידעת?
לא אחת, גיליונות שנפתחו לגפרי באקראי גרמו לקירוב נפשות לאורו של הרבי, ועוררו התקרבות מחודשת אל הקדושה.

מהיום תוכל לקבל חבילת גיליונות
להפצה באזורך **בתשלום ספלי עבור ההוצאות בלבד.**
ניתן לצרף בשמחה חברים נוספים ויחדיו
להשתתף בהפצה החשובה כל כך.

- 10 גיליונות - **150 ₪**
- 20 גיליונות - **200 ₪**
- כל 10 גיליונות נוספים **בתשלום 50 ₪ נוספים**

אם גם אתה רוצה להאיר את העולם פנה אלינו עוד היום: 02-6237686 שלוחה 3